

RAMANII FAC TOTUL ÎN TRIPLET...

ARTHUR C. CLARKE

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Editura LUCMAN

Rama se găsește deja în interiorul orbitei noastre. Se presupune că va ocoli Soarele și se va îndrepta iarăși spre exterior. Dar dacă urmează o manevră de frânare? Într-un asemenea caz, ea s-ar petrece la periheliu, cam peste treizeci de zile. Cercetătorii mei m-au informat că în această situație, Rama va ocupa o orbită circulară la numai douăzeci și cinci de milioane de kilometri de Soare. De acolo ar domina întregul sistem solar...

ARTHUR C. CLARKE

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Arthur C. Clarke

**RENDEZ-VOUS
CU RAMA**

Traducere de:
Mihai Dan Pavelescu

***Editura* ℒ LUCMAN**

1. PAZA SPAȚIALĂ

Mai devreme sau mai târziu trebuia să se întâmple. În ziua de 30 iunie 1908, Moscova trecu pe lângă distrugere la numai trei ore și patru mii de kilometri – intervale infime pentru mărimea universului. La 12 februarie 1947, un alt oraș rus scăpă ca prin urechile acului, atunci când cel de al doilea meteorit gigant al secolului XX explodă la mai puțin de patru sute de kilometri de Vladivostok, degajând o energie comparabilă cu cea a recent inventatei bombe atomice.

Pe vremea aceea, oamenii nu dețineau nici un fel de apărare împotriva ultimelor proiectile ale bombardamentului cosmic ce brăzdase cândva fața Lunii. Meteorii din 1908 și 1947 căzuseră în zone pustii, nelocuite; însă la sfârșitul secolului XXI, pe Pământ nu mai rămăsese nici o regiune pe care să se mai poată practica în liniște tirul ceresc. Specia umană se extinsese de la un pol la celălalt. Așa încât, inevitabil...

La ora 9:46 G.M.T., în dimineața de 11 septembrie a superbeii toamne a anului 2077, majoritatea locuitorilor Europei au zărit un meteor orbitor apărând pe cerul

răsăritean. După câteva secunde, deveni mai strălucitor decât soarele și pe măsură ce traversa bolta, la început într-o liniște absolută, lăsa în urma lui o dâră groasă de praf și fum.

Începu să se dezintegreze undeva deasupra Austriei, producând o serie de bubuituri atât de puternice încât peste un milion de oameni și-au pierdut definitiv auzul. Aceia au fost norocoșii.

Deplasându-se cu viteza de cincizeci de kilometri pe secundă, o mie de tone de piatră și metal s-au izbit de câmpia din nordul Italiei, distrugând în câteva clipe incendiare o trudă de veacuri. Padova și Verona au fost șterse de pe fața pământului, iar ultimele minuni ale Veneției s-au scufundat de-a pururi în mare, când apele Adriaticii s-au năpustit mugind peste diguri pe urma trăsnetului sosit din spațiu.

Au murit șase sute de mii de oameni, iar pagubele totale au depășit un trilion de dolari. Pentru artă însă, pentru istorie și știință, pentru umanitate, pierderile au fost incalculabile. Parcă într-o singură dimineață se luptase și se pierduse un război și puțini oameni au încercat o satisfacție deosebită în faptul că, pe măsură ce praful catastrofei se depunea încetișor, timp de luni de zile întregul Pământ a fost martorul celor mai superbe răsărituri și apusuri văzute deodată de pe vremea erupției lui Krakatoa.

După șocul inițial, omenirea a reacționat cu o hotărâre și o unitate nebănuite în nici una dintre epocile anterioare. Înțelesese că un asemenea dezastru putea să nu se mai repete timp de o mie de ani... dar la fel de bine putea să aibă loc și a doua zi. Iar data următoare, consecințele urmau să fie cumplite.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Foarte bine; *nu avea să mai existe o dată următoare.*

Cu o sută de ani înainte, o lume mult mai săracă, cu resurse mult mai reduse, își risipise avuțiile încercând să distrugă armele lansate sinucigaș de omenire împotriva ei însăși. Efortul nu fusese niciodată încununat de succes, dar cele învățate atunci nu fuseseră uitate. Acum puteau fi folosite într-un scop mult mai nobil, și la o scară infinit mai mare. Nici un meteorit atât de masiv încât să poată produce o catastrofă n-avea să mai fie lăsat să depășească sistemele de apărare ale Terrei.

Astfel a început proiectul PAZA SPAȚIALĂ. După cincizeci de ani – și într-un mod pe care nici unul dintre creatorii săi nu l-ar fi putut anticipa – el își justifică existența.

2. INTRUSUL

În anul 2130, radarele instalate pe Marte descopereau zilnic aproximativ o duzină de noi asteroizi. Calculatoarele PAZEI SPAȚIALE le determinau în mod automat orbitele și stocau informațiile în memoriile lor uriașe pentru ca, la fiecare câteva luni, orice astronom interesat să aibă acces la datele acumulate. Deja, acestea erau destul de impresionante.

De la descoperirea lui Ceres, cel mai mare asteroid, survenită în chiar prima zi a secolului XIX, se scurseseră peste o sută și douăzeci de ani pentru înregistrarea primilor o mie de asteroizi. Câteva sute fuseseră descoperiți, pierduți și redescoperiți, constituind un asemenea furnicar încât un astronom exasperat îi denumise „paraziții cerurilor“. Ar fi rămas însă uluit aflând că PAZA SPAȚIALĂ ținea în prezent evidența unei jumătăți de milion.

Numai cei cinci giganți, Ceres, Pallas, Junona, Eunomia și Vesta, depășeau în diametru două sute de kilometri; imensa majoritate erau doar niște bolovani mai mari, care și-ar fi găsit locul într-un părculeț și aproape toți se deplasau pe orbite aflate dincolo de Marte. PAZA SPAȚIALĂ se interesa numai de pușinii ce se apropiau de Soare atât cât să prezinte un pericol potențial pentru

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Pământ. Iar în toată istoria viitoare a sistemului solar, nici măcar unul dintr-o mie de asteroizi nu urma să treacă la mai puțin de un milion de kilometri de Pământ.

Obiectul catalogat inițial 31/439, conform anului și ordinii descoperirii sale, fusese detectat încă pe când se afla în afara orbitei lui Jupiter. Poziția lui nu reprezenta un lucru neobișnuit; mulți asteroizi treceau dincolo de Saturn, înainte de a reveni către stăpânul lor îndepărtat, Soarele. Iar Thule II, cel mai îndepărtat, ajungea atât de aproape de Uranus, încât putea fi confundat cu un satelit rătăcit al planetei.

Cu toate acestea, un contact radar la o asemenea distanță era fără precedent; în mod limpede, 31/439 avea o mărime ieșită din comun. Analizând intensitatea ecoului, calculatoarele îi apreciaseră diametrul la minimum patruzeci de kilometri; un astfel de gigant nu mai fusese descoperit de o sută de ani. Părea însă incredibil că fusese ignorat atâta vreme.

Orbita fusese recalculată și misterul fusese soluționat... pentru a fi înlocuit cu altul și mai mare. 31/439 nu parcurgea o orbită tipică pentru un asteroid, de-a lungul unei elipse care să se micșoreze, cu precizie de ceasornic, la fiecare câțiva ani. Obiectul era un singuratic rătăcitor printre stele, făcând prima și ultima lui vizită în sistemul solar. Se mișca atât de rapid încât câmpul gravitațional al Soarelui nu avea să-l poată captura niciodată. Urma să treacă mai departe, dincolo de orbitele lui Jupiter, Marte, Pământ, Venus și Mercur, sporindu-și treptat viteza, până la a ocoli Soarele, îndreptându-se apoi din nou către necunoscut.

În momentul acela, calculatoarele începuseră să transmită semnalul: „Atenție! Am descoperit ceva interesant!”

Pentru prima oară, 31/439 intră în atenția oamenilor. La cartierul general al PAZEI SPAȚIALE avusese loc un scurt moment de agitație și vagabondul interstelar fusese onorat cu un nume, în locul unui simplu număr. Astronomii epuizaseră de multă vreme mitologia greacă și pe cea romană; acum se foloseau de panteonul hindus. În felul acesta, 31/439 fusese botezat Rama.

Câteva zile, agențiile de știri făcuseră mare zarvă în jurul musafirului, dar din păcat erau handicapate de sărăcia informațiilor. Despre Rama se cunoșteau doar două lucruri: orbita neobișnuită și mărimea aproximativă. Până și această mărime era o apreciere estimativă, bazată pe intensitatea ecoului radar. Prin telescop, Rama continua să apară ca o stea slabă de magnitudinea cincisprezece – mult prea mică pentru a prezenta un disc vizibil. Dar pe măsură ce se apropia de inima sistemului solar, urma să crească și să devină tot mai strălucitor, de la o lună la alta. Înainte de a dispărea pentru totdeauna, observatoarele orbitale aveau să poată strânge informații prețioase legate de forma și dimensiunile sale. Era timp suficient și poate că, în următorii ani, vreo navă spațială în misiune de rutină avea să se apropie îndeajuns ca să obțină imagini de calitate. O joncțiune părea prea puțin probabilă; costul energiei ar fi fost mult prea mare pentru a permite contactul fizic cu un obiect ce traversa orbitele planetelor cu peste o sută de mii de kilometri pe oră.

De aceea, în scurt timp, Rama fusese uitat; nu însă și de astronomi. Tulburarea lor crescuse o dată cu trecerea lunilor, pe măsură ce asteroidul cel nou prezenta tot mai multe enigme.

În primul rând problema variației de strălucire. Rama nu avea așa ceva!

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Toți asteroizii cunoscuți, fără excepție, dovedeau o variație lentă a strălucirii, crescând și micșorându-se într-o ~~perioadă de câteva ore~~. Cu peste două secole în urmă, se arătase că fenomenul constituia rezultatul inevitabil al rotației și al forme lor neregulate. Pe măsură ce se rostogoleau pe orbită, suprafețele de reflecție pe care le prezentau Soarelui se schimbau mereu, iar strălucirea se modifica în concordanță.

Rama nu prezenta asemenea variații. Fie nu se rotea deloc, fie era perfect simetric. Ambele explicații păreau la fel de neverosimile.

Problema rămăsese nerezolvată câteva luni, deoarece nici unul dintre marile telescoape orbitale nu putuse fi abătut de la misiunea permanentă de urmărire a adâncimilor îndepărtate ale Universului. Astronomia spațială era o pasiune costisitoare, iar la un instrument mare, costul minutului de lucru atingea cu ușurință o mie de dolari. Doctorul William Stenton n-ar fi reușit niciodată să aibă acces vreme de un sfert de oră la telescopul de două sute de metri de pe fața nevăzută a Lunii, dacă un program mult mai important nu ar fi fost temporar întârziat prin defectarea unui condensator de cincizeci de cenți. Ghinionul altuia constituise norocul său.

Bill Stenton n-a știut peste ce dăduse până a doua zi, când a reușit să ajungă la calculator să prelucreze datele. Chiar și după ce rezultatele au apărut pe display, a avut nevoie de câteva minute ca să înțeleagă ce semnificau.

Lumina reflectată de Rama nu era perfect constantă ca intensitate. Exista o minuscule variație – greu de detectat, însă clară și foarte regulată. Precum toți ceilalți asteroizi, Rama poseda într-adevăr o mișcare de rotație. Dar dacă

„ziua“ normală a unui asteroid era de ordinul orelor, cea a lui Rama dura numai patru *minute*.

Stenton făcuse câteva calcule rapide și constatasese că rezultatele erau greu de crezut. Ar fi însemnat că acel corp ceresc micuț se rotea la ecuator cu peste o mie de kilometri pe oră; ar fi fost o nebunie să se încerce o coborâre în altă regiune decât la poli. Forța centrifugă de pe ecuatorul lui Rama trebuia să fie îndeajuns de puternică încât să azvârle orice obiect cu o accelerație de aproape 1 g. Rama era o piatră rostogolitoare de care nu se puteau agăța nici un fel de licheni cosmici; era surprinzător că un asemenea corp reușise să rămână întreg, fără să se pulverizeze cu multă vreme în urmă într-un milion de bucăți.

Un obiect cu diametrul de patruzeci de kilometri și cu perioada de rotație de numai patru minute – ce loc ocupa printre celelalte corpuri cerești? Doctorul Stenton era un bărbat plin de imaginație, puțin cam prea dispus să sară direct la concluzii. Formulă o ipoteză care-i provocă minute extrem de neplăcute.

Din toată menajeria cosmică, singura care corespundea descrierii era o stea ce suferise un colaps. Poate că Rama era o stea moartă, o sferă de neutroni, rotindu-se nebunește, unde fiecare centimetru cub cântărea milioane de tone...

În clipa aceea, prin mintea îngrozită a lui Stenton fulgerase amintirea nemuritoarei povestiri a lui H. G. Wells, „Steaua“. O citise pe când era băiețel și ea îi stârnise interesul față de astronomie. După două sute de ani, nu-și pierduse nici atracția, nici grozăvia. Niciodată n-avea să uite imaginile uraganelor și ale mareelor până la cer, ale orașelor înghițite de oceane, când celălalt vizitator din spațiu se izbise de Jupiter, trecând apoi pe lângă Terra în

RENDEZ-VOUS CU RAMA

căderea sa spre Soare. Este adevărat, steaua descrisă de bătrânul Wells nu era rece, ci incandescentă și multe dintre distrugerile provocate de ea fuseseră cauzate de temperatura ridicată. Dar lucrul acesta conta prea puțin; chiar dacă Rama ar fi fost un corp rece, reflectând lumina soarelui, ar fi putut ucide cu forța gravitațională la fel de ușor ca și focul.

Orice masă stelară pătrunsă în sistemul solar ar fi modificat orbitele planetelor. Era suficient ca Pământul să se deplaseze cu câteva milioane de kilometri spre Soare – sau în direcție opusă – ca balanța delicată a climatului să fie distrusă. Calota de gheață antarctică s-ar fi topit, inundând toate regiunile joase, sau oceanele ar fi înghețat, încătușând lumea într-o iarnă veșnică. O simplă abatere, în orice direcție...

Apoi, Stenton se liniștise și suspinase ușurat. Toate acestea erau prostii, ar fi trebuit să-i fie rușine de sine însuși.

Rama nu putea fi alcătuit din materie densă. Nici o masă stelară n-ar fi înaintat atât de mult în sistemul solar fără să producă tulburări vizibile cu mult înainte. Ar fi fost afectate orbitele tuturor planetelor; la urma urmelor, așa fuseseră descoperite Neptun, Pluto și Persefona. Nu, era absolut imposibil ca un obiect de genul unui soare stins să se strecoare pe nesimțite.

Într-un fel, era păcat. O întâlnire cu o gaură neagră n-ar fi fost lipsită de interes.

Atât cât ar fi durat...

3. RAMA ȘI SITA

Reuniunea extraordinară a Consiliului Consultativ Spațial fu scurtă și furtunoasă. Nici în secolul XXII nu se găsisese modalitatea de a-i împiedica pe savanții bătrâni și conservatori să ocupe poziții administrative importante. Mai mult, nu se știa dacă problema avea să-și găsească vreodată rezolvarea.

Pentru a înrăutăți și mai mult lucrurile, funcția actualului președinte al CCS o deținea Profesorul (Emerit) Olaf Davidson, binecunoscutul astrofizician. Pe Davidson nu-l prea interesau obiecte mai mici decât galaxiile și nici nu se obosea să-și ascundă prejudecățile. Deși era nevoit să admită că nouăzeci la sută din știința lui se baza pe observațiile instrumentelor aflate în spațiu, în răstimpul distinsei sale cariere, sateliții special lansați să-i confirme teoriile făcuseră exact pe dos.

Problema prezentată Consiliului suna suficient de limpede. Nu exista nici o îndoială că Rama era un corp neobișnuit, dar era oare important? În câteva luni urma să dispară pentru totdeauna, așa încât nu prea aveau timp să acționeze. Ocaziile irosite acum n-aveau să mai apară altădată.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Cu o cheltuială de-a dreptul înspăimântătoare, o sondă spațială așteptând să fie lansată de pe Marte spre Neptun, putea fi reprogramată și trimisă pe o traiectorie de interceptare a lui Rama. Speranța de joncțiune nu exista; avea să fie cea mai rapidă încrucișare cunoscută, cele două obiecte urmând să treacă unul pe lângă celălalt cu două sute de mii de kilometri pe oră. Rama avea să fie observat amănunțit numai câteva minute, iar din imediata apropiere mai puțin de o secundă. Suficient totuși să se poată răspunde la multe întrebări, cu instrumente potrivite.

Deși profesorul Davidson avea păreri extrem de preconcepute față de sondă, aceasta fusese aprobată și el nu vedea rostul de-a irosi alți bani. Vorbi cu elocvență despre nebunia urmăririi asteroidului, despre necesitatea urgentă a unei rezoluții la nivel înalt pentru un interferometru lunar care să poată demonstra, o dată pentru totdeauna, renăscu-ta teorie Big Bang a creației.

Ceea ce constitui o gravă eroare tactică, deoarece principalii trei susținători ai teoriei Stării Modificate erau de asemenea membri ai Consiliului. În secret, îl aprobau pe profesorul Davidson, considerând urmărirea asteroidului o risipă inutilă. Totuși...

Profesorul pierdu la limită cu un singur vot.

După trei luni, sonda spațială, rebotezată *Sita*, a fost lansată de pe Phobos, satelitul cel mai apropiat de Marte. Durata zborului era de șapte săptămâni, însă instrumentul a fost conectat la puterea maximă cu numai cinci minute înainte de interceptie. Simultan, în spațiu a fost propulsat un grup de camere TV, care să treacă pe lângă Rama și să-l filmeze din toate părțile.

Primele imagini, luate de la o depărtare de zece mii de kilometri, au determinat oprirea tuturor activităților. Pe un miliard de ecrane de televiziune a apărut un cilindru mic, lipsit de detalii exterioare, crescând rapid cu fiecă secundă. Când și-a dublat mărimea, nimeni n-a mai putut pretinde că Rama era un corp natural.

Avea formă cilindrică, perfectă geometric, ca ieșită de pe un strung, cu centrele de rotație distanțate la cincizeci de kilometri. Extremitățile erau aproape netede, excepție făcând o serie de structuri mici, distanțate la circa douăzeci de kilometri în jurul centrului unuia dintre capete. De la distanță, Rama apărea aproape conic – în lipsa unei comparații mai bune, ar fi fost ca un boiler obișnuit.

Rama crescuse până să acopere ecranele. Suprafața era cenușie, mohorâtă, la fel de puțin spectaculoasă ca și Luna, lipsită de orice semn exterior cu excepția unui punct. La jumătatea cilindrului se găsea o pată largă de un kilometru, de parcă ceva se izbise acolo, cu mulți ani în urmă, murdărindu-l.

Nu se zărea nici o dovadă că șocul ar fi cauzat vreo avarie suprafeței exterioare. Pata aceea produsese ușoară variație a strălucirii, determinând descoperirea lui Stenton.

Imaginile celorlalte camere de luat vederi nu aduseră alte noutăți. Totuși, traiectoriile lor prin câmpul gravitațional al lui Rama oferiră încă o informație importantă: masa cilindrului.

Era mult prea mică pentru un corp solid. Nimeni nu mai fu surprins, era limpede că Rama trebuia să fie gol.

În sfârșit, avusese loc întâlnirea așteptată cu atâta speranță și atâta teamă. Omenirea se afla pe punctul să-și întâmpine primul oaspete venit din stele.

4. RENDEZ-VOUS-UL

Comandantul Norton își reamintea acele prime transmisii TV, pe care le vizionase de atâtea ori în ultimele minute ale rendez-vous-ului. Exista însă un lucru pe care nici un fel de imagine electronică nu-l putea reproduce: mărimea uluitoare a lui Rama.

Coborând pe un corp natural, ca Luna sau Marte, Norton nu încercase niciodată o astfel de senzație. Oricine se aștepta ca ele să fie mari. Debarcase totuși și pe Jupiter VIII, care era cu puțin mai mare decât Rama – și i se păruse neînsemnat.

Paradoxul era lesne de rezolvat. Judecata îi fusese afectată de faptul că în cazul acesta era vorba de un obiect artificial, de milioane de ori mai greu decât orice reușise Omul să trimită în spațiu. Rama avea cel puțin zece milioane de milioane de tone; pentru orice astronaut, cifra trezea nu numai respect, ci și spaimă. Nu-i de mirare că, uneori, Norton se simțea insignifiant, chiar descurajat, pe măsură ce cilindrul de metal fără vârstă acoperea tot mai mult porțiunea de cer vizibil.

Încerca și o senzație de primejdie, complet inedită pentru el. În toate coborârile anterioare știuse la ce să se aștepte, existase întotdeauna posibilitatea accidentului, dar

niciodată a surprizei. Cu Rama, surpriza era singurul lucru cert.

În momentul acela, *Endeavour** se afla la mai puțin de o mie de metri deasupra Polului Nord al cilindrului, chiar deasupra centrului discului care se rotea lent. Aleseseră capătul respectiv, fiindcă era singurul scăldat de razele soarelui; pe măsură ce Rama se rotea, umbrele structurilor scunde și enigmatice din apropierea axei traversau regulat întinderea metalică. Fața nordică a lui Rama forma un gigantic cadran solar, măsurând trecerea rapidă a zilei sale de patru minute.

Coborârea navei de cinci mii de tone în centrul unui disc în mișcare reprezenta cea mai mică dintre grijile comandantului Norton. Nu se deosebea cu nimic de cuplarea pe axa unei stații spațiale mari; jeturile laterale ale lui *Endeavour* îi imprimaseră deja rotația corespunzătoare și putea fi convins că locotenentul Joe Calvert avea s-o manevreze cu gingășie, ca pe un fulg de zăpadă, cu sau fără ajutorul calculatorului de navigație.

Peste trei minute vom ști dacă-i făcut din antimaterie, rosti Joe fără să-și desprindă ochii de pe displayuri.

Norton zâmbi, amintindu-și câteva din înfricoșătoarele ipoteze referitoare la originea lui Rama. Dacă speculația aceea neverosimilă era totuși adevărată, peste câteva secunde urma să se producă cea mai puternică explozie de la formarea sistemului solar. Anihilarea totală a cinci mii de tone avea să ofere planetelor, pentru scurt timp, un al doilea soare.

Programul expediției prevăzuse însă până și această posibilitate îndepărtată; de la o distanță sigură, de o mie de

* Străduința – în limba engleză (n.r.).

kilometri, *Endeavour* ațintise unul dintre jeturile sale asupra lui Rama. Când norișorul de vapori ajunsese la țintă, nu se întâmplase nimic – iar o reacție materie-anti-materie, implicând fie și numai câteva miligrame, ar fi produs un foc de artificii impresionant.

Aidoma tuturor comandanților spațiali, Norton era prudent. Privise îndelung și atent fața nordică a lui Rama, alegând punctul de contact. După ce analizase cu atenție posibilitățile, hotărâse să ignore locul cel mai evident, adică însuși centrul feței, situat exact pe axă. Pe pol se observa distinct un disc cu diametrul de o sută de metri, reprezentând probabil chepengul exterior al unei ecluze gigantice. Ființele care construiseră lumea aceea cavă trebuie să fi prevăzut un mod de intrare pentru nave. Locația respectivă reprezenta alegerea cea mai logică pentru o intrare principală, iar Norton se gândise că n-ar fi fost înțelept s-o blocheze.

Decizia ridica însă alte probleme. Dacă *Endeavour* cobora lângă axă, fie și la numai câțiva metri de aceasta, rotația rapidă a lui Rama ar fi început s-o îndepărteze de pol. Inițial, forța centrifugă ar fi fost foarte slabă, sporind însă în mod continuu, implacabil. Pe comandant nu-l încânta deloc imaginea navei sale lunecând peste câmpia polară, tot mai rapid cu fiecare clipă, până ce ar fi fost azvârlită în spațiu cu o mie de kilometri pe oră, o dată ajunsă la marginea discului.

Era posibil ca forța gravitațională minusculă a lui Rama – cam o miime din cea terestră – să prevină acest lucru. Asta ar fi apăsător pe *Endeavour* pe suprafața discului cu o forță de câteva tone și nava ar fi rămas în apropierea polului. Totuși comandantul Norton n-avea intenția

să echilibreze o forță de frecare necunoscută cu o forță centrifugă destul de exact determinată.

Din fericire, proiectanții lui Rama găsiseră soluția. Repartizate în mod egal în jurul axei polare se găseau trei structuri joase similare unor montanți, cu diametrul de circa zece metri. Dacă *Endeavour* ar fi coborât între două asemenea structuri, forța centrifugă ar fi lipit-o de ele, ținând-o locului, aidoma unei corăbii ancorate între pilonii radei și fixată acolo de valurile venite din larg.

— Contact în cincisprezece secunde, anunță Joe.

Încordându-se peste comenzile duble, pe care spera să nu fie nevoit să le atingă, Norton deveni brusc conștient de realitatea din jur. Cu siguranță, reprezenta descinderea cea mai importantă după aselenizarea petrecută cu un secol și jumătate înainte.

Dincolo de hublou, montanții cenușii și uriași se ridică încet în sus. Se auzi ultimul șuierat al unui jet reactor, apoi urmă un șoc abia perceptibil.

În săptămânile din urmă, comandantul se întrebase adesea ce avea să rostească în acest moment. Acum, în pragul faptului împlinit, Istoria îi alege cuvintele și, dându-și prea puțin seama de ecoul trecutului, rosti aproape automat:

— Baza Rama. *Endeavour* a asolizat.

Cu o lună înainte n-ar fi crezut într-o astfel de posibilitate. Când sosise ordinul, se găsea într-o misiune de rutină, verificând și instalând sisteme de avertizare contra asteroizilor. Din întregul sistem solar, *Endeavour* era singura navă capabilă să-l intercepteze pe intrus, înainte ca acesta să ocolească Soarele, îndreptându-se apoi iarăși

RENDEZVOUS CU RAMA

către stele. Fusesse necesară totuși jefuirea altor trei nave ale Controlului Solar, care în prezent pluteau neajutorate, până în clipa când urmau să fie realimentate de cisternele spațiale. Norton se temea că va trece multă vreme până ce comandantii de pe *Calypso*, *Beagle* și *Challenger* vor mai vorbi cu el.

Chiar și cu acel supliment de combustibil, urmărirea fusese lungă și dificilă; când fusese ajuns de *Endeavour*, Rama se găsea în interiorul orbitei venusiene. Nici o altă navă n-ar fi reușit performanța aceea; ocazia era unică și în săptămânile următoare nu trebuia irosită nici o clipă. O mie de cercetători de pe Pământ și-ar fi vândut și sufletul pentru o asemenea șansă, dar nu le rămânea altceva de făcut decât să privească televizoarele și să-și muște buzele, socotind că ei s-ar fi descurcat mult mai bine. Probabil că aveau dreptate, însă altă soluție nu se găsisse. Legile inextinguibile ale mecanicii celeste decretaseră pe *Endeavour* ca fiind prima și ultima dintre navele Omului care să-l contacteze vreodată pe Rama.

Indicațiile recepționate permanent de pe Pământ nu diminuau câtuși de puțin responsabilitățile lui Norton. Nimeni nu-l putea ajuta în cazul unor hotărâri fulgerătoare; timpul necesar recepționării Centrului de Control al Misiunii era de zece minute și sporea continuu. Adeseori îi invidia pe navigatorii trecutului, cei de dinaintea comunicațiilor electronice, care puteau interpreta ordinele sigilate fără să fie permanent controlați de centrul de comandă. Nimeni nu știa niciodată, atunci când ei greșeau.

Era totuși mulțumit că unele decizii cădeau în sarcina Pământului. Acum, când orbita navei se suprapunea cu a lui Rama, ambele se îndreptau spre Soare ca un singur

corp; după patruzeci de zile, aveau să ajungă la periheliu, trecând la douăzeci de milioane de kilometri de astru. Extrem de aproape ca să se simtă bine; cu mult înainte, *Endeavour* trebuia să-și utilizeze combustibilul rămas și să aleagă o orbită mai sigură. Până la despărțirea definitivă de Rama, avea la dispoziție aproximativ trei săptămâni de explorare.

Apoi Pământul urma să preia controlul. Practic, *Endeavour* urma să fie lipsită de orice ajutor, gonind pe o orbită ce putea face din ea cea dintâi navă care să atingă altă stea – peste aproximativ cincizeci de mii de ani... Nu era cazul să-și facă griji, îl liniștise Controlul Misiunii. Într-un fel sau altul, indiferent de cheltuieli, nava avea să fie realimentată – chiar dacă ar fi necesitat cisterne spațiale, care după aceea să fi fost abandonate în spațiu, stoarse de ultima picătură de combustibil. Rama reprezenta un obiectiv ce merita orice risc, cu excepția unei misiuni sinucigașe.

Și desigur, s-ar fi luat în considerație și varianta respectivă. În privința aceasta, comandantul Norton nu-și făcea iluzii. Pentru prima dată într-o sută de ani, în problemele oamenilor intervenise un element complet nou. Nesiguranța nu putea fi acceptată nici de savanți, nici de politicieni. Dacă moartea ar fi fost prețul necesar rezolvării ei, atunci *Endeavour* și echipajul navei ar fi fost oricând disponibili.

5. PRIMA EVA

Rama rămânea tăcut ca o criptă – ceea ce poate că și era. Nici un semnal radio pe nici o frecvență, nici o vibrație detectabilă de seismografe, cu excepția ușoarelor trepidații cauzate, fără îndoială, de creșterea cantității de căldură primite de la Soare, nici un fel de curenți electrici, nici cea mai slabă radioactivitate. Era aproape amenințător de tăcută; până și un asteroid era mai plin de viață.

„De fapt, ce speram?” se întreabă Norton. „O delegație care să ne întâmpine?” Nu știa dacă să fie dezamăgit sau ușurat. Oricum, inițiativa nu-i aparținea.

Ordinele spuneau să aștepte douăzeci și patru de ore, apoi să înceapă explorarea. Nimeni nu dormi prea mult în acea primă zi; până și membrii echipajului care nu erau de cart își petrecură vremea supraveghind instrumentele de măsură nemișcate, ori pur și simplu privind prin hublouri la peisajul de o geometrie monotonă. „Oare acest corp este viu?” se întrebau mereu în sinea lor. „Este mort? Sau numai adormit?”

În prima EVA*, Norton își luă un singur însoțitor: locotenentul Karl Mercer, ofițerul dur și inteligent răspun-

*EVA (Extravehicular Activity): Activitate extravehiculară (n.tr.).

zător de sistemele de întreținere a vieții. Nu intenționau să iasă din raza vizuală a navei, iar dacă se iveau surprize neplăcute părea greu de crezut că un grup numeros confera mai multă siguranță. Totuși, ca măsură de precauție, postă în ecluza navei alți doi membri ai echipajului îmbrăcați în costume spațiale.

Cele câteva grame de greutate apărute prin interferența câmpurilor gravitațional și centrifugal ale lui Rama nici nu-i ajutau, dar nici nu-i deranjau; erau nevoiți să se bizuie numai pe jeturile de reacție individuale. De îndată ce avea să fie posibil, gândi Norton, trebuiau să întindă un păienjenis de corzi între navă și cei trei montanți, pentru ca să se deplaseze fără consum de combustibil.

Montantul cel mai apropiat se găsea la numai zece metri de ecluză și prima grijă a lui Norton fu să verifice dacă nava nu suferise vreo avarie în timpul coborârii. *Endeavour* apăsa peretele curb cu o forță de câteva tone, dar presiunea era uniform distribuită. Liniștindu-se, începu să dea ocol structurii circulare, străduindu-se să-i ghi-cească rostul.

Parcursese numai câțiva metri, când nimeri peste o întrerupere în netezimea peretelui aparent metalic. La început, bănuî că era un ornament, deoarece nu părea să îndeplinească un rol anume. În metal erau săpate șase șanțulețe sau caneluri adânci, în care se aflau șase tije intersectate, ca spițele unei roți fără obadă, având în centru un butuc mic. Așa cum era încastrată în perete, nu se putea însă roti în nici o direcție.

Apoi, extrem de surescitat, comandantul observă că la capetele spițelor existau o serie de adâncituri unde puteau

intra perfect niște degete (gheare? tentacule?). Dacă te propteai în perete, și trăgeai de spiță, așa...

Ușor, parcă unsă, roata alunecă din perete. Spre completa sa uluială (se așteptase ca acțiunea vidului să fi sudat de multă vreme orice element mobil), Norton se pomeni ținând în mâini o roată. Precum căpitanul unui velier străvechi, stând la cârma corăbiei sale.

Fu mulțumit că Mercer nu-i putea zări expresia chipului prin vizorul polarizat al căștii.

Era surprins, dar în același timp furios pe sine însuși; poate că deja făcuse o greșală. Oare înăuntrul lui Rama nu începuseră să zbârnâie alarmele, oare acțiunea lui necugetată nu declanșase un mecanism implacabil?

Endeavour nu raportă însă nici o schimbare; senzorii navei continuau să nu detecteze nimic, exceptând slabele trepidații termice și propriile sale mișcări.

— Ce faci, căpitane... o-nvârți, ori ba?

Norton își reaminti instrucțiunile primite. „Acționează după cum crezi de cuviință, dar fii prudent.“ Dacă și-ar fi verificat fiecare mișcare cu Controlul Misiunii, n-ar mai fi ajuns niciodată nicăieri.

— Tu ce zici, Karl? îl întrebă pe Mercer.

— Pare evident acționarea manuală a unei ecluze – probabil un sistem de siguranță în cazul unei defecțiuni a sistemului automat. Nu-mi pot imagina *nici o tehnologie*, oricât de avansată, care să nu ia asemenea măsuri de securitate.

„Și-ar fi absolut sigură“, își spuse Norton. „N-ar putea fi acționată decât dacă sistemul nu s-ar pune astfel în primejdie...”

Apucă două spițe opuse ale roții, se sprijini bine pe picioare și încercă s-o rotească. Fără rezultat.

— Dă-mi o mână de ajutor, îl solicită pe Mercer.

Fiecare apucă o spiță, totuși nu reușiră să le miște, chiar opintindu-se din răputeri.

Bineînțeles, ce motiv ar fi avut să considere că, în Rama, ceasurile și șuruburile se învâртеau la fel ca pe Pământ?

— Să încercăm invers, sugeră Mercer.

De această dată, nu întâmpinară rezistență. Aproape fără efort, roata descrie un cerc întreg. Apoi, foarte încet, începu să se rotească mai greu.

La o jumătate de metru depărtare, peretele curbat al montantului se deschise aidoma cochiliei unei scoici. Suflata de presiunea dinăuntru, câteva particule de praf zburară afară, sclipind ca niște diamante în lumina strălucitoare a soarelui.

Drumul spre interiorul lui Rama era deschis.

6. COMITETUL

Adesea, dr. Bose se gândea că stabilirea pe Lună a Sediului Uniunii Planetare constituise o eroare serioasă. Inevitabil, Pământul avea tendința să domine întrunirile, așa cum domina și peisajul din afara cupolei. Dacă *trebuisse* într-adevăr să fie construit pe Lună, atunci ar fi putut-o face pe fața nevăzută, unde discul acela hipnotic nu-și arunca niciodată razele...

Desigur, acum era prea târziu ca să se mai schimbe ceva și oricum nu exista o alternativă reală. Indiferent de opinia coloniilor, Pământul avea să rămână multe secole stăpânul economic și cultural al sistemului solar.

Dr. Bose se născuse pe Pământ și emigrase pe Marte după ce împlinise treizeci de ani, astfel că se simțea capabil să examineze cu un ochi detașat situația politică. Știa că nu va mai reveni niciodată pe planeta natală, deși se găsea la numai cinci ore de zbor cu naveta spațială. La 115 ani, el se bucura de o sănătate perfectă, însă nu mai suporta ideea antrenamentului de reacomodare la o gravitație de trei ori mai mare decât cea în care trăise majoritatea vieții. Era exilat pentru vecie de pe planeta sa de baștină. Nefiind

o fire sentimentală, lucrul nu-l deprimase niciodată din cale-afară.

Ceea ce-l deranja uneori era necesitatea contactului, an de an, cu aceleași chipuri familiare. Minunile medicinei erau într-adevăr extraordinare și nu dorea să dea ceasul înapoi, totuși în jurul mesei de conferințe se aflau oameni cu care lucra de peste o jumătate de veac. Știa absolut precis ce vor spune și cum vor vota, indiferent de subiect. Dorea ca într-o bună zi, unul dintre ei să întreprindă ceva cu totul neașteptat... chiar nebunesc!

Probabil că și ei gândeau la fel despre persoana lui...:

Comitetul Rama era destul de restrâns, deși neîndoiește situația avea să fie în curând modificată. Cei șase colegi ai lui Bose – reprezentanții U.P. pentru Mercur, Pământ, Lună, Ganimede, Titan și Triton, se aflau prezenți în persoană. Altminteri nu se putea; distanțele din Sistemul Solar făceau imposibilă diplomația electronică. Unii politicieni mai bătrâni, obișnuiți cu mijloacele de comunicare instantanee pe care Pământul le considerase indispensabile, nu se putuseră acomoda nicicând cu ideea că undele radio aveau nevoie de minute sau chiar de ore pentru a traversa distanțele interplanetare. „Voi, savanții, nu faceți nimic?” se plâneau cu amărăciune, atunci când li se explica imposibilitatea tratativelor prin unde între Pământ și oricare dintre copiii săi îndepărtați. Doar Luna prezenta o întârziere acceptabilă, de o secundă și jumătate, cu toate consecințele politice și psihologice pe care le implica. Datorită acestei particularități astronomice, Luna – și *numai* ea – avea să fie, pe veci, o suburbie a Pământului.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

În persoană se aflau prezenți și trei dintre specialiștii recent cooptați în Comitet. Profesorul Davidson, astronomul, era o cunoștință mai veche; astăzi nu părea la fel de irascibil ca de obicei. Dr. Bose nu știa nimic despre discuțiile furtunoase ce precedaseră lansarea primei sonde către Rama, dar colegii nu-l lăsau pe profesor s-o uite.

Dr. Thelma Price era cunoscută prin numeroasele apariții la televiziune, deși reputația și-o crease cu cincizeci de ani în urmă, în vremea uriașului avânt luat de arheologie, elan determinat de secarea imensului muzeu maritim constituit de Marea Mediterană.

Bose nu uitase agitația stârnită atunci când comorile pierdute ale grecilor, romanilor și altor șase civilizații fuseseră readuse la lumina zilei. Fusesse una dintre puținele ocazii în care regretase că trăia pe Marte.

Exobiologul, Carlisle Perera, reprezenta o altă alegere evidentă, la fel ca Dennis Solomons, istoricul de științe. Pe Bose îl încânta mai puțin prezența lui Conrad Taylor, antropologul care devenise celebru, combinând în mod unic erudiția și erotismul în studiile sale legate de ritualurile puberale din Beverly Hills la sfârșitul secolului XX.

Nimeni însă nu putea contesta prezența în Comitet a lui Sir Lewis Sands, un bărbat ale cărui cunoștințe erau egalate numai de politețea sa. Despre Sir Lewis se spunea că-și pierdea calmul doar când se auzea numit Arnold Toynbee* al epocii sale.

Marele istoric nu era prezent în carne și oase; refuzase cu încăpățânare să părăsească Pământul fie și pentru o sedință atât de importantă ca aceea. Imaginea sa stereo,

*Arnold Joseph Toynbee (1889-1975), istoric englez (n. trad.).

leită celei reale, părea să ocupe scaunul din dreapta lui Bose. Parcă pentru a întregi iluzia, cineva așezase un pahar de apă în fața imaginii. Bose considera acel tur de forță tehnologic drept un teribilism inutil. Era totuși surprinzător cât de mulți oameni, a căror celebritate nu se punea la îndoială, se bucurau ca niște copii când se aflau simultan în două locuri. Uneori, miracolul electronic producea dezastre comice. Bose participase la o recepție diplomatică, la care cineva încercase să treacă printr-o stereogramă și descoperise, prea târziu, că avea de-a face cu o persoană în carne și oase. Și mai amuzant era spectacolul proiecțiilor străduindu-se să-și strângă mâinile...

Excelența Sa, ambasadorul marțian la Uniunea Planetară, își adună gândurile împrăștiate, își dresе glasul și rosti:

— Domnilor, Comitetul își începe lucrările. Consider că nu greșesc, afirmând că s-au reunit aici o serie de personalități marcante, convocate în scopul rezolvării unei probleme deosebite. Directiva primită din partea Secretarului General este de a evalua situația și de a oferi recomandări comandantului Norton, la nevoie.

Cu toții înțeleseseră că se produsese un miracol de simplificare. Până atunci, Comitetul putuse lua legătura directă cu comandantul doar în cazul unei reale stări de urgență! Fusesse înființat, cu caracter temporar, de Organizația Științifică a Uniunii Planetare, al cărei director se subordona Secretarului General. Era adevărat că din U.P. făcea parte și Controlul Spațial, însă numai partea *operațională*, nu și cea științifică. Teoretic, faptul nu avea cine știe ce însemnătate; nimeni nu oprea Comitetul Rama – sau pe

oricine altcineva – să-l cheme pe comandantul Norton spre a-i oferi un sfat folositor.

Însă Comunicațiile Spațiale sunt costisitoare. *Endeavour* putea fi contactată numai prin intermediul lui PLANETCOM, o corporație autonomă renumită pentru exactitatea și promptitudinea serviciilor. Aprobarea unui credit către PLANETCOM dura; undeva, cineva se străduia din greu pentru asta, iar până atunci calculatoarele incoruptibile ale PLANETCOM-ului nu recunoșteau existența Comitetului Rama.

— În legătură cu acest Norton..., începu Sir Robert MacKay, ambasadorul Pământului. Deține o responsabilitate unică. Ce fel de om e?

— La această întrebare pot răspunde eu, făcu profesorul Davidson, mișcându-și degetele cu repeziciune peste tastele memoratorului.

Se încruntă înaintea mulțimii de date afișate și încercă să le rezume:

— William Tsien Norton, născut în 2077 la Brisbane, Oceania, cu studiile efectuate în Sydney, Bombay și Houston. Cinci ani la Astrograd, în probleme de propulsie. Și-a încheiat studiile în 2102. A urcat treptele obișnuite ale ierarhiei: locotenent în a treia expediție pe Persefona... s-a distins în decursul celei de-a cincisprezecea tentative de stabilire a unei baze pe Venus... mm... mm... carieră exemplară... cetățenie dublă: terestră și marțiană... nevastă și un copil în Brisbane, nevastă și doi copii în Port Lowell, cu opțiune pentru încă...

— O nevastă? întrebă Taylor inocent.

— Bineînțeles că nu. Pentru al treilea copil, se răsti profesorul înainte de-a zări rânjetele celorlalți.

Câteva chicote făcură ocolul mesei, deși pământenii păreau mai mult invidioși decât amuzați. După un secol de eforturi susținute, Pământul nu reușise încă să-și coboare populația sub un miliard, cifră îndelung visată.

— ...numit comandant al navei de control și cercetare solară *Endeavour*. Prima călătorie efectuată pe sateliții retrograzi ai lui Jupiter... hm, o misiune destul de păcătoasă... când a primit ordinul, pentru că se găsea în centura de asteroizi... a reușit să ajungă la timp...

Profesorul stinse afișajul și-și privi colegii.

— Cred că suntem extrem de norocoși că Norton a fost singurul disponibil într-un interval atât de scurt. Am fi putut nimeri peste clasicul căpitan de duzină.

Vorbea scârbit de parcă s-ar fi referit la clasicul ticălos spațial, cu un picior de lemn, ținând într-o mână un pistol iar în cealaltă o spadă.

— Datele confirmă doar că este competent, obiectă ambasadorul lui Mercur (populație: 112 500, însă în creștere). Cum va reacționa în fața unei situații complet noi, cum este cea de față?

Pe Pământ, Sir Lewis Sands își dresă glasul. După o secundă și jumătate, tusea scurtă se auzi pe Lună.

— Nu tocmai „complet nouă“, chiar dacă de atunci s-au scurs trei secole, reaminti el mercurianului. Dacă Rama este mort, sau pustiu – și până acum toate dovezile sugerează aceasta – , Norton se găsește în postura unui arheolog descoperind ruinele unei culturi dispărute. (Se înclină politicos spre dr. Price, care încuviință din cap.)

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Exemplele imediate sunt Schliemann cu Troia, sau Mouhot la Angkar Vat. Pericolul este minim deși, firește, posibilitatea unui accident nu trebuie complet exclusă.

— Dar ce-i cu capcanele și mecanismele minate despre care vorbesc indivizii din Pandora? întrebă dr. Price.

— Pandora? repetă ambasadorul mercurian.

— Un grup de dezaxați, explică Sir Robert cu maxima stânjeneală pe care-o poate manifesta un diplomat, convingându-l că Rama constituie un grav pericol. O cutie ce nu trebuie deschisă, știți...

Se îndoia că mercurianul recunoștea aluzia; studiul clasicilor nu era încurajat pe Mercur.

— Pandora, paranoia, pufni Conrad Taylor. Sigur că da, asemenea lucruri *pot* exista, însă de ce s-ar folosi o specie inteligentă de capcane copilărești?

— Chiar ignorând astfel de neplăceri, reluă Sir Robert, rămâne totuși ipoteza mult mai plauzibilă a unui Rama activ, deși nelocuit. Ceea ce echivalează cu întâlnirea dintre două culturi de niveluri tehnologice foarte diferite. Pizzaro și incașii, Perry* și japonezii, Europa și Africa... Aproape invariabil, consecințele au fost dezastruoase – pentru una sau ambele părți. Nu fac nici un fel de recomandări, ci pur și simplu arăt care sunt precedentele.

— Vă mulțumim, Sir Robert, spuse Bose gândindu-se că prezența a doi „Sir“ într-un comitet atât de mic putea fi nițel cam neplăcută; în ultima vreme, titlul de cavaler constituia o onoare de care puțini englezi scăpau. Sunt convins că ne-am gândit cu toții la aceste posibilități alarmante.

*Matthew Calbraith Perry (1794-1858), ofițer naval american, care a „deschis“ Japonia spre Occident în 1854 (n. trad.).

Dacă ființele din interiorul lui Rama sunt... hm-m-m... răuvoitoare, lucrurile nu vor sta oare la fel indiferent cum am proceda noi?

— Ne-ar putea ignora, dacă plecăm de acolo.

— Cum... după ce au străbătut miliarde de kilometri, vreme de mii de ani?

Argumentul reprezenta punctul de plecare al discuției și se autosusținea. Dr. Bose se lăsă pe spate în fotoliu, vorbi foarte puțin și așteptă să se ajungă la un consens.

Se întâmplă după cum era de prevăzut. Cu toții acceptară ideea că nu se concepea ca, o dată deschisă prima ușă, comandantul Norton să n-o deschidă și pe următoarea.

7. DOUĂ SOȚII

Dacă soțiile sale aveau să-și arate vreodată una alteia videogramele primite de la el, gândea comandantul Norton mai degrabă amuzat decât îngrijorat, atunci ar fi avut multe de explicat. În prezent, compunea una singură, lungă, o dubla, adăugând numai câteva mesaje personale și săruturile de rigoare, și apoi expedia copiile aproape identice spre Pământ și Marte.

Desigur, posibilitatea ca nevestele sale să se întâlnească era extrem de mică; ar fi fost prea costisitor, chiar cu înlesnirile de care beneficiau familiile astronauților. N-ar fi avut de altfel rost, deoarece familiile i se înțelegeau excelent, schimbând între ele obișnuitele felicitări de sărbători și aniversări. Privind în mare, poate că era totuși mai bine că fetele nu se întâlneau în carne și oase. Myrna se născuse pe Marte și nu suporta forța gravitațională terestră. Cât despre Caroline, ea detesta până și cele douăzeci și cinci de minute ale celei mai lungi călătorii posibile pe Pământ.

„Iartă-mă că am întârziat o zi“, începu Norton după obișnuitele formule preliminare, „dar, crede-mă, în ultimele treizeci de ore n-am pus piciorul în navă...”

Nu te alarma, totul se găsește sub control și se desfășoară perfect. Am pierdut vreo două zile, în schimb am

parcurs aproape întregul sistem de ecluze. Am fi rezolvat totul în câteva ore, dacă am fi știut ceea ce știm acum. N-am riscat însă. Am trimis înainte camere de luat vederi telecomandate și am verificat de zece ori toate ușile, ca să nu se închidă înapoia noastră, imediat *după* ce am fi trecut prin ele...

Fiecare ecluză este un simplu cilindru rotitor, prevăzut într-o parte cu o ușă. Pe acolo intri în cilindru, îl rotești cu o sută optzeci de grade, și ușa se potrivește cu o alta, prin care poți să pășești mai departe. Sau să plutești, în cazul de față.

Ramanii și-au luat absolut toate precauțiile. Există trei asemenea cilindri-ecluză, unul după altul, chiar sub blindajul exterior, dedesubtul montantului în care se află intrarea. Nu-mi imaginez cum s-ar putea defecta măcar unul, iar dacă totuși primul ar exploda, ar exista dublura, apoi al treilea...

Iar ăsta-i numai *începutul*. Ultima ecluză se deschide într-un coridor drept, lung de aproape o jumătate de kilometru. Arată curat și îngrijit, ca dealtfel tot ce am văzut pe aici; la fiecare câțiva metri, există un fel de nișe, care probabil au adăpostit cândva dispozitive de iluminat. Acum însă totul este în beznă și, nu-mi este rușine să ți-o spun, înfricoșător. Pe întreaga lungime a tunelului există de asemenea două canale paralele, late cam de un centimetru, săpate în pereți. Bănuim că înăuntrul lor glisa un soi de cărucior transportând echipament – sau ființe – înainte și înapoi. Am rezolva multe necazuri, dacă am reuși să-l repunem în funcțiune...

Spuneam că tunelul are lungimea de o jumătate de kilometru. Ei bine, din testele seismice, am descoperit că grosimea blindajului exterior al lui Rama are aceeași va-

loare. Deci era clar că-l străbătusem. N-am fost astfel deloc surprinși când la capătul tunelului am dat peste o altă ecluză cilindrică.

Da, și *încă* una. Apoi *încă* una. Se pare că ființele astea au făcut totul în trei exemplare. Acum ne găsim în ultima ecluză, așteptând aprobarea Pământului ca s-o străbatem. Interiorul lui Rama e la numai câțiva metri. Voi fi mult mai fericit când suspansul se va termina.

Îl știi pe Jerry Kirchoff, secundul meu, cel care are o bibliotecă de cărți *adevărate* atât de mare încât nu-și permite să emigreze de pe Pământ? Ei bine, Jerry mi-a povestit despre o situație asemănătoare petrecută demult, la începutul secolului XXI... ba nu, XX. Un arheolog a descoperit mormântul unui rege egiptean, primul mormânt care nu fusese jefuit de hoți. Muncitorii lui au săpat luni întregi cameră după cameră, până au ajuns la ultimul zid. L-au străpuns și pe acesta, iar arheologul a luat un felinar și și-a strecurat capul înăuntru. S-a pomenit privind o încăpere ticsită de comori: lucruri incredibile, aur, nestemate...

Poate că și locul acesta e un mormânt; îmi pare tot mai mult așa ceva. Nici acum dinăuntru nu răzbate nici cel mai mic zgomot, nici cel mai mic semn al vreunei activități. Ei bine, mâine vom afla.“

Comandantul Norton apăsă pe STOP. Ce altceva să mai spună despre munca lui, înainte de a trece la mesajele personale? De obicei, nu intra în astfel de amănunte, dar împrejurările de față ieșeau din normal. Putea fi cea din urmă videogramă expediată celor iubiți. Le datora o explicație pentru ceea ce făcea.

Când aveau să-i vadă imaginea și să-i audă cuvintele, el avea să fie în interiorul lui Rama, la bine sau la rău.

8. PRIN BUTUC

Niciodată Norton nu se simțise mai apropiat de egiptologul acela, mort de atâta vreme. De când Howard Carter privise în cripta lui Tutankhamon, nici un alt om nu mai cunoscuse asemenea clipă... totuși comparația era amuzant de deplasată.

Tutankhamon fusese îngropat abia „ieri“, cu nici patru mii de ani în urmă, în timp ce Rama putea fi mai bătrân decât specia umană. Micul mormânt din Valea Regilor s-ar fi pierdut în coridoarele pe care astronautii le străbătuseră deja, iar ceea ce se întindea dincolo de ultima ecluză era de cel puțin un milion de ori mai mare. În privința comorilor adăpostite – ele depășeau orice închipuire.

Vreme de cel puțin cinci minute, nimeni nu comunică prin radio; echipa, bine instruită, nici măcar nu raportase verbal încheierea verificărilor. Mercer făcuse semn că totul era în regulă, apoi arătase tunelul deschis. Parcă toți își dădeau seama că momentul istoric nu trebuia banalizat prin pălăvrăgeli inutile. Pentru comandant era perfect, căci nu avea nimic de spus. Își aprinse proiectorul, porni jeturile reactoare și pluti încet în josul coridorului, trăgând după el cordonul de siguranță. În câteva secunde se găsea înăuntru.

În interiorul *cui*? Înaintea sa, bezna era absolută; raza proiectorului nu dezvăluia nimic. Se așteptase la așa ceva, fără să fie însă convins. Toate calculele indicaseră că peretele opus se afla la zeci de kilometri depărtare. Acum, ochii săi îi confirmau că acesta era purul adevăr. Plutind încetișor prin întuneric, încercă acut nevoia de-a pipăi cordonul de siguranță, o nevoie mai puternică decât orice simțise până atunci, chiar și cu ocazia primei sale EVA. Era ridicol, privise fără pic de amețală peste ani-lumină, peste mega-parseci, de ce l-ar fi speriat câțiva kilometri cubici de gol?

Se gândea încă la toate astea, când amortizorul de la capătul cordonului îl frână ușor, cu un recul imperceptibil. Coborî raza proiectorului care cerceta zadarnic înainte și examinează suprafața prin unde ieșise.

Aparent plutea deasupra centrului unui crater mic, el însuși o gropiță în baza altuia mult mai mare. De jur împrejur se înălța un complex de terase și rampe – perfecte din punct de vedere geometric și în mod evident artificiale – care se întindea dincolo de lumina proiectorului. Cam la o sută de metri depărtare zărea ieșirile altor două ecluze, identice cu aceasta.

Asta era tot. Scena nu prezenta nimic aparte, nimic ieșit din comun. Semăna considerabil cu o mină abandonată. Norton se simți ușor dezamăgit; după atâtea eforturi, ar fi trebuit să aibă loc o revelație dramatică, chiar transcendentă. Își reaminti însă că nu răzbătea cu ochii decât până la câteva sute de metri. Bezna care se întindea mai departe putea să ascundă totuși mai multe minuni decât ar fi fost el în stare să accepte.

Transmise un raport scurt spre însoțitorii săi nerăbdători, apoi adăugă:

— Lansez trasorul – timp de declanșare: două minute. Acum!

Azvârli cilindrul micuț cu toată puterea drept în sus – sau înspre exterior – și începu să numere secunde, pe măsură ce obiectul se deplasa de-a lungul traiectoriei luminoase. Dispăru din raza vizuală, înainte de scurgerea unui sfert de minut. Când ajunse cu numărătoarea la o sută, Norton își feri ochii și pregăti aparatul de filmat. Se pricepuse întotdeauna să aprecieze corect duratele. Greși cu numai două secunde. Lumea explodează de lumină, iar de această dată nu mai avu motive de dezamăgire.

Nici chiar puterea de milioane de candelă a trasorului nu izbutise să lumineze pe de-a-ntregul enorma cavitate, dar acum vedea îndeajuns ca să-i înțeleagă alcătuirea și mărimea. Se găsea la unul dintre capetele unui cilindru gol, cu diametrul de cel puțin zece kilometri și cu o lungime greu de estimat. Din locul său de pe axa centrală, comandantul zărea un număr atât de mare de detalii pe pereții curbi ce-l înconjurau, încât creierul nu putea cuprinde mai mult de o fracțiune neînsemnată din ele. Privea peisajul unei lumi întregi, luminate de fulgerul trasorului, și se strădui printr-un efort de voință să-și fixeze imaginea în minte.

De jur împrejur, pantele terasate ale „craterului” se înălțau până la contopirea cu peretele solid înconjurător. Nu... impresia era falsă, trebuia să renunțe la instinctele pământene și spațiale, și să se reorienteze după un nou sistem de coordonate.

Nu se afla în extremitatea inferioară a acelei ciudate lumi interioare, ci în cea superioară. De aici toate direcțiile

duceau în *jos*, nu în *sus*. Dacă pornea din axa centrală spre peretele curb, pe care nu mai trebuia să-l considere perete, forța gravitațională creștea treptat. Ajuns pe suprafața interioară a cilindrului, avea să stea în oricare punct al ei cu picioarele către stele și capul spre axa de rotație. Conceptul era destul de familiar și forța centrifugă fusese dealtfel utilizată în scopul simulării gravitației încă de la începuturile zborurilor spațiale. Copleșitoare, șocantă chiar, era însă scara la care se aplica ideea. Cea mai mare stație spațială, *Synsat 5*, avea un diametru mai mic de două sute de metri. Îți trebuia ceva timp să te acomodezi cu un corp de o sută de ori mai mare.

Peisajul cilindric care-l înconjura era presărat cu zone luminoase și umbrite, poate păduri, câmpii, lacuri înghețate sau orașe. Distanța și lumina tot mai palidă a trasorului făceau imposibilă orice identificare. O serie de linii înguste, șosele, canale, râuri, alcătuiau o rețea geometrică abia vizibilă. Mai departe, chiar la limita câmpului vizual, se zărea o bandă de un negru ceva mai profund. Forma un cerc complet, înconjurând interiorul lumii și Norton își aminti brusc de mitul lui Oceanos, întinderea de apă despre care anticii credeau că încingea Pământul.

Aici poate că oceanul era și mai ciudat, nu circular, însă *cilindric*. Înainte să fi înghețat în noaptea interstelară, avusese oare valuri și marea, curenți... și pești?

Trasorul pâlpâi și se stinse; clipa revelației luase sfârșit. Norton știa însă că imaginile acelea aveau să-i fie întipărite în minte pentru tot restul vieții. Indiferent care urmau să fie descoperirile viitorului, ele nu puteau șterge niciodată cea dintâi impresie. Iar Istoria nu-i va răpi nicicând privilegiul de a fi fost primul om care privise opera unei civilizații extraterestre.

9. RECUNOAȘTEREA

„Am lansat cinci trasoare cu declanșare întârziată în direcția axei cilindrului, pentru a-l fotografia în mod corespunzător pe întreaga lungime. Au fost cartografiate detaliile principale și, deși putem identifica foarte puține, provizoriu le-am botezat pe toate.

Cavitatea principală are cincizeci de kilometri lungime și șaisprezece lărgime. Cele două capete sunt rotunjite aidoma unor domuri concave, cu o geometrie destul de complicată. Pe cel unde ne aflăm noi l-am denumit Emisfera Nordică și ne-am stabilit baza aici, pe axa centrală.

Pornind ca niște raze din butucul central, din 120 în 120 de grade, se întind trei punți lungi de aproape un kilometru. Ele se termină pe un soi de terasă, un platou circular, aflat pe perimetrul concavității. Iar *de acolo*, în continuarea punților, pornesc trei scări enorme ce coboară pe câmpie. Veți obține o imagine destul de exactă a acestui capăt al lui Rama, imaginându-vă o umbrelă cu numai trei spițe egal depărtate.

Fiecare spiță e o scară foarte abruptă în vârf, micșorându-și panta pe măsură ce se apropie de câmpia de jos. Scările – le-am denumit Alfa, Beta și Gama – nu sunt continue, ci se întrerup pe alte cinci terase circulare. Am esti-

mat numărul treptelor la douăzeci-treizeci de mii... probabil că sunt folosite numai în cazuri excepționale. E greu de presupus că ramanii, sau ce alt nume le vom da, nu aveau altă modalitate de-a ajunge la axa centrală a lumii lor.

Emisfera Sudică e mult diferită. În primul rând, nu se observă nici scări și nici butucul central bont. Acolo există un fel de tijă ascuțită, lungă de câțiva kilometri în direcția axei și înconjurată de alte șase tije mai mici. Întregul ansamblu este foarte ciudat și nu-i bănuim rostul.

Secțiunea cilindrică lungă de cincizeci de kilometri dintre cele două concavități am botezat-o Câmpia Centrală. Pare deplasat să folosim cuvântul „câmpie“ pentru a descrie ceva curb, dar am considerat termenul justificat. Când vom coborî acolo, ne va apărea plată – așa cum și interiorul unei sticle apare plat unei furnici care se deplasează prin interior.

Detaliul cel mai interesant al Câmpiei Centrale este banda neagră, lată de zece kilometri, care o înconjură la jumătatea lungimii. Seamănă cu gheața și am numit-o Oceanul Cilindric. Exact în mijloc se află o insulă mare, ovală, lungă de alți zece kilometri și lată de trei, acoperită de structuri înalte. Deoarece ne-a amintit de vechiul Manhattan, am denumit-o New York. Nu cred totuși că este un oraș; seamănă mai mult cu o fabrică imensă sau cu o uzină chimică.

Există însă și orașe, sau, oricum, așezări. Sunt cel puțin șase. Dacă ar fi fost construite pentru oameni, ar fi cuprins fiecare cam cincizeci de mii de locuitori. Le-am denumit Roma, Beijing, Paris, Moscova, Londra și Tokyo... Sunt legate între ele prin autostrăzi și încă prin ceva, asemănător cu un sistem de căi ferate.

În lumea aceasta înghețată trebuie să existe suficient material de studiu pentru secole întregi. Avem de explorat patru mii de kilometri pătrați, dar nu dispunem decât de câteva săptămâni. Mă întreb dacă vom afla vreodată răspunsul la cele două întrebări care mă obsedează de când am intrat aici: cine au fost ei... și *ce s-a întâmplat?*“

Înregistrarea se sfârși. Pe Pământ și pe Lună, membrii Comitetului Rama se destinseră, apoi începură să examineze hărțile și fotografiile întinse înaintea lor. Deși le analizaseră vreme de mai multe ore, glasul lui Norton adăuga o dimensiune nesurprinsă de nici una dintre fotografii. Comandantul fusese acolo, privise cu ochii lui uluitoarea lume interioară, în scurtele clipe când trasoarele iluminaseră noaptea nesfârșită. Și tot el avea să conducă expediția de explorare.

— Domnule doctor Perera, aveți ceva de spus?

O clipă, Bose se întrebă dacă n-ar fi trebuit să-i acorde profesorului Davidson cuvântul primului vorbitor, fiind mai vârstnic și singurul astronom prezent. Bătrânul cosmolog părea însă ușor șocat și, în mod vădit, puternic tulburat. De-a lungul carierei sale profesionale, privise Universul ca pe o arenă unde se înfruntau forțele titanice ale gravitației, magnetismului și radiației. Nu crezuse niciodată că viața va juca un rol important în configurațiile corpurilor celeste și privea apariția ei pe Pământ, Marte și Jupiter drept un accident.

În fața lor exista însă dovada că viața apăruse nu numai în afara sistemului solar, ci la depărtări cu mult dincolo de ceea ce atinsese, sau spera să atingă omul peste sute de ani. Mai mult încă, descoperirea lui Rama spulbera altă dogmă predicată ani întregi de profesorul Olaf. Încolțit, acesta

admitea fără tragere de inimă că probabil viața exista și în alte sisteme planetare, dar sublinia întotdeauna că era absurd să crezi că hăurile interstelare aveau să fie traversate vreodată...

Poate că ramanii dăduseră într-adevăr greș și poate că Norton avusese dreptate considerând lumea lor o criptă. Ei însă încercaseră, la o scară ce dovedea încredere în reușită. Dacă asta se petrecuse o dată, atunci cu siguranță trebuie să mai fi avut loc de multe ori în galaxia aceasta care conținea o sută de mii de milioane de sori... Cineva, undeva, trebuia să fi reușit în cele din urmă.

Era teza pe care, lipsit de dovezi, dar agitându-și considerabil brațele, o susținuse ani de zile Carlisle Perera. Acum se arăta extrem de fericit, deși se simțea la fel de frustrat. Rama îi confirmase în mod strălucit ipoteza... dar el nu avea să intre niciodată înăuntru și nici să vadă interiorul cu proprii săi ochi. Dacă diavolul ar fi apărut din senin, oferindu-i posibilitatea teleportării instantanee, ar fi semnat contractul fără să clipească.

— Da, domnule ambasador, cred că sunt în stare să precizez o serie de lucruri. Ceea ce avem aici este, fără îndoială, o „Arcă Spațială“, o idee veche în literatura astronautică. Am reușit s-o urmăresc în timp până la fizicianul britanic J. D. Bernal, care a propus această metodă de colonizare interstelară într-o carte publicată în 1929, exact acum două sute de ani. Marele pionier rus al astronauticii, Țiolkovski, a avansat propuneri oarecum similare cu mult înaintea englezului.

Dacă doriți să mergeți de la un sistem stelar la altul, dispuneți de câteva posibilități. Presupunând că viteza luminii reprezintă o limită absolută – faptul nu este defini-

tiv stabilit, în ciuda părerilor contrarii pe care poate le aveți... (Aici se auzi un pufnet plin de indignare, însă profesorul Davidson nu protestă în mod oficial.) ...veți face o călătorie rapidă într-o navă mică, ori un drum mai lung într-o navă gigant.

Din punct de vedere tehnic, nu există nici un motiv ca o navă spațială să nu atingă nouăzeci la sută sau mai mult, din viteza luminii, ceea ce ar însemna o călătorie de cinci până la zece ani între aștri vecini – mult, poate, dar realizabil, în special pentru ființele ale căror vieți se măsoară în secole. Ne putem imagina asemenea voiajuri interstelare, desfășurându-se în nave nu cu mult mai mari decât ale noastre.

Este adevărat, astfel de viteze sunt poate imposibile din motive perfect logice. Să nu uităm, chiar dacă drumul este numai dus, trebuie transportat combustibil pentru frânare la finalul călătoriei. De aceea, pare mai normal să mergi mai încet – zece mii, o sută de mii de ani...

Bernal și alții au considerat că asta se poate face cu nave mari, având dimensiuni de ordinul kilometrilor, transportând mii de pasageri în călătorii care să dureze generații. Evident, sistemul trebuia să fie complet închis, reciclând complet hrana, aerul și celelalte. Este exact modul fenomenologic al Pământului, la o scară puțin mai mare.

Unii scriitori au sugerat că aceste Arce Spațiale să fie construite sub forma unor sfere concentrice, alții propuneau cilindri rotitori, goli pe dinăuntru, a căror forță centrifugă să asigure o gravitație artificială – exact ce am găsit noi în Rama...

Profesorul Davidson nu mai reuși să se stăpânească.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— Nu există *forță* centrifugă. Este o fantomă ingine-rească! E vorba doar de inerție.

— Aveți desigur dreptate, încuviință Perera, deși probabil l-am convinge mai greu pe un om azvârlit dintr-un carusel. Însă rigoarea matematică nu-și are locul acum...

— Vă rog, vă rog, interveni Bose exasperat. Știm cu toții ce vreți să spuneți, sau cel puțin așa credem. Vă rog, nu ne spulberați iluziile.

— Fie, demonstram doar că, din punct de vedere conceptual, Rama nu prezintă nimic nou, deși dimensiunile sunt uluitoare. Oamenii și-au imaginat astfel de vehicule de două sute de ani.

Acum, aș dori să pun o întrebare. De cât timp călătorește Rama în spațiu?

În momentul de față, i-am determinat cu precizie orbita și viteza. Presupunând că n-au intervenit modificări majore ale traiectoriei, îi putem trasa drumul parcurs vreme de milioane de ani. Bănuiam că vine din direcția unei stele apropiate, dar lucrurile nu stau așa.

Au trecut peste *două sute de mii de ani* de când Rama a trecut prin apropierea unei stele, iar aceasta s-a dovedit a fi o variabilă neregulată – cel mai nepotrivit soare pe care vi-l puteți imagina pentru un sistem solar locuibil. Domeniul său de strălucire variază între unu și cincizeci. Orice planetă ar fi pârjolită și congelată succesiv, la fiecare câțiva ani.

— O sugestie, interveni Price, care ar putea explica totul. Poate că acela a fost cândva un soare normal, care a devenit instabil. Din această cauză, ramanii au fost obligați să-și caute alt cămin.

Perera o admira pe bătrână, așa încât n-o puse la punct cu asprime. Se întrebă însă ce ar fi spus dacă și el ar fi început să remarce lucrurile imediat evidente ale specialității ei...

— Am luat în considerare acest aspect, replică domol. Dacă actualele noastre teorii referitoare la evoluția stelelor sunt corecte, soarele respectiv n-a fost stabil *niciodată* – și nici nu a avut planete. Prin urmare, Rama călătorește prin spațiu de cel puțin două sute de mii de ani, poate chiar de peste un milion de ani.

Astăzi este rece, întunecat, aparent mort și cred că știu motivul. Poate că ramanii n-au avut de ales, poate că într-adevăr fugeau de un dezastru, dar au calculat greșit.

Nici o ecologie închisă nu este eficientă sută la sută, ci întotdeauna există pierderi, degradări ale mediului, acumulări de poluanți. Poate să dureze miliarde de ani până ce o planetă se otrăvește și se uzează – însă sfârșitul este inevitabil. Oceanele seacă, atmosfera se pierde...

După standardele noastre, Rama este enorm – totuși, în fapt, constituie doar o planetă foarte mică. Calculele mele, bazate pe pierderile prin carcasă și pe unele presupuneri rezonabile relative la rata transformărilor biologice, arată că ecologia sa a reușit să supraviețuiască numai o mie de ani. Aș avansa cel mult o cifră de zece mii de ani...

La viteza lui, ar fi suficient pentru o călătorie între stelele apropiate din inima Galaxiei. Dar nu și aici, printre sorii rari ai brațelor spirale. Rama și-a epuizat proviziile înainte de a atinge ținta. Este o epavă, rătăcitoare printre stele.

Această teorie ridică o singură obiecție serioasă, și o voi expune înainte de-a o face altcineva. Orbita lui Rama

RENDEZ-VOUS CU RAMA

este îndreptată cu atâta precizie înspre sistemul solar, încât coincidența pare exclusă. Voi spune chiar că-i prea apropiată de Soare. Ca să evite supraîncălzirea, *Endeavour* va fi silită să plece cu mult mai devreme de periheliu.

Nu pretind c-aș înțelege motivul. Poate că, la mii de ani după moartea celor din Rama, un pilot automat a continuat să-l dirijeze, îndreptându-l spre steaua potrivită.

Sunt convins că locuitorii lui Rama sunt *morți* și sunt gata să-mi pun în joc reputația pentru această afirmație. Toate eșantioanele culese din interior sunt absolut sterile – n-am găsit un singur microorganism! Ceea ce ați auzit, probabil, despre anabioză poate fi ignorat. Există rațiuni fundamentale pentru care tehnicile de hibernare nu sunt funcționale decât câteva sute de ani – iar aici ne referim la perioade de mii de ori mai lungi.

Așa încât pandoranii și susținătorii lor n-au de ce se teme. Mie, personal, îmi pare rău. Ar fi fost minunat să cunoaștem altă rasă inteligentă.

O întrebare străveche și-a găsit totuși răspunsul. Nu suntem singuri. Niciodată nu vom mai privi stelele cu aceiași ochi.

10. COBORÂREA ÎN BEZNĂ

Pe Norton îl ispitea la culme să coboare dar, în calitate de comandant, prima lui grijă o constituia nava. Dacă pe parcursul primei tentative se întâmpla ceva, ea constituia unica lor salvare.

În acest caz secundul său, locotenentul Mercer, rămânea singura alternativă. Norton recunoștea că, fără doar și poate, Karl era omul cel mai indicat pentru misiune.

Autoritatea *absolută* în sisteme de întreținere a vieții, Mercer scrisese mai multe cărți considerate clasice în domeniul respectiv. Încercase personal nenumărate tipuri de echipament, adesea în condiții riscante, iar controlul său biologic prin feedback era renumit. În numai zece minute, putea să-și încetinească pulsul la jumătate, sau să-și reducă respirația până aproape de zero. Aceste trucuri folositoare îi salvaseră viața nu o singură dată.

În ciuda abilității și inteligenței sale, lui Mercer îi lipsea imaginația. Experiențele și misiunile cele mai periculoase reprezentau pentru el simple sarcini de serviciu. Nu risca niciodată în mod inutil, nu se folosea niciodată de ceea ce, de obicei, este numit curaj.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Filozofia lui de viață se rezuma la cele două plăcuțe pe care le ținea pe masă. Una întreba „Ce ai uitat?” Cealaltă cerea „Contribuiți la exterminarea bravurii”. Singurul lucru care reușea să-l enerveze era eticheta de cel mai curajos om din Flotă.

Prezența lui Mercer îl desemna automat pe următorul om: inseparabilul lui tovarăș, locotenentul Joe Calvert. Greu de înțeles ce-i unea pe cei doi. Ofițerul de navigație, subțirel însă nu lipsit de forță, era cu zece ani mai tânăr decât amicul său solid și imperturbabil, care cu siguranță nu-i împărtășea pasiunea pentru epoca de pionierat a cinematografilei.

Nimeni însă nu este în stare să prevadă viitorul și, cu ani în urmă, Mercer și Calvert stabiliseră o legătură aparent stabilă. Lucrul era destul de obișnuit; mai neobișnuit era faptul că, pe Pământ, ei împărțeau și o soție, care-i născuse fiecăruia câte un copil. Comandantul Norton spera s-o întâlnească într-o bună zi; trebuia să fie o femeie remarcabilă. Triunghiul dura de cel puțin cinci ani și părea că se păstrase echilateral.

Pentru o echipă de explorare nu ajungeau doi oameni. Cu mult înainte, se constatare că cifra optimă era trei – dacă unul suferea un accident, ceilalți doi ar fi avut mai multe șanse, pe când un singur supraviețuitor ar fi fost sortit pieirii. După o matură chibzuință, Norton îl alesese pe sergentul-tehnician Willard Myron: un geniu mecanic capabil să repare orice, sau să improvizeze altceva mai bun. Myron reprezenta persoana ideală pentru identificarea unor piese de echipamente necunoscute. După o îndelungată carieră de asistent la Astrotech, sergentul refuzase avansarea, motivând că nu dorea să împiedice promovarea

unor ofițeri de carieră mai merituoși. Nimeni nu-i luase în serios declarația și, în general, se considera că Will avea nota zero la ambiție. Poate că avea să ajungă sergent spațial, dar niciodată profesor plin. Aidoma nenumăraților subofițeri dinaintea lui, Myron descoperise compromisul ideal între putere și responsabilitate.

Parcurgând ultima ecluză și plutind în lungul axei de imponderabilitate a lui Rama, locotenentul Calvert trăi, ca de atâtea ori, un flashback cinematografic. Uneori se întreba dacă nu trebuia să scape de obiceiul acela, deși nu-i găsea dezavantaje. Reușea să facă interesantă până și cea mai plictisitoare situație; cine știe, poate că avea să-i salveze și viața o dată. N-avea decât să-și amintească ce făcuse Fairbanks, sau Connery, sau Hiroshi într-o situație asemănătoare...

De această dată se găsea pe unul dintre câmpurile de luptă de la începutul secolului XX; Mercer întruchipa sergentul unei patrule de trei oameni într-un raid de noapte în *no man's land*. Nu era dificil să-și închipuie că se aflau pe fundul unui crater imens de proiectil, chiar dacă acesta fusese împărțit în mod regulat într-o serie de terase ascendente. Craterul era scăldat în lumina a trei arce de plasmă, distanțate, ce acopereau aproape fără umbră întregul interior. Dar dincolo de scobitură, dincolo de marginea terasei cele mai îndepărtate, se întindeau bezna și misterul.

Calvert știa foarte bine ce se afla acolo. Mai întâi, câmpia circulară și netedă, lată de peste un kilometru. Împărțind-o în trei părți egale, aducând cu niște șine de cale ferată mult distanțate între ele, se găseau cele trei punți cu treptele săpate în suprafața lor, astfel ca să nu împiedice

nimic ce ar fi putut luneca peste ele. Deoarece structura era complet simetrică, nu exista nici un motiv să prefere o punte anume; Alfa, cea mai apropiată de Ecluză, fusese aleasă pur și simplu din motive de comoditate.

Deși treptele punților erau obositor de late și înalte, faptul acesta nu constituia o problemă. În exteriorul butucului, la o jumătate de kilometru de axă, gravitația reprezenta doar a treizecea parte din cea terestră. Deși purtau cu ei aproape o sută de kilograme de echipament și rezervoare, oamenii aveau să se poată deplasa cu destulă ușurință.

Comandantul Norton și restul echipajului îi însoțiră de-a lungul corzilor de ghidaj, care fuseseră întinse între Ecluza Alfa și buza craterului. Dincolo de bătaia arcelor de plasmă, se întindea bezna lui Rama. În razele mișcătoare ale proiectoarelor de pe căști se distingeau doar primele sute de metri ale punții, coborând spre câmpia netedă și lipsită de detalii.

„Iar acum“, își spuse Karl Mercer, „trebuie să iau prima mea decizie. Voi *urca*, ori voi *coborî* această punte?“

Întrebarea nu era absurdă. În esență, se găseau tot la gravitația zero și creierul putea selecta orice sistem de referință. Printr-un simplu efort de voință, Mercer se putea convinge că privea deasupra unei câmpii orizontale, aflat lângă fața unui perete vertical, sau peste marginea unei stânci abrupte. Nu puțini astronauți avuseseră probleme psihologice grave, alegând un sistem greșit de coordonate la efectuarea unei misiuni complexe.

Mercer hotărâse să meargă cu capul înainte, întrucât alt mod de locomoție ar fi fost anevoios. În plus, în felul acela putea zări cu ușurință tot ceea ce apărea înainte. Astfel, pe parcursul primei sute de metri, avea să-și imagineze că se cățara în sus. Numai atunci când creșterea gravitației îi va alunga iluzia, urma să-și modifice direcțiile proiectate mental cu o sută optzeci de grade.

Apucă prima treaptă și se împinse încet în lungul punții. Mișcarea era tot atât de lină ca și înotul pe fundul mării, ba chiar mai ușoară, deoarece nu exista frecare cu apa. Atât de plăcută, încât îl încerca tentația de-a merge tot mai repede. Mercer era însă prea experimentat ca să se grăbească într-o situație complet inedită.

Auzea în căști respirația regulată a celor doi însoțitori. Nu-i trebuia altă dovadă să știe că amândoi îl urmau și nu-și irosi timpul în conversații inutile. Deși era tentat să privească înapoi, se hotărî să nu riște până nu ajungea la platforma de la capătul punții.

Distanța între două trepte consecutive era de o jumătate de metru. Pe prima porțiune a urcușului, Mercer le sui din două în două. Le numără însă atent, iar pe după două sute remarcă prima senzație distinctă de greutate. Rotația lui Rama începea să se facă simțită.

După patru sute de trepte, își estimează greutatea aparentă la cinci kilograme. Nu ridică nici o problemă, însă îi venea din ce în ce mai greu să pretindă că urca, dată fiind atracția *în sus*.

Treapta 500 i se păru un loc bun de popas. Își simțea mușchii din brațe protestând față de exercițiul neobișnuit,

deși acum Rama făcea totul, el trebuind doar să imprime direcția.

— Totu-i în regulă, raportă el. Am trecut de jumătate. Joe, Will... vreo problemă?

— Mă simt perfect... se auzi Joe Calvert.

— Și eu la fel, adăugă sergentul Myron. Atenție însă la forța Coriolis. Începe să crească.

Deci Myron remarcase deja. Când lăsa treapta din mâini, avea tendința să se deplaseze spre dreapta. Știa cu certitudine că era un efect al rotației lui Rama, dar impresia făcea să pară că o forță misterioasă îl îndepărta de punte.

Poate că sosise timpul să meargă cu picioarele înainte, acum când „jos“ începea să capete un înțeles fizic. Avea să încerce riscul unei dezorientări temporare.

— Atenție... Mă-ntorc.

Ținându-se zdravăn de treaptă, se folosi de brațe pentru a se roti cu o sută optzeci de grade și, brusc, fu orbit de proiectoarele tovarășilor săi. Departe deasupra lor – iar acum era *într-adevăr* deasupra – zărea o strălucire slabă pe muchia peretelui abrupt. Acolo se profilau comandantul Norton și alți membri ai echipajului, privindu-i concentrați. Arătau extrem de mici și îndepărtați, și le făcu semn cu mâna liniștitor.

Desfăcu strânsoarea și se lăsă în voia pseudo-graviției încă slabe a lui Rama. Trecerea de pe o treaptă pe următoarea dura mai mult de două secunde; pe Pământ, în același interval de timp, un om ar fi căzut treizeci de metri.

Viteza de cădere era atât de lentă, încât Mercer grăbi puțin lucrurile, ajutându-se cu mâinile și lunecând câte

zece trepte o dată, frânând totuși cu picioarele atunci când i se părea că înainta prea repede.

La treapta 700 se opri din nou, și îndreptă raza proiectorului în jos; așa cum calculase, începutul scării se găsea la numai cincizeci de metri sub el.

Peste câteva minute, păseau pe primele trepte. După atâtea luni petrecute în spațiu, încercau o senzație ciudată să stea din nou drepti pe o suprafață solidă, s-o simtă apăsându-le tălpile. Greutatea lor era ceva mai mică de zece kilograme, dar suficientă ca să le asigure stabilitatea. Închizând ochii, Mercer se putea închipui pe solul unei planete.

Muchia, sau platforma de unde descindea scara, era lată de zece metri și se curba în sus în ambele părți, dispărând în beznă. Mercer știa că forma un cerc complet; dacă ar fi mers cinci kilometri în lungul ei, ar fi revenit în punctul de plecare.

La gravitația existentă, mersul normal era totuși imposibil. Reușeau doar să salți în pași uriași, iar aici se ascundea altă primejdie.

Scara scufundată în întuneric se cobora cu o ușurință amăgitoare. Esențial era să te ții bine de balustrada înaltă din ambele părți; un pas prea avântat l-ar fi propulsat în spațiu pe călătorul imprudent, care ar fi atins iarăși suprafața cam la o sută de metri mai jos. Șocul n-ar fi fost vătămător, însă consecințele lui puteau fi imprevizibile... întrucât mișcarea de rotație a lui Rama ar fi deplasat scara către stânga. În felul acesta, un corp aflat în cădere s-ar fi izbit de curba netedă, întinsă într-un arc neîntrerupt până la câmpia aflată la aproape șapte kilometri dedesubt.

Iar așa ceva, gândi Mercer, ar fi constituit un tobogan îngrozitor; chiar în condițiile unei gravitații reduse, viteza finală, putea să ajungă la câteva sute de kilometri pe oră. Poate că aplicând o frecare corespunzătoare, coborârea ar fi fost controlată și într-un asemenea caz ar fi reprezentat modul cel mai convenabil de a atinge suprafața internă a lui Rama. Totuși, pentru început, erau necesare unele experimentări precaute.

— Șefu', nici o dificultate la coborârea punții, raportă Mercer. Dacă ești de acord, pornim spre următoarea platformă. Aș dori să ne cronometrați.

Norton răspunse fără ezitare.

— Dă-i drumul!

Nu mai trebui să adauge: „Fiți cât se poate de prudenți“.

Lui Mercer nu-i luă mult să facă o descoperire crucială. Era imposibil, cel puțin într-o gravitație de douăzeci de ori mai mică decât cea terestră, să coboare scara în mod obișnuit. Orice tentativă de felul acela ducea la o mișcare parcă filmată cu încetinitorul, intolerabil de plictisitoare; singura modalitate practică de coborâre o constituia ignorarea treptelor și tracțiunea pe balustrade în jos.

Calvert ajunsese la aceeași concluzie.

— Scara asta a fost construită să *urci*, nu să cobori! Poți folosi treptele atunci când te miști împotriva forței gravitaționale, însă în direcție opusă îți dau doar bătaie de cap. Sunt convins că nu-i prea demn, dar cred că soluția cea mai bună e să ne lăsăm să lunecăm pe balustradă.

— Ridicol, protestă Myron. Nu-mi vine să cred că ramanii făceau așa ceva.

— Eu unul cred că nu foloseau deloc scara — este clar că a fost construită pentru cazuri de urgență. Bănuiesc că dispuneau de un sistem mecanic de ascensiune, poate un funicular. Asta ar explica șanțurile adânci care vin dinspre butuc.

— Aș fi zis că sunt rigole, însă pot într-adevăr să servească și la așa ceva. Oare aici a plouat vreodată?

— Probabil, răspunse Mercer. Cred totuși că Joe are dreptate. La naiba cu demnitatea! I-am dat drumul.

Balustrada, probabil concepută pentru ceva asemănător mâinilor, era o bară din metal neted, susținută de stâlpi înalți de un metru. Mercer o încălecă, încercă precaut forța de frânare pe care o putea dezvolta cu ambele mâini, și se lăsă să alunece.

Foarte lent, mărimdu-și treptat viteza, coborî în beznă, deplasându-se în pata de lumină a proiecteurului căștii. După vreo cincizeci de metri, le strigă și celorlalți să-l urmeze.

Nimeni n-ar fi recunoscut-o, dar cu toții se simțeau din nou copii. În mai puțin de două minute, coborâseră un kilometru în siguranță și confort. Când înaintau prea repede, ajungea să strângă palmele pe balustradă și frâneau atât cât era nevoie.

— Sper că vă distrați, făcu Norton când îi văzu ajunși pe platforma următoare. Urcușul n-o să mai fie la fel de simplu.

— Exact asta vreau să verific, răspunse Mercer, plimbându-se înainte și înapoi ca să aproximeze forța gravitațională. Aici este deja o zecime de g . Diferența se simte binișor.

Păși, sau mai exact lunecă, până la marginea platformei și îndreptă proiectorul căștii spre următoarea secțiune a scării. Pe cât putea zări, era identică segmentului precedent – deși examinarea atentă a fotografiilor dovedise că înălțimea treptelor scădea progresiv cu creșterea gravitației. Se părea că scara fusese proiectată pentru efort constant la urcare, indiferent de raza curburii.

Mercer privi sus, spre butucul lui Rama, aflat acum la aproape doi kilometri deasupra. Luminița și siluetele minuscule conturate pe fundalul ei păreau teribil de îndepărtate. Pentru prima dată, se bucura că nu vedea în toată lungimea ei scara aceea enormă. În ciuda sângelui rece și a lipsei sale de imaginație, nu știa cum ar fi reacționat dacă s-ar fi zărit târându-se aidoma unei insecte într-un pahar vertical, înalt de șaisprezece kilometri, a cărui jumătate superioară i-ar fi atârnat deasupra capului. Până atunci considerase întinericul ca o neplăcere; acum, era fericit de prezența lui.

— Nici o schimbare de temperatură, îi raportă lui Norton. Cu puțin sub punctul de îngheț al apei. Presiunea aerului este ridicată, așa cum ne așteptam – în jur de trei sute de milibari. Chiar cu procentul scăzut de oxigen, atmosfera este aproape respirabilă. Mai jos, nu vor fi deloc probleme, ceea ce va simplifica enorm explorarea. Așa descoperire mai zic și eu, pe care să putem umbla fără scafandru! Dealtfel, am să încerc un experiment.

Pe Butuc, comandantul Norton se foi un pic neliniștit. Dintre toți membrii echipajului, Mercer știa totuși cel mai bine ce trebuia să facă. Prelevase suficiente mostre ca să fie mulțumit.

Mercer egaliză presiunile, desfăcu clama de siguranță a căștii și o întredeschise puțin. Respiră prudent, apoi adânc.

Aerul din Rama era mort și searbăd, ca într-o criptă într-atât de veche încât ultima urmă fizică dispăruse de ere. Nările ultrasensibile ale lui Mercer, antrenate în anii de testare a sistemelor de întreținere a vieții până la, și dincolo de dezastru, nu reușiră să detecteze nici un miros cunoscut. Exista un vag iz metalic, și-și aminti că, la represurizarea modulului lunar, primii astronauți aselenizați raportaseră un miros asemănător prafului de pușcă ars. Mercer își imaginează cabina din *Eagle** contaminată de pulbere lunară. Ar fi trebuit să miroasă ca Rama.

Etanșă casca la loc și expiră din plămâni aerul străin. Nu-i dăduse nici un pic de forță; până și un alpinist aclimatizat cu vârful Everestului ar fi murit rapid aici. Situația urma să se prezinte însă altfel la câțiva kilometri mai jos.

Ce mai era de făcut aici? Nu se putea concentra, se abandonase plăcerii oferite de gravitația redusă. Totuși era inutil să se obișnuiască cu ea, deoarece aveau să revină imediat în imponderabilitatea axei centrale.

— Ne întoarcem, șefu', raportă el. N-are rost să continuăm... atâta timp cât nu suntem pregătiți să mergem *până la capăt*.

— De acord. Vă vom cronometra, însă luați-o domol.

Urcând câte trei-patru trepte dintr-o săritură, Mercer gândi că afirmația lui Calvert fusese absolut corectă; scările fuseseră construite pentru a fi urcate, și nu invers. Dacă nu priveai înapoi și ignoraai panta abruptă a curbei

*Modulul lunar al misiunii Apollo 11, care a efectuat prima aselenizare (n. trad.).

ascendente, urcușul se dovedea o experiență încântătoare. Cu toate acestea, după două sute de trepte începu să simtă furnicături în mușchii coapselor și hotărî să încetinească. Îndrăznind să arunce o privire scurtă peste umăr, constată că ceilalți luaseră mai devreme aceeași decizie și se aflau mult mai jos pe pantă.

Urcușul fu complet lipsit de evenimente – aparent o succesiune nesfârșită de trepte. Ajunși pe platforma superioară, aflată imediat sub punte, gâfâiau deja, deși se scurseseră numai zece minute. Făcură o pauză tot de zece minute, după care atacară ultimul kilometru vertical.

Salt... prinde treapta... salt... prinde... salt... prinde... era ușor, dar atât de monoton și plictisitor încât exista pericolul să devină imprudenți. La jumătatea drumului se odihniră cinci minute; crampele le afectau nu numai picioarele, ci și brațele. Din nou, Mercer se consideră fericit că zărea prea puțin din fațada verticală pe care atârnav. Nu era dificil să-ți închipui că puntea continua doar câțiva metri dincolo de cercul lor de lumină, ca apoi să se sfârșească brusc.

Salt... prinde treapta... salt... Aproape pe neașteptate, puntea se termină *cu adevărat*. Se aflau înapoi în lumea lipsită de greutate a axei, printre prietenii lor nerăbdători. Expediția durase mai puțin de o oră, și încercau senzațiile unei modeste glorii.

Era însă mult prea devreme ca să fie mulțumiți de ei înșiși. În ciuda efortului, nu străbătuseră nici o optime din scara ciclopică.

11. BĂRBATI, FEMEI ȘI MAIMUȚE

Cu multă vreme în urmă, comandantul Norton hotărâse că unele femei nu trebuiau admise în navă. Absența gravitației avea asupra bustului lor efecte care distrăgeau atenția. Rău era și când stăteau pe loc, dar când începeau să se miște, declanșând vibrații de rezonanță, depășeau capacitatea de rezistență a unui bărbat cu sânge fierbinte. Norton era absolut convins că minim un accident spațial serios fusese datorat neatenției echipajului, la trecerea prin cabina de comandă a unei femei-ofițer bine dotată din punct de vedere fizic.

Își expusese odată teoria medicului-șef, Laura Ernst, fără să destăinuie cine-i inspirase gândurile. Nici nu era nevoie; se cunoșteau prea bine unul pe celălalt. Pe Pământ făcuseră dragoste cândva, într-un moment comun de depri-mare și de singurătate. Probabil că n-aveau să mai repete experiența (deși, cineva putea să fie *perfect* sigur într-o astfel de privință?). O mulțime de lucruri se schimbaseră pentru amândoi. Cu toate acestea, ori de câte ori doctorița cea bine făcută apărea, legănându-se, în cabina comandantului,

el simțea un fior din vechea pasiune, iar femeia știa asta și amândoi erau fericiți.

— Bill, începu Laura, i-am examinat pe alpiniștii noștri și iată concluziile mele. Karl și Joe n-au nimic — rezultatele testelor sunt normale, raportate la munca pe care au efectuat-o. Will dă însă semne de epuizare, de pierdere a greutății corporale — nu intru în detalii. Nu cred că execută toate exercițiile recomandate și nu-i singurul. La centrifugă se trișează. Dacă se repetă, vor cădea niște capete. Te rog să le transmiți.

— În regulă. Să știi totuși că există circumstanțe atenuante. Oamenii au tras din greu în ultima perioadă.

— Cu degetele și cu mintea, adevărat. Dar nu cu trupurile, nu muncă *adevărată*, măsurată în kilogram-metri. Iar dacă-l vom explora pe Rama, avem nevoie de exercițiu.

— Păi, putem?

— Da, dacă procedăm cu atenție. Karl și cu mine am elaborat un profil foarte economic, bazat pe ideea că sub Nivelul Doi ne putem dispensa de aparatura respiratorie. Bineînțeles, este un noroc extraordinar, care schimbă complet unghiul de abordare al problemei, deși n-am reușit să mă obișnuiesc cu ideea unei lumi lipsite de oxigen... Așadar ne mai trebuie alimente, apă și costume termoreglabile și ne putem apuca de treabă. Coborârea va fi ușoară, deoarece se pare că majoritatea drumului o putem străbate alunecând pe balustradă.

— L-am pus pe Chips să construiască o sanie cu frână-parașută. Chiar dacă nu vom risca trimițând oamenii cu ea, o putem utiliza pentru provizii și echipament.

— Grozav, înseamnă că drumul va dura zece minute. Altminteri ar necesita mai mult de un ceas.

Urcușul este mai greu de apreciat. Sunt de părere să încercăm o călătorie de șase ore, incluzând două pauze de câte o oră. Mai târziu, după ce vom câștiga experiență – și ceva mușchi – s-ar putea să reducem considerabil timpul.

— Cum stăm cu factorii psihologici?

— Difícil de considerat într-un mediu nou. Problema cea mai importantă o reprezintă întunericul.

— Vom instala faruri pe Butuc. Pe lângă proiectoarele individuale, fiecare echipă va fi urmărită de o rază.

— Bun... asta ar fi de mare ajutor.

— Încă ceva. Trimitem pentru început o echipă la mijlocul scării și înapoi, sau coborâm de prima dată până jos?

— Dacă timpul ne-ar permite, eu aș fi prudentă. Dar n-a mai rămas prea multă vreme și nu întrezăresc nici un pericol la coborâre. Vom privi în jur când vom ajunge acolo.

— Mulțumesc, Laura, asta voiam să aflu. Îi voi pune pe cei din Executiv să stabilească detaliile. În centrifugă îi oblig pe toți de-acum să petreacă douăzeci de minute pe zi, la 0,5 g. Te mulțumește?

— Nu. Acolo jos, în Rama, gravitația e 0,6 g, iar eu vreau o limită de siguranță. Să zicem 0,75...

— Cât?!

— Timp de zece minute...

— Așa mai merge.

— ...de două ori pe zi.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— Laura, ești o femeie crudă și aspră. Fie! O să le comunic vestea înainte de cină. Asta va mai reteza din pofta de mâncare.

Comandantul Norton îl vedea pentru prima dată pe Karl Mercer oarecum nesigur pe el. Vreme de cinci-sprezece minute, discutase problema în obișnuita lui manieră competentă, însă în mod evident îl rodea ceva. Deși bănuia motivul, Norton așteptă răbdător ca Mercer să deschidă singur discuția.

— Șefu', făcu Karl în sfârșit, ești *sigur* că trebuie să conduci tu expediția? Dacă se întâmplă o chestie neplăcută, eu nu sunt chiar de neînlocuit. În plus, am avansat cel mai mult în Rama – chiar dacă numai cu cincizeci de metri în plus față de ceilalți.

— Așa este, totuși a sosit momentul ca trupele să fie conduse de comandantul lor. Împreună am fost de acord că expediția asta nu-i mai riscantă decât cea dinaintea ei. La primul semn de pericol, voi urca atât de repede încât să mă pot califica pentru Olimpicele Selenare.

Așteptă și alte obiecții, dar Karl rămase tăcut și vizibil nemulțumit. I se făcu milă de el și adăugă cu blândețe:

— Și fac prinsoare că Joe va ajunge înaintea mea.

Bărbatul cel voinic se destinse și zâmbi.

— Totuși, doream să fi ales pe altcineva.

— Am vrut un om care a mai fost acolo, iar noi doi nu putem merge simultan. Cât despre Herr Profesor Doktor Sergent Myron, Laura spune că s-a îngrășat cu două kilograme. Nici dacă-și rade mustața nu-l ajută cu nimic.

— Al treilea cine-i?

— Încă nu m-am hotărât. Depinde de Laura.

— Și ea vrea să coboare...

— Cine nu vrea? Oricum, voi fi foarte suspicios dacă apare prima pe lista ei de aptitudini fizice.

După ce Mercer își strânse hârtiile și ieși din cabină, Norton simți o undă de invidie. Din punct de vedere emoțional, aproape întregul echipaj – cel puțin optzeci la sută, după aprecierea lui – se adaptase perfect spațiului. Cunoștea nave ale căror comandanți reușiseră același lucru, dar felul lor nu-l caracteriza și pe el. Deși la bordul lui *Endeavour* disciplina se baza în mare parte pe respectul reciproc dintre femeile și bărbații inteligenți și instruiți, comandantului îi trebuia ceva în plus pentru a-și sublinia poziția. Responsabilitatea lui era unică și necesita un anumit grad de izolare până și față de prietenii cei mai apropiați. O relație putea să ducă la deteriorarea atmosferei, căci ar fi fost imposibil să nu fie acuzat de favoritism. Din această cauză nu se încurajau legăturile între indivizii despărțiți de mai mult de două grade de comandă. Totuși, referitor la relațiile sexuale singura regulă pe navă suna: „Atâta vreme cât nu se petrece pe coridoare și nu-i sperie pe cimpi...”

La bordul lui *Endeavour* se aflau patru super-cimpanzei. În gravitație zero, o coadă mlădioasă reprezenta un avantaj enorm și toate încercările de a-i dota cu un asemenea apendice pe oameni se soldaseră cu un eșec penibil. După rezultate la fel de nesatisfăcătoare cu primatele mari, Corporația Super-cimpanzeilor își îndreptase atenția spre regatul maimuțelor.

Negrul, Blondul, Auriul și Roșcatul aveau arbori genealogici cu ramuri incluzând cele mai inteligente maimuțe din Vechea și Noua Lume, plus gene artificiale care nu existaseră niciodată în natură. Selecționarea și instruirea costaseră probabil tot atât cât pentru un astronaut, dar meritau fiecă bănuț. Nici unul nu cântărea peste treizeci de kilograme, consumau doar jumătate din hrana și oxigenul unui om, și fiecare înlocuia 2,75 oameni în curățenie, bucătărie, transport de materiale, și în alte zeci de munci rutiniere.

Cifra de 2,75 o avansase Corporația pe baza a nenumărate studii de timp și mișcare. Deși surprinzătoare și contestată de mulți, valoarea părea exactă. Cimpanzeii erau bucuroși să muncească cincisprezece ore pe zi, executând fără să se plictisească sarcinile cele mai monotone. În felul acesta îi ușurau pe oameni de munci ingrate, ceea ce, pe o navă, era de o importanță capitală.

Spre deosebire de rudele lor cele mai apropiate, maimuțele, cimprii de pe *Endeavour* erau docili, ascultători și lipsiți de pretenții. Fiind clonați, sexul le lipsea, ceea ce ducea la dispariția unor probleme stingheritoare de comportament. Educați și crescuți ca vegetarieni, erau foarte curați și nu miroseau. Ar fi constituit minunate animale domestice de casă, numai că, firește, nimeni nu și le putea permite.

În pofida avantajelor, prezența cimpilor la bord ridica unele probleme. Trebuiau să aibă o secțiune separată, cu cabinele ei, inevitabil poreclită „Menajeria“. Micuța lor cameră de joacă era impecabil întreținută, echipată cu monitor TV și aparatură electronică pentru jocuri și învăță-

tură. Pentru evitarea accidentelor, li se interzicea cu desăvârșire accesul în zonele tehnice ale navei; intrările în zonele respective erau colorate în roșu, iar cimpii fuseseră condiționați la o inhibiție psihologică în fața culorii de avertizare.

Mai exista problema comunicării. Deși posedau un coeficient de inteligență echivalent cu șaizeci și erau capabili să înțeleagă câteva sute de cuvinte în limba engleză, cimpii nu puteau să vorbească. Grefa de corzi vocale la primate sau maimuțe se dovedise imposibilă și de aceea se exprimau doar prin gesturi.

Semnele de bază erau clare și lesne de învățat, astfel ca orice membru al echipajului să înțeleagă un mesaj simplu. Dar singurul care le vorbea fluent limba era cel ce îi avea în grijă – stewardul-șef McAndrews.

Gluma uzuală afirma că sergentul Ravi McAndrews *semăna* cu un cimp. Nu prea constituia o insultă, căci cu blănilor lor scurte și înspicate, cu mișcările grațioase, cimpii erau animale foarte frumoase. Erau și afectuoși, iar fiecare membru al echipajului își avea favoritul său. Preferatul lui Norton se numea Auriul.

Legătura afectivă cu cimpii cauza o altă problemă frecvent menționată ca argument forte împotriva prezenței lor în spațiu. Fiind instruiți numai pentru sarcini de rutină, cu un grad scăzut de dificultate, în cazul unor situații de alertă erau mai mult decât inutili: reprezentau un pericol atât pentru ei cât și pentru colegii lor umani. Încercarea de a-i învăța să folosească costumele spațiale dăduse greș, conceptele implicate depășind puterea lor de înțelegere.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Nimănui nu-i plăcea să abordeze acest subiect, dar cu toții știau ce aveau de făcut în eventualitatea unei perforări a blindajului, sau a ordinului de abandonare a navei. Așa ceva se întâmplase o singură dată; în ocazia respectivă, îngrijitorul cimpilor își îndeplinise misiunea mai mult decât bine. Fusesse găsit, laolaltă cu animalele, mort de aceeași otravă. După aceea sarcina respectivă fusese transferată medicului-șef, despre care se presupunea că ar fi fost mai puțin implicat emoțional.

Norton se simțea ușurat că măcar responsabilitate aceea nu cădea pe umerii comandantului. Cunoscuse oameni pe care i-ar fi omorât cu mai puține remușcări decât ar fi avut pentru Auriul.

12. SCARA ZEILOR

În atmosfera limpede și rece din Rama, raza proiectorului era complet invizibilă. La trei kilometri sub butucul central, ovalul de lumină larg de o sută de metri se întindea pe o întreagă porțiune a uriașei scări. Strălucitor în beznă din jur, se îndrepta lent către câmpia curbă aflată la cinci kilometri mai jos, iar în mijlocul său se deplasa un trio de siluete minuscule, aruncând înaintea lor umbre prelungi.

Coborârea se desfășurase fără evenimente, așa cum speraseră și se așteptaseră. Pentru scurtă vreme, poposiseră pe prima platformă și, înainte de a începe alunecarea spre nivelul doi, Norton parcursese câteva sute de metri pe marginea îngustă și curbă. La cel de-al doilea nivel, își scosese aparatura respiratorie, încântați de luxul neobișnuit de-a răsufla fără ajutor mecanic. Puteau explora în tihnă, eliberați de pericolul cel mai mare care-l pândește pe om în spațiul cosmic, dând uitării toate grijile legate de integritatea costumului și de rezerva de oxigen.

La nivelul cinci, cu o singură secțiune rămasă de parcurs, forța gravitațională atinsese aproape jumătate din valoarea ei terestră. În cele din urmă, rotația lui Rama își exercita adevărata ei putere; erau siliți să cedeze înaintea forței implacabile ce dirijează fiecare planetă, și care

pretinde un preț cumplit pentru orice greșală. Coborâșul continua să fie ușor, dar gândul urcării miilor de trepte începea deja să-i apese.

Scara își sfârșise panta abruptă și se îndrepta lin către orizontală, cu un gradient de numai 1 la 5, față de cel inițial de 5 la 1. Mersul normal devenise posibil și doar gravitația slabă le reamintea că nu se aflau pe Pământ. Norton vizitase cândva ruinele unui templu aztec și sentimentele încercate atunci îi reveneau în minte – amplificate de o sută de ori. Aici încerca aceeași uimire și fior, dar și tristețea unui trecut pierdut definitiv. Dimensiunile erau însă atât de colosale, în spațiu și în timp, încât mintea nu era capabilă să le cuprindă și, după o vreme, înceta să le mai analizeze. Ce întrebări legate de Rama aveau să rămână fără răspuns?

Exista totuși un aspect în care similitudinea cu ruinele terestre nu-și avea sensul. Rama era de sute de ori mai bătrân decât orice construcție pământească care dăinuise – chiar și decât Marea Piramidă. *Însă totul părea absolut nou; nu se observa nici un semn de uzură sau distrugere!*

Comandantul mai meditase la acest lucru, găsind un soi de explicație. Tot ceea ce văzuseră până atunci făcea parte dintr-un sistem de siguranță în caz de pericol, rareori utilizat. Nu reușea să-și imagineze că ramanii – doar dacă nu fuseseră fanatici ai condiției fizice, ca destui pământenii – umblaseră vreodată pe scara aceea incredibilă, ori pe cele două tovarășe identice ale ei ce completau Y-ul invizibil, aflat undeva sus, deasupra lor. Poate că fuseseră folosite doar în timpul construcției lui Rama, iar de atunci nu mai slujiseră la nimic. Pe moment, ipoteza părea acceptabilă, fără să fie teribil de grozavă. Undeva, ceva nu se potrivea în puzzle...

Pe ultimul kilometru, își opriă alunecarea. Coborâră treptele câte două o dată, cu pași lungi și lenți; Norton socotea că astfel aveau să-și antreneze mai bine mușchii ce urmau să fie folosiți curând. Capătul scării le apăru aproape pe neașteptate. Brusc, treptele dispărură – sub fasciculul acum slab al proiecteurului din Butuc, zăreau o câmpie netedă, de un cenușiu spălăcit, dispărând în beznă la numai câteva sute de metri depărtare.

Norton privi înapoia razei, către sursa ei, aflată pe axă la o distanță de opt kilometri. Știa că Mercer îl fixa prin telescop, astfel încât flutură voios din mână.

— Aici căpitanul, raportă el prin radio. Ne simțim perfect, nici o problemă. Continuăm conform planului.

— Bine, răspunse Mercer. Vă urmărim.

Urmă o tăcere scurtă, apoi interveni un glas străin:

— Aici Executivul, la bordul navei. Zău, șefu', nu-i prea grozav. Știi că agențiile de știri zbiară la noi de o săptămână încheiată. Nu m-aștept la pagini de eroism, dar nu vă puteți descurca nițel mai bine?

— O să-ncerc, zâmbi Norton. Dar deocamdată nu-i nimic de văzut. Este ca... să zicem o scenă imensă, întunecată, cu un singur spot luminos pe ea. Câteva sute de trepte ale scării se ridică de aici, până dispar în bezna de deasupra. Partea din câmpie pe care o întrezărim pare perfect netedă – curbura e prea mică pentru a fi vizibilă pe o suprafață limitată. Cam asta-i totul.

— Ceva impresii personale?

— Păi, e foarte frig – sub zero grade. Avem mare noroc cu termocostumele. Bineînțeles, tăcerea este *absolută*, o liniște cum n-am cunoscut niciodată pe Pământ, sau în spațiu, unde întotdeauna există un zgomot de fond. Aici,

fiecare sunet e pur și simplu înghițit. Spațiul din jurul nostru este atât de uriaș încât ecourile nu se fac simțite. Straniu, însă sper să ne obișnuim.

— Mulțumesc, șefu'. Altcineva... Joe, Boris?

Întotdeauna gata să spună câte ceva, Joe Calvert fu fericit să intervină:

— Nu mă pot împiedica să gândesc că-i pentru *prima dată* în istoria umanității, când am putut păși pe o altă lume, respirând atmosfera ei naturală... deși bănuiesc că „natural“ nu prea se aplică unui asemenea loc. Totuși, Rama trebuie să semene cu lumea constructorilor ei — navele noastre spațiale sunt „Pământuri“ în miniatură. Două exemple constituie o generalizare destul de nefondată, dar să însemne asta că toate formele de viață inteligentă sunt consumatoare de oxigen? Construcțiile ramanilor sugerează forme umanoide, poate cu cincizeci la sută mai înaltă decât noi. Nu ești de aceeași părere, Boris?

„Îl tachinează pe Boris?“ se întrebă Norton. „Sunt curios cum o să reacționeze...“

Boris Rodrigo reprezenta o enigmă pentru coechipierii săi. Liniștitul și demnul ofițer de transmisiuni era prieten cu toți, însă nu participa niciodată pe de-a-ntregul la activitățile comune. Întotdeauna părea retras, mărșăluind în ritmul altui toboșar.

Chiar așa se și întâmpla, fiind membru activ al celei de-a Cincea Biserici a lui Hristos Cosmonaut. Norton nu reușise niciodată să afle ce se întâmplase cu cele patru biserici anterioare și era la fel de ignorant în legătură cu ritualurile și ceremonialul cultului. Se cunoștea totuși fundamentul principal al credinței respective; ea postula că

Iisus Hristos fusese un extraterestru și, pe baza acestei ipoteze, se dezvoltase o întreagă teologie.

Deloc surprinzător, un număr neobișnuit de mare de adepți ai Bisericii activa într-un fel sau altul în spațiu. Invariabil, aceștia se remarcă prin eficiență, conștiinciozitate și seriozitate. Erau respectați pretutindeni, chiar iubiți, mai cu seamă pentru că nu încercau să facă prozeliți. Totuși, aveau ceva straniu; Norton nu înțelegea cum oameni cu o pregătire științifică riguroasă credeau în lucruri de felul celor susținute ca adevăruri incontestabile de către ei.

Așteptându-l pe Rodrigo să răspundă întrebării pline de semnificații a lui Joe, comandantul întrezări brusc unul din propriile sale motive lăuntrice. Îl alesese pe Boris, deoarece acesta deținea o condiție fizică perfectă, era calificat din punct de vedere tehnic și putea avea deplină încredere în el. În același timp, o parte a minții sale se întreba dacă nu-și oprise alegerea asupra locotenentului dintr-o curiozitate oarecum răutăcioasă. Cum avea să reacționeze un om cu asemenea convingeri religioase în fața realității uluitoare a lui Rama? Cum avea să reacționeze, întâlnind ceva care îi contrazicea credința... sau poate i-o confirma?

Însă Boris Rodrigo, cu obișnuita sa precauție, refuză să se lase atras în cursă.

— Cu siguranță au respirat oxigen și *poate* că erau umanoizi. Să așteptăm însă și să vedem ce se întâmplă. Cu puțin noroc, vom descoperi ce înfățișare aveau. În orașele acelea îndepărtate trebuie să existe tablouri, statui... poate chiar trupuri. Bineînțeles, dacă sunt orașe.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— Iar cel mai apropiat se găsește la numai opt kilometri, adăugă Joe Calvert plin de speranță.

„Mda“, gândi comandantul, „însă asta înseamnă și opt kilometri la întoarcere... plus scara copleșitoare. Ne putem oare asuma riscul?“

Unul dintre primele sale planuri prevăzuse o incursiune în „orașul“ numit Paris. Acum trebuia să ia o hotărâre. Dispuneau de suficiente alimente și apă pentru douăzeci și patru de ore; urmau să rămână în permanență sub ochii celor din Butuc și orice accident părea improbabil pe câmpia metalică, netedă și ușor curbată. Singurul pericol posibil îl reprezenta oboseala. Ajunși în Paris, lucru destul de ușor realizabil, ar fi izbutit oare să facă și altceva decât câteva fotografii și eventual să colecționeze mici artefacte, înainte de înapoiere?

Chiar scurtă, o expediție ar fi fost interesantă. Mai rămăsese puțin timp, în vreme ce Rama se grăbea către Soare, către un periheliu pe care *Endeavour* nu-l putea înfrunta.

Oricum, decizia n-avea să-i aparțină numai lui. Sus, în navă, dr. Ernst supraveghea detectorii biotelemetrici fixați pe trupul său. Dacă ea avea să se opună, însemna că decizia fusese luată.

— Ce crezi, Laura?

— Odihniți-vă treizeci de minute, apoi luați un modul energetic de cinci sute de calorii. După aceea, puteți să continuați.

— Mulțumim, doctore! țipă Joe Calvert. Acum pot să-nchid ochii! Dintotdeauna mi-am dorit să văd Parisul. Montmartre, țin-te bine că sosim!

13. CÂMPIA LUI RAMA

După scările nesfârșite, mersul pe o suprafață orizontală reprezenta un lux neobișnuit. Drept înainte, terenul era într-adevăr complet plat; în dreapta și în stânga, la limitele zonei iluminate, curba ascendentă de abia se putea zări. La fel de bine ar fi umblat într-o vale largă și adâncă; era greu de crezut că se deplasau în interiorul unui cilindru gigantic și că, dincolo de minusculea oază de lumină, terenul se ridica pentru a întâlni – ba nu, pentru *a deveni* – cerul.

Deși cu toții simțeau o încredere și o surescitare greu de stăvilit, după o vreme tăcerea aproape palpabilă a lui Rama începu să atârne greu asupra lor. Fiecare pas, fiecare cuvânt dispărea instantaneu în liniștea lipsită de ecouri. După o jumătate de kilometru, locotenentul Calvert nu mai rezistă.

Printre aptitudinile sale minore se număra un talent în prezent rar întâlnit, deși unii nu-l socoteau îndeajuns de rar – arta fluieratului. Cu sau fără încurajare, el reușea să producă teme muzicale din majoritatea filmelor ultimelor două sute de ani. Începu cu „Hai-huu, hai-huu,/ Venim la lucru acu“, constată că nu-i pria basul piticilor lui Disney și trecu rapid la tema filmului *Podul de pe râul Kwai**.

**Podul de pe râul Kwai* (1957), film britanic care a obținut 7 premii Oscar, printre care pentru cel mai bun film, cel mai bun regizor (David Lean) și cel mai bun actor (Alec Guinness) (n. trad.).

Apoi parcurse, mai mult sau mai puțin cronologic, vreo șase filme de acțiune, culminând cu faimosul *Napoleon* al lui Sîd Krassman din secolul XXI.

Încercarea era meritorie, dar nu le ridică moralul. Rama avea nevoie de grandoearea lui Bach ori Beethoven, a lui Sibelius sau Tuan Suan, nu de banalitatea refrenelor populare. Norton fu gata să-i sugereze lui Joe să-și cruțe suflul pentru obstacolele de mai târziu, când tânărul ofițer realizează singur inutilitatea efortului. Exceptând consultările ocazionale cu nava, continuară drumul în tăcere. Rama câștigase repriza.

Norton aprobase o singură abatere de la traseul inițial. Parisul se întindea drept înainte, la jumătatea distanței dintre piciorul scării și țărmul Oceanului Cilindric. La numai un kilometru în dreapta parcursului lor, se afla însă o formă de relief majoră și destul de misterioasă, pe care o denu-miseră Valea Dreaptă. Un soi de canal sau tranșee, lung, adânc de patruzeci de metri și lat de o sută, cu malurile ușor înclinate; provizoriu fusese catalogat drept canal de irigații sau drenare. La fel ca în cazul Scării, două replici identice se găseau amplasate echidistant în jurul axei lui Rama.

Cele trei văi erau lungi de aproape zece kilometri și se opreau brusc, exact înainte de a ajunge la Ocean... destul de ciudat, dacă rolul lor era de-a transporta apă. Configurația se repeta de partea opusă a Oceanului; alte trei canale de zece kilometri continuau spre regiunea Polului Sud.

După numai cincisprezece minute de mers, atinseră capătul Văii Drepte și se opriră o vreme, privind gânditori

în adânc. Pereții perfect netezi coborau înclinați sub un unghi de șaizeci de grade; nu existau trepte, ori reazeme. Pe fundul văii se distingea o peliculă plată dintr-un material alb, asemănător gheții. Un eșantion ar fi lămurit o serie de dispute și Norton se decise să obțină o probă.

Cu Rodrigo și Calvert pe post de ancore, asigurându-se cu două frânghii, coborî lent, în rapel, panta abruptă. Jos se aștepta să dea peste lunecuşul obișnuit al gheții, dar nu se întâmplă așa. Coeficientul de frecare era mare, și reușea să meargă fără grijă. Substanța aceea era un fel de sticlă sau cristal transparent. Atingându-l cu vârful degetelor, îl simți rece, tare și rigid. Întorcându-se cu spatele la proiector și ferindu-și ochii de strălucirea luminii, Norton se strădui să distingă ceva prin materialul cristalin, așa cum ar fi încercat să străbată cu privirea gheața unui lac. Nu reuși; nu avu mai mult succes nici atunci când concentră lumina reflectorului de pe cască. Deși translucidă, substanța nu era și transparentă. Iar dacă era vorba de un lichid înghețat, punctul său de topire se arăta a fi mai ridicat decât cel al apei.

Lovi ușurel cu ciocanul din trusa geologică și acesta ricoșă cu un clanc sec, lipsit de muzicalitate. Ciocăni mai puternic, fără nici un rezultat, și era gata să izbească cu toată forța, când un impuls lăuntric îl făcu să se oprească.

Părea puțin probabil să fisureze materialul, dar dacă reușea? Ar fi procedat asemeni unui vandal, spărgând o imensă vitrină de sticlă. Ocazia respectivă putea apărea și mai târziu, și cel puțin deocamdată aflase unele lucruri interesante. Nu părea să fie un canal; nu era altceva decât un șanț, puțin mai ciudat, ce pornea și se sfârșea brusc, dar care nu ducea nicăieri. Dacă prin el cursese cândva un

lichid, de ce nu se zăreau atunci pete și urme de sedimente? Totul era curat și strălucitor, de parcă lucrarea fusese terminată cu numai o zi înainte...

Se lovea din nou de misterul esențial al lui Rama, însă de această dată nu-l mai putea neglija. Comandantul Norton era un om înzestrat cu suficientă imaginație, dar n-ar fi ajuns niciodată în funcția actuală dacă s-ar fi lăsat pradă celor mai fanteziste închipuiri. Totuși acum, pentru prima dată, simțea ceva – nu o previziune, ci o anticipare. Lucrurile nu erau ceea ce păreau a fi; exista ceva extrem de straniu în privința acestui loc, simultan nou-nouț... și vechi de un milion de ani.

Gânditor, porni în lungul văii, în vreme ce tovarășii săi îl urmau pe margine, continuând să țină corzile care îi erau legate de piept. Nu se aștepta la alte descoperiri, dar voia să-și lase emoțiile pe cursul lor firesc. Altceva îl îngrijora, ceva cu nimic legat de aspectul inexplicabil, de lucru nou, al lui Rama.

Nu parcursese mai mult de zece metri când revelația îl izbi ca un trăsnet.

Locurile îi erau cunoscute. *Mai fusese pe aici!* Deși nu constituia o raritate, senzația aceea tulbura chiar și pe Pământ, sau pe o planetă familiară. Majoritatea oamenilor o încercaseră într-o ocazie ori alta, alungând-o de obicei ca pe amintirea unei fotografii uitate, o simplă coincidență – sau, dacă respectivii aveau înclinații mistice, ca pe o formă de telepatie provenind din altă minte, poate chiar o străfulgerare din propriul viitor.

Dar să recunoști un loc pe care nici o ființă omenească nu-l văzuse... te zguduia! Câteva secunde, comandantul

rămase pironit pe suprafața cristalină și netedă, luptându-se să-și stăpânească emoția. Universul său bine ordonat fusese întors cu susu-n jos, iar el întrezărise un fragment amețitor din misterul acela de la hotarul existenței, pe care în cea mai mare parte a vieții îl ignorase cu succes.

Apoi, spre enorma lui ușurare, bunul simț îi veni în ajutor. Senzația tulburătoare de *déjà-vu* se destrămă, înlocuită de o amintire reală și lesne de identificat, din propria sa tinerețe.

Era adevărat — stătuse cândva între asemenea pereți înclinați, privindu-i cum se pierdeau în depărtare până ce păreau că se unesc într-un punct nedefinit. Numai că pereții aceia fuseseră acoperiți cu iarbă tunsă scurt, iar picioarele îi călcaseră pe pietricele, nu pe cristal neted.

Întâmplarea se petrecuse în urmă cu treizeci de ani în urmă, într-o vacanță de vară petrecută în Anglia. Datorită unei studente (își reamintea fața ei, dar numele i-l uitase), Norton urmase un curs de arheologie industrială, foarte popular pe atunci printre absolvenții de știință și inginerie. Exploraseră mine de cărbuni abandonate și fabrici de bumbac, se cățăraseră peste ruine de furnale și motoare cu aburi, se holbaseră neîncrezători la reactoarele nucleare primitive (încă periculoase) și pilotaseră antichități, puse în mișcare de turbine neprețuite, pe șoselele restaurate.

Nu totul era autentic; multe se pierduseră de-a lungul veacurilor, căci oamenii se sinchisiseră arareori să păstreze obiectele obișnuite ale vieții cotidiene. Totuși, acolo unde fusese necesar să se execute copii, ele fuseseră reconstruite cu atenție și dragoste.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

În felul acesta, tânărul Bill Norton se pomenise gonind cu viteza ațățătoare de o sută de kilometri pe oră, în vreme ce azvârlea frenetic lopeți de cărbune prețios în focarul unei locomotive ce părea veche de două sute de ani, însă în fapt era mai tânără decât el. Linia de treizeci de kilometri a Marii Căi Ferate de Vest era totuși destul de autentică, deși readucerea ei la suprafață necesitase un volum uriaș de excavări.

Cu aburul șuierând, se năpustiseră în coasta unui deal și goniseră printr-o beznă plină de fum, iluminată de făclii. După un timp ce li se păruse nesfârșit, țâșniseră din tunel într-o vale adâncă și perfect rectilinie, tăiată între malurile abrupte și acoperite cu iarbă. Imaginea de multă vreme uitată era foarte asemănătoare celei aflate acum înaintea lui.

— Ce-i, șefu'? strigă locotenentul Rodrigo. Ai găsit ceva?

Străduindu-se să revină la realitatea prezentului, Norton își alungă temerile. De acord, aici existau mistere, dar poate că nu se plasau mai presus de înțelegerea omului. Învățase o lecție, deși nu cea pe care ar fi împărtășit-o altora. Cu nici un preț nu trebuia să se lase copleșit de Rama. Eșecul ar fi urmat numaidecât... poate chiar și nebunia.

— Nu, răspunse el, nu-i nimic aici. Trageți-mă sus... îi dăm drumul spre Paris.

14. AMENINȚAREA FURTUNII

— Am solicitat întrunirea Comitetului, începuse Excelența Sa, ambasadorul marțian la Uniunea Planetară, deoarece domnul Perera are de făcut o comunicare importantă. Dânsul insistă ca, în cel mai scurt timp, să luăm legătura cu comandantul Norton folosind canalul prioritar pe care am reușit să-l stabilim după, mi-aș permite să spun, destule greutate. Raportul domnului Perera este oarecum tehnic. Înainte de a-l aborda, consider necesară o rezumare a situației actuale. Domnul Price va face prezentarea. Ah, da... ni s-au transmis scuze pentru absențe. Sir Lewis Sands nu poate fi alături de noi, deoarece prezidează o conferință. Domnul Taylor ne roagă de asemenea să-i iertăm absența.

Ultima absență îl mulțumea cel mai mult. Antropologul își pierduse rapid interesul pentru Rama, când devenise clar că acesta avea să-i ofere puține date. Ca mulți alții, se arătase extrem de dezamăgit aflând că micuța lume călătorească era moartă. Ocazia unor cărți sau clip-uri senzaționale despre ritualurile și comportamentul ramanilor se evaporase. Alții n-aveau decât să dezgroape schelete și să clasifice obiectele găsite; *asta* nu-l încânta pe Conrad

Taylor. Singurul lucru care, poate, l-ar fi adus rapid înapoi ar fi fost vreo operă de artă deosebită, precum celebrele fresce de la Thera și Pompei.

Thelma Price, arheologul, avea un punct de vedere complet opus. Prefera săpături și ruine lipsite de băștinași, de locuitori care să interfereze cu studiile științifice. Fundul Mediteranei fusese ideal – cel puțin până apăruseră cei cu sistematizarea orașelor și artiștii peisagiști. Rama ar fi fost și el perfect, exceptând amănuntul frustrant al distanței de o sută de milioane de kilometri; niciodată n-avea să-l poată vizita în persoană.

— După cum știm cu toții, spuse ea, comandantul Norton a parcurs fără probleme o distanță de aproape treizeci de kilometri. A explorat canalul ciudat denumit Valea Dreaptă pe hărțile dumneavoastră. Scopul său rămâne necunoscut, însă evident este important, căci se întinde pe toată lungimea lui Rama – cu excepția întreruperii pricinuite de Oceanul Cilindric. Alte două canale identice sunt dispuse la 1200 în jurul circumferinței.

Grupul s-a abătut apoi spre stânga, sau spre est dacă adoptăm convenția Polului Nord, până au ajuns în Paris. După cum veți vedea din imaginea următoare, luată cu teleobiectivul din Butuc, Parisul este alcătuit dintr-un grup de câteva sute de clădiri, între care se întind străzi largi.

Următoarele fotografii au fost luate de echipa comandantului Norton când a ajuns la obiectiv. Dacă Parisul este un oraș, atunci e unul teribil de bizar. Observați că nici una dintre clădiri nu are ferestre, și nici măcar uși! Sunt niște structuri paralelipipedice simple, având toate aceeași înălțime: treizeci și cinci de metri. De asemenea, par să

răsară din sol – nu există îmbinări sau linii de demarcație. Priviți acest detaliu de la baza peretelui... pătrunderea în sol este continuă.

Impresia mea e că locul nu reprezintă o zonă rezidențială, ci un ansamblu de depozite. În sprijinul acestei ipoteze, iată altă imagine...

Șanțulețele, sau canelurile, late de cinci centimetri se întind de-a lungul tuturor străzilor și în fiecare clădire intră câte unul – direct în zid. Există o asemănare frapantă cu șinele tramvaielor de la începutul secolului XX. În mod limpede, ele fac parte dintr-un sistem de transport.

Noi n-am considerat niciodată necesar să ramificăm transportul public până la pragul fiecărei case. Din punct de vedere economic, ar fi absurd, deoarece oamenii pot merge pe jos câteva sute de metri. Ar avea însă sens dacă acele clădiri au fost utilizate pentru stocarea de materiale și echipamente.

— Îmi permiteți o întrebare? interveni ambasadorul Pământului.

— Desigur, Sir Robert.

— Comandantul Norton n-a pătruns în nici una dintre clădiri?

— Nu. Ascultându-i raportul, veți înțelege că s-a simțit destul de frustrat. La un moment dat, apreciasse că în clădiri se intra doar prin subteran, apoi a descoperit canelurile sistemului de transport și a abandonat prima ipoteză.

— A încercat să intre?

— N-ar fi reușit decât utilizând explozivi, sau instrumente de forță. Nu dorește să recurgă la așa ceva, până nu încercă toate posibilitățile.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— Asta-i! strigă brusc Dennis Solomons. Scutecele!

— Pardon?

— O tehnică inițiată acum două sute de ani, continuă istoricul de științe. I se mai spunea *gogoașa de mătase*. Când vrei să păstrezi un obiect, îl sigilezi într-un ambalaj de plastic, apoi pompezi înăuntru un gaz inert. La început, s-a folosit pentru protejarea echipamentului militar între războaie, iar cândva s-a aplicat chiar unor vase de luptă. Continuă să fie utilizat pe scară largă în muzeele cu spații de depozitare reduse. Nimeni nu știe ce se află în interiorul unor scutece vechi de o sută de ani din subsolul muzeului Smithsonian.

Răbdarea nu se număra printre virtuțile lui Carlisle Perera; ardea să-și lanseze „bomba“ și nu se mai stăpâni.

— *Vă rog*, domnule ambasador! Toate acestea sunt foarte interesante, dar cred că informația mea e mai urgentă!

— Dacă nu sunt și alte opinii... foarte bine, domnul Perera are cuvântul.

Spre deosebire de Conrad Taylor, Rama nu-l dezamăgise pe exobiolog. Într-adevăr, nu mai nutrea speranța de a găsi viață, însă era absolut convins că, mai devreme sau mai târziu trebuiau să descopere rămășițe ale ființelor care construiseră lumea aceea fantastică. Explorarea abia începuse, chiar dacă rămăsese atât de puțin timp până când *Endeavour* urma să fie silită să-și părăsească orbita ei prea apropiată de Soare.

Acum însă, dacă toate calculele lui erau corecte, contactul cu Rama avea să fie mai scurt decât crezuse. Aceasta

întrucât scăpaseră din vedere un amănunt... atât de evident, încât până atunci nimeni nu-l observase.

— După ultimele noastre informații, începuse Perera, un grup a pornit deja către Oceanul Cilindric, în vreme ce comandantul Norton stabilește o bază de aprovizionare la piciorul Scării Alfa. Intenționează apoi să opereze în mod permanent cu minim două echipe de explorare. În felul acesta, speră să utilizeze un număr limitat de oameni cu eficiență maximă.

Planul este bun, dar e posibil ca să nu beneficieze de timpul necesar. De fapt, eu aș propune o alarmă imediată și pregătirea pentru retragere totală în interval de douăsprezece ore. Să vă explic...

Este surprinzător cât de puțini au comentat o anomalie destul de evidentă. În momentul de față, Rama se află în interiorul orbitei venusiene... totuși continuă să fie înghețat. Cu toate acestea, temperatura unui obiect din zona respectivă, sub bătaia directă a razelor solare, ajunge la aproximativ cinci sute de grade!

Desigur, motivul este că Rama n-a avut timp să se încălzească. În spațiul interstelar se răcise până aproape de zero absolut – sub minus două sute șaptezeci de grade. Acum, apropiindu-se de Soare, învelișul exterior are deja temperatura plumbului topit. Cu toate acestea, interiorul se va menține rece până ce căldura va străbate kilometrul acela de rocă.

Cunosc un desert extravagant cu coaja fierbinte, iar în mijloc umplut cu înghețată... nu-mi mai amintesc cum se numește...

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— „Alaska Fierbinte“. Un fel favorit la banchetele U.P., din nefericire...

— Vă mulțumesc, Sir Robert. În prezent, aceasta este situația în Rama, însă ea nu va dura. În ultimele săptămâni, căldura solară și-a croit drum spre interior și mă aștept ca peste câteva ceasuri să se declanșeze o creștere bruscă a temperaturii. Problema reală este însă *alta*. Până vom pleca noi, temperatura n-o va depăși pe cea tropicală.

— Atunci care-i pericolul?

— Vă răspund cu un singur cuvânt, domnule ambasador – *uraganele*.

15. ȚĂRMUL OCEANULUI

În interiorul lui Rama se găseau peste douăzeci de bărbați și femei – șase dintre ei jos, pe câmpie, iar restul transportând materiale și alimente prin sistemul de ecluze și în josul scării. Nava în sine rămăsese aproape pustie, cu un minim de personal de cart; circula gluma că de fapt, pe *Endeavour* conduceau cei patru cimpi, iar Auriului i se conferise titlul de Comandant.

Pentru explorări, Norton stabilise o serie de reguli, dintre care cea mai importantă data de pe vremea primelor ieșiri ale omului în spațiu. Fiecare grup, hotărâse el, trebuia să aibă în componența sa o persoană cu experiența locului. Dar *nu* mai mult de o persoană. Fiecare avea astfel posibilitatea să învețe cât mai repede cu putință.

De aceea, cel dintâi grup ce urma să se îndrepte spre Oceanul Cilindric, deși condus de medicul-șef Laura Ernst, îl cuprindea pe „veteranul“ locotenent Boris Rodrigo, de abia întors din Paris. Al treilea membru, sergentul Pieter Rousseau, făcuse parte din echipele de observație din Butuc. Expert în aparatura de recunoaștere spațială, trebuia de data aceasta să se bizuie numai pe ochi și pe un mic telescop portabil.

De la piciorul Scării Alfa până la malul oceanului erau ceva mai puțin de cincisprezece kilometri, echivalând datorită gravitației reduse a lui Rama cu opt kilometri pe Pământ. Trebuind să dovedească faptul că se conforma propriilor standarde, Laura Ernst impusese un pas alert. La mijlocul drumului, făcuseră o pauză de treizeci de minute. Întreaga distanță o parcurseseră în trei ore fără nici un fel de surprize.

Era destul de monoton să înaintezi în raza proiectorului, prin bezna lipsită de ecouri a lui Rama. Pe măsură ce pata de lumină avansa cu ei, se alungea încetișor într-o elipsă îngustă; modificarea formei respective constituia singurul semn vizibil de progres. Dacă observatorii din Butuc nu le-ar fi oferit permanent referințe asupra distanței, nu ar fi știut dacă parcurseseră un kilometru, cinci sau zece. Continuau să înainteze prin noaptea veche de un milion de ani, pe o suprafață metalică, aparent lipsită de orice îmbinări.

În cele din urmă, departe, la limita razei palide apăru ceva nou. Pe o lume normală ar fi fost un orizont; apropiindu-se, văzură că șesul se termina brusc. Se aflau la țărmul Oceanului.

— Mai sunt doar o sută de metri, anunță Controlul. E timpul să încetiniți.

Recomandarea era inutilă, deoarece se opriseră deja. Între nivelul câmpiei și cel al oceanului, diferența era de cincizeci de metri – desigur, dacă era vorba despre un ocean și nu de alt strat din misterioasa substanță cristalină. Deși Norton le explicase tuturor pericolul de-a face considerații a priori în Rama, puțini se îndoiau că oceanul era

alcătuit într-adevăr din gheață. Totuși, ce explicație putea avea culmea de pe țărmul sudic, înaltă de cinci sute de metri și nu de cincizeci ca pe malul lor?

Se apropiau parcă de marginea lumii; ovalul de lumină se întrerupse în fața lor, devenind din tot mai scurt. Departe, pe ecranul curbat al oceanului, apăruseră umbrele monstruos de lățite ale exploratorilor, amplificând și exagerând fiecare mișcare. Umbrele îi însoțiseră pas cu pas pe toată lungimea drumului, iar acum când se opriseră pe marginea țărmului, păreau să nu le mai aparțină. Puteau foarte bine să fie creaturi ale Oceanului Cilindric, așteptând să se răfuiască cu intrușii.

Deoarece se găseau pe marginea unei faleze înalte de cincizeci de metri, reușeau pentru întâia oară să aprecieze curbura lui Rama. Nimeni nu mai văzuse însă un lac înghețat, urcând și transformându-se într-un cilindru; lucrul acesta neliniștea, iar ochii se străduiau din răspuțeri să-i găsească altă interpretare. Autoare a unui studiu privind iluziile optice, Laura Ernst avea jumătate din timp senzația că, de fapt, privea un golf curbat *orizontal* și nu o suprafață ce se ridica spre cer. Îți trebuia un efort de voință deosebit ca să accepți un adevăr atât de neobișnuit.

Aspectul normal se păstra doar drept înaintea, paralel cu axa centrală. În direcția aceea, văzul și logica nu se contraziceau. Aici, cel puțin pentru primii kilometri, Rama părea plat... și *era* plat. Iar dincolo de umbrele lor distorsionate și de marginea petei de lumină, se întindea insula care domina Oceanul Cilindric.

— Controlul, reglați, vă rog, proiectorul pe New York, transmise dr. Ernst.

RENDEZVOUS CU RAMA

Ovalul de lumină alunecă peste ocean și noaptea lui Rama îi înghiți brusc. Conștienți de prăpastia invizibilă de sub picioare, se retraseră toți câțiva metri. Apoi, ca o schimbare magică de decor, înaintea lor se iviră turnurile New York-ului.

Asemănarea cu vechiul Manhattan era numai superficială; sosia interstelară a fostei celebrități a vechiului Pământ avea propria identitate. Cu cât îl privea mai mult, cu atât dr. Ernst se convingea că nu era câtuși de puțin o așezare.

Aidoma orașelor omenești, adevăratul New York nu fusese niciodată terminat, și nici nu se executase după un plan. Locul *acesta* însă deținea o simetrie generală, o structură atât de complexă încât scăpa minții. Fusese conceput și proiectat de o inteligență atotcuprinzătoare, iar apoi fusese construit ca o mașinărie cu un scop clar precizat. După care nu mai existase nici o posibilitate de extindere sau modificare.

Raza proiectorului urmări încetișor turnurile îndepărtate, cupolele, sferele întrepătrunse și conductele intersectate. Undeva acolo trebuia să existe o suprafață strălucitoare, deoarece lumina se reflecta, întorcându-se către ei. Prima dată fură luați prin surprindere; se părea că, de pe insula ciudată, cineva le transmitea semnale...

Nu se vedea însă nimic altceva care să nu fi apărut deja pe fotografiile detaliate făcute din Butuc. După câteva minute, solicitară iarăși proiectorul și porniră spre est, de-a lungul falezei. Se emisese ipoteza plauzibilă că undeva pe țărmul acela înalt trebuia să existe o scară, sau o pantă care să coboare până la nivelul oceanului. Iar o membră a

echipajului, pasionată de navigația marină, venise cu o sugestie interesantă.

— Acolo unde există un ocean, opinase sergentul Ruby Barnes, trebuie să existe docuri, porturi și... nave. Poți afla totul despre o civilizație din modul în care-și construiește vasele.

Colegii ei îi apreciaseră punctul de vedere ca destul de limitat, dar, cel puțin era stimulator.

Dr. Ernst renunțase să mai caute și se pregătea să folosească corzile pentru coborâre, când locotenentul Rodrigo zări scara. În bezna de sub faleză trecea neobservată cu mare ușurință, fiindcă nu se zărea vreo balustradă, sau alt semn al prezenței sale. De asemenea, părea să nu ducă nicăieri; cobora abrupt pe peretele vertical, dispărând sub suprafața oceanului.

Cu proiectoarele de pe căști inspectară treptele și nu observară nici un pericol. Dr. Ernst obținu din partea comandantului Norton aprobarea continuării misiunii. Peste numai un minut, femeia testa cu prudență suprafața oceanului.

Piciorul îi luneca înainte și înapoi, aproape fără frecare. Materialul părea un soi de gheață. *Era gheață!*

Când o lovi cu vârful ciocanului, din punctul de impact radie o configurație familiară de fisuri. Nu întâmpină nici o dificultate în recoltarea mostrelor dorite. Ridicând spre lumină câteva eșantioane, observă că unele se topiseră deja; lichidul era nițel tulbure și-l mirosi cu prudență.

— Nu-i riscant? întrebă de sus Rodrigo, neliniștit.

— Crede-mă, Boris, îi răspunse ea, dacă pe aici ar fi agenți patogeni, aparatele mele i-ar fi depistat de-acum o săptămână.

Într-un fel, Boris avea dreptate. În ciuda tuturor analizelor, exista posibilitatea ca substanța să fie otrăvitoare, sau purtătoare a unor viruși necunoscuți. În condiții obișnuite, dr. Ernst nu și-ar fi asumat nici riscul acela infim. Acum însă timpul disponibil era scurt și miza imensă. Chiar o eventuală punere în carantină a lui *Endeavour* avea să fie un preț de nimic față de câștigul în cunoștințe.

— E apă, dar n-am curaj s-o gust. Miroase ca o cultură de alge alterate. De-abia aștept s-o analizez în laborator.

— Te poți deplasa fără riscuri pe gheață?

— Da, este solidă ca piatra.

— Atunci putem ajunge la New York.

— Oare, Pieter? Ai încercat vreodată să mergi patru kilometri pe gheață?

— Aha... înțeleg ce vrei să spui. Dar gândește-te ce-ar fi răspuns Aprovizionarea dacă am fi solicitat câteva perechi de patine! Și chiar dacă am fi avut așa ceva la bordul navei, câți dintre noi ar ști să le folosească?

— Mai există o problemă, interveni Boris Rodrigo. Ați observat că temperatura a crescut deja peste punctul de îngheț al apei? Nu peste multă vreme, gheața va începe să se topească. Câți dintre noi înoată patru kilometri? Cu siguranță nici unul...

Dr. Ernst li se alătură pe marginea stâncii și ridică triumfătoare flaconul conținând mostra.

— A fost o plimbare lungă pentru câțiva centimetri cubi de apă murdară, însă din ei vom afla despre Rama mai mult decât tot ceea ce știm până acum. Ne întoarcem.

Porniră spre luminițele depărtate ale Butucului, înaintând în salturile lente și lungi ce se dovediseră modul cel mai comod de deplasare în condițiile unei gravitații reduse. Se întorceau deseori să privească înapoi, atrași de taina nedezvăluită a insulei din mijlocul oceanului de gheață.

Și, o dată, o singură dată, dr. Ernst simți pe obraji atingerea vagă a unei adieri.

Senzația nu se repetă și în curând o dădu uitării.

16. KEALAKEKUA

— După cum bine știți, domnule Perera, rosti cu un ton de resemnare calmă ambasadorul Bose, puțini dintre noi dețin cunoștințele dumneavoastră de meteorologie matematică. De aceea, vă rugăm, aveți milă de ignoranța noastră.

— Cu plăcere, făcu netulburat exobiologul. Mă voi explica mai bine descriindu-vă ce se va întâmpla, cât de repede, în interiorul lui Rama.

Pe măsură ce căldura Soarelui pătrunde în interior, temperatura va crește. Conform ultimelor informații recepționate, a depășit deja punctul de îngheț al apei. În curând Oceanul Cilindric se va înmuia, dar, spre deosebire de masele de apă terestre, se va topi de jos în sus. Acest lucru poate provoca efecte ciudate, însă pe mine mă îngrijorează îndeosebi chestiunea atmosferei.

O dată cu încălzirea, aerul din Rama se va dilata... și va începe să urce spre axa centrală. Asta e problema. Deși aparent este staționar, la nivelul solului el are viteza de rotație a lui Rama: peste opt sute de kilometri pe oră. Ridicându-se spre axă, va tinde să-și păstreze viteza – și desigur, nu va reuși. Rezultatul: vânturi puternice, turbu-

lente, cu viteze pe care le apreciez între două și trei sute de kilometri pe oră.

Întâmplător, la fel se petrece și pe Pământ. Aerul cald de la ecuator, care se rotește cu viteza Pământului – o mie șase sute de kilometri pe oră – trece prin aceleași transformări ridicându-se și pornind către nord și sud.

— Aha, alizeele! Îmi amintesc de la lecțiile de geografie.

— Exact, Sir Robert. Cât de curând, Rama va avea alizee. Cred că vor dura câteva ore, apoi se va instaura un fel de echilibru. Între timp, l-aș sfătui pe comandantul Norton să pregătească evacuarea... cât mai repede. Iată mesajul pe care propun să-l trimitem.

Cu puțină imaginație, își spuse Norton, putea pretinde că era o tabără de noapte, improvizată la poalele unui munte dintr-o regiune îndepărtată a Asiei, ori a Americii. Maldărul de saltele, mese și scaune pliante, generatoarele electrice portabile, echipamentul de iluminat, toaletele electrosan și diversele instrumente științifice n-ar fi părut nelalocul lor pe Pământ, mai ales că aici existau bărbați și femei, care nu purtau costume cu aparatură de întreținere a vieții.

Stabilirea Taberei Alfa ceruse multă muncă; fiecare obiect trebuia transportat manual prin lanțul de ecluze, coborât pe panta de la Butuc, apoi recuperat și despachetat. Uneori, când parașutele de frânare dădeau greș, câte un colet nimerea la un kilometru depărtare pe câmpie. Câțiva membri ai echipajului ceruseră permisiunea de a porni în căutarea lor, dar Norton le interzisese în mod categoric.

Totuși, în caz de urgență trebuia să fie pregătit să ridice interdicția.

Aproape întreg echipamentul urma să rămână acolo. Eforturile necesare recuperării lui depășeau orice închipuire. Uneori, comandantul încerca o rușine illogică la gândul că era nevoit să abandoneze atâtea impurități umane în locul acela imaculat. Hotărâse ca, atunci când aveau să plece, să sacrifice o parte din timpul prețios pentru a lăsa totul în ordine. Părea improbabil, dar poate că peste milioane de ani Rama urma să primească iarăși vizitatori, în alt sistem solar. Dorea ca Pământul să le facă o impresie bună.

Între timp, avea de rezolvat o problemă mult mai urgentă. În ultimele douăzeci și patru de ore, primise mesaje personale aproape identice atât de pe Marte cât și de pe Pământ. Coincidența părea stranie; poate că avuseseră loc discuții, așa cum procedau uneori nevestele care locuiau, lipsite de griji, pe planete diferite. Fără ocolișuri, îi fusese reamintit că, deși acum devenise un personaj de seamă, avea totuși anumite responsabilități față de familie.

Comandantul înșfăcă un scaun pliant și părăsi pata de lumină, pătrunzând în bezna înconjurătoare. Constituia singurul mod în care să se bucure de puțină intimitate și să se gândească mai bine, departe de agitație. Deliberat, întoarse spatele tumultului organizat dinapoia lui și începu să vorbească în recorderul atârnat la gât:

„Originalul la dosarul personal, duplicate pe Marte și Pământ. Bună, scumpo... da, recunosc că sunt leneș la scris, dar n-am pus piciorul la bordul navei de o săptămână. Cu excepția celor rămași de cart, ne-am instalat cu toții în interiorul lui Rama, la piciorul scării botezate Alfa.

Am acum trei grupuri de explorare care cercetează câmpia, totuși progresul înregistrat este dezamăgitor de lent. Deplasarea se face doar pe jos. Dacă am dispune de mijloace de transport! Aș fi extrem de fericit să am câteva biciclete electrice... ar fi pur și simplu minunate.

Ai întâlnit-o pe medicul-șef, Laura Ernst..."

Se opri nesigur. Laura făcuse cunoștință cu *una* din soțiile sale, dar cu care dintre ele? Mai bine să renunțe la asta...

Șterse propoziția și începu din nou:

„Medicul-șef, Ernst, a condus prima expediție până la Oceanul Cilindric, la cincisprezece kilometri depărtare. A constatat că este format din apă înghețată, așa cum ne așteptasem, dar nu tocmai potabilă. Dr. Ernst spune că este o supă organică diluată, conținând urme din aproape toți compușii imaginabili ai carbonului, plus fosfați, nitrați și zeci de alte săruri metalice. Nu există nici cel mai mic semn de viață... nici măcar microorganisme moarte. Așa încât, tot n-am aflat nimic despre biochimia ramanilor... deși probabil nu diferea cu mult de a noastră.“

Ceva îi atinse ușor părul; fusese prea ocupat ca să se tundă și acum trebuia să facă ceva, înainte de a se întoarce la casca spațială...

„Ai văzut benzile video cu Parisul și celelalte orașe explorate de partea asta a oceanului... Londra, Roma, Moscova. Este imposibil de crezut că au fost construite pentru a adăposti *locuitori*. Parisul arată ca un depozit uriaș, Londra e o adunătură de cilindri legați laolaltă prin tuburi sau conducte, care duc la un soi de stații de pompare. Totul este etanș, așa că fără explozivi sau laseri nu

avem nici un mijloc de-a pătrunde înăuntru. Dar nu vom recurge la așa ceva decât în ultima instanță.

În privința Moscovei și Romei...“

— Iartă-mă, șefu'. Mesaj urgent de pe Pământ.

„Ce-o mai fi?“ se întreabă Norton. „Nu poți avea câteva clipe libere, să te adresezi familiilor în liniște?“

Luă hârtia și o parcurse rapid, să se asigure că nu conținea nimic alarmant. Apoi o reciti pe îndelete.

Ce naiba mai era și Comitetul Rama? Și de ce nu auzise niciodată de el? Știa că tot felul de comitete, asociații și grupări profesionale – unele serioase, altele complet ticnite – încercaseră să intre în contact cu ei; Controlul Misiunii îi protejase corespunzător și n-ar fi aprobat trimiterea mesajelor decât dacă ar fi avut realmente o semnificație concretă.

„Vânturi de două sute de kilometri pe oră... probabil stârnite din senin“ – mda, te puneă pe gânduri. Era însă greu de luat în serios într-o noapte atât de calmă; ridicol să fugă ca niște șoareci speriați, când de abia începuseră explorarea.

Comandantul ridică o mână, dând la o parte șuvițele ce-i căzuseră iarăși în ochi. Apoi încremeni cu brațul în aer.

Într-adevăr, în ultima oră *simțise* niște adieri de vânt. Fuseseră atât de ușoare încât le ignorase complet; la urma urmei, el era comandantul unei *nave spațiale* nu al unei corăbii cu pânze. Până atunci, adierea nu-l interesase câtuși de puțin din punct de vedere profesional. Ce ar fi făcut într-o asemenea situație de mult dispărutul căpitan al aceluia *Endeavour* din trecut?

În ultimii ani, Norton își repetase întrebarea în fiecare moment de criză. Era secretul lui, pe care nu-l destăinuise nimănui. Ca majoritatea lucrurilor importante, îi fusese împărtășit întâmplător.

De abia la câteva luni după ce primise comanda lui *Endeavour*, aflase că numele aparținuse uneia dintre cele mai faimoase corăbii din istorie. Era adevărat, în ultimii patru sute de ani existaseră vreo duzină de *Endeavour* pe mări, alte două în spațiu, dar străbunica tuturor fusese cărbunarul Whitby de 370 de tone, la bordul căruia căpitanul James Cook M. R., făcuse înconjurul lumii între 1768 și 1771.

Cu un interes la început vag, transformat rapid într-o curiozitate devorantă – aproape o obsesie – , Norton începuse să citească tot ce găsea despre Cook. În prezent era probabil autoritatea mondială în privința marelui explorator și cunoștea pe dinafară pagini întregi din *Jurnalul* acestuia.

Continua să considere incredibil faptul că un om realizase atât de multe lucruri cu un echipament atât de primitiv. Cook nu fusese însă numai un navigator de excepție, ci și un om de știință, un umanist într-o epocă violentă. Își trata oamenii cu blândețe, și la fel de neobișnuit era faptul că se purta absolut în același mod cu sălbaticii adesea ostili din ținuturile nou descoperite.

Visul lui Norton, pe care știa că nu-l va împlini nicio dată, era să refacă măcar una dintre călătoriile lui Cook în jurul lumii. Avusese o tentativă minoră, dar spectaculoasă, care l-ar fi uimit cu siguranță pe căpitan, zburând pe o orbită polară pe deasupra Marii Bariere de Corali. Fuseseră

RENDEZ-VOUS CU RAMA

zorii unei dimineți senine și de la patru sute de kilometri înălțime zărise sub el imaginea superbă a ucigașului zid din corali, marcat de linia de spumă albă din lungul coastei Queensland.

Avusese nevoie de mai puțin de cinci minute să parcurgă cei două mii de kilometri ai recifului. Dintr-o singură privire, acoperise săptămâni întregi de drum periculos al celei dintâi *Endeavour*. Văzuse apoi prin telescop Cooktown și estuarul unde corabia fusese trasă la țarm pentru reparații, după întâlnirea aproape fatală cu recifele.

Un an după aceea, o vizită la stația de urmărire spațială Hawaii îi oferise o experiență și mai greu de uitat. Luase hidroplanul până la golful Kealakekua și, trecând în viteză pe lângă stâncile vulcanice golașe, simțise un surprinzător fior de emoție, tulburător chiar. Ghidul arătase grupului de savanți, ingineri și astronauți, din care făcea și el parte, pilonul strălucitor de metal care înlocuise fostul monument distrus de gigantul tsunami din '68. Pășiseră câțiva metri pe lava neagră și alunecoasă, până la plăcuța de pe malul apei. Deasupra ei se spărgeau valuri mici, dar Norton de abia le băgase în seamă. Aplecându-se, citise:

ÎN APROPIEREA ACESTUI LOC A FOST UCIS
CĂPITANUL JAMES COOK

14 FEBRUARIE, 1779

PLACA ORIGINALĂ A FOST PUSĂ LA 18 AUGUST,
1928 DE COMITETUL SESC VICENTENAR* COOK
ÎNLOCUITĂ DE COMITETUL TRICENTENAR

14 FEBRUARIE, 2079

*A o sută cincizecea aniversare (red.).

Aceasta se întâmplase cu un an în urmă și la o sută de milioane de kilometri depărtare. Însă într-un astfel de moment, prezența liniștitoare a lui Cook părea foarte apropiată. În adâncul tainic al minții sale, Norton ar fi întrebat: „Ei, căpitane... care-i sfatul *tău*?” Era un joc la care recurgea atunci când îi lipseau datele pentru o rezolvare corectă, și se vedea nevoit să se bazeze pe intuiție. Intuiția fusese dintotdeauna o trăsătură genială a lui Cook; mereu alesese soluția potrivită – până la cea din urmă, în golful Kealakekua.

Sergentul așteptă răbdător în vreme ce comandantul său privea tăcut în întuneric. Nu mai era de nepătruns, deoarece la vreo patru kilometri depărtare se zăreau cele două pete palide de lumină ale expedițiilor de explorare.

„La urgență, le pot rechema într-o oră“, socoti Norton. „Sunt sigur că o oră ar fi suficient.“

Se întoarse spre sergent:

— Trimite următorul mesaj. Către Comitetul Rama, via Spacecom. Mulțumim pentru avertisment, vom lua măsuri. Rugăm specificați înțelesul expresiei: „stârnite din senin“. Cu stimă, Norton, comandant pe *Endeavour*.

Așteptă până ce bărbatul dispăru în direcția luminilor orbitoare ale taberei, apoi porni din nou înregistrarea. Pierduse însă șirul gândurilor și nu-și mai regăsi starea de spirit. Scrisoarea trebuia să aștepte.

Când își neglija datoria, căpitanul Cook îi venea rareori în ajutor. Își aminti apoi cât de rar și pentru ce puțin timp își văzuse soțul sărmana Elisabeth Cook, în cei șaisprezece ani de căsnicie. Cu toate astea îi născuse șase copii... și le supraviețuise tuturor.

Nevestele *sale*, niciodată aflate mai departe de zece minute la viteza luminii, n-aveau de ce se plânge...

17. PRIMĂVARĂ

În primele „nopti” petrecute pe Rama, fusese dificil de adormit. Bezna și misterele tănuite de aceasta apăsau, iar liniștea era și mai tulburătoare. Absența zgomotului nu constituia o condiție naturală; simțurilor omului le este necesară receptarea de impulsuri. În absența lor, mintea creează propriile ei substituții.

La deșteptare, mulți se plânseseră de zgomote stranii, ba chiar de glasuri; în mod evident halucinații, întrucât cei care nu dormiseră n-auziseră nimic. Medicul-șef Ernst prescrisese un tratament simplu și efice; în timpul perioadei de odihnă, în tabără se difuza, în surdină, o muzică lină și calmă.

Însă în noaptea aceea, comandantul Norton găsea medicația nepotrivită. Ciulea mereu urechile în întuneric și știa ce căuta să audă. Dar, deși o briză firavă îi mângâia uneori chipul, nu simțea nimic asemănător unui vânt sporind în depărtare. Pe de altă parte, nici una dintre echipele de explorare nu raportase nimic deosebit.

În cele din urmă, pe la miezul nopții Navei se duse să doarmă. La consola de comunicații se afla permanent un om de veghe, în eventualitatea unor mesaje urgente. Alte precauții nu păreau necesare.

Nici măcar un uragan n-ar fi produs zgomotul care-l deșteptă pe el și întreaga tabără, într-o singură clipă. Părea că însuși cerul se prăbușise, că Rama se despicase și crăpa în bucăți. Mai întâi se auzi o pâraitură prelungă, apoi o serie de bubuituri cristaline, aidoma prăbușirii unui milion de ziduri de cleștar. Dură numai câteva minute, deși le părură ore întregi. Continua, aparent îndepărtându-se, când Norton ajunse la consola de comunicații.

— Controlul! îi strigă pe cei din Butuc. Ce s-a întâmplat?

— O clipă! Fixăm proiectoarele pe ocean.

La opt kilometri deasupra, pe axul lui Rama, farurile începură să-și penduleze razele deasupra câmpiei. Ajunseră la țărmul oceanului, apoi îi urmăriră conturul, cercetând interiorul cilindrului. La sfertul circumferinței se opriră.

Acolo sus, pe cer, sau pe ceea ce mintea insista să numească „cer“, se întâmpla ceva extraordinar. La început, lui Norton i se păru că Oceanul fierbea. Nu mai era inert și înghețat, în strânsoarea unei ierni eterne; o zonă uriașă, largă de câțiva kilometri, se afla într-o mișcare turbulentă. De asemenea, își schimba culoarea; o dungă lată, albă, traversa podul de gheață.

Brusc, un sloi cu o latură de vreun sfert de kilometru începu să se ridice, ca o ușă deschizându-se. Încet și maiestuos, se înalță către cer, sclipind și scânteind în raza proiectorului. Alunecă înapoi și dispăru sub suprafață, în vreme ce un talaz de spumă năvălea din toate părțile peste el.

Abia atunci Norton înțelese ce se întâmpla. *Gheața crăpa!* În zilele și săptămânile scurse, oceanul se

dezghețase în adâncuri. Îi venea greu să se concentreze; bubuiturile îngrozitoare umpleau lumea, ecouri se nășteau în jurul cerului, totuși bărbatul încerca să ghicească motivul unei convulsii atât de dramatice. Pe Pământ nu se petrecea așa ceva la dezghețul unui lac, sau al unui râu prins de sloiuri...

Desigur! Răspunsul era evident, acum după întâmplare. Oceanul se dezgheța *de dedesubt*, pe măsură ce căldura solară străbătea învelișul lui Rama. Iar când gheața se transformă în apă ocupă un volum mai mic...

Drept urmare, oceanul coborâse sub stratul de gheață, lăsându-l fără sprijin. Zi de zi, presiunea sporise, iar acum banda de gheață ce înconjura ecuatorul lui Rama se prăbușea ca un pod care-și pierduse pilonul central. Se crăpa în sute de sloiuri, ce se izbeau și se frecau și ele unele de altele, până ce aveau să se topească. Lui Norton îi îngheță sângele în vine, amintindu-și de ideea de-a ajunge la New York cu ajutorul săniilor...

Tumultul se potolea treptat; în războiul dintre gheață și apă se ajunsese la un armistițiu temporar. În câteva ore, o dată cu creșterea temperaturii, apa urma să învingă, iar ultimele rămășițe de gheață să dispară. În final însă, tot gheața avea să triumfe, după ce Rama, ocolind Soarele, urma să revină în noaptea interstelară.

Norton își reaminti să respire, apoi chemă grupul cel mai apropiat de ocean. Spre ușurarea lui, Rodrigo îi răspunse imediat. Nu, apa nu ajunsese la nivelul lor. Nici un talaz nu se năpustise peste țarm.

— Acum știm de ce-i așa înaltă faleza, adăugă el calm.

Norton încuviință tăcut, dar își spuse că asta nu explica deloc de ce țărmul sudic era de zece ori mai înalt.

Proiectorul de pe axă continua să cerceteze interiorul. Oceanul trezit la viață se potolea încetișor, iar spuma albă și clocotitoare nu se mai revărsa dinspre blocurile plutitoare de gheață. După cincisprezece minute, tumultul luă sfârșit.

Rama nu mai era însă tăcut, se trezise din somn și acum zgomotul ciocnirilor dintre aisberguri se auzea continuu.

„Primăvara a întârziat puțin“, gândi comandantul, „dar iarna s-a sfârșit.“

În plus, briza se întetea mereu. Rama îi oferise destule avertismente; era timpul să plece.

Apropiindu-se de indicatorul de la jumătatea traseului vertical, Norton se simți iarăși recunoscător pentru bezna ce acoperea totul, deasupra... și dedesubt. Deși știa că în față avea mai mult de zece mii de trepte și-și putea imagina curba ascendentă, faptul că zărea doar o porțiune mică a ei făcea lucrurile mai suportabile.

Urca pentru a doua oară și învățase din greșelile primei ascensiuni. Tentația o reprezenta dorința de a sui prea repede în gravitația scăzută; treptele erau atât de accesibile, încât îți venea greu să adopți un ritm lent, constant. Însă dacă procedai altfel, ajungeai repede să simți dureri în coapse și în fese. Mușchi despre care nici nu avuseseseși habar că existau începeau să protesteze și aveai nevoie de perioade de odihnă tot mai lungi. Către sfârșit, timpul de repaus îl depășea pe cel de escaladare și tot părea insufi-

cient. Norton suferise câteva zile după aceea de crampe musculare puternice și ar fi fost complet neputincios dacă n-ar fi revenit la gravitația aproape nulă a navei.

De data aceasta, pornise într-un ritm chinuitor de lent, aidoma unui moșneag. Plecase ultimul de pe câmpie, iar ceilalți se găseau deja înșirați pe jumătate de kilometru de scară înaintea lui; le zărea luminile, jucând pe panta invizibilă.

Îi era ciudă de eșecul misiunii și continua să spere că retragerea avea să fie numai temporară. Ajunși la Butuc, puteau aștepta domolirea oricărei tulburări atmosferice. Fiind centrul ciclonului, probabil că acolo avea să fie calm.

Trăgea din nou concluzii prin analogii periculoase cu Pământul. Meteorologia unei lumi întregi, chiar în condiții de totală inerție atmosferică, reprezenta o chestiune incredibil de complexă. Deși perfecționat de-a lungul secolelor, sistemul terestru de previziune meteorologic nu era încă infailibil. Iar Rama nu constituia doar un sistem complet nou; suferea transformări rapide, deoarece temperatura crescuse cu câteva grade în ultimele ore. Totuși nu se întrevedea nici un semn al uraganului promis, deși existaseră rafale de vânt din direcții complet aleatoare.

Urcaseră cinci kilometri, care, în gravitația aceea redusă și în continuă scădere, erau egali cu mai puțin de doi kilometri tereștri. La al treilea nivel, la trei kilometri de axă, se odihniră timp de o oră, sorbind sucuri tonice și masându-și mușchii picioarelor. Nivelul respectiv era ultimul punct unde mai puteau respira confortabil; precum vechii alpiniști ai Himalayei, depozitaseră aici rezerve de oxigen, iar acum le fixau pentru ultima porțiune de urcuș.

După un ceas, ajunseră în vârful scării, la începutul punții. Înaintea lor se întindea ultimul kilometru vertical, dar, din fericire, gravitația reprezenta numai câteva procente din cea a Pământului. Încă treizeci de minute de pauză, o verificare atentă a rezervelor de oxigen, și... ultimul hop.

Norton se asigură încă o dată că toți oamenii se aflau înaintea lui pe punte, la intervale de douăzeci de metri unul de celălalt. De acum încolo urma un cățărat lent, monoton și extrem de plictisitor. Cea mai bună tehnică de escaladare era să-ți alungi din minte orice gând și să numeri treptele lăsate în spate – o sută, două sute, trei sute, patru sute...

Ajunsese la o mie două sute cincizeci, când își dădu seama că era ceva în neregulă. Lumina care se reflecta de pe suprafața verticală dinaintea ochilor săi nu avea culoarea normală și strălucea prea tare.

Comandantul Norton nu avu timp nici să se asigure, nici să-și avertizeze coechipierii. Totul se desfășură în mai puțin de o secundă.

Într-o explozie tăcută de lumină, zorile răsăriră pe Rama.

18. ZORILE

Lumina era atât de strălucitoare încât, vreme de un minut întreg, Norton fu nevoit să țină ochii strâns închiși. După aceea, riscă și privi printre pleoapele abia întredeschise, către peretele aflat la numai câțiva centimetri de chipul lui. Clipi de câteva ori, așteptă să i se scurgă inevitabilele lacrimi, apoi se întoarse să salute zorile.

Reuși să suporte lumina câteva secunde, după aceea închise iarăși ochii. Nu era o strălucire insuportabilă, fiindcă te puteai obișnui cu ea, însă vina aparținea priveliștii uluitoare a lui Rama, văzut acum pentru întâia oară în totalitate.

Norton știuse cu exactitate la ce să se aștepte, totuși spectacolul îl năuci. Îl cuprinse un tremurat nervos și mâinile i se încleștară de treapta punții cu disperarea omului care, gata să se înece, se agață de colacul de salvare. Mușchii brațelor i se încordară fără voie, iar picioarele — deja obosite de lunga escaladare — dădură semne de nesiguranță. Dacă n-ar fi fost gravitația redusă, s-ar fi prăbușit.

Treptat, sângele rece îi reveni și reuși să aplice primul remediu împotriva panicii. Continuând să țină ochii închiși și încercând să uite spectacolul din jur, începu să răsuflă,

adânc și prelung, umplându-și plămânii cu oxigen și eliminând din trup toxinele oboselii.

Se simți mai bine, dar nu deschise ochii până nu execută altă mișcare. Avu nevoie de un serios efort de voință pentru a izbuti să-și descleșteze mâna dreaptă – se pomeni vorbindu-i, aidoma unui copil neascultător –, dar în cele din urmă, o coborî până la piept, desfăcu de acolo carabiniera de siguranță și o fixă de treapta cea mai apropiată. Indiferent ce s-ar fi întâmplat în continuare, nu mai avea cum să cadă.

Răsuflă de câteva ori adânc, apoi, tot cu ochii închiși, conectă radioul. Cu un glas care spera să pară calm și autoritar, întrebă:

— Aici comandantul. Toată lumea este-n regulă?

Verifică numele unul câte unul și, primind răspunsuri oarecum tremurătoare de la toți, încrederea și controlul de sine îi reveniră complet. Oamenii lui nu pățiseră nimic și-i așteptau să-i conducă. Era iarăși comandant.

— Țineți ochii închiși până ce sunteți siguri că veți face față, îi sfătui. Priveliștea este... copleșitoare. Dacă apreciați că n-o puteți suporta, continuați să urcați fără să priviți înapoi. Țineți minte, în curând veți ajunge la gravitație zero și acolo nu puteți cădea.

N-ar fi fost nevoie să amintească un adevăr elementar unor astronauți cu experiență, însă Norton și-l repeta sie însuși la fiecare câteva secunde. Gândul gravitației zero era un fel de talisman, care-l ferea de orice rău. Indiferent ce i-ar fi spus ochii, Rama nu-l putea trage jos, către neființă, pe câmpia aflată la opt kilometri dedesubt.

Curând, a privi în jur deveni o chestiune de mândrie și demnitate. Pentru început, trebuia însă să-și stăpânească trupul.

Desfăcu ambele mâini de pe punte și trecu brațul stâng pe sub o treaptă. Încleștând și descleștând pumnii, așteptă să-i dispară crampele musculare; deschise ochii și se întoarse încet spre Rama.

Prima impresie fu de albastru intens. Strălucirea care umplea cerul nu se putea confunda cu cea a soarelui; putea fi produsă doar de un arc electric. „Deci Soarele lui Rama“, își spuse el, „trebuie să fie mai fierbinte decât al nostru. Asta-i va interesa pe astronomi...”

Acum înțelegea rolul misterioaselor canale. Valea Dreaptă și cele cinci copii ale ei nu erau altceva decât gigantice benzi luminoase. Rama avea sori lineari, dispuși simetric pe interior. De la fiecare pornea o fâșie largă de lumină, ațintită către axa centrală și iluminând zona opusă din cilindru. Norton se întrebă dacă puteau fi conectate alternativ, să producă ciclul de lumină și întuneric, sau dacă Rama era o lume a zilei veșnice.

Benzile orbitoare îi obosiseră iarăși ochii; nu-i părea rău că avea o scuză reală pentru a-i închide o vreme. Abia atunci, refăcut în parte în urma șocului vizual, reuși să se concentreze asupra unei probleme mult mai serioase.

Cine, sau ce, aprinsese luminile în Rama?

Cele mai complexe teste indicaseră că lumea aceea era sterilă, totuși se întâmplase ceva ce nu se putea explica prin acțiunea unor forțe naturale. Nu exista viață, însă poate exista conștiință; roboți trezindu-se după un spasm întâmplător, neprogramat – un ultim efort muribund al mașinilor

ca răspuns la intensă căldură a unui soare nou, mașini care aveau să revină curând la nemișcare, de data aceasta pentru totdeauna.

Totuși, Norton nu acceptă o explicație atât de simplă. Câteva fragmente de puzzle începeau să se potrivească, deși lipseau încă destule. Absența oricăror semne de uzură, de pildă, senzația de *lucru nou*, abia ieșit din mâinile constructorilor...

Asemenea gânduri ar fi reușit să inspire teamă, chiar teroare. Totuși, efectul lor fu altul. Norton se simțea cloțotind de încântare. Lucrurile ce așteptau să fie descoperite acolo se aflau într-un număr mult mai mare decât îndrăznise să spere vreodată.

„Să vezi când va afla despre *asta* Comitetul Rama!“ îi trecu prin minte.

Apoi, cu o hotărâre calmă, redeschise ochii și începu să inventarieze metodic tot ceea ce vedea.

Pentru început, trebuia să stabilească un sistem de referință. Privea cel mai întins spațiu închis văzut vreodată de om și pentru a se descurca avea nevoie de o hartă mentală.

Gravitația mică îi ajuta puțin; cu un efort de voință putea schimba „sus“ și „jos“ în oricare direcție. Totuși, unele direcții păreau periculoase din punct de vedere psihologic; nesiguranța încercată la alegerea lor îl determină să le înlăture din minte cât mai repede.

Cel mai simplu era să-și închipuie că se afla pe fundul rotund al unui puț gigantic, larg de șaisprezece kilometri și adânc de cincizeci. Avantajul imaginii era dispariția oribilei senzații de cădere, deși ea avea și serioase neajunsuri.

Putea pretinde că orașele împrăștiate în Rama, ca și zonele diferit colorate fuseseră fixate bine pe pereții înalți. Structurile variate și complexe ce atârnavă din cupola de deasupra nu erau mai înfricoșătoare decât candelabrele uriașe din unele săli de concerte de pe Pământ. De neacceptat era însă Oceanul Cilindric...

Se găsea la jumătatea puțului, o bandă lată de apă care cuprindea întreaga circumferință, fără nici un suport vizibil. Nu exista nici o îndoială asupra faptului că *era* apă; avea o culoare albastru-viu, punctată de scântele strălucitoare ale rămășițelor sloiurilor de gheață. Însă un ocean vertical, formând un cerc complet la douăzeci de kilometri sus pe cer, reprezenta un fenomen atât de tulburător, încât, după o vreme, Norton începu să se gândească la alte posibilități.

Răsuci mental peisajul cu nouăzeci de grade și, imediat, puțul uriaș se transformă într-un tunel lung, astupat la ambele capete. „Jos“ era evident puntea și scările tocmai urcate. Din această perspectivă reușea în cele din urmă să aprecieze la adevărata ei valoare viziunea arhitecților care construiseră acest loc.

Stătea agățat pe fața curbă a unei stânci înaltă de șaisprezece kilometri, cu jumătatea superioară complet deasupra lui, contopită cu plafonul arcuit al cerului. Sub el, puntea cobora cu cinci sute de metri, terminându-se la marginea primei terase. Urma apoi scara, aproape verticală în zona de gravitație redusă, devenind treptat tot mai puțin abruptă până când, după ce se întrerupea cu alte cinci platforme, ajungea pe câmpia îndepărtată. Pe următorii doi-trei

kilometri, distingea treptele una câte una, după aceea ele se contopeau într-o bandă continuă.

Curba descendentă a scării impunea atât de mult, încât adevărata ei mărime era imposibil de apreciat. Norton zburase odată în jurul Everestului și rămăsese uimit de măreția acestuia. Își reaminti că scara avea înălțimea Himalayei. Totuși asocierea părea lipsită de sens.

În plus, nu exista nici un termen de comparație pentru celelalte două scări, Beta și Gama, care urcau spre cer ca să se curbeze deasupra capului său. Comandantul își făcuse suficient curaj să se lase pe spate și să le privească... doar pentru o clipă. După care se strădui să uite că se aflau acolo...

Motivul îl constituia faptul că prea multe imagini ale lui Rama sugerau o a treia variantă, pe care dorea din răsuputeri s-o evite. Era vorba despre aceeași perspectivă a unui cilindru vertical, ori puț, dar de data aceasta el se găsea în *vârf* nu pe bază, aidoma unei muște târându-se cu capul în jos pe tavanul unei cupole, la o înălțime de cincizeci de kilometri. La fiecare evocare a imaginii, Norton avea nevoie de toată puterea voinței sale să nu se agațe din nou, cu disperare, de punte.

Cu timpul (de acest lucru era sigur) toate temerile vor dispărea. Măreția și stranietatea lui Rama aveau să copleșască spaima, cel puțin pe a oamenilor antrenați să înfrunte pericolele spațiului cosmic. Cei care nu părăsiseră niciodată Pământul și nu se văzuseră niciodată înconjurați de stele poate că n-ar fi suportat priveliștile acelea. Dar dacă cineva avea s-o facă, își repeta Norton cu încăpățănare, aceia erau echipajul și comandantul lui *Endeavour*.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Își consultă cronometrul. Pauza durase doar două minute, însă îi păruse lungă de o viață. Exercitând atât efort încât abia să-și învingă inerția și câmpul gravitațional tot mai slab, începu să se salte încetișor în sus, pe ultima sută de metri a punții. Înainte de a intra în ecluză și de-a întoarce spatele spre Rama, cercetă rapid interiorul pentru o ultimă privire de ansamblu.

Se modificase în chiar acele ultime minute; din Ocean se ridicau cețuri. Pe primele sute de metri, coloanele albe și fantomatice se înclinau puternic înainte, în direcția rotației lui Rama, apoi începeau să se destrame într-un vârtej turbulent, pe măsură ce aerul din păturile superioare încerca să elimine excesul de viteză. Alizeele lumii cilindrice începeau să-și traseze traiectoriile pe cer. După cine știe câte mii de ani, cea dintâi furtună tropicală era pe punctul de a izbucni.

19. AVERTISMENTUL DE PE MERCUR

Pentru prima dată după foarte multe săptămâni, toți membrii Comitetului Rama erau prezenți la apel. Profesorul Solomons sosise din adâncurile Pacificului, unde studiasse operațiunile miniere din fosele submarine. Spre surpriza tuturor reapăru dr. Taylor, acum când posibilitatea ca Rama să conțină viață, pe lângă obiecte neînsuflețite, se ivise iarăși.

Președintele se așteptase ca dr. Carlisle Perera să fie mai dogmatic ca de obicei, ținând seama de faptul că previziunea sa referitoare la un uragan în Rama se adeverise. Spre marea surpriză a Excelenței Sale, Perera se dovedi remarcabil de ponderat, acceptând felicitările colegilor săi cu o figură aproape stânjenită.

De fapt, exobiologul era măcinat de remușcări. Transformarea spectaculoasă a Oceanului Cilindric constituia un fenomen mult mai previzibil decât uraganele... și cu toate acestea îl neglijase complet. Faptul că-și amintise că aerul fierbinte se ridică, uitând însă că gheața fierbinte se contractă, nu era ceva de care să fie mândru. Totuși, curând

avea să treacă peste asta, revenind la obișnuita lui încredere olimpiană.

Când președintele îi oferi cuvântul, întrebându-l ce schimbări de climă mai pronostica, Perera fu extrem de atent în cenzurarea ipotezelor:

— Vă dați seama, explică el, că meteorologia unei lumi atât de stranie ca Rama poate oferi multe surprize. Dar, dacă am calculat corect, nu vor mai fi alte furtuni, iar condițiile se vor stabiliza în scurt timp. Va urma o creștere lentă de temperatură până la periheliu și dincolo de el, dar asta nu ne mai interesează, căci *Endeavour* va trebui să fie deja plecată de acolo.

— Deci în curând se va putea pătrunde din nou în Rama?

— Ăăă... probabil că da. Vom ști cu siguranță peste patruzeci și opt de ore.

— Reîntoarcerea este imperativă, interveni ambasadorul mercurian. Trebuie să aflăm totul despre Rama. Situația s-a schimbat complet.

— Cred că înțeleg la ce vă referiți, dar n-ați vrea să fiți mai explicit?

— Desigur. Până acum am presupus că Rama e lipsit de viață sau, în tot cazul, necontrolat. În prezent însă nu mai putem pretinde că este o epavă aflată în derivă. Chiar dacă în interior nu există forme de viață, el poate fi dirijat de mecanisme automate, programate să îndeplinească o anumită misiune, poate dezavantajoasă pentru noi. Neplăcută așa cum este, trebuie să luăm în considerare problema autoapărării.

Izbucni un vacarm de proteste, care-l sili pe președinte să restabilească ordinea.

— Lăsați-l să termine pe Excelența Sa! solicită el. Indiferent dacă ideea ne place ori nu, ea trebuie privită cu seriozitate.

— Cu tot respectul față de domnul ambasador, făcu dr. Conrad Taylor cu intonația cea mai lipsită de respect, cred că putem respinge ca naivă teama unei intervenții rău-voitoare. Creaturi atât de avansate cum sunt ramanii au cu siguranță o morală corespunzător dezvoltată. Altminteri s-ar fi distrus singuri, așa cum era să pățim noi înșine în secolul XX. Am expus destul de limpede această teorie în ultima mea carte: *Etos și Cosmos*. Sper că ați primit exemplarul...

— Da, vă mulțumesc, deși mă tem că urgența altor probleme nu mi-a permis să citesc decât introducerea. Totuși ideea generală îmi este familiară. Nici noi nu avem o atitudine dușmănoasă față de un mușuroi de furnici, dar dacă vrem să clădim o casă în același loc...

— Asta-i o tâmpenie la fel de mare ca și Asociația Pandora! Nimic altceva decât xenofobie interstelară!

— Vă rog, domnilor! Așa nu ajungem nicăieri. Domnule ambasador, vă rog să continuați.

Președintele privi peste trei sute optzeci de mii de kilometri către Conrad Taylor, care se potoli ca un vulcan ce-și așteaptă clipa să erupă iarăși.

— Mulțumesc, rosti mercurianul. Se poate ca pericolul să nu fie real, dar nu avem voie să riscăm în privința viitorului speciei umane. Dacă îmi permiteți s-o spun, noi,

mercurienii, suntem cei mai îngrijorați. Avem și cele mai multe motive.

Dr. Taylor pufni sonor și fu potolit de o altă privire de pe Lună.

— De ce Mercurul mai mult decât celelalte planete? Întrebă președintele.

— Cântăriți situația! Rama se găsește deja în interiorul orbitei noastre. Se presupune că va ocoli Soarele și se va îndrepta iarăși spre exterior. Dar dacă urmează o manevră de frânare? Într-un asemenea caz, ea s-ar petrece la perihe-liu, cam peste treizeci de zile. Cercetătorii mei m-au informat că în această situație, Rama va ocupa o orbită circulară la numai douăzeci și cinci de milioane de kilometri de Soare. De acolo ar domina întregul sistem solar.

Un răstimp îndelungat, nimeni, nici chiar Conrad Taylor, nu scoase vreun cuvânt. Toți membrii Comitetului își stăpâneau cuvintele destinate acelor indivizi dificili, atât de potrivit reprezentați acolo de ambasadorul lor.

Pentru majoritatea oamenilor, Mercur reprezenta o imagine destul de exactă a Iadului; exactă până când avea să apară ceva și mai rău. Mercurienii însă se mândreau cu planeta lor bizară, cu zilele mai lungi decât anii, cu răsăriturile și apusurile duble, cu râurile ei de metal topit... Prin comparație, Luna și Marte erau cuceriri banale. Doar pe Venus (dacă aveau să coboare vreodată), puteau oamenii să întâlnească un mediu mai ostil decât cel de pe Mercur.

Totuși, în multe privințe planeta se dovedise a fi cheia sistemului solar. Revăzând evenimentele, faptul părea evident. Era Cosmică împlinise un veac de când adevărul

fusesse unanim acceptat. Iar acum mercurienii nu mai lăsau pe nimeni să-l uite.

Cu mult înainte ca omul să ajungă acolo, Mercur sugerase, prin densitatea ridicată, un conținut mare de metale grele. Bogățiile sale continuau să rămână o sursă de uimire, amânând cu o mie de ani orice teamă de epuizare a metalelor cu adevărat importante pentru civilizația umană. Iar aceste comori se aflau în poziția cea mai bună, acolo unde puterea solară era de zece ori mai mare decât pe Terra.

Energie și minereuri metalifere nelimitate; *asta* însemna Mercur. Uriășele lui lansatoare magnetice catapultau produsele spre orice punct al sistemului solar. Exporta de asemenea energie sub formă de izotopi de transuraniu, sau chiar de radiație pură. Se propusese ca laserele de pe Mercur să-l dezghețe pe Jupiter, dar celelalte planete se opuseseră. O tehnologie capabilă să-l prăjească pe Jupiter oferea prea multe posibilități tentante pentru un șantaj interplanetar.

Ridicarea unei asemenea probleme explica suficient de bine atitudinea generală față de mercurieni. Erau respectați pentru dârzenie și talent ingineresc, admirați pentru modul în care cuceriseră o planetă atât de teribilă, în schimb nimeni nu-i agreea și nici nu avea încredere în ei.

Dar în același timp era posibil să le apreciezi punctul de vedere. Se glumea despre mercurieni, spunându-se că se comportau de parcă Soarele le aparținea. Îi unea o legătură strânsă de dragoste și ură, așa cum cândva vikingii fuseseră legați de mare, nepalezii de Himalaya, sau eschimoșii de tundră. Ar fi fost extrem de nefericiți dacă intervenea ceva între ei și forța naturală care le controla și domina viețile.

În cele din urmă, președintele sparse tăcerea. Încă își mai amintea soarele Indiei și se înfiora gândindu-se la cel de pe cerul lui Mercur. De aceea îi lua pe mercurieni în serios, deși îi considera niște barbari tehnologici.

— Domnule ambasador, rosti el încet, cred că în cuvintele dumneavoastră există un oarecare adevăr. Aveți vreo propunere?

— Da, domnule președinte. Înainte de a întreprinde orice acțiune, trebuie să deținem toate datele. Cunoaștem geografia lui Rama, dacă se poate folosi un asemenea termen, dar nu știm nimic despre posibilitățile sale. Iar cheia întregii probleme este: Posedă Rama un sistem de propulsie? *Își poate modifica traiectoria?* Sunt foarte interesat să aflu părerea domnului Perera.

— M-am gândit îndelung la acest subiect, răspunse exobiologul. Desigur, impulsul inițial de lansare a lui Rama se datorează unui sistem de propulsie, însă el putea fi constituit de o treaptă booster suplimentară. Până acum nu s-a descoperit urma vreunui propulsor la bord. Este absolut sigur că în exteriorul carcasei nu există duze, ori alte sisteme de evacuare a deșeurilor arse.

— Ar putea fi mascate...

— Adevărat, dar în ce scop? Și apoi, unde-s rezervoarele de combustibil și sursele energetice? Carcasa principală este solidă – a fost verificată seismic. Cavitățile din partea nordică se datorează în exclusivitate sistemului de ecluze.

În felul acesta rămâne numai extremitatea sudică a lui Rama, pe care comandantul Norton n-a reușit până acum s-o atingă, din cauza lățimii oceanului. La Polul Sud se

găsesc mai multe mecanisme și structuri ciudate, observate de dumneavoastră în fotografii. În privința lor, putem face doar presupuneri.

Eu sunt însă destul de sigur de următorul lucru: dacă Rama are un sistem de propulsie, el nu aparține în nici un caz tehnologiei noastre actuale. De fapt, ar fi potrivit să fie fabulosul „Motor Cosmic” despre care vorbim de două sute de ani.

— Nu vi se pare o ipoteză exagerată?

— Cu siguranță, nu. Dacă dovedim că Rama are un Motor Cosmic, chiar dacă nu vom afla nimic despre modul său de utilizare, descoperirea ar fi de o importanță majoră. Vom ști măcar că un asemenea lucru e posibil.

— Ce este un Motor Cosmic? Întrebă destul de stânjenit ambasadorul Pământului.

— Orice sistem de propulsie, Sir Robert, care nu funcționează pe principiul reactiv. Antigravitația ar reprezenta o soluție. Deocamdată nu știm unde să căutăm un asemenea motor, și mulți savanți se îndoiesc de posibilitatea existenței sale.

— Nu există, izbucni profesorul Davidson. *Asta* a stabilit-o Newton. Acțiunea fără reacțiune nu-i posibilă. Motorul Cosmic e-un nonsens! V-o spun eu!

— S-ar putea să aveți dreptate, făcu Perera cu un calm neobișnuit. Dar dacă Rama nu are Motor Cosmic, atunci nu posedă nici un fel de motor. Pur și simplu nu există loc pentru un sistem convențional de propulsie, cu rezervoarele sale uriașe...

— Greu să-ți imaginezi o lume împinsă înainte, rosti Dennis Solomons. Ce s-ar întâmpla cu obiectele din interior? Totul ar trebui fixat rigid. Extrem de dificil...

— În sfârșit, accelerația poate avea o valoare foarte scăzută. Problema principală o reprezintă apa din Oceanul Cilindric. Cum poate fi oprită să nu...

Perera se întrerupse și privi în gol. Părea în pragul unei crize de epilepsie sau al unui atac de cord. Colegii îl priviră alarmați, când brusc, bărbatul izbi cu pumnul în masă și strigă:

— Sigur că da! Asta explică totul! Stânca de pe malul sudic... *acum* are sens!

— Nu și pentru mine, mormăi ambasadorul Lunii, în numele tuturor celor prezenți.

— Priviți fotografia longitudinală a lui Rama, continuă tulburat Perera. Aveți fiecare câte o copie? Oceanul Cilindric este cuprins între două maluri care înconjoară complet interiorul. Țărmul nordic are doar cincizeci de metri înălțime. Pe de altă parte, malul sudic este mai înalt cu aproape o jumătate de kilometru. De ce această diferență? Nimeni n-a fost în stare să ofere o explicație cât de cât rezonabilă.

Să presupunem însă că Rama poate accelera, deplasându-se cu capătul nordic înainte. Apa din ocean va tinde să aibă o mișcare opusă; nivelul la capătul sudic se va ridica... poate cu sute de metri. De aceea țărmul e mai înalt. Să vedem...

Perera începu să mâzgălească furios. După un timp incredibil de scurt, nu mai mult de douăzeci de secunde, ridică privirea triumfător:

— Cunoscând înălțimea țărmurilor, suntem în stare să calculăm accelerația maximă suportată de Rama. Dacă ar măsura mai mult de 2% din 1 g, oceanul ar trece peste țărmul sudic.

— A cincizecea parte din accelerația gravitațională? Nu-i prea mult.

— Ba este... pentru o masă de zece milioane de megatone. Oricum, pentru manevre cosmice este arhisuficient.

— Vă mulțumesc, domnule Perera, rosti ambasadorul mercurian. Ne-ați oferit date la care trebuie să reflectăm. Domnule președinte, îl putem convinge pe comandantul Norton de necesitatea explorării Polului Sud?

— Norton face tot ce-i stă în putință. Bineînțeles, oceanul rămâne un obstacol. Vor încerca să construiască un soi de plută, să ajungă măcar la New York.

— Regiunea Polului Sud pare mult mai importantă. Între timp, voi aduce aceste chestiuni la cunoștința Adunării Generale. Sunteți de acord?

Nimeni nu obiectă, nici chiar dr. Taylor. Dar când membrii Comitetului fură gata să-și închidă circuitele, Sir Lewis ridică mâna.

Bătrânul istoric vorbea rareori, dar atunci când o făcea, toți îl ascultau cu deferență.

— Să presupunem că Rama este... *activ*... și că posedă însușirile menționate. Militarii au o zicală străveche: a putea nu implică și a vrea.

— Dar cât vom aștepta să vedem ce intenții are? Întrebă mercurianul. Când le vom afla, s-ar putea să fie prea târziu.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— Deja este prea târziu... Nu mai putem întreprinde nimic care să-l afecteze. Mă întreb dacă am fi fost capabili vreodată de așa ceva.

— Nu admit asta, Sir Lewis! Putem face multe lucruri, dacă se dovedesc necesare. Rama este un ou cosmic, încălzit de razele soarelui. Poate crăpa dintr-o clipă în alta.

Președintele Comitetului îl privi de-a dreptul uluit pe ambasadorul lui Mercur. În toată cariera sa diplomatică, rareori fusese surprins într-atât.

Nu și-ar fi imaginat niciodată un mercurian capabil de asemenea zboruri poetice ale imaginației.

20. CARTEA REVELAȚIILOR

Când unul dintre membrii echipajului îi spunea „comandante“, sau și mai rău, „*domnule* Norton“, întotdeauna era vorba de ceva serios. Norton nu-și aducea aminte ca Boris Rodrigo să-l fi apelat vreodată în acest mod, deci chestiunea părea de două ori mai serioasă. Chiar și în condițiile normale, locotenentul Rodrigo era o persoană sobră și gravă.

— Despre ce-i vorba, Boris? întrebă când ușa cabinei se închise înapoia lor.

— Comandante, solicit permisiunea de a folosi prioritatea pentru un mesaj direct spre Pământ.

Era într-adevăr ceva neobișnuit, deși nu lipsit de precedent. Semnalele de rutină mergeau către cel mai apropiat releu planetar, în momentul acela Mercur, și, cu toate că timpul de transmisie era o chestiune de minute, treceau adesea cinci sau șase ore înainte ca mesajul să ajungă pe biroul destinatarului. În douăzeci și nouă la sută din cazuri, întârzierea era rezonabilă, dar în ipoteza unei urgențe, la aprecierea comandantului se puteau utiliza alte canale, mai directe și mai costisitoare.

— Cred că știi că trebuie să-mi oferi un motiv serios. Toată banda de frecvențe disponibile este deja ticsită cu transmisii de date. E o problemă personală?

— Nu, comandante. Ceva cu *mult* mai important. Vreau să trimit un mesaj Bisericii Mamă.

„Aha“, își spuse Norton. „Cum să mă port cu el?“

— Ar fi mai bine să-mi explici.

Replica lui Norton nu era motivată numai de curiozitate, deși aceasta era cu certitudine prezentă. Dacă îi acorda lui Boris prioritatea solicitată, trebuia să-și justifice ulterior decizia.

Ochii albaștri și calmi îl fixau. Nu-l văzuse niciodată pe Boris pierzându-și controlul; întotdeauna era perfect stăpân pe sine. Toți Cosmo-creștinii erau la fel; constituia unul din beneficiile credinței lor și-i ajuta să devină buni astronauți. Uneori însă, siguranța lor lipsită de îndoieli îi irita pe acei nefericiți care nu fuseseră atinși de Revelație.

— Se referă la scopul lui Rama, comandante. Cred că l-am aflat.

— Continuă...

— Să analizăm lucrurile. Avem o lume goală, complet lipsită de viață... totuși perfect adaptată oamenilor. Are apă și o atmosferă pe care o putem respira. Vine din adâncurile îndepărtate ale spațiului, îndreptându-se cu mare precizie spre sistemul solar, un fapt de-a dreptul incredibil dacă ar fi vorba de pură întâmplare. Și, pe lângă faptul că arată nou-nouță, pare *să nu fi fost locuită niciodată*.

„Am repetat lucrurile astea de zeci de ori“, reflectă Norton. „Ce ar putea adăuga Boris?“

— Credința noastră ne învățase să așteptăm o asemenea vizită, deși nu știam exact forma ei. Biblia face unele aluzii. Dacă nu reprezintă A Doua Înviere, poate fi A Doua Judecată, Povestea lui Noe o descrie pe cea dintâi. Eu cred că Rama e o Arcă trimisă aici ca să-i salveze pe aceia... care merită.

În cabina comandantului se instalează tăcerea. Nu pentru că lui Norton i-ar fi lipsit replica; dimpotrivă, prin minte îi treceau prea multe întrebări, dar nu era sigur care dintre ele ar fi fost mai potrivită.

În cele din urmă, cu un glas cât mai calm și indiferent, remarcă:

— Conceptul este deosebit de interesant și, deși nu sunt adeptul credinței tale, îmi pare plauzibil.

Nu însemna că era ipocrit sau mincinos. Eliminând exagerările religioase, teoria lui Rodrigo convingea la fel ca alte șase pe care le auzise. Dacă specia omenească era amenințată de o catastrofă, iar o inteligență superioară, plină de bunăvoință, dorea să intervină? Ar fi explicat totul, chiar foarte ingenios. Mai rămâneau totuși câteva probleme...

— Două întrebări, Boris. Peste trei săptămâni, Rama va fi la periheliu, va ocoli Soarele și va părăsi sistemul solar la fel de repede cum a venit. Nu rămâne prea mult timp pentru Ziua Judecății, sau pentru transbordarea celor... ăă... aleși, *indiferent* cum s-ar realiza ea.

— Foarte adevărat. De aceea, când va atinge periheliul Rama va frâna, să intre pe o orbită staționară – probabil una cu afeliul pe orbita Pământului. Acolo ar putea avea

loc altă modificare de viteză și eventual, joncțiunea cu Pământul.

Explicația suna tulburător de simplu. Dacă Rama intenționa să rămână în sistemul solar, exact așa trebuia să se întâmple. Modalitatea cea mai eficientă de încetinire era apropierea cât mai mare de Soare, urmată de frânare. Dacă ipoteza lui Rodrigo, ori o variantă a ei, era adevărată, urmau să constate în curând.

— Încă ceva, Boris. Ce anume pilotează Rama?

— În privința asta, nu avem răspunsuri. Poate pur și simplu un robot. Sau... un spirit. Ceea ce ar explica inexistența vreunui semn de viață biologică.

Asteroidul bântuit – de ce oare cuvintele îi reînviaseră în străfundul memoriei? Își aminti apoi o povestire stupidă citită cu ani în urmă; se gândi că era mai bine să nu-l întrebe pe Boris dacă o citise și el. Se îndoia că gusturile lui se îndreptau spre asemenea literatură.

— O să-ți spun ce o să facem, Boris, rosti Norton decizând brusc. Dorea să termine întrevederea până nu devenea prea dificilă, și considera că găsisese o soluție. Poți să-ți rezumi ideile în mai puțin de... ăăă, o mie de biți?

— Cred că da.

— Ei bine, dacă reușești s-o faci să sune ca o teorie științifică, am s-o expediez cu prioritate absolută Comitetului Rama. O copie poate merge atunci și la Biserica ta și toți vor fi mulțumiți.

— Mulțumesc, comandante, vă rămân recunoscător.

— Ah, n-o fac ca să-mi ușurez conștiința. Vreau să văd ce va decide Comitetul. Chiar dacă nu sunt complet de acord cu tine, poate că ai dat peste ceva important.

ARTHUR C. CLARKE

— Păi, o să aflăm la periheliu, nu-i așa?

— Exact. O să aflăm la periheliu.

După ce Boris Rodrigo plecă, Norton chemă puntea de comandă și eliberă autorizația necesară. Considera că rezolvase corespunzător chestiunea și în plus, dacă Boris avea dreptate...

Poate că-și sporise astfel șansele să se numere printre mântuiți!

21. DUPĂ FURTUNĂ

Plutind prin coridorul acum familiar al complexului ecluzei Alfa, Norton se întreba dacă nu cumva nerăbdarea învinsese prudența. Așteptaseră patruzeci și opt de ore la bordul lui *Endeavour*, două zile prețioase, gata de plecare în orice clipă dacă situația s-ar fi arătat favorabilă. Nu se întâmplase însă nimic; instrumentele lăsate în Rama nu dezvăluiseră ceva nou. Din nefericire, camerele de luat vederi din Butuc fuseseră obturate de o ceață care le redusese vizibilitatea la câțiva metri, ceață care abia acum începuse să se risipească.

Când deschiseră, în sfârșit, ultima ușă a ecluzei și înaintară în păienjenișul de corzi ajutătoare din jurul Butucului, primul lucru care-i atrase atenția comandantului fu schimbarea nuanței luminii. Nu mai era albastru țițător, ci unul mult mai pastelat și mai blând, amintindu-i de o zi senină pe Pământ.

Privi în lungul axei cilindrului și nu zări decât un tunel alb, strălucitor și lipsit de particularități, continuând până la piscurile ciudate ale Polului Sud. Interiorul lui Rama era complet acoperit de nori, fără vreo spărtură. Stratul superior se preciza destul de bine; forma un cilindru mai mic în

interiorul celuilalt, în mișcare, lăsând complet gol un miez central, larg de cinci-șase kilometri, cu excepția câtorva fuioare împrăștiate de cirus.

Tubul imens de nori era luminat pe dedesubt de cei șase sori artificiali. Poziția celor de pe continentul nordic era limpede definită prin benzi difuze de lumină, însă ceilalți trei, situați pe malul opus al oceanului, se contopeau laolaltă într-o singură fâșie strălucitoare.

„Ce se întâmplă jos, sub norii aceia?” se întreba Norton. Cel puțin, furtuna care-i dispusese simetric în jurul axei se potolise. Dacă nu-i așteptau alte surprize, puteau coborî în siguranță.

Părea normal ca în explorare să folosească aceeași echipă ce pătrunsese pentru prima dată mai adânc în Rama. Ca toți membrii echipajului, sergentul Myron avea în prezent o condiție fizică perfectă, corespunzătoare pretențiilor medicului-șef. Susținea chiar, cu o sinceritate convingătoare, că nu avea să mai poarte niciodată uniforma veche.

Privindu-i pe Myron, Mercer și Calvert, „înotând” relaxați și cu rapiditate în josul punții, Norton se gândi cât de mult se schimbase situația. Prima oară coborâseră în beznă și frig; acum îi întâmpinau lumina și căldura. În toate explorările anterioare, fuseseră convinși că Rama era mort. Situația putea să fi rămas adevărată în sensul biologic al cuvântului, totuși ceva se mișca, iar expresia lui Boris Rodrigo era la fel de bună ca oricare alta: spiritul lui Rama se deșteptase.

Când ajunseră la platforma de la capătul punții și se pregătiră să coboare pe scară, Mercer făcu obișnuita analiză a atmosferei. Existau lucruri pe care nu le considera niciodată absolut sigure. Se știa că și atunci când cei din jurul lui respirau perfect fără tub de oxigen, el se opri să testeze aerul înainte de a-și scoate casca. Întrebat în legătură cu acest aspect, Mercer răspunsese: „Simțurile omului nu sunt prea exacte. Zici că nu ai nimic și te prăbușești în minutul următor.”

Își privi aparatul și exclamă:

— La naiba!

— Ce s-a-ntâmplat? se auzi vocea lui Calvert.

— S-a dereglat... arată prea mult. Ciudat, nu mi s-a mai întâmplat niciodată. Îl verific pe circuitul oxigenului din cască.

Conectă micuțul analizor de oxigen la supapa de control a căștii și rămase tăcut. Tovarășii săi îl priviră de-a dreptul îngrijorați; ceea ce-l tulbura pe Karl trebuia să fie luat în serios.

Mercer deconectă analizorul, testă din nou atmosfera, apoi chemă Controlul:

— Șefu'! Vrei să-mi faci o determinare de oxigen?

Urmă o pauză mai lungă decât ar fi fost necesar, după care Norton răspunse:

— Cred că s-a stricat analizorul.

Mercer zâmbi larg.

— Indică peste cincizeci la sută, nu-i așa?

— Da, ce să însemne?

— Înseamnă că ne putem scoate toții căștile. Nu-i așa că-i bine?

— Nu sunt sigur, replică Norton, imitând sarcasmul vocii lui Mercer. E prea frumos ca să fie adevărat.

Nu trebuia să mai adauge nimic. Ca toți astronauții, comandantul Norton suspecta cel mai mult lucrurile prea frumoase.

Mercer întredeschise viziera căștii și adulmecă prudent. Pentru întâia oară la altitudinea aceea, aerul era perfect respirabil. Dispăruse mirosul de stătut, la fel și uscăciunea excesivă care provocase cândva necazuri respiratorii. Umiditatea atinsese un uimitor optzeci la sută, cauza principală fiind, neîndoielnic, dezghețul oceanului. Aerul era umed, totuși plăcut. „Pare o seară de vară pe un țărm tropical“, gândi Mercer. Climatul din interiorul lui Rama se îmbunătățise în mod considerabil în ultimele câteva zile...

Dar de ce? Creșterea umidității nu reprezenta un mister; mai dificil era de explicat creșterea bruscă a procentului de oxigen.

Continuând coborârea, Mercer începu o serie întreagă de calcule mintale. Până la intrarea în stratul de nori, nu ajunsese încă la un rezultat satisfăcător.

Pătrunderea în stratul acela fu extrem de spectaculoasă prin rapiditatea ei. Lunecau în jos prin aerul limpede, strângând în palme metalul lustruit al balustradei, ca să nu capete o viteză prea mare în regiunea cu o gravitație la sferul celei terestre. Apoi, brusc, se treziră înconjurați de o ceață lăptoasă și orbitoare, care limita vizibilitatea la câțiva metri. Mercer frână atât de rapid încât Calvert aproape se ciocni de el. Myron chiar îl *izbi* pe Calvert, cât pe ce să-l arunce de pe balustradă.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— Ușurel, făcu Mercer. Păstrați între voi o distanță suficientă pentru a menține contactul vizual. Și controlați permanent viteza, în caz că voi fi obligat să mă opresc pe neașteptate.

Continuară să lunece prin ceață într-o tăcere ireală. Calvert abia îl zărea pe Mercer, ca pe o umbră vagă la zece metri înaintea, iar când privi înapoi, Myron se găsea cam la aceeași distanță în urma sa. Într-un fel, părea parcă și mai straniu decât la coborârea în bezna groasă a nopții ramane. Cel puțin atunci razele proiectoarelor dezvăluiseră ce se afla în față. *Acum* însă încerca senzația că plonjează într-un ocean tulbure.

Era imposibil de apreciat cât coborâseră. Calvert bănuia că se apropiau de al patrulea nivel, când Mercer frână din nou. După ce se strânseseră laolaltă, le șopti:

— Fiți atenți! N-auziți nimic?

— Ba da, replică Myron după un minut. Pare să fie vântul.

Calvert nu era tot atât de sigur. Răsuci capul înainte și înapoi, căutând să localizeze sursa murmurului slab ce ajunsese până la ei prin ceață, apoi renunță.

Lunecară mai departe, ajungând la nivelul patru și porniră spre al cincilea. Între timp sunetul se întetise, devenind tot mai familiar. Se aflau la jumătatea celei de-a patra scări, când Myron strigă:

— Îl recunoașteți acum?

L-ar fi identificat de mult, dar nu era un zgomot care să fi fost asociat vreodată cu altă lume decât Pământul. Din ceață, dintr-un loc a cărui depărtare nu putea fi estimată, se auzea uruitul constant unei cascade.

După câteva minute, plafonul de nori se întrerupse la fel de brusc pe cât începuse. Ieșiră în strălucirea orbitoare a zilei ramane, scânteind și mai puternic sub lumina reflectată de norii joși. Apăruse familiara câmpie curbă, acum mult mai accesibilă minții și simțurilor, căci nu se mai zărea întreaga ei curbură. Nu le venea greu să-și imagineze că priveau în lungul unei văi largi, iar curbura verticală a oceanului se îndrepta de fapt *spre exterior*.

Poposiră pe a cincea și ultima platformă, raportară străpungerea norilor și priviră atenți în jur. Din câte își puteau da seama, pe câmpie nu se schimbase nimic. Aici sus însă, pe domul nordic, Rama le oferea cu totul altă imagine.

Aici se afla originea zgomotului auzit. Coborând parcă din nori, la trei-patru kilometri distanță se găsea o cascadă. Rămaseră minute întregi privind-o în tăcere, aproape fără să-și creadă ochilor. Logica le spunea că într-o lume care se rotea, nici un obiect nu s-ar fi deplasat în cădere după o linie dreaptă; totuși exista ceva teribil de straniu într-o cascadă curbă, arcuindu-se și oprindu-se la mulți kilometri depărtare de punctul aflat imediat sub sursă...

— Dacă Galileo s-ar fi născut aici, rosti în cele din urmă Mercer, ar fi înnebunit formulând legile dinamicii.

— Eu unul credeam că le cunosc și oricum înnebunesc. Pe tine nu te deranjează, expertule? făcu Calvert.

— De ce? replică sergentul Myron. Reprezintă o demonstrație perfectă a efectului Coriolis. Aș vrea să-l pot prezenta studenților.

Mercer studia gânditor banda Oceanului Cilindric.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— Ați observat ce s-a întâmplat cu apa? spuse în cele din urmă.

— Păi... nu mai e albastră. Are o culoare verde, ca de mazăre. Ce înseamnă oare?

— Poate același lucru ca și pe Pământ. Laura a denumit Oceanul „o supă organică așteptând să fie trezită la viață”. Poate că exact asta s-a întâmplat.

— În două zile?! Pe Pământ au fost necesare milioane de ani.

— Trei sute șaptezeci și cinci de milioane, după ultimele teorii. Deci *de acolo* provine oxigenul. Rama a trecut prin stadiul anaerob și a ajuns la plantele cu fotosinteză... în circa patruzeci și opt de ore. Mă întreb unde va ajunge mâine?

22. NAVIGÂND PE OCEANUL CILINDRIC

La picioarele scării îi aștepta încă o surpriză. La început se părea că prin tabără trecuse cineva, răsturnând echipamentul, ba chiar luând obiecte mici și ducându-le mai departe. După o examinare rapidă, neliniștea inițială fu înlocuită de o nemulțumire stânjenitoare.

Vinovat era doar vântul. Deși înainte de plecare ancoraseră toate obiectele, unele funii cedaseră, probabil în urma unor rafale extrem de puternice. Abia în câteva zile aveau să reușească să adune toate lucrurile împrăștiate.

Altminteri nu se observau schimbări deosebite. Acum, când trecuseră furtunile efemere ale primăverii, liniștea obișnuită a lui Rama revenise. Iar la marginea câmpiei se găsea un ocean calm, așteptându-și cea dintâi ambarcațiune după un milion de ani.

— O navă nouă n-ar trebui botezată cu o sticlă de șampanie?

— Chiar dacă am avea așa ceva la bord, n-aș permite o astfel de risipă criminală. Oricum, este prea târziu. E deja lansată.

— Cel puțin plutește. Ai câștigat pariul, Jimmy, plătesc când ne întoarcem pe Pământ.

— Să-i punem și un nume. Aveți vreo idee?

Subiectul comentariilor puțin măgulitoare sălta lângă treptele ce coborau în Oceanul Cilindric. O plută mică, construită din șase butoaie goale, fixate laolaltă de o ramă ușoară de metal. Construcția, asamblarea în Tabăra Alfa și transportul pe roți demontabile cale de peste zece kilometri de câmpie, concentraseră eforturile întregului echipaj vreme de câteva zile. Un pariu ce ar fi fost bine să fie câștigat.

Iar trofeul justifica riscurile. Turnurile enigmatice ale New York-ului, sclipind în lumina lipsită de umbre, la cinci kilometri depărtare, îi atrăseseră încă de la intrarea în Rama. Nimeni nu punea la îndoială faptul că orașul acela, sau orice ar fi fost el, constituia adevărata inimă a lumii interioare. Trebuiau să ajungă în New York, chiar dacă după aceea n-aveau să mai reușească nimic altceva.

— Tot nu i-am pus un nume. Căpitane, ce spui?

Norton râse, după care deveni brusc serios.

— Am eu un nume. Spuneți-i *Resolution*.

— De ce?

— A fost una din corăbiile lui Cook. Este un nume bun... să aibă parte de el.

Urmă o tăcere, apoi sergentul Barnes, responsabilă principală a ambarcației, solicită trei voluntari. Toți cei prezenți ridicară mâinile.

— Îmi pare rău, avem doar patru veste de salvare. Boris, Jimmy, Pieter, voi ați mai navigat cândva. Haideți s-o-ncercăm!

Nimeni nu considera cătuși de puțin ciudat ca un sergent din executiv să prea conducerea operațiunilor. Ruby Barnes poseda singurul certificat de marinar de la bord și argumentul era decisiv. Condusesse trimarane de cursă în Pacific și, aparent, câțiva kilometri de apă complet liniștită n-aveau să-i solicite mult aptitudinile.

Din clipa în care văzuse oceanul, Ruby hotărâse să execute traversarea. De mii de ani de când omul se luptase cu apele planetei sale, nici un matelot nu întâlnise vreodată ceva mai neobișnuit. În ultimele zile, un refren obsedant îi invadase mintea: „Navigând pe Oceanul Cilindric...” Ei bine, exact asta voia să facă.

Pasagerii își ocupară locurile pe banchetele improvizate, iar Ruby porni demarorul. Motorul de douăzeci de kilowați începu să toarcă, lanțurile de transmisie scrâșniră și *Resolution* țâșni înainte în uralele spectatorilor.

Ruby sperase să atingă cincisprezece kilometri pe oră cu încărcătura aceea, deși s-ar fi mulțumit cu oricât peste cinci noduri. Cronometră o cursă de o jumătate de kilometru de-a lungul țărmului, dus și întors, în cinci minute și jumătate. Ținând seama și de timpul pierdut cu virajele, însemna o viteză de doisprezece kilometri pe oră; putea fi mulțumită.

Fără motor, dar cu trei oameni energici în ajutorul vâslei ei mai pricepute, Ruby ar fi atins un sfert din viteza respectivă. Așadar, chiar în eventualitatea unei defecțiuni, puteau reveni pe țărm în câteva ore. Acumulatorii de mare capacitate asigurau suficientă energie să ocolească întreg Rama. Pentru siguranță, încărcaseră alți doi acumulatori de

rezervă, iar acum, cu ceața complet ridicată, până și un marinar prudent ca Ruby ar fi pornit la drum fără busolă.

Păși pe țărm și salută, amuzându-se:

— Cursa-test a lui *Resolution* s-a încheiat cu succes, domnule căpitan. Așteptăm instrucțiuni.

— Perfect... amirale. Când puteți s-o luați din loc?

— Imediat după ce încărcăm proviziile și căpitania portului ne dă plecarea.

— Atunci, mâine în zori.

— Am înțeles, să trăiți!

Pe o hartă, cinci kilometri de ocean nu pare o distanță mare; dar pe apă, lucrurile se schimbă. Călătoreau de numai zece minute și țărmul înalt de cincizeci de metri al continentului nordic arăta deja surprinzător de îndepărtat. Totuși New York-ul nu părea deloc mai aproape...

Cu toate acestea, navigatorii nu erau atenți la maluri; continuau să fie fascinați de minunile oceanului. Nu mai schimbau nici glumele nervoase ce punctaseră începutul călătoriei; experiența inedită îi copleșea.

Norton medită că de fiecare dată când simțise că se obișnuise cu Rama, acesta scotea la iveală noi surprize. În timp ce *Resolution* înainta bâzâind monoton, avea impresia că erau prinși la baza unui val uriaș, care se curba de ambele părți până devenea vertical, se înălța, iar cele două flancuri se uneau într-un arc lichid la șaisprezece kilometri deasupra capetelor lor. În ciuda rațiunii și logicii, nici unul dintre exploratori nu reușea să-și alunge impresia că, în

orice clipă, acele milioane de tone de apă se puteau prăbuși din cer.

Totuși, se simțeau mai degrabă surescitați; era numai iluzia unui pericol, fără să fie *real*. Desigur, doar dacă oceanul însuși n-avea să ofere surprize.

Ceea ce părea o posibilitate distinctă, deoarece, așa cum bănuise Mercer, apa prinsese acum viață. Fiecare strop conținea mii de microorganisme sferice, unicelulare, similare cu primele forme de plancton existente în mările și oceanele Pământului.

Prezentau însă unele diferențe bizare. Nu aveau nuclee, nici multe alte componente minime pentru formele de viață terestre cele mai primitive. Deși Laura Ernst — acum nu doar medic al navei, ci și cercetător științific — dovedise în mod clar că oxigenul era produs de microorganisme, acestea erau insuficiente pentru a justifica modificarea atmosferei. Ar fi trebuit să fie nu de ordinul miilor, ci al miliardelor.

După un timp, Laura descoperi că numărul lor scădea rapid și că, probabil, fusese mult mai mare în cursul primelor ore ale zorilor lui Rama. Părea că avusese loc o explozie de viață care recapitulase istoria timpurie a Pământului la o scară temporală redusă de un trilion de ori. Iar acum se epuizase; microorganismele plutitoare se dezintegrău, eliberând compușii chimici înapoi în ocean.

— Dacă veți fi nevoiți să înotați, îi prevenise ea pe marinari, țineți gura închisă. Câteva picături nu înseamnă mare lucru... dacă le scuipați imediat. Dar toate sărurile acelea organo-metalice, laolaltă, dau o concentrare destul de toxică și, n-am chef să caut antidotul.

Din fericire, primejdia menționată nu se arăta a fi posibilă. *Resolution* putea pluti chiar dacă două dintre butoaie erau găurite (aflând aceasta, Joe Calvert murmurase sumbru: „Amintiți-vă de *Titanic*!“). Și chiar dacă avea să se scufunde, vestele de salvare, grosolane dar eficiente, urmau să le țină capetele deasupra apei. În plus, deși îi avertizase în mod sever, Laura nu credea că o imersiune de câteva clipe în ocean putea fi fatală. Firește, nici n-o recomanda.

După douăzeci de minute de înaintare, New York-ul nu mai constituia o insulă îndepărtată. Căpătase dimensiunile unui loc real și detaliile întrezărite doar prin telescop sau pe fotografii mărite, apăreau în prezent ca structuri masive și solide. Se știa deja că „orașul“, ca majoritatea elementelor ramane, era triplat: consta din trei complexe, sau suprastructuri, identice și circulare, înălțându-se pe o fundație prelungă și ovală. Fotografiile făcute din Butuc indicaseră că fiecărui complex se diviza la rândul său în trei sectoare egale, aidoma unui tort tăiat în felii de 120 grade, Amănuntul respectiv urma să simplifice mult sarcina exploratorilor: cercetarea celei de-a noua părți din New York ar fi fost suficientă pentru a-l cunoaște complet. Dar și în acele condiții, munca urma să fie extenuantă. Însemna cercetarea a minim un kilometru pătrat de clădiri și mașinării, dintre care unele se ridicau la sute de metri înălțime.

Se părea că ramarii duseseră arta multiplicării cu trei la un înalt grad de perfecțiune. Faptul îl demonstau sistemul de ecluze, scările Butucului și sorii artificiali. Iar acolo unde fusese într-adevăr nevoie, făcuseră chiar și

pasul următor. New York-ul constituia un exemplu de ridicare la putere a lui trei.

Ruby îndreptă ambarcațiunea către complexul central; de aici, un șir de trepte urca din ocean până în vârful peretelui, ori zidului ce înconjura insula. Exista chiar și o dană, convenabil plasată, unde se putea ancora pluta. Zărind-o, Ruby deveni și mai agitată. N-avea să se oprească până când nu găsea una dintre navele utilizate de ramani la navigația pe acel ocean extraordinar.

Norton hotărâse să debarce primul; își privi tovarășii și le spuse:

— Așteptați aici, pe plută, până ajung în vârful zidului. Când o să flutur din mână, să mă urmeze Pieter și Boris. Tu, Ruby, rămâi la cârmă, ca la nevoie să putem pleca imediat. Dacă mi se întâmplă ceva, îi raportați lui Karl și executați instrucțiunile sale. Acționați după cum credeți de cuviință... dar fără acte de eroism. Limpede?

— Da, șefu'. Baftă!

Comandantul nu credea de fapt în noroc. Nu se avânta niciodată într-o situație, până nu analiza toți factorii implicați și nu asigura o cale de retragere. Din nou însă, Rama îl forța să-și încalce regulile atât de bine stabilite. Aici, aproape fiecare factor era necunoscut – așa cum, cu trei secole și jumătate în urmă, Pacificul și Marea Barieră de Corali fuseseră necunoscute eroului său... Da, va avea nevoie de toată bafta posibilă care nu era folosită prin apropiere.

Scara era pur și simplu un duplicat al celei de pe țărmul opus al oceanului; cu certitudine, cei rămași acolo îi priveau acum prin teleobiective. Și-i priveau în „linie

RENDEZ-VOUS CU RAMA

dreaptă“, deoarece în acea singură direcție paralelă cu axa lui Rama, oceanul era într-adevăr orizontal. Curiozitatea făcea să fie singura masă lichidă din Univers despre care se putea spune asta; pe toate celelalte lumi, orice mare, ocean ori lac trebuia să urmeze suprafața sferică cu o curbura egală în orice direcție.

— Sunt aproape de vârf, rosti el pentru urechea electronică de înregistrare și pentru secundul care-l asculta atent, la cinci kilometri depărtare. Continuă să fie liniște... radiație normală. Țin contorul deasupra capului, în caz că peretele acționează ca un scut protector. Iar dacă de partea cealaltă există ceva ostil, va trage întâi în aparat.

Glumea, desigur. Totuși, de ce să riște când era atât de ușor să fie prudent?

Când sui ultima treaptă, constată că parapetul avea o lățime de vreo zece metri. În partea interioară, o serie alternativă de rampe și scări cobora până la nivelul principal al orașului, aflat cu douăzeci de metri mai jos. De fapt, Norton se găsea pe un zid înalt, înconjurând complet New York-ul și oferindu-i o imagine panoramică.

Complexitatea peisajului era de-a dreptul uluitoare, iar primul său gest fu să facă un tur complet și lent cu aparatul de filmat. După aceea, flutură din braț către spectatori și transmise dincolo de ocean:

— Nici un semn de activitate, totu-i liniștit. Urcați... începem explorarea.

23. NEW YORK, RAMA

Nu era un oraș, ci o mașină. Norton trase această concluzie după aproximativ zece minute și nu găsi nici un motiv să și-o schimbe după ce traversară insula. Un oraș, indiferent de natura locuitorilor săi, trebuia să ofere o formă oarecare de adăpost. Aici însă nu exista așa ceva, poate doar în subteran. Iar în cazul acela, unde erau intrările, scările, lifturile? Nu descoperise nici măcar echivalentul unei simple uși...

Analogia cea mai apropiată cu Pământul era o uzină chimică gigantică. Totuși, aici nu se aflau depozite de materii prime, nici semne ale unui sistem de transport care să le asigure deplasarea. În plus, comandantul nu-și putea imagina pe unde ar fi ieșit produsele finite, fără să mai pomenească de natura acelor produse. Totul părea enigmatic și frustrant.

— Cine are chef să ghicească? se adresă el în final ascultătorilor săi. Dacă e o fabrică, ce produce? De unde se aprovizionează?

— Am o idee, șefu', opină Karl Mercer de pe malul celălalt. Dacă folosește oceanul? După cum afirmă doamna doctor, conține cam tot ce ne-ar putea trece prin minte.

Răspunsul era plauzibil și Norton se gândise deja la el. Poate că existau conducte îngropate până la ocean, de fapt așa și *trebuia* să fie, deoarece orice uzină chimică are nevoie de mari cantități de apă. Nu credea însă în răspunsuri plauzibile; de cele mai multe ori se dovedeau eronate.

— Ideea este bună, Karl, însă ce face New York-ul cu apa asta?

Un răstimp, nimeni de pe navă, Butuc sau câmpia nordică nu răspunse. Apoi se auzi un glas neașteptat:

— Simplu, șefu'. Numai c-o să râdeți de mine.

— Nu, Ravi, nu vom râde. Spune.

În mod normal, sergentul Ravi McAndrews, steward-șef și îngrijitor al cimpilor, reprezenta ultima persoană din navă care ar fi intervenit într-o discuție tehnică. Coeficientul său de inteligență era modest, iar cunoștințele de specialitate minime, ceea ce nu însemna că ar fi fost mărginit. Poseda un soi de istețime nativă respectată de toți.

— Păi, dacă-i o uzină, șefu', poate că oceanul îi asigură materiile prime... la urma urmei, așa s-a întâmplat și pe Pământ, deși în alte moduri... Eu cred că New York e o uzină de fabricat... ramani.

Undeva, cineva pufni, însă amuți la fel de repede, înainte să fie recunoscut.

— Știi, Ravi, rosti în cele din urmă Norton, teoria ta este îndeajuns de trăsniță ca să fie adevărată. Și nu sunt deloc sigur c-aș vrea s-o văd testată... cel puțin până ne întoarcem la țarm.

New York-ul acesta celest era tot atât de întins ca și insula Manhattan, însă geometria lui diferea total. Existau

prea puține drumuri drepte, fiind un labirint de arce scurte, concentrice, conectate prin segmente de raze. Din fericire, în interiorul lui Rama era imposibil să te rătăcești; o singură privire aruncată spre cer ajungea la stabilirea axei nord-sud a lumii cilindrice.

La aproape fiecare intersecție, exploratorii se opriă pentru filmări panoramice. Când sutele de filme aveau să fie sortate, urma să înceapă munca migăloasă, dar exactă, de reconstituire la scară a orașului. Norton bănuia că mozaicul rezultat avea să le dea de lucru savanților vreme de generații.

Fată de câmpie, aici părea și mai greu să te obișnuiești cu liniștea. Un oraș-mașină ar fi trebuit să producă zgomot; nu se auzea însă nici cel mai slab zumzet electric, sau fâșâit mecanic. De câteva ori Norton își lipi urechea de sol și de peretele vreuneia din clădiri, ascultând atent. Auzi doar zvâcnetul propriului sânge.

Mașinile dormeau, nici măcar nu ticăiau. Aveau oare să se mai deștepte vreodată, și atunci în ce scop? Ca de obicei, totul se găsea în stare perfectă. Era ușor să te convingi că închiderea unui singur circuit, într-un calculator răbdător și ascuns, putea reînvia totul.

Ajunși în capătul opus al orașului, escaladară parapetul înconjurător și priviră sudul oceanului. Norton se uită îndelung la țărmul înalt de cinci sute de metri ce ascundea aproape jumătate din Rama și, judecând după investigațiile prin telescop, jumătatea mai complexă și mai puțin vizibilă. Din punctul acela, se vedea ca o dungă continuă, neagră și amenințătoare, semănând cu un zid de închisoare în

RENDEZ-VOUS CU RAMA

jurul unui continent. Nicăieri pe întreaga circumferință nu se zăreau trepte, sau alte căi de acces.

Se întrebă cum ajungeau ramanii din New York pe malul sudic. Poate că exista un sistem de transport subteran, pe dedesubtul oceanului. De asemenea, poate că aveau și aparate zburătoare; orașul număra multe zone descoperite, utilizabile pentru asolizare. Descoperirea unui vehicul raman ar fi marcat un pas important, mai cu seamă dacă reușeau să-l folosească. (Putea însă oare o sursă de energie să funcționeze după câteva sute de mii de ani?) O serie de clădiri aduceau a hangare ori garaje, dar toate erau netede și lipsite de deschideri în pereți, parcă turnate. „Mai devreme sau mai târziu vom fi nevoiți să folosim explozivi și raze laser“, își spuse Norton cu o grimasă întipărită pe chip, deși era hotărât să amâne până în ultima clipă o astfel de decizie.

Lipsa de hotărâre în utilizarea forței brute era cauzată parțial de mândrie și parțial de teamă. Nu dorea să se poarte aidoma unui barbar tehnologic, distrugând ceea ce nu înțelegea. La urma urmei, era un musafir nepoftit și trebuia să se comporte ca atare.

În privința spaimei, poate termenul era cam dur; „precauție“ ar fi fost mai potrivit. Ramanii dovedeau că se gândiseră la toate posibilitățile; nu era nerăbdător să afle ce măsuri de siguranță își luaseră pentru apărarea proprietății. Când avea să revină pe țărmul de plecare, o va face cu mâinile goale.

24. *LIBELULA*

Locotenentul James Pak era cel mai tânăr ofițer de la bordul lui *Endeavour* și se afla abia la a patra misiune dincolo de orbita circumterestră. Era ambițios și în curând avea să fie avansat. Totuși încălcase serios regulamentul și aceasta îl determinase să rămână multă vreme pe gânduri.

Era riscant. Dacă dădea greș, urma să aibă necazuri serioase. Își juca nu numai cariera, ci și propriul gât. Dacă reușea însă devenea erou. În cele din urmă, îl convinseră nu argumentele respective, ci ideea că dacă nu încerca și-ar fi petrecut restul vieții regretând acea ultimă ocazie. Totuși mai ezita, atunci când îi solicită comandantului o întrevedere personală.

„Ce-o mai fi *acum*?” se întreabă Norton, cercetând expresia nesigură de pe chipul tânărului. Își amintea de discuția delicată cu Boris Rodrigo; nu, de-astă dată n-avea să fie vorba de același lucru. Cu siguranță, Jimmy nu era tipul de persoană religioasă; majoritatea timpului liber și-l petrecea satisfăcându-și, preferabil simultan, cele două pasiuni: sportul și sexul.

Nu putea fi vorba despre cea dintâi și spera că nici despre a doua. Norton avusese parte de majoritatea pro-

blemelor cu care un ofițer de comandă se putea confrunta în departamentul său, exceptând-o pe cea clasică a unei nașteri neprogramate în timpul unei misiuni. Deși o asemenea situație făcea subiectul unor nenumărate glume, ea n-avusese încă loc, deși era doar o chestiune de timp.

— Ia zi, Jimmy, despre ce-i vorba?

— Am o idee, domnule comandant. Știu cum să ajung pe continentul sudic... până la Polul Sud!

— Te ascult. Cum vrei să procedezi?

— Ăăă... să zbor până acolo.

— Jimmy, am primit până acum cinci propuneri diferite, fără să pun la socoteală aiurelile transmise de pe Pământ. Ne-am gândit să adaptăm propulsoarele de la costumele noastre spațiale, dar frecarea cu aerul le-ar reduce mult randamentul. Combustibilul s-ar termina după numai zece kilometri.

— Știu asta. Am însă o soluție.

Atitudinea locotenentului era un amestec curios de încredere absolută și nervozitate abia stăpânită. Norton fu de-a dreptul uluit; ce-l îngrijora pe puști? Își cunoștea desigur comandantul ca să știe că nu lua niciodată în derâdere propunerile prezentate.

— Continuă. Dacă ai dreptate, voi avea grijă ca avansarea ta să fie retroactivă.

Gluma, jumătate promisiune, nu avu efectul scontat. Jimmy zâmbi crispat, își căută de câteva ori cuvintele, apoi se hotărî să abordeze indirect subiectul.

— Comandante, știi că anul trecut am participat la Olimpicele Selenare.

— Bineînțeles. Îmi pare rău că n-ai câștigat.

— Echipamentul a fost de vină... bănuiesc ce s-a întâmplat. Am pe Marte niște prieteni care lucrează în secret la perfecționarea lui. Vrem să-i surprindem pe toți.

— Pe Marte? N-am știut că...

— Nu-i un grup numeros. Acolo sportul reprezintă încă o noutate, câteva încercări timide în Sportdomul Xante. Însă pe Marte se găsesc cei mai buni experți în aerodinamică din sistemul solar. Dacă poți zbura în atmosfera *de acolo*, atunci poți zbura oriunde. M-am gândit că dacă marțienii sunt capabili să construiască o mașină bună, ea va avea rezultate *extraordinare* pe Lună, unde gravitația e de două ori mai scăzută.

— Mi se pare logic... dar cu ce ne ajută asta pe noi?

Norton începuse să ghicească, însă voia să-i ofere o frânghie cât mai lungă ofițerului.

— Păi, m-am cuplat cu niște prieteni din Lowell City, care au construit un aparat de zbor pentru acrobații, prevăzut cu niște chestii absolut unice. În condițiile gravitației lunare, sub domul olimpic, va face senzație.

— Și o medalie de aur.

— Așa sper.

— Să vedem dacă-ți urmez corect șirul raționamentelor. Un vehicul aerian care poate participa la Olimpicele Lunare, la 0,15 g, s-ar comporta și mai grozav în interiorul lui Rama, unde nu există deloc forță gravitațională. Ai zbura cu el în lungul axei, de la Polul Nord la Sud, și după aceea înapoi.

— Exact... și cu mare ușurință. Drumul, numai dus, ar dura trei ore de zbor continuu. Bineînțeles, mă pot odihni oricând, doar să rămân în apropierea axei.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— Este o idee strălucită și te felicit. Păcat că bicicletele aeriene nu fac parte din echipamentul standard al Cercetării Cosmice.

Jimmy întâmpina dificultăți în a-și găsi cuvintele. Deschise gura de câteva ori, fără să emită vreun sunet.

— În regulă, Jimmy. Dintr-un interes morbid și numai pentru consemnarea din jurnal, cum ai reușit s-o strecuri la bord?

— Ăăă... „Echipament Recreativ“.

— Măcar nu-i o minciună. Ce greutate are?

— Numai douăzeci de kilograme...

— *Numai!* Noroc că nu-i atât de rău pe cât crezusem. De fapt, sunt uluit că o bicicletă poate fi atât de ușoară.

— Au existat modele și de cincisprezece kilograme, dar erau prea fragile și de obicei se rupeau în timpul virajelor. Dar *Libelula* nu-i amenințată de așa ceva. După cum v-am spus, e special prevăzută pentru acrobații aeriene.

— *Libelula*... frumos nume. Ia spune-mi, cum ai de gând s-o folosești? După aceea voi decide dacă te așteaptă avansarea, sau curtea marțială. Ori amândouă.

25. PRIMUL ZBOR

Cu siguranță, *Libelula* era un nume potrivit. Aripile lungi, ascuțite la vârf, păreau invizibile. Doar când lumina cădea pe ele sub anumite unghiuri, se refracta în irizări de curcubeie. Se părea că o structură delicată de secțiuni aerodinamice fusese învelită într-o peliculă de săpun; învelișul aparatului era o peliculă organică, groasă de numai câteva molecule, totuși suficient de rezistentă ca să controleze și să dirijeze mișcările unui curent de aer la viteza de cincizeci de kilometri pe oră.

Pilotul, în același timp forța motrice și sistemul de direcție, ședea pe un scaun îngust plasat în centrul de greutate, într-o poziție semiînclinată pentru a micșora frecarea cu aerul. Pilotarea se făcea cu o singură manșă, care se putea deplasa înainte și înapoi, la dreapta și la stânga. Unicul „instrument de bord“ îl reprezenta un fir cu plumb legat de bordul de atac, indicând direcția relativă a vântului.

O dată ce aparatul fusese montat în Butuc, Jimmy Pak nu mai permise nimănui să-l atingă. O manevră stângace putea rupe una din componentele structurale monofibrilare, iar aripile sclipitoare atrăgeau aproape irezistibil

degetele curioase. Era greu de crezut că acolo exista *într-adevăr* ceva...

Privindu-l pe Jimmy cocoțat pe scaun, comandantul căzu pe gânduri. Dacă una dintre contrafișele de grosimea unei sârme plesnea de cealaltă parte a Oceanului Cilindric, Jimmy n-ar mai fi avut cum să se întoarcă, chiar dacă reușea să asolizeze nevătămat. În plus, încălcau una dintre cele mai rigide reguli ale explorării spațiale; un om pleca *neînsoțit* într-un teritoriu străin, dincolo de orice posibilitate de ajutor. Singura consolare o constituia faptul că tot timpul urmau să aibă atât contact radio, cât și vizual. Dacă tânărul ar fi avut ghinionul unui accident, ceilalți ar fi știut exact despre ce fusese vorba.

Ocazia era însă prea bună ca să fie ratată. Dacă ar fi crezut în soartă sau destin, ar fi însemnat să provoace zeii înșiși, neglijând unica șansă pe care o aveau de a ajunge vreodată în capătul opus al lui Rama, pentru a vedea de aproape misterele Polului Sud. Jimmy știa la ce să se aștepte mai bine decât oricare altul. Considera că e exact genul de risc ce trebuia asumat; dacă eșua, acesta îi fusese ghinionul. Nu poți câștiga întotdeauna...

— Ascultă-mă, Jimmy, îl dăscăli medicul-șef. Este foarte important să nu te extenuezi. Nu uita: aici, în axă, nivelul de oxigen continuă să fie foarte scăzut. Dacă ai senzații de sufocare, oprește-te și hiperventilează-te pentru treizeci de secunde, nu mai mult!

Jimmy încuviință absent, testând comenzile. Întregul ansamblu al cârmei-profundor, formând un singur bloc deasupra lonjeronului, la cinci metri înapoia carlingii rudimentare, începu să se răsucească. Apoi eleroanele ca niște

flapsuri, situate la jumătatea aripilor, se mișcă alternativ în sus și-n jos.

— Vrei să-i fac vânt elicei? întrebă Joe Calvert, nereușind să-și stăpânească amintirile din filmele de război, vechi de două sute de ani. Aprindere! Contact!

Probabil nimeni, cu excepția lui Jimmy, nu știa despre ce-i vorba, totuși izbuti să slăbească încordarea generală.

Foarte lent, Jimmy mișcă pedalele. Elicea fragilă și largă de deasupra – alcătuită, aidoma aripii, dintr-un schelet delicat și acoperit cu o peliculă sclipitoare – începu să se rotească. După câteva rotații, nu se mai vedea deloc și *Libelula* porni.

Plecă drept înainte din Butuc, deplasându-se încetitor în lungul axei lui Rama. După o sută de metri, Jimmy se opri din pedalat; era straniu să vezi un vehicul evident aerodinamic atârând nemișcat în aer. Pentru prima dată se întâmpla probabil așa ceva, cu excepția unor situații la o scară mult mai mică, în interiorul stațiilor spațiale mari.

— Cum merge? strigă Norton.

— Răspunde bine la comenzi, dar stabilitatea-i slabă. Știu însă de ce: lipsa gravitației. Ar fi mai bine să cobor un kilometru.

— Așteaptă, nu-i periculos?

Pierzând din altitudine, Jimmy își sacrifica principalul avantaj. Atât timp cât se menținea pe axă, el și *Libelula* erau complet lipsiți de greutate. Plana fără pic de efort, ba chiar putea dormi dacă ar fi avut chef. Dar imediat ce se îndepărta de linia centrală în jurul căreia se rotea Rama, ar fi reapărut pseudo-greutatea forței centrifuge.

Dacă n-ar fi păstrat înălțimea, ar fi continuat să piardă din altitudine și, în același timp, să câștige greutate. Procesul s-ar fi accelerat, sfârșind în catastrofă. Pe câmpia lui Rama, gravitația măsura de două ori mai mult decât cea pentru care fusese proiectată *Libelula*. Poate că Jimmy ar fi reușit o asolizare lipsită de probleme, dar cu siguranță n-ar mai fi decolat.

Locotenentul se gândise însă la toate lucrurile astea și răspunse cu destulă siguranță.

— Pot merge fără probleme la 0,1 g. Iar într-o atmosferă mai densă, va fi mai ușor de manevrat.

Libelula pluti lin într-o spirală leneșă, urmând linia Scării Alfa în jos, către câmpie. Din anumite unghiuri, micuța bicicletă zburătoare era aproape invizibilă; aveai impresia că Jimmy stătea suspendat în aer, pedalând cu furie. Uneori țâșnea cu aproape treizeci de kilometri la oră, alteori se oprea, manevrând comenzile înainte de a accelera din nou. Era permanent atent să păstreze o distanță sigură față de capătul curb al lui Rama.

În curând deveni evident că *Libelula* se descurca mult mai bine la altitudini mai joase; nu se mai rotea aleatoriu, ci se stabilizează astfel încât aripile deveniseră paralele cu șesul aflat la șapte kilometri dedesubt. Jimmy descrise câteva cercuri largi, apoi începu iarăși să urce. Se opri în cele din urmă la câțiva metri deasupra spectatorilor săi, realizând cu stupefacție că nu era tocmai sigur cum să coboare din năstrușnicul aparat.

— Să-ți aruncăm o frânghie? întrebă Norton, pe jumătate serios.

— Nu, șefu'... trebuie să mă descurc singur. Dincolo nu va fi nimeni să mă ajute.

Așteptă o vreme calculând, apoi, prin accelerații scurte, încercă să îndrepte *Libelula* spre Butuc. Între două impulsuri succesive, bicicleta își pierde inertia de înaintare datorită frecării. Când ajunse la numai cinci metri depărtare, iar vehiculul era aproape nemișcat, Jimmy îl părăsi. Se lăsă să plutească spre cea mai apropiată coardă de siguranță din rețeaua Butucului și o prinse, răsucindu-se la timp pentru a apuca bicicleta ce se apropia de el. Manevra fusese executată atât de bine încât stârni aplauze.

— Pentru *următorul* meu act..., începu Joe Calvert. Jimmy minimaliză rapid orice laudă.

— A fost jalnic, dar acum știu cum să procedez. Voi lua o ventuză adezivă prinsă de o coardă de douăzeci de metri lungime, să pot ancora unde doresc.

— Dă mâna încoace, Jimmy, ordonă doctorița, și suflă în balonul ăsta! Vreau și o probă de sânge. Ai avut dificultăți respiratorii?

— Numai la altitudinea asta. Hei, pentru ce vrei sângele?

— Să-ți măsoar glicemia. Abia după aceea pot spune câtă energie ai consumat. Trebuie să ne asigurăm că ai suficientă forță pentru misiune. Apropo, care-i recordul de rezistență la ciclismul aerian?

— Două ore, douăzeci și cinci de minute și 3,6 secunde. Pe Lună, bineînțeles, un circuit de doi kilometri în Domul Olimpic.

— Crezi că vei rezista șase ore?

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— Cu ușurință. Oricând mă pot opri să mă odihnesc. Pedalatul pe Lună e de cel puțin două ori mai obositor decât aici.

— Bine, Jimmy, acum în laborator. În funcție de rezultatul analizelor, capeți ori nu aprobarea. Nu doresc să te sperii degeaba... bănuiești c-o să reușești.

Un zâmbet larg și mulțumit se lăți pe chipul de fildes al lui Jimmy Pak. Urmând-o pe Laura Ernst spre ecluză, strigă înapoi către tovarășii săi pentru ultima oară:

— *Jos mâinile!* Nu vreau să intrați cu pumnul prin aripi!

— Am eu grijă, Jimmy, promise comandantul. *Libelula* este tabu pentru *toți*... inclusiv pentru mine.

26. GLASUL LUI RAMA

Jimmy Pak pricepu adevărata măreție a aventurii sale abia când ajunse la țărmul Oceanului Cilindric. Până atunci zburase peste un teritoriu cunoscut; exceptând o avarie a structurii de bază a *Libelulei*, putea oricând să asolizeze în siguranță și să revină la tabără după câteva ore de mers pe jos.

Acum însă nu mai avea de ales. Dacă se prăbușea în ocean, pesemne s-ar fi înecat în apele otrăvitoare. Iar dacă ar fi reușit să coboare viu pe continentul sudic, probabil n-ar mai fi avut timp să se salveze înainte ca *Endeavour* să se desprindă de pe orbită.

În același timp, își dădu seama că dezastrele închipuite de el erau și cele mai improbabile. Regiunea total necunoscută deasupra căreia trecea putea da naștere oricâtor surprize. Dacă acolo existau ființe zburătoare, pe care le tulbura? Se îngrozea la gândul unei lupte aeriene cu o creatură mai mare decât un porumbel. Câteva ciocănituri bine plasate ar fi distrus structura *Libelulei*.

Totuși, fără riscuri n-ar fi existat nici bucurie, nici senzația aventurii. Milioane de oameni ar fi fost fericiți să se afle în locul său. Nu numai că mergea acolo unde nu fusese

nimeni înaintea lui, ci și acolo unde nimeni n-avea să mai ajungă vreodată. Urma să fie singurul om care vizitase regiunile sudice ale lui Rama. De câte ori se simțea atins de aripa spaimei își reamintea acest lucru.

De acum se obișnuise să fie suspendat în văzduh, cu o lume înconjurându-l din toate părțile. Coborând doi kilometri sub axa centrală, căpătase o senzație destul de distinctă de „sus“ și „jos“. Solul se afla la numai șase kilometri sub el, iar bolta cerului se înălța la zece kilometri deasupra. Londra atârna acolo sus, aproape de zenit; New York-ul, pe de altă parte, se afla dedesubt și înainte.

— *Libelula*, îl anunță Controlul, înregistrezi o ușoară coborâre. Te afli la două mii două sute de metri de axă.

— Mulțumesc. Voi urca înapoi. Anunțați-mă când ating două mii.

Mentținerea altitudinii constituia una dintre problemele importante. Tendința firească îl făcea să piardă din înălțime și nu avea nici un fel de instrument care să-i indice poziția exactă. Dacă se îndepărta prea mult de gravitația zero a axei, risca să nu mai poată reveni niciodată acolo. Din fericire, exista o marjă largă de siguranță, iar din Butuc era permanent urmărit prin telescop.

Se găsea acum deasupra oceanului, pedalând constant cu douăzeci de kilometri pe oră. În cinci minute avea să ajungă deasupra New York-ului; insula semăna deja cu o corabie navigând la nesfârșit în jurul Oceanului Cilindric.

Când ajunse peste New York, descrie un cerc larg, oprindu-se de câteva ori pentru ca micuța lui cameră TV să transmită imagini clare, lipsite de vibrații. Panorama clădirilor, turnurilor, uzinelor, centralelor energetice, sau

ce o fi fost ele, era fascinantă, dar în esență lipsită de sens. Indiferent cât de atent ar fi privit imaginea, nu putea înțelege nimic. Camera avea să înregistreze mai multe detalii decât ar fi asimilat el vreodată. Într-o bună zi, poate după ani și ani, un savant va găsi în ele cheia secretelor lui Rama.

După ce trecu de New York, traversă cealaltă jumătate a oceanului în numai cincisprezece minute. Fără să fie conștient de acest lucru, zbura mai repede deasupra apei. Ajuns pe coasta sudică, se relaxă fără să vrea, reducând puțin viteza. Se afla deasupra unui teritoriu complet străin, dar cel puțin solid.

Îndată ce depăși țărmul înalt la limita de sud a oceanului, roti camera TV pentru o vedere completă în jurul lumii.

— Grozav! se auzi Controlul. Asta-i va face fericiți pe cartografi. Cum te simți?

— Perfect... puțin obosit, însă nu mai mult decât m-aș fi așteptat. Cât estimați că mai am până la pol?

— Cincisprezece kilometri șase sute.

— Anunțați-mă când ajung la zece kilometri, să mă odihnesc. Și asigurați-vă că nu cobor. Voi începe să urc, de la cinci kilometri.

După douăzeci de minute, Rama i se părea mai îngust. Ajunsese la capătul secțiunii cilindrice și pătrundea în domul sudic.

Îl studiase prin telescop ore întregi și-i învățase geografia pe dinafară. Cu toate acestea, nu era pe de-a-ntregul pregătit pentru spectacolul din jur.

Capătul sudic al lui Rama se deosebea de cel nordic din toate punctele de vedere. Nu mai adăpostea triada de

punți, platformele înguste și concentrice, curbele coborând în spirală pe câmpie. În locul lor exista un pilon central imens, lung de peste cinci kilometri, orientat în direcția axei. La intervale egale în jurul său erau dispuși alți șase, mai mici, având cam jumătate din înălțimea lui. Întregul ansamblu semăna perfect cu un grup de stalactite, perfect simetrice, atârând de tavanul unei peșteri. Sau inversând sistemul de coordonate, cu turlele unui templu cambodgian, construit pe fundul unui crater...

Conectate cu turnurile subțiri și ascuțite, curbându-se în jos până se contopeau cu câmpia, se găseau contraforturi capabile să suporte greutatea unei lumi întregi. Poate că acela le era rolul, dacă într-adevăr constituiau subansamblurile unor sisteme motoare, așa cum sugerase cineva.

Locotenentul Pak se apropie cu prudență de arborele central, se opri din pedalat când mai avea o sută de metri de parcurs, și lăasă *Libelula* să străbată în planare restul distanței. Verifică nivelul radioactivității și înregistrează doar valoarea obișnuită din Rama. Poate că aici acționau forțe nedetectabile de instrumentele umane, dar acesta era un risc inevitabil.

— Ce observi? întrebă nerăbdător Controlul.

— Doar Cornul Mare... absolut neted... fără nici un semn... și ascuțit ca un ac. Mai că mi-e frică să mă apropiu de el.

Glumea doar pe jumătate. Părea aproape incredibil ca un obiect atât de masiv să se termine printr-un punct geometric perfect. Jimmy văzuse insectare cu gâzele străpunse de bolduri și n-avea deloc intenția ca *Libelula* lui să împărtășească o soartă asemănătoare.

Pedală încetișor până când pilonul crescă ajungând un diametru de câțiva metri, apoi se opri din nou. Deschise un container mic și extrase cu delicatețe o sferă de mărimea unei mingi de baseball pe care o aruncă spre stâlp. Plutind, aceasta desfășură înapoia ei un fir abia vizibil.

Ventura se lipi de suprafața curbă și netedă și nu se mai desprinsă. Jimmy încercă struna ușor, apoi o smuci mai puternic. Aidoma unui pescar care aduce prada la mal, apropie *Libelula* de vârful proaspăt botezatului „Corn Mare“, până ce, întinzând brațul, reuși să-l atingă.

— Cred că ați putea spune că am efectuat contactul, transmise el. La pipăit aduce cu sticla... e aproape complet lipsit de rugozitate și calduț. Ventura a funcționat perfect. Acum încerc receptorul... să vedem dacă și ventura ține tot atât de bine... L-am conectat la sursă, recepționați ceva?

Urmă o pauză lungă, după care Controlul răspunse dezamăgit:

— Absolut nimic, doar obișnuitele zgomote termice. Ce-ar fi să-l ciocănești cu o bucată de metal? Aflăm cel puțin dacă-i gol pe dinăuntru...

— Bine. Și după aceea?

— Am vrea să zbori în lungul Cornului, făcând înregistrări complete la fiecare jumătate de kilometru, și căutând vreun detaliu mai deosebit. Dacă apreciezi că ești în siguranță, poți apoi să traversezi până la unul dintre Coarnele Mici. Dar numai și numai dacă tu crezi că ești în stare să revii fără probleme la 0 g.

— Trei kilometri față de axă... asta înseamnă cu puțin peste gravitația lunară. *Libelula* a fost proiectată pentru așa ceva. Va trebui să trag mai tare.

— Jimmy, aici comandantul. M-am răzgândit. Judecând după imaginile primite, pilonii mici sunt identici cu primul. Filmează-i cât poți de bine cu transfocatorul. Nu vreau să părăsești zona de gravitație redusă... decât dacă zărești ceva cu adevărat important. Atunci mai discutăm.

— Bine, șefu', făcu Jimmy și în glas i se ghici o undă de ușurare. Am să rămân alături de Cornul Mare. I-am dat drumul.

Avu senzația prăbușirii într-o vale îngustă, printre munți incredibil de înalți și ascuțiți. Cornul Mare se ridica acum cu un kilometru deasupra lui, iar în jur se înălțau cele șase vârfuri secundare. Se apropia cu rapiditate de complexul de contraforturi și arcade care înconjurau baza acelor piscuri. Își puse întrebarea dacă ar fi reușit să asolizeze fără riscuri undeva în mijlocul arhitecturii ciclopice. Acum nu mai putea coborî pe Corn; gravitația de pe pantele mereu crescătoare ale acestuia crescuse prea mult pentru a fi echilibrată de forța slabă a ventuzei.

Apropiindu-se de Polul Sud, se simțea aidoma unei rândunici zburând pe sub tavanul boltit al unei catedrale gigantice, deși nici o catedrală construită vreodată nu atinsese măcar a suta parte din dimensiunile a ceea ce se vedea înaintea lui. Se întrebă dacă într-adevăr era vorba de un altar religios, sau de ceva similar, însă abandona repede ideea. Nicăieri în Rama nu remarcaseră urme de expresie artistică. Totul era pur funcțional. Poate că ramanii considerau deja cunoscute secretele absolute ale Universului, nemaifiind motivați de dorurile și de aspirațiile omenirii.

Gândul era destul de înfricoșător, străin filozofiei de obicei nu prea profunde a lui Jimmy. Simțea nevoia

copleşitoare de a relua contactul cu oamenii și raportă situația prietenilor săi îndepărtați.

— *Libelula*, repetă, se auzi Controlul. Nu te-auzim... transmisia-i slabă.

— Repet... mă aflu lângă baza Cornului Mic numărul șase, și folosesc ventuza.

— Te-am înțeles doar parțial. Tu ne auzi?

— Da, perfect. Repet, perfect!

— Te rugăm, să numeri.

— Unu, doi, trei, patru...

— Nu auzim totul. Pornește semnalul localizator pentru cincisprezece secunde, apoi revino la voce.

— Am înțeles.

Jimmy declanșă semnalul de energie redusă care-l localiza oriunde în interiorul lui Rama și numără secunde. După aceea, întrebă nesigur:

— Ce se-ntâmplă? Acum mă auziți?

Probabil că nu puteau, deoarece Controlul îi ceru cincisprezece secunde de imagine TV. Jimmy căpătă răspuns abia după ce repetă de două ori întrebarea.

— Mă bucur că ne auzi bine, Jimmy. Emisia ta este însă ciudată. Ascultă!

Auzi prin radio fluieratul familiar al semnalului localizator, reprodus de pe benzile Controlului. La început, sună normal, apoi era distorsionat în mod ciudat. Fluieratul de o mie de hertzi devenise modulat de un bas, pulsând ritmic, atât de profund încât uneori dispărea din plaja auditivă; semăna cu un flaut bas-profund în care se auzea fiecare vibrație individuală. Modulația era la rândul ei

RENDEZ-VOUS CU RAMA

modulată; se ridica și cobora, cu o perioadă de aproximativ cinci secunde.

Jimmy nu se gândi nici o clipă că se întâmplase ceva cu emițătorul. Cauza era exterioară, deși nu-și putea închipui ce putea fi, ori ce semnifica.

Controlul nu înțelegea mai multe, însă cel puțin avea o ipoteză.

— Credem că te găsești într-un fel de câmp foarte puternic, probabil magnetic, cu o frecvență de zece hertzi. Posibil să fie suficient de puternic ca să devină periculos. Îți sugerăm să te îndepărtezi imediat... s-ar putea să fie prezent doar pe plan local. Conectează din nou semnalul localizator și ți-l vom retransmite. În felul acesta, îți vei da seama când scapi de interferență.

Jimmy desprinsese grăbit ventuza și renunță la tentativa de coborâre. Descrise cu *Libelula* un cerc larg, ascultând în tot acest timp sunetul pulsator din căști. După numai câțiva metri, își dădu seama că intensitatea scădea rapid; după cum bănuise Controlul, era strict localizat.

Se opri o clipă în ultimul punct unde încă îl mai auzea ca pe un ritm slab în adâncul creierului. Poate că tot așa ar fi ascultat și un sălbatic primitiv, cu o ignoranță uluită, zumzetul grav al unui transformator energetic. Chiar și sălbaticul ar fi ghicit că zgomotul reprezenta doar scurgerea neînsemnată a unor energii colosale, perfect controlate, așteptând momentul trezirii...

Indiferent ce ar fi însemnat sunetul, Jimmy fu bucuros să se îndepărteze de el. Sub arhitectura copleșitoare a Polului Sud, acesta nu era un loc în care un om să asculte de unul singur glasul lui Rama.

27. VÂNTUL ELECTRIC

Extremitatea nordică a lui Rama părea incredibil de îndepărtată. Până și cele trei scări gigantice de abia se zăreau, ca un Y vag, gravat pe domul care închidea lumea. Banda Oceanului Cilindric era o barieră largă și amenințătoare, așteptând să-l înghită dacă aripile sale fragile ar fi cedat, aidoma celor ale lui Icar.

Reușise să ajungă fără probleme până la destinație și, cu toate că se simțea ușor obosit, nu credea că existau motive de îngrijorare. Încă nu se atinsese de hrană sau de apă și era prea surescitat pentru a se odihni. La întoarcere avea să se relaxeze și în general, s-o ia mai ușor. Se simțea fericit gândindu-se că drumul de înapoiere putea fi cu douăzeci de kilometri mai scurt. După ce trecea de ocean, putea asoliza în siguranță oriunde pe continentul nordic. Pe de o parte, ar fi fost neplăcut datorită distanței pe care ar fi trebuit s-o parcurgă pe jos și pentru c-ar fi trebuit să abandoneze *Libelula*, dar pe de altă parte siguranța respectivă îl reconforta.

Câștiga acum altitudine, urcând din nou către pilonul central. Acul ascuțit al Cornului Mare continua să se

întindă pe un kilometru înaintea lui și uneori încerca senzația că era axa în jurul căreia se învârtea lumea cilindrică.

Ajunsesese aproape de vârf, când deveni conștient de un sentiment ciudat; o senzație de pericol, combinată cu o lipsă de confort, fizică și psihică. Își aminti brusc, dar amintirea nu-l ajută cu nimic, o expresie întâlnită cândva: „*cineva îți calcă pe mormânt*“.

La început și-o alungă repede din minte și continuă să pedaleze răbdător. Desigur, n-avea nici o intenție să raporteze Controlului ceva atât de nedefinit ca o simplă neliniște însă, pe măsură ce aceasta se accentuă, deveni tot mai tentat s-o facă. Nu putea fi vorba doar de un fenomen psihologic; în acest din urmă caz, mintea lui se arăta mult mai puternică decât bănuia, deoarece își simțea pur și simplu pielea înfiorându-se...

Destul de alarmat, se opri din pedalat și începu să analizeze situația. Mai straniu era faptul că sentimentul apăsător nu reprezenta ceva nou pentru el. Îl mai încercase și înainte, dar nu-și aducea aminte unde anume.

Privi în jur. Nimic nu se modificase. Pilonul gigantic al Cornului Mare se afla la câteva sute de metri deasupra, cu cealaltă parte a cerului raman boltită înapoia lui. La opt kilometri dedesubt se întindea rețeaua complicată a continentului sudic, plină de minuni pe care nimeni n-avea să le mai vadă. În tot acel peisaj complet străin, deși familiar acum pentru el, nu descoperi nici o sursă a neliniștii sale.

Dosul palmei îl furnică; pentru o clipă, crezu că acolo poposise o insectă și o mătură cu mâna fără să se uite. Încremeni la jumătatea gestului, dându-și seama ce făcea și

se controlă, simțindu-se ridicol. Desigur, nimeni nu văzuse vreo insectă în Rama...

Înălță mâna și o privi, ușor surprins deoarece furnicătura nu încetase. Abia atunci observă că fiecare firicel de păr stătea zbârlit în sus. Același lucru se întâmpla și pe antebraț... și cu părul de pe cap, atunci când îl pipăi.

Deci *așa* stăteau lucrurile. Se găsea într-un câmp electric extrem de puternic; senzația de apăsare, de oprimare, încercată mai devreme era similară cu cea care, uneori, precede o furtună pe Pământ.

Când înțelese despre ce era vorba, Jimmy aproape intră în panică. Niciodată în decursul vieții nu se găsisese într-o situație de pericol fizic. Ca orice cosmonaut, cunoscuse momente de frustrare cauzate de echipamentul voluminos, momente când, datorită lipsei de experiență sau a unor greșeli, considerase în mod eronat că se afla în primejdie. Totuși, nici una dintre situațiile acelea nu durase mai mult de câteva minute și de obicei fusese în stare să râdă aproape imediat de temerile sale nejustificate.

De această dată, nu vedea soluția. Se simțea singur și neputincios pe un cer brusc ostil, înconjurat de forțe titanice, ce-și puteau descărca energiile în orice clipă. *Libelula*, deja fragilă, părea în prezent mai lipsită de substanță decât un fir de păianjen. Primul tunet al furtunii ar fi făcut-o bucăți.

— Controlul, strigă alarmat. În jurul meu s-a acumulat încărcătură statică. Cred că dintr-o clipă în alta va izbucni o furtună.

Abia sfârșise de vorbit când înapoia lui străfulgeră ceva; când ajunse cu numărătoarea la zece, auzi primul

tunet. Trei kilometri... asta însemna undeva îndărătul Coarnelor Mici. Privi către ele și avu impresia că fiecare dintre cele șase ace se găsea în flăcări. Descărcări fibrilare, lungi de sute de metri, dansau în vârfurile lor de parcă ar fi fost niște paratrăsnete gigantice.

Ceea ce se întâmpla acolo putea să aibă loc, la o scară chiar mai mare, în apropierea vârfului Cornului Mare. Cel mai nimerit era să se îndepărteze cât de repede de ansamblul acela primejdios. Reîncepu să pedaleze, accelerând la maximum, fără să forțeze totuși *Libelula*. În același timp, coborî ușor. Deși însemna intrarea în zonele de gravitație mai ridicată, era pregătit să înfrunte un asemenea risc. Opt kilometri reprezenta o distanță prea mare față de sol pentru a fi pe de-a-ntregul liniștit.

Deocamdată, pilonul negru al Cornului Mare nu prezenta descărcări electrice vizibile, dar era neîndoielnic că acolo se acumulau potențiale imense. Din timp în timp, tunetul continua să reverbereze înapoia tânărului, rostogolindu-se în jurul circumferinței lumii. Jimmy realizează brusc cât de ciudată era apariția unei asemenea furtuni pe un cer perfect senin, apoi pricepu că nu era deloc vorba despre un fenomen meteorologic. Putea fi doar o banală scurgere energetică din vreo sursă ascunsă adânc în domul sudic al lui Rama. Dar de ce tocmai *atunci*? Și, lucru mult mai important, *ce avea să urmeze*?

Trecuse deja binișor de vârful Cornului Mare și spera să depășească în curând limita oricărei descărcări electrice. Avea însă altă problemă de rezolvat. Aerul devenea turbulent și era tot mai greu să controleze *Libelula*. Vântul se pornise din senin, iar dacă situația se înrăutățea, structura

fragilă a acesteia urma să fie amenințată. Pedală îndârjit mai departe, încercând să amortizeze rafalele prin variații ale vitezei și balansări ale corpului. Reuși parțial, căci *Libelula* era aproape o extensie a sa, însă nu-l încântau deloc scârțâiturile slabe de protest provenite dinspre corpul central, și nici felul în care aripile se răsuceau la fiecare rafală.

Mai exista un alt lucru neliniștitor, fâșâitul slab, dar a cărui intensitate sporea mereu, venind aparent dinspre Cornul Mare. Semăna cu zgomotul unui gaz ieșind sub presiune dintr-o supapă și Jimmy se întreabă dacă avea vreo legătură cu turbulența pe care o înfrunta. Indiferent de cauză, îi provoca noi motive de îngrijorare.

Din timp în timp, laconic și cu respirația întretăiată, raporta fenomenele către Controlul din Butuc. Nici unul dintre cei de acolo nu-i putea oferi vreun sfat, ori măcar o sugestie. Îl încuraja însă să le audă glasurile, deși acum începea să se teamă că n-avea să-i mai vadă niciodată.

Turbulențele continuau să sporească în intensitate. Se simțea de parcă ar fi pătruns în siajul unui avion cu reacție, așa cum mai fusese o dată, încercând să bată un record pe vremea când pilota un planor de înaltă înălțime, pe Pământ. Dar în interiorul lui Rama de unde puteau apărea jeturi reactoare?

Formulase întrebarea corectă și imediat după aceea știu și răspunsul.

Sunetul era al vântului electric ce transporta ionizarea colosală formată în jurul Cornului Mare. Aerul încărcat cu electricitate se scurgea în lungul axei lui Rama și în regiunile cu presiune scăzută, iar din spatele său veneau alte

RENDEZ-VOUS CU RAMA

mase de aer. Privi înapoi spre acul gigantic, acum de două ori mai amenințător și încercă să zărească apropierea undelor de șoc. Poate că ar fi fost mai bine să zboare condus de instinct, îndepărtându-se cât mai mult de zumzetul amenințător.

Rama îl scuti de dilema alegerii. Înapoia lui Jimmy izbucni un vâl de foc, care umplu tot cerul. Tânărul avu vreme să-l vadă divizându-se în șase panglici de flăcări, ce se întindeau între vârful Cornului Mare și fiecare dintre Coarnele Mici. Apoi unda de șoc îl ajunse.

28. ICAR

Jimmy Pak mai reuși să transmită:

— Vântul se intensifică... mă prăbușesc... mă prăbușesc!

Libelula începu să se plieze, delicat, în jurul lui. Aripa stângă se rupse în mijloc, iar partea exterioară pluti ca o frunză legănată de vânt. Cealaltă aripă oferă un spectacol mai complex. Se răsuci în jurul bazei de încastrare, îndoindu-se atât de mult spre înapoi, încât vârful i se încurcă în coadă. Jimmy avea senzația că se găsea într-un leagăn rupt, căzând încetișor din cer.

Totuși nu era complet neajutorat. Transmițătorul continua să funcționeze, și atât timp cât mai avea resurse fizice, reușea să controleze aparatul. Avea la dispoziție cam cinci minute.

Exista vreo speranță să ajungă la Ocean? Nu... era mult prea departe. Își aminti apoi că nu trebuia să judece în termeni tereștri: deși era un înotător bun, urmau să treacă destule ore până la o eventuală operațiune de salvare, iar până atunci apele toxice l-ar fi ucis fără doar și poate. Unica șansă era să coboare pe sol; avea să se gândească

mai târziu la problema uriașului mal sudic... dacă va exista un „mai târziu“.

Aici, în zona cu 0,1 g, cădea foarte încet, dar viteza avea să crească o dată cu depărtarea de axă. Deși frecarea cu aerul complica evaluarea situației, îi limita totuși viteza coborârii. Chiar și lipsită de energie, *Libelula* urma să acționeze ca o parașută rudimentară, iar cele câteva kilograme de reacțiune pe care le mai producea puteau constitui diferența între viață și moarte; asta era singura lui speranță.

Controlul nu mai comunica; prietenii lui vedeau limpede ce i se întâmpla și știau că vorbele lor nu-l puteau ajuta cu nimic. Jimmy executa în prezent cel mai bun pilotaj din viața sa. „Păcat“, se gândi, făcând haz de necaz, „că spectatorii sunt atât de puțini și incapabili să aprecieze amănuntele de finețe ale performanței.“

Cobora într-o spirală largă și atâta vreme cât curbele descrise erau doar puțin înclinate, șansele de supraviețuire rămâneau apreciabile. Pedalatul ajuta la menținerea în aer a *Libelulei*, deși îi era teamă să exercite forța maximă, pentru ca aripile rupte să nu se desprindă complet. La fiecare viraj către sud, Jimmy putea zări fantasticul spectacol oferit de Rama.

Lanțurile de fulgere continuau să joace de la vârful Cornului Mare spre pilonii mai scunzi din jur, însă apăruse și o mișcare de rotație. Coroana cu șase țepi de foc se învârtea în sens invers decât Rama, efectuând o rotație completă la fiecare câteva secunde. Jimmy avea impresia că urmărea funcționarea unui motor electric uriaș, și poate că nu era departe de adevăr.

Se afla la jumătatea drumului către câmpie, descriind o spirală plată, când jocul de artificii încetă brusc. Simți cum cerul se golește de tensiune și știi, fără să se uite, că părul de pe brațe nu mai era zbârlit. În ultimele minute ale luptei sale pentru supraviețuire nu mai exista nimic în stare să-l distragă, sau să-l deranjeze.

Hotărâse asupra regiunii unde avea să coboare, și de aceea începu s-o studieze cu atenție. Semăna în general cu o tablă de șah, cu configurații total diferite, de parcă unui grădinar nebun i s-ar fi dat mână liberă să-și dezlănțuie fantezia.

Pătratele tablei aveau latura de un kilometru și, deși cele mai multe păreau netede, nu putea fi sigur că erau teren solid, într-atât de mult variaua culorile și aspectul. Decise să aștepte până în ultima clipă luarea unei hotărâri... dacă avea s-o mai poată face.

Când ajunse la câteva sute de metri altitudine, chemă pentru ultima oară Butucul.

— Încă mai dețin un oarecare control... voi ajunge jos peste o jumătate de minut... vă chem atunci.

Era optimist și toți îl înțeleseseră. Refuza să spună adio, voia ca tovarășii săi să știe că asolizase luptând, și fără teamă.

Într-adevăr, frica îi dispăruse și asta îl surprindea pe Jimmy, deoarece nu se considerase niciodată un bărbat deosebit de curajos. Parcă urmărea eforturile unui străin, fără ca el personal să fie implicat. Ca și cum studia o problemă interesantă de aerodinamică și încerca diferiți parametri, observând ce se întâmplă. Singura emoție încercată fusese un fel de regret îndepărtat pentru ocaziile pierdute,

RENDEZ-VOUS CU RAMA

dintre care cea mai importantă o constituiau apropiatele Olimpice Selenare. De un lucru cel puțin era convins: *Libelula* n-avea să zboare niciodată pe Lună.

Încă o sută de metri; viteza față de sol părea acceptabilă, dar oare cât de repede cădea? Era totuși norocos, terenul arăta complet neted. Avea să-și adune toate forțele într-un impuls final, începând cu... ACUM!

Aripa dreaptă, care-și făcuse datoria cu brio, se rupse în cele din urmă din încastrare. *Libelula* începu să se rostogolească, iar tânărul se strădui s-o stabilizeze, lăsându-și toată greutatea în direcția opusă. Când se izbi de sol, privea direct la peisajul curbat aflat la șaisprezece kilometri mai sus.

Părea incorect și illogic ca un cer să fie atât de dur.

29. PRIMUL CONTACT

Când Jimmy Pak își recăpătă cunoștința, primul lucru pe care-l înregistrează fu o durere de cap îngrozitoare. O salută însă fericit, cel puțin îi confirma că se afla în viață.

Încercă apoi să se miște și imediat îl asaltară o sumedenie de junghiuri și dureri. Totuși, din câte își dădea seama, nu-și rupsese nimic.

După aceea încercă să deschidă ochii, dar îi închise imediat după ce se trezi privind direct într-o bandă luminoasă de pe plafonul lui Rama. Imaginea nu era tocmai recomandată ca tratament pentru durerile de cap.

Continua să zacă întins, recăpătându-și forțele și întrebându-se când va fi în stare să deschidă ochii fără probleme, când auzi un trosnet în imediata apropiere. Întorcând foarte încet capul, riscă o privire – și fu gata să-și piardă iarăși cunoștința.

La numai cinci metri depărtare, o creatură asemănătoare unui crab se înfrupta din resturile sărmanei *Libelule*. După ce-și reveni din șoc, Jimmy se rostogoli cât mai ușor și mai tăcut, îndepărtându-se de monstru și așteptându-se în fiecare clipă să fie înhățat de cleștii acestuia, dacă avea să-l considere o pradă mai apetisantă. Scăpă totuși neob-

servat și, când ajunse la distanța sigură de vreo zece metri, Jimmy se ridică prudent în capul oaselor.

De la distanța aceea, creatura nu mai părea atât de groaznică. Avea un corp scund și turtit, lung de doi metri și lat de un metru, susținut pe șase picioare tri-articulate. Jimmy observă că greșise, crezând că se înfrupta din *Libelulă*; nu zărea nici urmă de gură. Creatura executa o operațiune precisă de distrugere, folosind cleștii-foarfece pentru a tăia bicicleta în bucățele. După aceea, un șir de manipuloare, semănând bizar cu niște mânuțe de copil, transferau fragmentele într-o grămăjoară de pe spatele animalului.

Era însă un *animal*? Deși aceea fusese prima impresie a lui Jimmy, acum o reconsidera. Comportamentul creaturii avea un țel bine definit, sugerând o inteligență destul de avansată. Nu vedea motivul pentru care o ființă dirijată numai de instincte ar fi strâns cu grijă fragmentele risipite ale bicicletei sale... doar dacă nu-și aduna materiale pentru un cuib.

Continuând să supravegheze crabul care-l ignora total, tânărul se strădui să se ridice. Câțiva pași împleticiți îi dovediră că putea umbla, deși nu era deloc convins că ar fi reușit să întreacă în fugă cele șase picioare ale creaturii. Activă după aceea transmițătorul, convins că va funcționa. Un șoc la care supraviețuise el nu putea să deterioreze rezistentul instrument electronic.

- Controlul, chemă șoptit. Mă recepționați?
- Slavă Domnului! Ai pățit ceva?
- Sunt doar puțin zdruncinat. Ia priviți aici.

Răsuci camera TV către crab, la timp pentru a surprinde ultimele etape de mărunțire a aripii drepte a *Libelulei*.

— Ce Dumnezeu este... și de ce-ți mestecă bicicleta?

— Și eu aș vrea să știu. Am terminat-o cu *Libelula*. Eu am să mă îndepărtez, în caz că are de gând să continue cu mine.

Jimmy se retrase încetișor, fără să-și ia ochii de pe crustaceu. Acesta se mișca de jur împrejur într-o spirală ușor crescătoare, aparent în căutarea fragmentelor ce-i scăpaseră atenției. Tânărul reuși astfel să-l studieze din toate părțile.

După depășirea șocului inițial, putea acum să aprecieze că era o arătare cu aspect interesant. Denumirea de „crab” pe care i-o dăduse în mod automat deruta puțin; dacă n-ar fi fost atât de mare, i-ar fi spus „gândac”. Carapacea avea o strălucire metalică frumoasă; de fapt, ar fi jurat că *era* metal.

Ideea părea interesantă. Să fi fost robot și nu animal? Cu gândul acesta, privi crabul cu mai multă atenție, studiindu-i detaliile anatomice. În locul gurii poseda o colecție de manipuloare care aminteau de bricegele multifuncționale ce constituie deliciul oricărui puști: clești, pensete, răzuitoare, lame, ba chiar și ceva asemănător unor burghie. Nimic din ele nu constituia însă o dovadă. Pe Pământ, în lumea insectelor, ar fi găsit replici la uneltele respective, ba chiar ar fi numărat și altele în plus. Întrebarea „Animal ori robot?” rămânea fără răspuns.

Ochii, care ar fi trebuit să lămurească chestiunea, sporeau ambiguitatea. Erau atât de înfundați în orbitele pro-

tectoare, încât era imposibil de sesizat dacă aveau lentile din cristal sau din gelatină. Albastru intens, păreau lipsiți de expresie. Deși se îndreptaseră de câteva ori către Jimmy, nu manifestaseră nici cel mai mic semn de interes. În opinia subiectivă a tânărului, faptul acesta stabilea nivelul de inteligență al creaturii. O entitate, fie ea robot sau animal, care ignora o ființă umană nu putea fi strălucitor de inteligentă.

Crabul se opri din spirala descrisă și rămase nemișcat câteva clipe, ascultând parcă un mesaj îndepărtat. După aceea porni spre ocean, rostogolindu-se și legănându-se în același timp. Se deplasa perfect rectiliniu, cu o viteză constantă de patru-cinci kilometri pe oră și, cam după două sute de metri, Jimmy își dădu seama că ultimele rămășițe ale iubitei sale *Libelule* se îndepărtau de el. Porni într-o urmărire disperată.

Acțiunea lui nu era complet nesăbuită. Crabul se deplasa către ocean, iar dacă pentru tânăr mai era posibilă salvarea, atunci numai de acolo putea să vină. În plus, voia să afle ce dorea să facă creatura cu prada sa, poate să descifreze ceva referitor la motivele și inteligența ei.

Nerefăcut încă total, Jimmy avu nevoie de câteva minute s-o ajungă. După aceea o urmări de la o distanță respectabilă, până se asigură că n-o deranja prin prezența lui. Abia atunci își aduse aminte că bidonul cu apă și pachetul cu alimente se găseau printre resturile *Libelulei*. Imediat se simți însetat și înfometat.

Acolo, îndepărtându-se de el cu cinci kilometri pe oră, se găseau singurele provizii de hrană și de băutură din

jumătatea aceea de lume. Indiferent de risc, trebuia să le recupereze.

Se apropie prudent de crab, venind dinspre dreapta. Înaintând cu aceeași viteză, îi studie atent ritmul picioarelor, până ce reuși să-i anticipeze fiecare mișcare. În clipa în care se simți pregătit, murmură iute „Scuză-mă“ și țâșni să-și înșface bunurile. Jimmy nici nu visase că va ajunge vreodată să exercite talente de hoț, și fu încântat de succesul obținut. În aceeași secundă se retrase, fără ca strania creatură să-și fi încetinit pasul.

Rămase cu vreo zece metri în urmă, își umezi buzele cu apa din bidonaș și începu să mestece un baton de carne concentrată. Mica victorie îl făcea să se simtă fericit. Era acum capabil să riște un gând și despre viitorul sumbru.

Cât timp trăia, speranța dăinuia, deși nu-și imagina nici o modalitate de salvare. Chiar dacă tovarășii săi ar fi traversat oceanul, cum putea ajunge la ei? „Găsim noi o *cale*“, promisese Controlul. „Țărmul ăsta nu ocolește întreaga lume fără să nu se întrerupă pe undeva.“ Fusesse tentat să dea replica „De ce nu?“, însă renunțase.

Unul dintre lucrurile cele mai stranii legate de explorarea lui Rama îl reprezenta faptul că reușeai întotdeauna să-ți zărești destinația. Aici, curbura lumii nu ascundea, ci *dezvăluia*. De câțva timp Jimmy devenise conștient de obiectivul crabului; sus, în terenul ce părea că se ridică înaintea lui, se afla o adâncitură largă de o jumătate de kilometru. În continentul sudic existau trei asemenea gropi, dar din Butuc fusese imposibil de apreciat adâncimea lor. Toate fuseseră botezate după cratere lunare importante, iar acum tânărul se apropia de Copernic. Numele nu era prea

grozav ales, deoarece nu existau versanți ridicați de jur împrejur și nici un vârf central. Copernic era pur și simplu o gaură adâncă, sau un puț cu pereți perfect verticali.

După ce se apropie îndeajuns pentru a privi înăuntru, Jimmy izbuti să zărească o pânză de apă tulbure, verde-plumburie, la vreo jumătate de kilometru mai jos. Aceasta însemna aproximativ la nivelul oceanului, iar el se întrebă dacă nu cumva exista o cale de comunicare.

Prin interiorul puțului se răsucea o rampă în spirală, săpată în perete aidoma ghinturilor unei țevi de tun gigante. Înăuntru păreau să existe o mulțime de curbe spirale; abia după ce le urmări o vreme, tot mai nedumerit, Jimmy înțelese că nu era vorba de o singură rampă, ci de *trei*, defazate între ele cu 120 de grade. Într-un alt context, întregul ansamblu ar fi fost considerat un impresionant tur de forță arhitectural.

Cele trei rampe se sfârșeau în apă, dispărând sub suprafața opacă. În apropierea ei, Jimmy zări deschiderile unor tuneluri ori peșteri întunecate; păreau destul de sinistre și se întrebă dacă înăuntru locuia cineva. Poate că ramanii erau amfibii...

Când crabul se apropie de marginea puțului, tânărul bănuie că avea să coboare pe una dintre rampe, probabil transportând resturile *Libelulei* altei entități, capabilă să le evalueze. Crabul se opri însă la margine, își întinse fără ezitare aproape jumătate din corp deasupra abisului, deși o eroare de numai câțiva centimetri i-ar fi adus dezastrul și se scutură brusc. Fragmentele *Libelulei* căzură rostogolindu-se în hău, o dată cu lacrimile lui Jimmy care privi trist

în urma lor. „E lămurită aşadar şi problema inteligenţei *acestei* creaturi“, gândi el cu amărăciune.

Crabul se întoarse şi se îndreptă spre Jimmy, aflat la circa zece metri. „Voi avea parte de acelaşi tratament?“ se întreabă tânărul. Spera ca aparatul TV să nu tremure prea tare în vreme ce transmitea Controlului imaginea monstrului care se apropia rapid.

— Ce sugeraţi? şopti nervos, fără să spere într-un răspuns folositor.

Îl consola prea puţin faptul că ar fi intrat în istorie. Minte îi analiză cu iuţeală variantele discutate în eventualitatea unei asemenea întâlniri. Până atunci, toate rămăseseră la nivel teoretic. El era primul care să le verifice în practică.

— Nu fugi până nu eşti sigur că-i ostil, i se răspunse tot în şoaptă.

„Unde să fug?“ Probabil că ar fi putut întrece creatura într-un sprint de o sută de metri, dar o certitudine tulburătoare îi spunea că nu-i făcea faţă în privinţa rezistenţei.

Încet, înălţă ambele mâini cu palmele întinse. De două sute de ani, oamenii discutau despre gestul acesta; oare orice fiinţă din Univers avea să-l interpreteze ca „Vezi? Nu sunt înarmat!“ Nimeni nu avusese însă altă idee mai bună.

Crabul nu reacţionează în nici un fel şi nu încetini pasul. Trecu pe lângă el, ignorându-l complet şi îndreptându-se hotărât către sud. Simţindu-se extrem de penibil, reprezentantul lui *Homo Sapiens* urmări Primul Contact îndepărtându-se în câmpia ramană, total indiferent la prezenţa lui.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Rareori în viață fusese atât de umilit. Apoi îi veni în ajutor simțul umorului. La urma urmelor, nu era mare lucru să fii neglijat de o mașină de gunoi. Mai rău ar fi fost dacă l-ar fi întâmpinat ca pe un frate de multă vreme pierdut...

Reveni la baza lui Copernic și privi în jos, spre apele opace. Observă niște forme vagi, unele destul de mari, deplasându-se încetitor înainte și înapoi, sub unde. Brusc, una dintre ele se îndreaptă către cea mai apropiată rampă spirală și ceva semănând cu un tanc miriapod porni lungul urcuș. După cum înainta, drumul avea să-i ia o oră; dacă reprezenta o amenințare, atunci era una foarte lentă.

Zări după aceea o mișcare mult mai rapidă lângă una dintre intrările grotelor de la nivelul apei. Ceva se deplasa cu iuțeală pe rampă, dar nu reuși să focalizeze sau să-i distingă forma. Privea parcă un vârtej, de înălțimea unui om...

Clipi din ochi și scutură din cap, ținând pleoapele strânse câteva secunde. Când le redeschise, forma dispăruse.

Poate că șocul îl zguduise mai mult decât își dăduse seama; era prima dată când suferea de iluzii optice. Nu avea să pomenească Controlului despre halucinație.

Nici n-avea să exploreze rampele, așa cum gândise la început. În mod vădit, ar fi fost o cheltuială inutilă de energie.

Fantoma rotitoare pe care crezuse c-o zărise nu jucase nici un rol în hotărârea lui.

Absolut nici unul, căci, desigur, Jimmy nu credea în stafii.

30. FLOAREA

Eforturile lui Jimmy îl însetaseră și era perfect conștient că în tot continentul acela nu exista apă potabilă. Conținutul bidonului i-ar fi ajuns o săptămână, dar ce folos? În scurt timp, cele mai scilipitoare minți ale Pământului aveau să se concentreze asupra problemei; fără îndoială, comandantul Norton urma să fie bombardat de sugestii. El unul nu-și imagina cum putea să coboare faleza înaltă de o jumătate de kilometru. Chiar dacă ar fi dispus de o frânghie suficient de lungă, nu exista nimic de care să o ancoreze.

Era totuși stupid – și laș – să renunțe fără luptă. Din-spre ocean puteau sosi ajutoarele și, de vreme ce mergea într-acolo, trebuia să continue explorarea ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Nimeni altul n-avea să mai reușească să observe și să filmeze terenul variat pe care-l avea de străbătut, ceea ce i-ar fi asigurat nemurirea post-mortem. Deși multe alte onoruri erau de preferat, tot însemna mai mult decât nimic.

Se găsea la numai trei kilometri de ocean, dacă sărmana *Libelulă* ar fi putut zbura, însă așa, părea greu de crezut să ajungă la țărm urmând o linie dreaptă. Regiunea

din față era presărată cu obstacole uriașe. Totuși, problema n-ar fi fost de nerezolvat, întrucât se distingeau destule căi de acces. Jimmy le zărea pe toate, întinse pe harta mare și curbă ridicată înaintea și în jurul său.

Avea destul timp la dispoziție; urma să înceapă cu imaginile cele mai interesante, chiar dacă se abătea de la drum. Spre dreapta, cam la un kilometru depărtare, un pătrat scânteia ca sticla tăiată, sau ca o vitrină uriașă de bijuterii. Probabil că gândul acesta iuți pașii tânărului. Chiar și un individ sortit pieirii putea fi interesat de câteva mii de metri pătrați de nestemate.

Jimmy nu fu prea dezamăgit, când descoperi milioane de cristale de cuarț, încrustate într-un strat de nisip. Pătratul adiacent era însă și mai interesant, fiind acoperit cu un soi de model, aparent aleatoriu, format din coloane metalice goale la interior, dispuse foarte apropiate și cu înălțimile variind de la mai puțin de un metru la peste cinci metri. Era complet inaccesibil; doar un tanc și-ar fi croit drum prin pădurea aceea de tuburi.

Înaintând printre cristale și coloane, Jimmy ajunse la prima intersecție. Pătratul din dreapta era o mochetă uriașă sau o tapiserie țesută din sârmă. Încercă să desfacă un colț, dar nu reuși. În stânga se găsea un mozaic de plăci hexagonale, atât de perfect îmbinate încât nu se zărea nici o linie despărțitoare. Ar fi părut o suprafață continuă, dacă plăcuțele n-ar fi fost colorate în toate culorile curcubeului. Jimmy petrecu mult timp încercând să găsească două pătrate adiacente de aceeași culoare, să vadă dacă așa le putea distinge limitele, dar nu reuși.

Panoramând lent în jurul intersecției, se adresă șovăitor Controlului.

— Voi ce părere aveți? Mă simt prins în mijlocul unui rebus uriaș. Sau o fi galeria de artă a ramanilor?

— Suntem la fel de stupefiați ca și tine, Jimmy. Până acum n-am văzut nici un semn că ramanii s-ar da în vânt după artă. Să așteptăm până mai obținem date și după aceea să avansăm niște ipoteze.

Următoarea intersecție nu oferi alte detalii lămuritoare. Un pătrat era complet gol, cu suprafața cenușie, neutră și plată, dură și totuși lunecoasă la pipăit. Celălalt era un burete moale, perforat de miliarde de găurele. Tânărul îl apăsă cu piciorul și întreaga suprafață undui amenințător, ca un nisip mișcător de abia stabilizat.

La intersecția următoare întâlni ceva semănând izbitor de mult cu un câmp arat, numai că brazdele aveau toate adâncimea uniformă de un metru, iar materialul în care erau săpate părea extrem de rugos, aidoma unui rașpel. Nu-i acordă atenție prea mare, deoarece pătratul următor îl ului mai mult decât tot ce văzuse până atunci. Găsise în sfârșit ceva în stare să înțeleagă, dar asta nu însemna că era mai puțin tulburător.

Perimetrul pătratului era înconjurat de un gard din sârmă atât de obișnuit încât dacă l-ar fi întâlnit pe Pământ, nu i-ar fi aruncat altă privire. Din cinci în cinci metri se înălțau stâlpi cu aspect metalic, între care se întindeau șase șiruri de sârme.

Dincolo de gard se găsea un al doilea, identic, și după acesta încă unul. Un exemplu tipic al triplării ramane; ceea ce era închis între bariere nu avea nici o șansă să scape. Nu

exista nici o intrare, nici o poartă pe unde să fie scoasă fiara, sau fiarele dinăuntru. În schimb, în mijlocul pătratu-lui se zărea o singură cavitate, o versiune redusă a lui Copernic.

Jimmy n-ar fi ezitat nici în alte condiții, iar în prezent oricum nu mai avea nimic de pierdut. Escaladă rapid cele trei garduri, se apropie de deschidere și privi înăuntru.

Spre deosebire de Copernic, puțul avea o adâncime de numai cincizeci de metri. Pe fundul lui se distingeau ieșirile a trei tuneluri, fiecare suficient de mare pentru a permite trecerea unui elefant. Asta era totul.

După ce privi un timp, bărbatul hotărî că singurul lucru care oferea un sens structurii, ar fi fost ca podeaua puțului să fie un ascensor. Însă n-avea să știe niciodată *ce anume* transporta. Putea doar să presupună că era vorba despre ceva mare și poate chiar periculos.

În următoarele ore, parcurse mai mult de zece kilometri în lungul țărmului oceanului, iar pătratele tablei începură să i se învâlmășească în minte. Văzuse unele acoperite complet cu structuri înalte de sârmă, ca niște colivii pentru păsări. Altele păreau suprafețe de lichid congelat, punctate de vârtejuri înghețate; când le testă cu prudență, constată că se dovedeau suficient de solide. Mai trecu pe lângă un pătrat atât de negru, că nici nu realizează ce anume era; doar pipăindu-l, putu să afirme că se găsea într-adevăr acolo.

Acum însă apăruse o transformare subtilă, în ceva ce putea să înțeleagă. Înșiruindu-se spre sud se succedau mai multe *câmpuri* – nu găsea un termen mai potrivit. Precum terenul unei ferme experimentale de pe Pământ, fiecare

pătrat fusese acoperit cu pământ nivelat cu atenție; primul sol întâlnit în peisajul metalic al lui Rama.

Câmpurile erau virgine, lipsite de viață, așteptând recolte ce nu fuseseră plantate niciodată. Jimmy se întreabă care putea fi scopul lor, căci părea incredibil ca niște ființe atât de evolute ca ramanii să recurgă la agricultură, indiferent sub ce formă. Chiar pe Pământ, agricultura nu mai constituia decât un hobby, o sursă de produse exotice și de lux. Ar fi jurat însă că acelea erau ferme potențiale, impecabil pregătite. Nu văzuse niciodată un pământ care să arate atât de curat; fiecare pătrat era acoperit cu o folie uriașă din plastic dur și transparent. Încercă să-l străpungă, pentru a lua o mostră de sol, dar cuțitul său abia reuși să zgârie plasticul.

Spre interiorul continentului se zăreau alte câmpuri și pe multe din ele se înălțau construcții complicate din stâlpi și sârmă, probabil cu rol de araci. Arătau golașe și dezolante, aidoma unor arbori desfrunziți în toiul iernii. Iarna pe care o cunoscuseră trebuia să fi fost într-adevăr lungă și teribilă, iar săptămânile acestea de căldură și lumină reprezentau probabil un scurt interludiu, înainte de revenirea gerului.

Jimmy nu știu niciodată ce anume îl determinase să se oprească și să privească atent labirintul metalic dinspre sud. Pesemne că în mod inconștient, mintea lui verificase fiecare detaliu înconjurător și remarcase un lucru de-a dreptul uimitor în peisajul fantastic de străin.

La un sfert de kilometru depărtare, în mijlocul unui noian de sârme și piloni, strălucea o singură pată de culoare. Era atât de mică și modestă încât se găsea aproape

la limita vizibilității; pe Pământ, nimeni n-ar fi privit de două ori într-acolo. Cu toate acestea, fără doar și poate, unul dintre motivele care-i reținuseră atenția tânărului fusese tocmai faptul că-i reînvia atât de puternic amintirea Pământului...

Nu raportă Controlului până nu se asigură că nu făcea o greșală, că nu-l înșelau amintiri nostalgice. Doar de la câțiva metri putea fi sigur că viața, așa cum o cunoștea el, apăruse în lumea sterilă și antiseptică a lui Rama. Acolo, la marginea continentului sudic, înflorea, într-o splendidă singurătate, o floare.

Apropiindu-se, Jimmy își dădu seama că era ceva în neregulă. Folia, care proteja probabil stratul de pământ împotriva contaminării cu forme de viață nedorite, era perforată în centru. Prin orificiu se ridica o tulpină verde, de grosimea degetului mic al unui om, strecurându-se prin păienjenișul din sârme de deasupra. La un metru de sol, se desfăcea într-un mănunchi de frunze albastrii, semănând mai mult cu niște pene decât cu frunzișul unei plante cunoscute. La înălțimea ochilor, tulpina se termina prin ceea ce el considerase la început o floare. Acum vedea, deloc surprins, că erau în fapt trei flori strâns unite între ele.

Petalele aveau forma unor tuburi lungi de cinci centimetri, cu colorit aprins, în număr de cel puțin cincizeci pe fiecare floare, strălucind în albastru, violet și verde metalic, și semănând mai degrabă cu aripile unui fluture decât cu o formă de viață vegetală. Tânărul cunoștea prea puțină botanică, dar era uimit că nu vedea nici o structură similară petalelor ori staminelor. Se întrebă dacă asemănarea cu flo-

rile terestre nu constituia o simplă coincidență; poate că era ceva în genul unui polip coralier. În orice caz, ar fi implicat existența unor creaturi minuscule, purtate de vânt, servind fie ca agent fertilizator... fie ca hrană.

În esență, conta prea puțin. Indiferent care ar fi fost definiția științifică, pentru Jimmy rămânea o floare. Miracolul acela straniu, accidentul existenței ei acolo, îi reamintea lucrurile pe care n-avea să le mai revadă nicio dată, și fu ispitit să intre s-o ia.

Nu avea să fie ușor. Îi despărteau peste zece metri de hățiş de piloni subțiri, care formau o structură cubică, cu latura de patruzeci de centimetri, repetată la nesfârșit. Dacă n-ar fi fost subțirel și mlădios, Jimmy nu s-ar fi ridicat în aer cu bicicleta sa aeriană, așa încât știu că se putea strecura prin interstițiile rețelei. Ieșirea ridica însă o problemă; nu se putea răsuci, și de aceea trebuia să se retragă cu spatele.

Controlul se arătă încântat de descoperire, astfel că descrise și filmă floarea din toate unghiurile posibile. Nimeni nu obiectă când spuse:

— Mă duc după ea.

Nici nu așteptase la vreo împotrivire; viața îi aparținea acum numai lui și putea face cu ea orice dorea.

Se dezbracă, prinse pilonii netezi din metal și pătrunse în rețea. Intra exact la limită; se simțea aidoma unui prizonier evadând printre zăbrelele celulei. După ce intră cu tot trupul, încercă să se retragă, să vadă dacă întâmpina greutate. Într-adevăr, era mult mai dificil; trebuia să împingă cu brațele, nu să tragă, totuși nu reprezenta un motiv de îngrijorare.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Jimmy era un om de acțiune, nu un filozof. Târându-se cu greutate prin coridorul strâmt, nu-și pierdu vremea, întrebându-se de ce făcea un lucru atât de riscant. Nicicând în decursul vieții nu fusese interesat de flori, iar acum își folosea toată energia pentru a obține una.

Adevărat, specimenul era unic și de o imensă valoare științifică. În realitate însă, îl dorea pentru că reprezenta ultima lui legătură cu lumea vieții și cu planeta sa natală.

Apucând-o, îl încercară însă remușcările. Poate că era singura din Rama; se justifica s-o culeagă?

Dacă avea nevoie de o scuză, se putea consola cu ideea că nici ramanii înșiși n-o incluseseră în planurile lor. În mod vădit era o anomalie, înflorind mult prea târziu... ori prea devreme. Justificările nu-i foloseau însă și ezitarea fu doar de moment. Întinse mâna, prinse tulpina și smuci brusc.

Floarea ieși destul de ușor; Jimmy mai culese două frunze și porni înapoi. Cu o singură mână liberă, înaintarea se dovedea extrem de dificilă, chiar chinuitoare, și în scurt timp fu nevoit să se oprească pentru a-și trage răsuflarea. Abia atunci observă că frunzele penate se închideau, iar tulpina lipsită de floare se descolăcea treptat de pe aracii ei. În vreme ce o privea, fascinat și uluit, planta se retrase încet în pământ ca un șarpe rănit de moarte târându-se în cuibul său.

„Am ucis ceva minunat“, își spuse Jimmy. Dar și Rama îl ucisese pe el. El își făcuse doar datoria.

31. VITEZA FINALĂ

Comandantul Norton nu pierduse niciodată vreun om, și nu avea intenția s-o facă acum. Înainte ca Jimmy să plece înspre Polul Sud, se gândise la posibilități de intervenție în cazul unui accident. Problema se arătase totuși atât de dificilă, încât nu-i găsise răspuns. Nu reușise decât să elimine, pe rând, toate soluțiile evidente.

Cum să escaladezi o stâncă verticală, înaltă de o jumătate de kilometru, chiar în condițiile unei gravitații reduse? Cu echipament corespunzător și antrenament ar fi fost un fleac. La bordul lui *Endeavour* nu existau însă instrumente de împușcat pitoane și nimeni n-avea altă idee cum să bați sute de cuie în suprafața dură și lucioasă.

În treacăt, examinase și soluții mai originale, unele de-a dreptul aiurite. Poate că un cimp încălțat cu ventuze ar fi reușit ascensiunea. Dar, chiar dacă ar fi fost o soluție practică, cât timp era necesar pentru producerea și testarea unui asemenea echipament – și pentru pregătirea cimpului? Norton se îndoia că un om posedă forța necesară unei altfel de ascensiuni.

Existau, desigur, și tehnologiile avansate. Echipamentele de propulsie EVA păreau tentante, însă forța lor de

impuls era prea mică, fiind proiectate pentru a fi utilizate la 0 g. Ele nu puteau susține greutatea unui om obișnuit nici chiar în condițiile gravitației lui Rama.

Să încerce să trimită un aparat EVA telecomandat, încărcat numai cu o coardă pentru coborâre? Prezentase ideea lui Myron, care o făcuse praf imediat. Sergentul explicase că apăreau probleme legate de stabilitate. Fără îndoială rezolvabile, însă ar fi durat mult – mai mult decât își puteau ei permite.

Dar un balon? Soluția părea perfectă, dacă ar fi putut obține un înveliș și o sursă de căldură cât mai compacte. Posibilitatea respectivă era singura la care Norton nu renunțase, atunci când problema încetase să mai fie pur teoretică, devenind o chestiune de viață și de moarte cu care începeau buletinele de știri de pe toate planetele locuite.

În vreme ce Jimmy continua explorarea în lungul țărmului oceanului, jumătate din ținutii sistemului solar încercau să-l salveze. La Cartierul General al Flotei se primeau absolut toate sugestiile, iar una dintr-o mie era expediată la *Endeavour*. Cea a doctorului Carlisle Perera sosi de două ori, o dată prin intermediul rețelei Cercetării și a doua oară prin PLANETCOM, PRIORITATE RAMA. Îi solicitase savantului cinci minute de gândire, plus o milisecundă de timp pe calculator.

Inițial, comandantul Norton o considerase o glumă de prost gust. Apoi, citind numele expeditorului și calculele anexate, își schimbă opinia.

Îi întinse mesajul lui Karl Mercer.

— Ce crezi despre asta? Întrebă cu o voce pe care o dorea cât mai nepăsătoare.

Karl îl parcurse rapid și exclamă:

— Să mă ia dracu'! Sigur că are dreptate!

— Ești sigur?

— N-a greșit cu furtuna, nu? Ar fi trebuit să ne gândim și noi. Mă face să mă simt ca un handicapat mintal.

— Nu ești singurul. Următoarea problemă... cum îl anunțăm pe Jimmy?

— Nu cred că ar fi potrivit s-o facem acum... în ultima clipă e mai bine. Cel puțin eu, dacă aș fi în locul lui așa aș prefera. Spuneți-i doar că suntem pe drum.

Deși putea să privească peste întreaga lățime a Oceanului Cilindric și cunoștea direcția aproximativă din care venea *Resolution*, Jimmy nu zări minusculele ambarcațiuni decât după ce depășise New York-ul. Părea incredibil că putea transporta șase oameni și cine știe cât echipament de salvare.

La un kilometru distanță, îl recunoscă pe comandantul Norton și începu să-și agite brațele. Puțin mai târziu fu și el zărit și i se răspunse la semnale.

— Mă bucur să te văd în formă, Jimmy, îi transmise Norton prin radio. Ți-am promis că nu te părăsim. Acum mă crezi?

„Nu prea“, gândi Jimmy. Până în clipa aceea se întrebase întruna dacă nu era vorba de-o acțiune de caritate, organizată în scopul menținerii moralului. Însă comandantul n-ar fi traversat oceanul doar să-i spună adio; aveau probabil un *plan*.

— O să te pot crede, șefu', zise el, când mă voi vedea jos, pe punte. Vrei să-mi spui ce trebuie să *fac*?

Resolution încetinise și se afla la o sută de metri de baza falezei. Din câte observase Jimmy, nu conținea nici un echipament neobișnuit, deși nici el nu era sigur ce așteptase să vadă.

— Iartă-ne, Jimmy, însă n-am vrut să-ți spunem prea multe lucruri care să te îngrijoreze.

Asta chiar că părea ciudat; ce naiba voia să zică?

Pluta se opri la cincizeci de metri de faleză și Jimmy îl văzu perfect pe comandant vorbind în microfon.

— Uite care-i treaba, Jimmy. N-o să pățești absolut nimic, dar trebuie să ai nervii tari. Noi știm că ai așa ceva. *Vei sări de-acolo.*

— De la cinci sute de metri?!

— Da, însă la numai 0,5 g.

— Aha... ați căzut vreodată pe Pământ de la două sute cincizeci de metri?

— Taci din gură, ori îți contramandez următoarea permisie. Ar fi trebuit să-ți dai seama și singur... totul este o chestiune de viteză finală. În atmosfera asta nu poți atinge mai mult de nouăzeci de kilometri la oră... indiferent dacă sari de la două sute, sau de la două mii de metri. Este adevărat, nouăzeci de kilometri la oră e nițel cam mult ca să te simți confortabil, dar se mai poate reduce. Asta va trebui tu să faci, așa încât ascultă-mă atent...

— Vă ascult, făcu Jimmy, dar ar fi bine să fie ceva cât mai bun.

Nu-l mai întrerupse pe comandant, iar după ce Norton termină, nu mai făcu nici un comentariu. Da, avea sens și

era atât de simplu încât numai un geniu se putea gândi la așa ceva. Sau cineva care nu se aștepta s-o facă el însuși...

Jimmy nu sărise niciodată cu parașuta, ceea ce i-ar fi oferit, cât de cât, o pregătire psihologică. Poți să-i spui unui om că se află în perfectă siguranță traversând o prăpastie pe o scândură, totuși, chiar dacă toate calculele de rezistență sunt impecabile, este posibil să nu reușească. Jimmy înțelegea acum de ce comandantul Norton se arătase atât de evaziv în legătură cu detaliile acțiunii. Nu-i lăsase vreme pentru gânduri negre.

— Nu vreau să te grăbesc, se auzi glasul plin de convingere al lui Norton, venind de la o jumătate de kilometru mai jos. Dar cu cât mai repede, cu atât mai bine.

Tânărul își privi prețiosul suvenir, singura floare din Rama. O înveli cu grijă în batista murdară, o înnodă, apoi o aruncă peste marginea falezei.

Ea pluti în jos cu o încetineală liniștitoare; îi trebui multă vreme până se făcu mică, mai mică, și mai mică, până ce n-o mai zări. *Resolution* înaintă câțiva metri și Jimmy știu că o recuperaseră.

— Minunată! exclamă comandantul entuziasmat. Sunt convins c-o vor boteza după tine. Gata... te așteptăm.

Jimmy își scoase cămașa – singurul obiect de îmbrăcăminte pentru partea superioară a corpului pe care-l purtau în climatul acela tropical – și o întinse gânditor. De câteva ori în decursul explorării fusese gata să renunțe la ea; acum însă putea să-i salveze viața.

Privi pentru ultima oară înapoi, spre continentul explorat numai de el și spre vârfurile îndepărtate, dar distincte, ale Cornului Mare și celor șase Coarne Mici. Apoi,

strângând puternic cămașa în mâna dreaptă, își luă avânt și sări cât mai departe, dincolo de faleză.

Nu mai avea motiv de grabă; dispunea de minim douăzeci de secunde pentru a se bucura de senzațiile încercate. Nu irosi însă timpul, căci viteza aerului sporea în jurul său, iar *Resolution* se vedea tot mai mare. Ținând cămașa cu ambele mâini, ridică brațele deasupra capului, astfel încât curentul de aer o umflă.

Ca parașută, constituia un semieșec; puținii kilometri pe oră în stare să-i scadă din viteză erau utili, dar nu vitali. Avea însă un rol mult mai important: îi menținea trupul în poziție verticală, coborând spre ocean drept ca o săgeată.

Jimmy continua să aibă impresia că nu se deplasa deloc, ci că apa se ridica spre el. O dată ce făcuse pasul respectiv, teama nu-l mai încerca, ba chiar se simțea indignat fiindcă i se ascunsese adevărul. *Chiar* crezuseră că dacă se gândea prea mult, n-avea să mai sară?

În ultima clipă, dădu drumul cămășii, inspiră adânc și-și astupă nările și gura cu ambele palme. Așa cum fusese instruit, își încordă întreg corpul, lipind picioarele. Urma să pătrundă în apă cu acuratețea unei sulite...

— Va fi la fel ca și când ai sări de pe o trambulină pe Pământ, îi promisese comandantul. Nu se va întâmpla absolut nimic... *dacă* pătrunzi corect în apă.

— Și dacă nu? întrebă el.

— Atunci va trebui să te întorci și să mai încerci o dată.

Ceva îl izbi în tălpi, puternic, dar nu insuportabil. Un milion de mâini lunecoase îl trăgeau de trup; urechile îi vâjâiau, simțea presiunea în timpane și, deși ținea ochii

strâns închiși, avu impresia că-l înconjoară întunericul, pe măsură ce se afunda în adâncurile Oceanului Cilindric.

Cu toate puterile, începu să înoate în sus, către lumina tulbure. Nu putea deschide ochii mai mult de o clipă; imediat simțea apa otrăvită pișcându-l ca un acid. I se părea că se zbătea de o veșnicie și, nu numai o dată, fu cuprins de teama de coșmar că-și pierduse simțul de orientare, că de fapt înota în jos. Întredeschidea ochii iute și, de fiecare dată, lumina era mai puternică.

Pleoapele îi erau încă strâns închise când ieși la suprafață. Inspiră adânc aerul prețios, se răsuci pe spate și se uită în jur.

Resolution se îndrepta spre el cu viteză maximă. Peste câteva secunde, brațe puternice îl apucară și-l traseră peste bord.

— Ai înghițit apă? întrebă neliniștit comandantul.

— Nu cred.

— Freacă-te, oricum, cu asta. Așa... Cum te simți?

— Încă nu-mi dau seama. Vă zic peste un minut...

Ah... vă mulțumesc tuturor!

Minutul nu luase încă sfârșit, când Jimmy realizează ce simțea.

— Voi vomita, făcu pe un ton de scuză.

Salvatorii săi îl priviră uluiți.

— Pe un calm absolut... și o mare plată? întrebă neîncrezătoare Barnes, privind plângerea lui Jimmy ca pe un afront direct adus dibăciei ei.

— Eu nu i-aș zice *plată*, interveni comandantul indicând cu brațul dunga de apă ce traversa cerul. Dar nu-ți

fiе rușine, poate ai înghițit ceva din porcăria aia. Dă-o afară cât mai repede.

Jimmy se chinuia încă, fără eroism și fără succes, când pe cerul dinapoia lor fulgeră ceva. Toți ochii se întoarseră către Polul Sud și tânărul uită imediat de necazurile sale. Stâlpii reîncepuseră jocurile de artificii.

Din pilonul central porneau către ceilalți fulgere lungi de câțiva kilometri. Începuse iarăși rotația statică, de parcă dansatori invizibili își înfășurau panglicile în jurul unui electromagnet. Accelerau, mișcându-se tot mai iute, până se contopiră într-un singur con luminos.

Era un spectacol mai copleșitor decât orice văzuseră până atunci, însoțit de bubuituri și pârâituri îndepărtate ce sporeau impresia de atotputernicie. Spectacolul dură cam cinci minute, apoi se sfârși brusc, ca și cum cineva ar fi apăsât un întrerupător.

— Mi-ar plăcea să aflu ce înțelege Comitetul Rama din toate *astea*, murmură Norton fără să se adreseze cuiva anume. Voi aveți vreo idee?

Nimeni nu avu vreme să răspundă, deoarece în aceeași clipă Controlul îi chemă alarmat:

— *Resolution!* Ați pățit ceva? L-ați simțit?

— *Ce să simțim?*

— Credem că a fost vorba de un seism... exact când s-au oprit fulgerele.

— S-au înregistrat avarii?

— Nu cred. N-a fost chiar așa puternic... dar ne-a zgâlțâit puțin.

— Noi n-am simțit nimic. De fapt, nici n-am fi putut să-l simțim pe ocean.

ARTHUR C. CLARKE

— Aveți dreptate, greșeala mea! Acum totul pare liniștit... până data viitoare.

— Da, până data viitoare, încuviință Norton.

Misterul lui Rama creștea mereu; cu cât descopereau mai multe, cu atât înțelegeau mai puține.

Brusc, de la proră se auzi un strigăt:

— Șefu'... privește... sus pe cer!

Norton ridică ochii, cercetând rapid circuitul oceanului. Nu zări nimic până ce nu ajunse cu privirea la zenit, uitându-se exact în punctul opus al lumii.

— Dumnezeu, șopti înțelegând că „data viitoare“ sosise.

Un talaz uriaș gonea spre ei, în josul curbei Oceanului Cilindric.

32. VALUL

Cu tot șocul, prima grijă a lui Norton fu nava.

— *Endeavour!* chemă el. Raportați situația!

— Totul e-n regulă, șefu', se auzi răspunsul liniștitor al ofițerului de comandă. Am simțit o tremurătură, dar n-a fost nimic serios. A avut loc o ușoară modificare de altitudine... puntea zice 0,2 grade. Se pare că și viteza de rotație e puțin diferită... în două minute vom avea datele precise.

„A început deci“, își zise Norton, „chiar mult mai devreme decât ne așteptam; suntem încă departe de perihe-liu și de momentul logic al unei schimbări de orbită.“ Nu exista însă nici o îndoială: avea loc o ajustare a traiectoriei... producând posibil și alte șocuri.

Între timp, primele urmări deveneau mai mult decât evidente, acolo sus pe brâul curb de apă care părea că se va prăbuși din cer dintr-o clipă în alta. Valul se afla la vreo zece kilometri, întinzându-se pe toată lățimea oceanului, de la țărmul nordic la cel sudic. În apropierea malului înainta un perete alb și înspumat, continuând în apele mai adânci cu o linie albastră, abia vizibilă, mai rapidă decât berbecii laterali. Frecarea de fundul puțin adânc arcuia și mai mult valul, porțiunea centrală distanțându-se repede.

— Sargent! strigă Norton. Asta-i problema *ta*. Ce facem?

Barnes opriase pluta și examina atentă situația. Norton observă ușurat că expresia ei nu părea deloc alarmată, ci mai degrabă încordată, aidoma unei sportive talentate, pregătită să accepte o provocare.

— Aș fi dorit să fi efectuat niște probe cu sonarul, replică ea. Dacă ne aflăm în ape adânci, n-avem motive de îngrijorare.

— Atunci e-n regulă. Suntem la patru kilometri de țărm.

— Așa sper și eu, totuși vreau să mă asigur.

Porni din nou motorul și răsuci ambarcațiunea, până ajunse cu prova către valul ce se apropia. Norton aprecie că porțiunea centrală, care se deplasa cu viteză mai mare, avea să-i ajungă în mai puțin de cinci minute; totuși era limpede că nu prezenta un pericol serios. O simplă undă, cu înălțimea mai mică de un metru era de-abia în stare să legene ambarcațiunea. Adevărata primejdie o constituiau zidurile de spumă din spatele ei.

Brusc, exact în centrul oceanului se ivi o linie de talazuri. În mod vădit, valul izbise un perete submarin, lung de câțiva kilometri, aflat sub suprafața apei. În același timp, berbecii de pe laturi se topiră, nimerind în ape adânci.

Bariera anti-val, gândi Norton. Ca în rezervoarele de combustibil ale lui *Endeavour*, dar la o scară de o mie de ori mai mare. De jur împrejurul oceanului se aflau dispuse probabil mai multe astfel de bariere, pentru a distruge cât mai rapid talazurile formate. Singura întrebare importantă rămânea: se aflau oare deasupra unei asemenea bariere?

Barnes i-o luase înainte. Oprise pluta și aruncase ancora, care atinse fundul după numai cinci metri.

— Sus cu ea! Trebuie s-o ștergem de aici!

Norton era absolut de acord, dar încotro? Barnes pilota cu maxim de viteză spre valul aflat acum la numai cinci kilometri. Îi auzeau deja zgomotul: un urlet îndepărtat, inconfundabil, pe care nu crezuse că avea să-l mai audă vreodată în Rama. Apoi își schimbă intensitatea, porțiunea centrală se prăbușea din nou... iar laturile se ridicau.

Încercă să estimeze distanța între barierele submarine, presupunându-le dispuse la intervale egale. Dacă avea dreptate, mai exista încă una; oprind pluta în apele adânci dintre ele aveau să fie în deplină siguranță.

Barnes opri motorul și azvârli iarăși ancora. De data aceasta, firul coborî treizeci de metri fără să atingă fundul.

— Am scăpat, oftă ea ușurată, totuși am să las motorul să meargă.

În lungul malurilor se zăreau pereții de spumă albă. În mijlocul oceanului domnea iarăși calmul, exceptând mica undă albastră care gonea către ei. Barnes menținea pe *Resolution* în poziție perpendiculară pe val, gata oricând să ambaleză motorul.

Apoi deodată, la numai doi kilometri în fața lor, oceanul începu să spumege din nou. Năvălea în coame albe și neregulate al căror vuiet părea că umple lumea. Pe talazul înalt de șaisprezece kilometri al Oceanului Cilindric apăruse un val mai mic, aidoma unei avalanșe bubuind pe panta unui munte. Iar acel val mic i-ar fi distrus cu ușurință.

Barnes observase probabil expresiile de pe chipurile echipajului, deoarece strigă deasupra tumultului.

— De ce vă speriați? Am călărit altele și mai mari!

Nu era tocmai adevărat, și nici nu adăugase că atunci fusese într-o ambarcațiune special construită pentru surfing, nu într-o plută improvizată.

— Dar dacă va *trebui* să sărim, urmă ea, s-o faceți numai când vă zic eu. Verificați-vă vestele de salvare.

„E grozavă“, gândi comandantul, „se bucură de fiecare clipă, aidoma unui viking plecând la război. Și poate că are dreptate... numai să nu fi greșit prea mult în calculele noastre.“

Valul continua să se umfle, curbându-se în sus și înainte. Înălțimea îi era amplificată optic de panta de deasupra lor, totuși era imens: o copleșitoare forță a naturii, care avea să măture totul în cale.

Peste numai câteva secunde, se prăbuși, ca și cum cineva i-ar fi surpat fundațiile. Depășise bariera submarină, regăsind apele adânci. Când ajunse la ei, *Resolution* oscilă doar de câteva ori, înainte ca Barnes s-o întoarcă în viteză maximă spre nord.

— Bravo, Ruby, a fost superb! Avem timp s-ajungem acasă înainte ca valul să ocolească lumea?

— Cred că nu, va reveni peste vreo douăzeci de minute. Însă până atunci își va pierde toată puterea și abia îl vom sesiza.

Acum că pericolul trecuse, se puteau relaxa și bucura de voiaj, deși nici unul nu se simțea încă pe deplin liniștit. În urma talazului, apa se rotea în vârtejuri, ridicând în aer

un iz acid, aparte, „de furnici strivite“ cum apreciasse Jimmy.

Deși neplăcut, mirosul nu avu asupra lor efecte nedorite. Reprezenta ceva într-atât de străin, încât fiziologia omenească nu reacționa la asemenea stimul.

Peste un minut, valul izbi următoarea barieră submarină și sui spre cer. Văzut din spate, spectacolul nu mai părea impresionant și călătorii începură să se rușineze de temerile lor anterioare. Erau stăpânii Oceanului Cilindric.

De aceea șocul fu cu atât mai mare când, la numai o sută de metri depărtare, din apă se înalță ceva asemănător unei roți uriașe. Spițe lungi de cinci metri străluciră metalic în soarele arzător al lui Rama, se rotiră o clipă, apoi se prăbușiră în ocean. Impresia era că o gigantică stea-de-mare cu brațe tubulare țâșnise din adâncuri.

În primul moment, fu imposibil de precizat dacă era animal sau mașină. Apăru iarăși și rămase jumătate în apă, jumătate în aer, legănându-se pe val.

Acum se distingeau nouă tije, radiind dintr-un disc central. Două dintre ele erau rupte la nivelul îmbinării centrale. Celelalte se terminau printr-un ansamblu complicat de manipuloare, amintindu-i lui Jimmy de crabul întâlnit pe continentul sudic. Ambele aveau același arbore genealogic... sau același proiectant.

În centrul discului se găsea un soi de turelă mică, cu trei ochi largi. Doi erau închiși și unul singur deschis, dar și acela părea gol și orb. Nimeni nu se îndoia că urmăreau convulsiile finale ale unui monstru acvatic, azvârlit la suprafață de valul submarin.

În aceeași clipă își dădură seama că acesta nu era singur. Înotând în jurul său și trăgându-l de membrele inerte, se zăreau două creaturi asemănătoare unor homari uriași. Îl ciopârteau cu eficacitate, iar monstrul nu se împotrivea defel, deși propriile sale gheare ar fi făcut față cu succes atacatorilor.

Jimmy își reaminti crabul care-i sfârtecuse *Libelula*. Privi atent spectacolul, întărindu-și iute părerea.

— Uite, șefu', șopti el, vezi... nu-l mănâncă. Nici măcar n-au gură. *Pur și simplu îl taie în bucăți.* La fel s-a întâmplat cu *Libelula*.

— Ai dreptate. Îl demontează ca pe o... ca pe o mașinărie defectă. Norton strâmbă din nas. Însă o mașină defectă nu miroase în halul ăsta!

Atunci îi veni altă idee.

— Dumnezeu... Dacă se iau de noi?! Ruby, du-ne cât mai repede la mal!

Resolution țâșni înainte impetuos, ignorând descărcarea rapidă a acumulatorilor. În spatele lor, cele nouă brațe ale uriașei stele-de-mare – alt nume mai bun nu aveau pentru ea – erau retezate tot mai scurt și în cele din urmă se scufundară în ocean.

Nu-i urmări nimeni, dar nu răsufară ușurați decât după ce *Resolution* trase la chei, iar ei pășiră pe țărm. Privind înapoi către fâșia misterioasă de apă, acum sinistă, comandantul Norton hotărî fără plăcere ca nimeni să nu mai navigheze vreodată pe ea. Adăpostea prea multe necunoscute, prea multe primejdii...

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Privi apoi spre turnurile și rampele New York-ului, către țărmul întunecat al continentului sudic, în prezent ferite de curiozitatea oamenilor.

Iar el n-avea să mai supere zeii lui Rama.

33. PĂIANJENUL

Începând din clipa aceea, decisese Norton, în Tabăra Alfa aveau să staționeze în permanență trei persoane, dintre care cel puțin una în stare de veghe. În plus, toate grupurile de explorare aveau să urmeze aceeași rutină. Interiorul lui Rama era bântuit de creaturi potențial primejdioase și, deși nici una nu arătase ostilitate, un comandant prudent nu risca inutil.

Ca măsură suplimentară de siguranță, din Butuc, un observator supraveghea permanent interiorul folosind un telescop puternic. Din punctul acela, Rama putea fi examinat în totalitate. Chiar Polul Sud părea la numai câteva sute de metri depărtare. Zona din jurul fiecărui grup de exploratori era cercetată întruna; în felul acesta se spera eliminarea oricăror surprize. Un plan bun... care eșuă lamentabil.

După ultima masă a zilei, înaintea perioadei de somn de la ora 22, Norton, Rodrigo, Calvert și Laura Ernst urmăreau emisiunea de știri retransmisă special pentru ei prin intermediul releului de pe Inferno, Mercur. Fuseseră interesați mai cu seamă de filmul lui Jimmy făcut pe continentul sudic și de reîntoarcerea pe Oceanul Cilindric, un

episod impresionant pentru toți privitorii. Savanți, comentatori și membri ai Comitetului Rama își oferiseră opiniile, în majoritate contradictorii. Nimeni nu putea afirma cu siguranță dacă făptura asemănătoare unui crab, întâlnită de Jimmy, fusese un animal, o mașină, un raman... ori ceva în afara categoriilor pomenite.

Priveau cu un sentiment de neliniște distrugerea giganticei stele-de-mare, când constatară că nu mai erau singuri. În tabără se afla un intrus.

Laura Ernst îl observă prima. Rămase împietrită și șopti cu glas întretăiat:

— Bill, nu te mișca. Uită-te încetișor în dreapta.

Norton întoarse capul. La zece metri depărtare, se zărea un tripod cu picioare subțiri, deasupra cărora se ridica un corp sferic, de mărimea unei mingi de fotbal. De jur împrejurul trupului se găseau trei ochi mari, lipsiți de expresie, oferind aparent o vedere de 360 grade, iar sub aceștia se agitau trei tentacule ca niște bice. Creatura era mai scundă decât un om și arăta mult prea fragilă ca să fie periculoasă, ceea ce nu le scuza însă neglijența. Lui Norton îi amintea de un păianjen și se întrebă cum rezolva problema locomoției tripode – niciodată ridicată de vreo ființă pământeană.

— Ce crezi, doctore? șopti la rândul lui reducând volumul sonor al transmisiei.

— Obișnuita triadă simetrică a ramanilor. Nu văd ce rău ne-ar face, deși tentaculele acelea s-ar putea dovedi neplăcute, ori otrăvitoare, ca de celenterat. Rămâi pe loc... să vedem ce se-ntâmplă.

După ce-i fixă impasibilă câteva minute, creatura se mișcă brusc, iar oamenii înțelesesă de ce nu-i remarcaseră apariția. Era *incredibil* de agilă, deplasându-se pe sol cu o mișcare de rotație atât de rapidă încât ochiul și mintea omenească o urmăreau cu dificultate.

Din câte își dădea seama Norton — și numai o cameră de filmare ultrarapidă ar fi lămurit situația —, picioarele acționau succesiv ca niște pivoți în jurul cărora se răsucea întregul corp. Nu era sigur, însă i se părea că la fiecare câțiva „pași” își schimba direcția de rotație, în vreme ce tentaculele măturau fulgerător solul. Viteza maximă, greu de apreciat, atingea cam treizeci de kilometri pe oră.

Păianjenul ocoli rapid tabăra, examinând fiecare obiect, atingând cu delicatețe paturile, mesele și scaunele improvizate, echipamentul de transmisiuni, containerele cu alimente, toaletele electrosan, aparatele de filmat și rezervoarele de apă. Nu ignoră nimic, cu excepția celor patru oameni. În mod limpede era îndeajuns de inteligentă pentru a distinge oamenii de lucrurile lipsite de viață; acțiunile sale lăsau impresia unei curiozități extrem de metodice.

— Aș vrea să-l pot examina! făcu Laura neputincioasă, privindu-i piruetele vijelioase. Nu încercăm să-l prindem?

— Cum? întrebă Calvert.

— Păi... așa cum primitivii capturau vânatul: cu două greutăți rotite la capătul unei frânghii. Nici măcar nu le răneau.

— Mă-ndoiesc, mormăi Norton. Dar, chiar dacă am avea succes, eu n-aș risca. Nu știu cât de inteligent e musafirul nostru... și un astfel de procedeu riscă să-i rupă

picioarele. Am avea atunci necazuri: pe Rama, pe Pământ, sau cine mai știe unde.

— Trebuie să pun mâna pe un specimen!

— Va trebui să te mulțumești cu floarea lui Jimmy... doar dacă una dintre ființele acestea nu cooperează cu tine. Prinderea cu forța este exclusă. Cum ți-ar plăcea ca pe Pământ să aterizeze cineva și să te considere *pe tine* un exemplar bun de disecat?

— Nu vreau câtuși de puțin să-l disec, rosti Laura fără convingere. Vreau doar să-l examinez...

— Ei bine, vizitatorii extraterestri ar putea prezenta aceeași atitudine față de persoana ta, și n-ai fi în apele tale ascultându-i. Nu vom întreprinde nici o acțiune pe care s-o considere amenințătoare.

Cita, bineînțeles, din Regulamentul de Navigație și Laura o știa. Diplomația avea prioritate înaintea științei.

În fapt, asemenea considerații nici nu trebuiau făcute; era pur și simplu o chestiune de politețe. Niște vizitatori ca ei, care nu ceruseră nici permisiunea să intre...

Păianjenul părea să-și fi încheiat inspecția. Mai ocoli o dată tabăra, apoi tâșni după tangenta la cerc... spre scară.

— Mă-ntreb cum va urca treptele? reflectă Laura.

Răspunsul nu se lăsă mult așteptat; păianjenul le ignoră complet și, fără să-și reducă viteza, se îndreptă către curba domoală a pantei.

— Controlul, anunță Norton. E posibil ca în curând să aveți un musafir, priviți pe Scara Alfa, Secțiunea Șase. Apropo, vă mulțumim că ne păziți cu atâta strășnicie.

Abia peste un minut ironia fu înțeleasă, după care sentinela din Butuc începu să bâlbâie o sumedenie de scuze.

— Ăăă... acum că-mi spui, șefu', văd ceva. Dar despre ce-i vorba?

— Încearcă să ghicești singur, replică Norton și apăsă butonul de alarmă generală. Tabăra Alfa către toate grupurile: Tocmai am fost vizitați de o creatură asemănătoare unui păianjen, cu trei picioare subțiri, înalt de doi metri, corpul mic și sferic, deplasându-se foarte rapid printr-o mișcare de rotație. Nu pare periculos, însă e foarte bizar. S-ar putea să fi apărut deja și să nu-l fi observat. Vă rog, confirmați recepția.

Primul răspuns veni din Londra, la cincisprezece kilometri est.

— Nimic neobișnuit aici, șefu'.

De la aceeași distanță înspre vest, Roma răspunse îngrijorător de somnoroasă:

— La fel și aici, șefu'. Ah... stați o clipă!

— Ce-i?

— Acum un minut, am lăsat stiloul jos... și-a dispărut! Ce... oh!

— Vorbește inteligibil!

— N-o să-ți vină să crezi, șefu'. Scriam niște notițe... știți, îmi place să scriu și nu face nimănui nici un rău... foloseam stiloul meu preferat, vechi de aproape două sute de ani... ei, și acum se găsește pe jos, la vreo cinci metri distanță. L-am recuperat... slavă cerului, nu s-a stricat.

— Cum crezi c-a ajuns acolo?

— Ăăă... cred c-am ațipit o clipă. A fost o zi grea...

Norton oftă, însă se abținu de la orice comentariu; erau puțini și n-aveau mult timp pentru explorarea lumii. Nu întotdeauna entuziasmul învinge oboseala și se întrebă

dacă nu-și asumau riscuri inutile. Poate că nu fusese bine că-și împărțise oamenii în grupuri mici, ca să acopere întregul teritoriu. Nu putea totuși să negligeze vremea care se scurgea atât de repede și misterele rămase nerezolvate în jurul lor. Devenise tot mai convins că urma să se întâmple ceva și că vor fi nevoiți să-l abandoneze pe Rama chiar înainte de atingerea periheliului... momentul adevărului, când se pronosticase schimbarea de orbită.

— Atențiune: Butucul, Londra, Roma... toți! rosti el. Vreau rapoarte din jumătate în jumătate de oră. E normal să presupunem că de acum încolo ne vom aștepta oricând la musafiri. Unii dintre ei pot fi periculoși, de aceea incidentele trebuiesc evitate cu orice preț. Cunoașteți directivele.

Acestea le fuseseră prelucrate, numai că nici unul dintre ei nu crezuse că mult teoretizatul „contact fizic cu inteligențe extraterestre“ urma să aibă loc în decursul vieții lor, și cu atât mai puțin că avea să fie realizat de către ei înșiși.

Teoria era una, iar practica alta. Nimeni nu era sigur că străvechile instincte omenești de autoapărare nu aveau să precumpănească în caz de primejdie. Totuși era esențial să acorde o șansă înțelegerii cu fiecare entitate întâlnită în Rama, până în ultima clipă... și chiar după aceea.

Comandantul Norton nu dorea să rămână în istorie drept omul care declanșase primul război interplanetar.

Peste câteva ore, pe întreaga câmpie apăruseră sute de păianjeni. Prin telescop se observa că invadaseră continentul sudic, dar nu și insula New York-ului.

Nu manifestară nici un fel de interes față de exploratori și, după o vreme, nici aceștia nu-i mai băgară în seamă, deși la răstimpuri Norton continua să remarce o sclipire lacomă în ochii medicului-șef. Era convins că Laurei nu i-ar fi plăcut nimic mai mult ca accidentarea unui păianjen și nu știa dacă nu cumva ea n-ar fi fost în stare să aranjeze așa ceva.

Părea absolut cert că păianjenii nu erau inteligenți, corpurile lor fiind prea mici ca să conțină creiere complexe și de altfel era greu de imaginat unde înmagazinau energia pentru deplasare. Comportamentul lor rămânea curios de coordonat și de precis ca scop; apăreau peste tot, dar nicio dată nu vizitau de două ori același loc. Adeseori, Norton avea impresia că se aflau în căutarea unui anumit lucru, pe care încă nu-l descoperiseră.

Urcaseră până la Butucul central, ignorând în continuare cele trei scări uriașe. Nu era câtuși de puțin limpede cum reușeau să escaladeze platformele verticale, chiar în condițiile unei gravitații nule; Laura emisese ipoteza utilizării unor ventuze.

Apoi, spre marea ei bucurie, obținut specimenul mult dorit. Controlul raportă că un păianjen căzuse de pe peretele vertical și zăcea, mort sau deteriorat, pe prima platformă. Timpul în care Laura urcă de pe câmpie până acolo stabili un record niciodată depășit.

Pe platformă constată că, în ciuda vitezei mici de impact, creatura își frânsese toate cele trei picioare. Ochii îi rămăseseră deschiși, dar nu reacționau la nici un stimul extern. Laura concluzionează că și un cadavru ar fi arătat mai

RENDEZ-VOUS CU RAMA

„viu“, astfel că îndată ce aduse trofeul la bordul lui *Endeavour* începu să-l disece.

Păianjenul era atât de fragil încât se desfăcea în bucăți, aproape fără a fi nevoie de intervenția ei. Îi dezarticulă picioarele, apoi trecu la carapacea delicată, care se despică după trei sectoare sferice mari, ca o portocală.

După câteva clipe de totală stupoare – deoarece înăuntru nu exista nimic identificabil – , Laura făcu o serie de fotografii, apoi luă bisturiul.

De unde să pornească? Să închidă ochii și să taie la întâmplare, n-ar fi fost foarte științific.

Lama pătrunse fără a întâlni practic nici un fel de rezistență. Peste o secundă, țipătul extrem de necivilizat al medicului-șef Laura Ernst răsună pe toată lungimea și lățimea lui *Endeavour*.

Sergentul McAndrews avu nevoie de douăzeci de minute să potolească cimpii alarmați.

34. EXCELENȚA SA REGRETĂ...

— După cum știți, domnilor, rosti ambasadorul marțian, de la ultima noastră întrunire au avut loc mai multe evenimente. Avem destule de analizat... și de hotărât. Cu atât mai mult îmi pare rău că distinsul nostru coleg de pe Mercur nu este prezent...

Ultima afirmație nu era complet sinceră. Lui Bose nu-i părea chiar atât de rău că Excelența Sa, ambasadorul Mercurului, absentă. În schimb îl măcina îngrijorarea. Instinctul de diplomat îi spunea că se petrecea ceva și, în ciuda excelentelor sale surse de informații, nu avea nici cea mai vagă idee despre ce anume se întâmpla.

Mesajul de scuze al ambasadorului fusese politicos, fără să dezvăluie nimic. Excelența Sa regreta că probleme urgente și care nu puteau fi amânate îl împiedicau să participe la întrunire, fie personal, fie prin intermediul hologramelor. Lui Bose îi venea însă foarte greu să creadă că exista un lucru mai urgent și mai important decât Rama.

— Doi dintre membrii comitetului au de făcut comunicări. Pentru început, dau cuvântul domnului profesor Davidson.

Membrii Comitetului se foiră neliniștiți. Cei mai mulți considerau că astronomul, cu binecunoscutele sale teorii cosmice, nu era cel mai potrivit pentru postul de Președinte al Consiliului Consultativ Spațial. Uneori lăsa impresia că formele inteligente de viață constituiau un regretabil amestec în universul maiestuos al stelelor și galaxiilor și că ar fi fost nepoliticos să le fie acordată o atenție excesivă. Faptul acesta nu-i încânta pe exobiologii, ca dr. Perera, cu o părere total opusă. Pentru ei, unicul țel al Universului îl constituia nașterea rațiunii, referindu-se plini de dispreț la fenomenele pur astronomice. „Materie moartă“ era expresia lor favorită.

— Domnule ambasador, rosti savantul, în ultimele zile am studiat comportamentul neobișnuit al lui Rama și aș vrea să prezint concluziile la care am ajuns. Unele dintre ele sunt oarecum surprinzătoare.

Dr. Perera îl privi uimit, apoi zâmbi sarcastic. Era gata să aprobe orice ar fi reușit să-l surprindă pe profesorul Davidson.

— În primul rând, este vorba despre fenomenele remarcabile petrecute pe parcursul zborului tânărului locotenent în emisfera sudică. Deși spectaculoase, descărcările electrice nu sunt importante. Se poate arăta destul de ușor că ele nu implică o energie mare. Au coincis însă cu o schimbare a vitezei de rotație a lui Rama și a poziției sale... deci a orientării spațiale. Acest lucru a implicat o cantitate uriașă de energie. Fulgerele care au fost cât pe aici să-l coste viața pe domnul... ăă... Pak au reprezentat un subprodus minor, simple scurgeri ale uriașilor conductori electrici de la Polul Sud.

De aici trag două concluzii. Atunci când o navă — și în ciuda dimensiunilor sale fantastice, Rama este o navă — își schimbă poziția, asta semnifică o schimbare de orbită. Suntem deci obligați să luăm în serios afirmațiile celor care susțin că Rama nu se întoarce în spațiu, ci se pregătește să devină un însoțitor al sistemului nostru solar.

Dacă așa stau lucrurile, atunci *Endeavour* trebuie să fie pregătită să aprindă jeturile (așa se spune despre nave, nu?) în orice clipă. Cât timp este atașată fizic de Rama, se găsește într-un pericol real. Bănuiesc că domnul comandant Norton este deja conștient de această posibilitate, însă cred că ar fi bine să-l avertizăm încă o dată.

— Vă mulțumesc, domnule profesor. Da... domnule Solomons?

— Aș dori să completez afirmațiile antevorbitorului meu. Se pare că Rama și-a schimbat orbita *fără* să utilizeze jeturi, sau alte dispozitive cu reacție. Acest lucru, mi se pare, permite doar două ipoteze.

Prima: Rama este dotat cu giroscopae interne, sau cu echivalentele lor. În acest caz, ar trebui să fie enorme. Unde se găsesc?

A doua ipoteză ar răsturna întreaga fizică cunoscută nouă; Rama posedă un sistem de propulsie fără reacție. Așa-zisul Motor Cosmic, în care domnul profesor Davidson nu crede. Dacă lucrurile se prezintă așa, Rama poate executa aproape orice manevră. Vom fi incapabili să-i anticipăm mișcările, fie și cu aproximație.

În mod vizibil, pe diplomați îi uimeau ultimele remarci, iar astronomul refuză să se lase atras în polemică. Îi ajungea pentru o singură zi.

— Dacă nu aveți nimic împotriva, eu voi rămâne fidel legilor fizicii, până nu mă voi vedea obligat să renunț la ele. Dacă n-am găsit giroscopae în Rama, probabil n-am căutat destul de bine în locurile cuvenite.

Ambasadorul Bose observă că Perera devenea nerăbdător. În mod normal, exobiologului îi plăcea să se angajeze în speculații. Acum, pentru întâia oară, avea însă date precise pe care să se bazeze. Știința sa, multă vreme considerată o rudă mai săracă, se transformase peste noapte.

— Perfect... dacă nu mai sunt alte comentarii, domnul Perera are de făcut o comunicare importantă.

— Vă mulțumesc, domnule ambasador. Am văzut cu toții că deținem în prezent o formă de viață ramană, iar alte câteva au fost observate în apropiere. Medicul-șef din *Endeavour* a redactat un raport complet despre disecția creaturii-păianjen.

Trebuie spus din capul locului că unele rezultate uimesc și că în alte condiții aș fi refuzat să le dau crezare.

În mod clar, păianjenul este organic, deși chimia lui diferă de a noastră din multe puncte de vedere – conține cantități considerabile de metale ușoare. Totuși, din rațiuni principiale, ezit să-l denumesc animal.

Unu: nu pare să posede gură, stomac, intestine... nici o modalitate de digestie a hranei! Doi: nu are organe respiratorii, plămâni, sânge, sau aparat de reproducere...

Mă veți întreba: atunci ce are? Ei bine, există o musculatură simplă, care-i controlează cele trei picioare și cele trei tentacule, ori senzori. Posedă creier... destul de complex, dirijând în special vederea trioculară. Dar optzeci la sută din trup este alcătuit dintr-un fagure de celule mari,

care și-au anunțat prezența într-un mod atât de neplăcut pentru medicul-șef. Dacă Ernst ar fi fost mai norocoasă, ar fi recunoscut-o la timp, deoarece respectiva structură ramană este singura care *există* pe Pământ... deși numai la câteva animale marine.

În majoritate, păianjenul constituie pur și simplu o baterie, foarte asemănătoare cu țiarii electrici. În acest caz însă, curentul nu este folosit pentru autoapărare. *Este sursa de energie a creaturii!* Tocmai de aceea ea nu prezintă aparate de digestie sau de respirație, fiindcă nu necesită asemenea mijloace primitive. Întâmplător, asta înseamnă că s-ar simți perfect în vid...

Avem prin urmare o ființă care, prin scop și intenție, nu reprezintă decât un ochi mobil. Nu are organe de manipulare – tentaculele sunt mult prea fine. Dacă mi s-ar da aceste detalii despre o mașină, aș spune că este un simplu mijloc de recunoaștere.

Comportamentul se potrivește descrierii. Păianjenii nu fac altceva decât să alerge și să privească lucrurile. Asta e tot ceea ce *pot*...

Celelalte animale diferă însă. Crabul, steaua-de-mare, rechinii, alte denumiri mai potrivite nu avem, sunt evident capabile să manipuleze obiecte în mediul lor, părând specializate pentru anumite funcții. Presupun că și ele se alimentează cu energie electrică deoarece, aidoma păianjenului, nu posedă orificii bucale.

Sunt convins că înțelegeți problemele de biologie ce decurg de aici. Oare astfel de creaturi au evoluat în mod natural? Personal, nu cred. Ele par *proiectate*, ca mașinării, pentru anumite munci. Dacă ar trebui să le descriu, le-aș

RENDEZ-VOUS CU RAMA

spune roboți – roboți organici – ceva pentru care pe Pământ nu există analogie.

Dacă Rama este o navă, poate că roboții aceștia fac parte din echipaj. Cât despre modul cum s-au născut, cum au fost construiți, îmi vine greu să am vreo părere. Bănuiesc că răspunsul se găsește în New York. Dacă Norton și oamenii lui vor aștepta suficient, s-ar putea să întâlnească ființe tot mai complexe, cu un comportament imprevizibil. La un moment dat îi vor întâlni probabil și pe ramani, pe adevărații creatori ai acestei lumi.

Când se va petrece *asta*, domnilor, nu va mai fi nici un fel de îndoială...

35. CURIERUL SPECIAL

Comandantul Norton dormea adânc atunci când transmisionistul îl smulse din ținutul viselor. Se afla în vacanță cu familia sa marțiană, zburând peste vârful uimitor și încununat de zăpadă al lui Nix Olympica: cel mai mare vulcan al sistemului solar. Micuța Billie îi povestea ceva; n-avea să mai știe niciodată ce anume.

Visul se risipi; realitatea o reprezenta ofițerul de cart al navei.

— Iartă-mă că te-am trezit, șefu', rosti locotenentul Kirchhoff. O prioritate AAA de la cartierul general.

— Spune, făcu Norton somnoros.

— N-am cum. Este codificată, pentru comandant, personal.

Norton se deșteaptă imediat. În întreaga lui carieră recepționase de trei ori un astfel de mesaj și de fiecare dată adusesese necazuri.

— Drace! exclamă el. Acum ce facem?

Locotenentul nu se obosi să-i răspundă. Fiecare înțelegea perfect despre ce era vorba; o situație neprevăzută în Regulamentul de Bord. În mod normal, comandantul se găsea la numai câțiva metri de cabina sa, unde

păstra codul în seif. Dacă pornea în clipa aceea, Norton ar fi ajuns pe navă după patru-cinci ore, epuizat. Nu așa trebuia soluționată o prioritate de clasă AAA.

— Jerry, spuse în sfârșit. Cine-i la centrală?

— Nimeni. Eu singur am făcut legătura.

— Înregistrarea e oprită?

— Printr-o stranie încălcare a regulamentului, da.

Norton zâmbi. Jerry era cel mai bun ofițer de cart pe care-l avusese vreodată. Știa să anticipeze.

— Bine. Știi unde țin cheia. Cheamă-mă tu.

Următoarele zece minute așteptă cât mai răbdător, încercând, fără prea mult succes, să se gândească la alte lucruri. Detesta să irosească efort cerebral; era greu de prevăzut că ar fi ghicit conținutul mesajului și oricum urma să-l afle în curând. *După aceea* n-avea decât să-și facă griji în mod eficient.

Când locotenentul îl sună din nou, glasul îi era în mod limpede plin de încordare.

— Nu-i tocmai *urgent*, șefu'... încă o oră nu contează. Prefer să evit radioul, îl trimit printr-un mesager.

— Dar *de ce*... în sfârșit bine... mă încred în judecata ta. Cine-l va aduce?

— Chiar eu. Vă anunț când ajung la Butuc.

— Deci Laura rămâne de cart...

— Pentru cel mult un ceas. Mă voi întoarce imediat la bord.

Un medic nu avea capacitatea de a fi ofițer de cart, tot așa cum un comandant de navă nu putea executa o operație chirurgicală. Uneori, în cazuri excepționale, pozițiile fu-

ARTHUR C. CLARKE

seseră inversate, dar nu era recomandabil. În fine, dacă o regulă fusese deja încălcată...

— Pentru jurnalul de bord, n-ai părăsit nava nici o clipă. Ai trezit-o pe Laura?

— Da. E încântată de ocazie.

— Noroc că medicii sunt învățați să păstreze secretul. Ah... ai trimis confirmarea?

— Bineînțeles, în numele tău.

— Atunci aștept.

Era de-a dreptul imposibil să mai alunge gândurile neliniștitoare. „Nu-i *tocmai* urgent... dar prefer să evit radioul...”

Un lucru era limpede. În noaptea aceea comandantul n-avea să doarmă mult.

36. SUPRAVEGHETORUL

Sergentul Pieter Rousseau știa de ce se oferise voluntar în misiunea aceea; în multe privințe însemna împlinirea unui vis din copilărie.

Pe la șase-șapte ani, fusese fascinat de telescoape și-și petrecuse mare parte a copilăriei colecționând lentile de felurite tipuri și mărimi. Le montase în tuburi de carton, sporind permanent puterea instrumentelor, până ce se familiarizase cu Luna, planetele, stațiile spațiale mai apropiate și întregul peisaj pe o rază de treizeci de kilometri în jurul casei.

În privința locului nașterii sale avusese noroc: munții Colorado, un peisaj măreț și spectaculos în aproape orice direcție. Petrecuse ore întregi explorând, în deplină siguranță, piscurile care, an de an, răpuneau alpiniștii neglijenți. Deși văzuse multe, își imagina încă și mai multe. Îi plăcea să pretindă că dincolo de fiecare creastă stâncoasă, dincolo de bătaia telescopului, se întindeau tărâmurî fermece, populate de animale fantastice. De aceea, ani în șir evită să cutreiere locurile studiate prin telescop, știind că realitatea nu se confundă cu visul.

De pe axul central al lui Rama, supraveghea și urmărea în prezent minuni mai presus de imaginația copilăriei. În fața lui se întindea o lume întreagă, ce-i drept mică, totuși un om își putea petrece întreaga viață explorând patru mii de kilometri pătrați, chiar dacă aceștia aveau un aspect mort și uniform.

Iată însă că în Rama apăruse viața, cu toate posibilitățile ei infinite. Dacă roboții biologici nu erau ființe vii, atunci cu siguranță constituiau imitații foarte bune.

Nimeni nu știa cine inventase cuvântul „biot”. Termenul părea să fi apărut instantaneu, aidoma generațiilor spontane. Din postul lui de pe Butuc, deasupra tuturor, Pieter era supraveghetor-șef al bioților și începuse – așa credea el – să priceapă câte ceva din comportamentul acestora.

Păianjenii erau senzori mobili, utilizând vederea și probabil simțul tactil pentru a examina interiorul lui Rama. La un moment dat fuseseră câteva sute, alergând pretutindeni, dar dispăruseră după numai două zile. Actualmente, era o surpriză să zărești măcar unul.

Fuseseră înlocuiți de o menajerie întreagă de creaturi mult mai impresionante, iar găsirea unor denumiri pentru ele nu fusese o sarcină ușoară. Mai întâi apăruseră Spălătorii-de-Geamuri, lustruind cu picioarele cu pernuțe cei șase sori interiori pe toată lungimea lor. Proiectate în partea opusă a lumii, umbrele lor enorme pricinuiau adeseori eclipse.

Crabul care sfârtecase *Libelula* părea să fie un Gunoier. Un șir de ființe identice invadase Tabăra Alfa și căraseră deșeurile îngrămadite de jur împrejur; ar fi luat

totul dacă Norton și Mercer n-ar fi rămas locului, barându-le drumul. Confruntarea fusese neliniștitoare, însă scurtă. După aceea, Gunoierii înțeleseseră ce aveau voie să atingă și ce nu, sosind la intervale regulate să vadă dacă era nevoie de serviciile lor. Aranjamentul respectiv se dovedise minunat și indica un grad ridicat de inteligență, fie din partea Gunoierilor înșiși, fie din partea unei entități care-i controla din altă parte.

În privința eliminării resturilor, rezolvarea era simplă: totul se azvârlea în ocean, unde probabil se descompunea în elemente reutilizabile. Procesul dura puțin; *Resolution* dispăruse peste noapte, spre marea nemulțumire a lui Ruby Barnes. Norton o consolase, spunându-i că-și îndeplinise în mod strălucit misiunea și că n-ar mai fi permis nimănui s-o folosească. Probabil că Rechinii nu puteau fi la fel de discriminatori ca Gunoierii.

Nici un astronom care ar fi descoperit o planetă necunoscută n-ar fi fost mai fericit decât Pieter, atunci când descoperea un tip nou de biot și-l fotografia prin telescop. Din nefericire, se părea că speciile interesante mișunau la Polul Sud, îndeplinind sarcini misterioase în jurul Coarnelor. La răstimpuri, o ființă centipedă înzestrată cu ventuze putea fi observată explorând chiar Cornul Mare, în timp ce în jurul vârfurilor mai mici, Pieter întrezărise o creatură masivă, un fel de încrucișare între hipopotam și bulldozer. Mai exista chiar și o girafă cu două gâturi, slujind probabil drept macara mobilă.

Poate că, aidoma oricărei nave, Rama avea nevoie de teste, reparații și verificări după lungul ei voiaj. Echipajul începuse lucrul; când aveau să apară pasagerii?

Clasificarea bioților nu constituia principala sarcină a lui Pieter, care avea consemnul să supravegheze cele două sau trei grupuri de explorare, aflate permanent pe câmpie, și să le avertizeze de apropierea oricărei creaturi. La fiecare șase ore, era înlocuit de orice persoană disponibilă, dar fuseseră ocazii în care rămăsese la postul de observație douăsprezece ore în șir. Drept rezultat, cunoștea geografia lui Rama mai bine decât toți ceilalți. Îi era la fel de familiară ca munții Colorado ai tinereții sale.

Când Jerry Kirchhoff ieși din Ecluza Alfa, Pieter pricepu imediat că se petrecea ceva neobișnuit. În timpul perioadei de somn nu aveau loc transferuri de personal, iar acum, conform Timpului Navei, trecuse de miezul nopții. Pieter își aminti problemele pe care le aveau din cauza numărului mic de oameni, dar fu șocat de o încălcare mult mai gravă a regulamentului.

— Jerry... cine-i de cart pe navă?

— *Eu*, rosti calm locotenentul, desfăcându-și casca. Doar nu mă crezi în stare să părăsesc puntea când sunt de serviciu, nu?

Introduse mâna sub costum și scoase o cutie de conserve cu eticheta „SUC CONCENTRAT DE PORTOCAL, 5 LITRI“.

— Tu te pricepi la asta, Pieter. Șefu' o așteaptă.

Pieter luă cutia, apoi observă:

— Sper că are suficientă greutate. Uneori rămân agățate pe prima terasă.

— Tu ești expertul.

Ceea ce era adevărat. Observatorii din Butuc dobândiseră suficientă abilitate în expedierea pe câmpie a

micilor obiecte uitate, sau a celor de care era stringentă nevoie. Dificultatea o reprezenta depășirea zonei de gravitație redusă, fără a fi puternic influențate de efectul Coriolis care le-ar fi îndepărtat de tabără în cursul rostogoliri de opt kilometri.

Pieter se propti zdravăn în picioare, prinse cutia și o azvârli în josul feței verticale. N-o aruncă direct către Tabăra Alfa, ci sub un unghi de aproximativ treizeci de grade față de aceasta.

Aproape imediat, frecarea reduse viteza inițială a proiectilului, dar interveni pseudo-gravitația lui Rama, care îl sili în jos, cu viteză aproape constantă. Se izbi o dată la baza punții, descrise un arc lent în aer și trecu de prima terasă.

— Acum e-n regulă, făcu Pieter. Faci pariu?

— Nu, sosi prompt răspunsul. Știi mai multe decât mine.

— N-ai sânge de sportiv. Să-ți mai spun ceva... se va opri la cel mult trei sute de metri de tabără.

— Asta nu-mi pare foarte aproape.

— Când ai chef, încearcă. Pe Joe l-am văzut greșind cu doi kilometri.

Cutia nu mai sălta; gravitația devenise îndeajuns de puternică pentru a o ține lipită de fața curbă a Domului Nordic. Când ajunse la a doua terasă, se rostogolea cu douăzeci-treizeci de kilometri pe oră, viteza maximă permisă pe care o permitea frecarea.

— Acum trebuie să așteptăm, zise Pieter așezându-se înaintea telescopului, ca să poată urmări mesagerul. Va sosi în zece minute. Aha, uite-l pe șefu'... m-am obișnuit

să-i recunosc pe oameni din unghiul ăsta... Se uită în sus, spre noi.

— Cred că telescopul îți dă un sentiment de putere.

— Cam așa ceva. Sunt singurul care știe tot ceea ce se întâmplă în Rama. Cel puțin am *crezut* că știu, adăugă el semnificativ, privindu-l reprobator pe Kirchhoff.

— Dacă ești atât de curios, șefu' și-a terminat pasta de dinți.

Conversația lăncezi, iar în cele din urmă Pieter reluă:

— Regret că n-ai pariat... șeful n-are de mers decât cincizeci de metri... Gata, a văzut-o... Misiune încheiată.

— Mulțumesc, Pieter... o treabă pe cinste. Te poți întoarce la culcare.

— La culcare?! Sunt de veghe până la ora 4!

— Iartă-mă, *cred* totuși că ai dormit. Altminteri, cum ai fi putut visa toate astea?!

CARTIERUL GENERAL AL MISIUNII SPAȚIALE
CĂTRE COMANDANTUL NAVEI ENDEAVOUR PRI-
ORITATE AAA. CLASIFICARE PENTRU COMAN-
DANT PERSONAL. A NU SE ÎNREGISTRA.

PAZA SPAȚIALĂ RAPORTEAZĂ CĂ SPRE
RAMA SE ÎNDREAPTĂ UN OBIECT DE MARE
VITEZĂ. SE PARE CĂ A FOST LANSAT DE PE MER-
CUR ACUM 10-12 ZILE. DATA APROXIMATIVĂ A
INTERCEPȚIEI ÎN CAZUL MENȚINERII ORBITEI:
ZIUA 322, ORA 15. ESTE POSIBILĂ EVACUAREA
ÎNAINTE DE ACEASTĂ DATĂ. AȘTEPTAȚI
INSTRUCȚIUNI ULTERIOARE.

C. G.

Norton citi mesajul de șase ori, pentru a memora data. În interiorul lui Rama, scurgerea timpului se ținea greu minte; fu silit să-și examineze ceasul-calendar și constată că era ziua 315. Deci aveau la dispoziție numai o săptămână...

Mesajul înspăimânta nu doar prin conținut, ci mai ales prin implicații. Mercurienii executaseră o lansare clandestină, ceea ce, în sine, constituia o violare a Legii Spațiului. Concluzia era evidentă; „obiectul“ nu putea fi decât un proiectil.

Dar *de ce*? Era de necrezut, sau aproape de necrezut, că aveau să riște primejduirea lui *Endeavour*. Probabil urmau să fie avertizați chiar de către mercurieni. În caz de pericol, se puteau desprinde în câteva ore, deși ar fi făcut-o numai în caz excepțional și la ordinul personal al Comandantului General.

Încet și gânditor, se îndreptă către complexul de întreținere a vieții și aruncă mesajul într-un electrosan. Strălucirea orbitoare a luminii laserului sclipi prin interstițiul de sub capac, anunțându-l că cerințele de securitate fuseseră respectate. Păcat, se gândi comandantul, că nu toate problemele puteau fi rezolvate atât de rapid și de igienic.

37. PROIECTILUL

Proiectilul-rachetă se afla la cinci milioane de kilometri depărtare, când strălucirea plasmei jeturilor sale de frânare deveni vizibilă în telescopul principal al lui *Endeavour*. Secretul fusese deja dezvăluit și Norton anunțase, fără tragere de inimă, a doua – și probabil ultima – evacuare a lui Rama. Totuși nu intenționa să plece până ce evenimentele nu-i mai ofereau alternative.

Terminând manevrele de frânare, musafirul nedorit dinspre Mercur ajunse la numai cincizeci de kilometri de Rama, și aparent îl observa prin intermediul camerelor TV. Aparatele respective se distingeau limpede, unul la prova și altul la pupa, alături de câteva antene mici și una disc, direcțională, îndreptată evident spre luminița îndepărtată a lui Mercur. Norton se întreabă ce instrucțiuni și informații se schimbau în ambele sensuri, prin fasciculul acela.

Mercurienii nu puteau afla nimic nou. Descoperirile lui *Endeavour* fuseseră difuzate în întregul sistem solar. Racheta care bătuse toate recordurile de viteză pentru a ajunge până la ei reprezenta doar o extensie a voinței creatorilor, un instrument al Țelurilor lor. Scopul urma să fie în scurt timp cunoscut: peste trei ore, ambasadorul

Mercurului la Uniunea Planetară avea să adreseze Adunării Generale.

Oficial, racheta încă nu exista. Nu avea nici un fel de semne de identificare și nu emitea pe o frecvență standard. Toate constituiau ilegalități serioase, dar nici PAZA SPAȚIALĂ nu protestase deocamdată în mod oficial. Toți așteptau, cu o nerăbdare nervoasă, să vadă ce se va întâmpla în continuare.

Trei zile se scurserseră de la vestea apariției (și originii) rachetei; în tot acest răstimp, mercurienii tăcuseră cu încăpățănare. La asta se pricepeau foarte bine, când le convenea.

Unii psihologi pretindeau că era aproape imposibil să înțelegi pe deplin mentalitatea unui individ născut și educat pe Mercur. Exilați pentru totdeauna de pe Pământ datorită gravitației de trei ori mai mari, mercurienii veneau pe Lună să privească, de la o distanță relativ mică, planeta strămoșilor – uneori a părinților –, însă de vizitat nu aveau s-o viziteze niciodată. De aceea, inevitabil, pretindeau că nici n-o doresc.

Afirmau, de asemenea, că disprețuiesc ploile blânde, câmpiile întinse, lacurile, mările și cerul albastru, toate reprezentând lucruri cunoscute de ei doar din înregistrări. Deoarece planeta lor era practic scăldată în energie solară, iar temperatura în timpul zilei atingea adesea șase sute de grade, ei afișau o duritate superioară, dar care nu rezista la o examinare mai amănunțită. Ba chiar, din punct de vedere fizic, se dovedeau slabi, întrucât nu puteau supraviețui decât complet izolați de mediul ambiant. Chiar dacă ar fi

suportat gravitația, o zi caldă în orice țară ecuatorială de pe Pământ ar fi afectat rapid orice mercurian.

Totuși, în problemele cu adevărat importante, erau *realmente* duri. Presiunile psihologice ale stelei atât de apropiate, problemele tehnice ale adaptării pe o planetă încăpățânată și ale smulgerii celor necesare vieții din interiorul acesteia, totul produsese o civilizație spartană și, sub multiple aspecte, admirabilă. Te puteai bizui pe mercurieni; dacă promiteau un lucru, se țineau de cuvânt... dar la prețuri considerabile. Glumeau între ei, spunând că dacă Soarele avea să se transforme cândva într-o novă, ei l-ar fi readus la dimensiunile anterioare, dacă li se oferea prețul cerut. Pe restul planetelor însă se afirma, tot în glumă, că orice copil cu interes în artă, filozofie, sau matematică pură, era azvârlit fără ezitare în bazinele hidroponice. În privința criminalilor și psihopaților, aceasta nu era cătuși de puțin o glumă. Reprezentau un lux pe care Mercur nu și-l putea permite.

Comandantul Norton vizitase o singură dată planeta, rămăsese extrem de impresionat, ca majoritatea vizitatorilor, și se împrietenise cu mulți locuitori. În Port Lucifer se îndrăgostise de o fată și chiar se gândise să semneze un contract pe trei ani, însă dezaprobarea părintească a tuturor celor aflați dincolo de orbita venusiană fusese prea puternică. Nu regreta prea mult.

— Șefu', mesaj AAA de pe Terra, anunță puntea. Voce și imprimat de la Comandantul General. Ești pregătit?

— Verificați și îndosariați textul, mie transmiteți-mi mesajul vocal.

Glasul amiralului Hendrix suna calm și normal, de parcă ar fi dat un ordin de rutină, nu soluția unei situații unice în istoria zborurilor spațiale. El nu se afla însă la zece kilometri de bombă.

— C. G. către comandantul lui *Endeavour*. Vă transmit un rezumat scurt al situației, așa cum o vedem noi. Adunarea Generală se întrunește la orele 14 și veți asculta ședința. Este posibil să fie nevoie să acționați imediat fără acordul nostru prealabil, așa încât, iată despre ce este vorba.

Am analizat fotografiile pe care ni le-ați trimis. Vehiculul este o sondă spațială standard, modificată pentru accelerații mari și probabil direcționată prin laser. Dimensiunile și masa corespund unei bombe cu fuziune, în domeniul 500-1 000 megatone. Mercurienii folosesc în mod curent sarcini de 100 de megatone în operațiunile lor miniere și de aceea n-au avut dificultăți în asamblarea ei.

Experții noștri apreciază că aceasta reprezintă puterea minimă pentru distrugerea lui Rama. Dacă va exploda în partea cea mai subțire a blindajului, sub Oceanul Cilindric, acesta va fi străpuns, iar mișcarea de rotație va amplifica efectul distructiv.

Presupunem că mercurienii, dacă vor întreprinde o asemenea acțiune, vă vor acorda timp suficient să vă desprindeți de Rama. Este bine să știți că radiațiile gama ale detonării bombei sunt periculoase până la o mie de kilometri.

Nu acesta este însă pericolul cel mare. Fragmentele lui Rama, cântărind tone și rotindu-se cu aproape o mie de kilometri pe oră, v-ar distruge *indiferent* de distanță. Vă

ARTHUR C. CLARKE

recomandăm, deci, să vă îndepărtați în direcția axei de rotație, ea fiind singura în care nu vor fi proiectate fragmente. Limita minimă de siguranță: zece mii de kilometri.

Mesajul acesta nu poate fi interceptat. Este transmis prin canalul aleatoriu multiplu, de aceea vă vorbesc necodificat. Răspunsul vostru s-ar putea să nu fie în aceeași siguranță – prin urmare, atenție și, dacă-i necesar, folosiți codul. Vă voi contacta imediat după închiderea lucrărilor Adunării. Sfârșitul mesajului. C. G. Terminat.

38. ADUNAREA GENERALĂ

Conform manualelor de istorie, deși nimeni nu credea în ele la modul serios, existase o vreme când vechile Națiuni Unite numărau 172 de membri. Uniunea Planetară avea numai șapte și uneori asta constituia un impediment. În ordinea distanței față de Soare, aceștia erau Mercur, Pământ, Luna, Marte, Ganimede, Titan și Trițon.

Lista conținea numeroase omisiuni și neajunsuri pe care, probabil, viitorul avea să le îndrepte. Criticii nu conțineau să repete că Uniunea Planetară nu era câtuși de puțin a planetelor, ci mai mult a sateliților. Apoi, părea ridicol ca giganții Jupiter, Saturn, Uranus și Neptun să nu fie incluși.

Nimeni însă nu trăia pe cele patru uriașe gazoase și probabil că nici nu avea să trăiască vreodată. Același lucru se putea spune despre cealaltă absență importantă, Venus. Până și cei mai entuziaști ingineri planetari cădeau de acord că îmblânzirea lui Venus cerea secole; între timp, mercurienii stăteau cu ochii pe ea și, fără îndoială, făceau planuri cu bătaie lungă.

Reprezentarea separată a Pământului și a Lunii generase alte dispute; ceilalți membri argumentau că în felul

acesta se concentra prea multă putere într-un singur colț al sistemului solar. Totuși pe Lună locuiau mai mulți oameni decât pe oricare alt corp ceresc, cu excepția Pământului, și în plus găzduia sediul Uniunii Planetare. Terra și Selena aveau însă atât de rar aceleași opinii, încât nu exista pericolul creării unui bloc de influență.

Marte reprezenta în același timp asteroizii, cu excepția grupului icarian (tutelat de Mercur) și puținilor care aveau periheliul dincolo de Saturn și care erau revendicați de Titan. Într-o bună zi, asteroizii mari ca Pallas, Vesta, Juno și Ceres aveau să fie îndeajuns de importanți ca să aibă proprii lor ambasadori, iar atunci numărului membrilor U.P. avea să i se mai adauge o cifră.

Ganimede nu-l reprezenta numai pe Jupiter, o masă mai mare decât întreg restul sistemului solar pus laolaltă, ci și pe cei aproximativ cincizeci de sateliți jupiterieni (dacă se includeau și capturile temporare din centura asteroizilor – juriștii încă mai deliberau aspectele problemei). În același mod, Titan îi desemna pe Saturn cu inelele și cu cei peste treizeci de sateliți însoțitori.

În cazul lui Triton, situația devenea și mai complexă. Satelitul lui Neptun constituia cel mai îndepărtat corp permanent locuit din sistemul solar. Drept urmare, ambasadorul său avea o răspundere sporită. El vorbea în numele lui Uranus și a celor opt sateliți (nici unul locuit), al lui Neptun și al celor trei sateliți ai acestuia, al lui Pluto cu unicul său însoțitor și al Persefonei singuratice. Dacă dincolo de Persefona orbitau și alte planete, ele urmau să fie reprezentate tot de Triton. Și de parcă toate astea n-ar fi fost suficiente, ambasadorul Beznei Exterioare, cum era

poreclit câteodată, fusese auzit întrebând direct: „Dar cometele?”. Părerea generală era că numai viitorul avea să rezolve problema respectivă.

Într-un sens, viitorul sosise deja. După unele definiții, Rama *era* o cometă, acestea fiind singurele vizitatoare din spațiul interstelar, iar multe descriseseră orbite hiperbolice, chiar mai apropiate de Soare decât Rama. Orice avocat ar fi dezvoltat un caz întreg din așa ceva... iar reprezentantul Mercurului era unul dintre cei mai buni.

— Are cuvântul Excelența Sa, ambasadorul Mercurului.

Delegații erau dispuși în sens invers acelor de ceasornic și în ordinea depărtării de Soare, astfel că mercurianul se găsea în extrema dreaptă a președintelui. Până în ultimul moment lucrase concentrat asupra calculatorului. Acum își scoase ochelarii cu lentile polarizate, care nu permiteau altcuiva să-i citească ecranul, luă câteva file cu notițe și se ridică în picioare.

— Domnule președinte și stimați colegi, doresc să încep printr-un succint rezumat al situației cu care suntem confrunțați.

Poate că la alți vorbitori, expresia „un succint rezumat” ar fi trezit suspine în rândul delegaților; se știa însă că mercurienii nu se jucau cu vorbele.

— Gigantica navă spațială, sau asteroidul artificial botezat Rama, a fost detectat cu peste un an în urmă în regiunea de dincolo de Jupiter. Inițial s-a crezut că este un corp ceresc natural, deplasându-se pe o orbită hiperbolică în jurul Soarelui, pentru a reveni după aceea în spațiu.

Când i s-a descoperit adevărata natură, s-a ordonat navei de cercetare solară *Endeavour* să execute rendez-vous. Sunt convins că-i vom felicita împreună pe comandantul Norton și pe echipajul său pentru modul eficient în care au îndeplinit această misiune.

La început, s-a considerat că Rama era mort, înghețat de atâtea sute de mii de ani, astfel că nu exista posibilitatea unei redeșteptări la viață. Din punct de vedere biologic, acest lucru poate fi încă adevărat. Aproape toți cei care au studiat problema par a fi de acord că, indiferent de complexitate, nici un organism viu nu poate supraviețui unei conservări mai lungi de câteva secole. Chiar la zero absolut, efectele cuantice reziduale șterg prea multe informații celulare pentru ca reînvierea să fie posibilă. Se părea deci că Rama, deși prezenta o imensă importanță arheologică, nu va crea probleme astropolitice majore.

În prezent este evident că aceasta a fost o atitudine extrem de naivă, deși de la bun început au fost unii care au arătat că Rama se îndrepta cu prea multă precizie spre Soare pentru a fi vorba de o simplă întâmplare.

S-ar fi putut susține, ceea ce s-a și întâmplat, că Rama reprezintă un experiment eșuat. Și-a atins obiectivul propus, dar rațiunea care i-a determinat construcția n-a supraviețuit. Actualmente, opinia aceasta pare de asemenea simplistă, deoarece subestimează clar entitățile cu care avem de-a face.

Ceea ce am omis să luăm în considerație a fost posibilitatea supraviețuirii *non*-biologice. Dacă acceptăm teoria foarte plauzibilă a domnului Perera, care, într-adevăr, oferă răspuns tuturor întrebărilor, creaturile observate în

interiorul lui Rama nu au existat până cu puțin timp în urmă. Codurile sau șabloanele lor erau stocate într-o bancă centrală de informații, pentru ca la momentul oportun, să fie construite din materiile prime disponibile – probabil din supa organo-metalică a Oceanului Cilindric. Așa ceva ne depășește posibilitățile tehnice, fără a ridica însă probleme teoretice. Știm că circuitele solide, spre deosebire de materia vie, sunt capabile să stocheze informații fără degradare, o perioadă nedeterminată de timp.

Așadar Rama are acum condiții complete de funcționare, servind scopului constructorilor, oricine ar fi fost ei. Din punctul nostru de vedere, nu contează dacă ramanii au murit de un milion de ani, sau dacă vor fi, la rândul lor, reconstruiți, alăturându-se dintr-o clipă în alta servitorilor. Cu ei, ori fără ei, voința le este îndeplinită... și va continua să fie îndeplinită.

Rama ne-a dovedit că sistemul său de propulsie funcționează. În câteva zile se va afla la periheliu unde, în mod logic va executa o schimbare importantă de orbită. Vom avea astfel în curând o planetă nouă, deplasându-se în spațiul solar asupra căruia își exercită jurisdicția guvernul meu. S-ar putea, desigur, să facă alte schimbări de traiectorie, ocupând în cele din urmă o orbită la o distanță oarecare de Soare. Poate chiar să devină satelitul unei planete majore, de pildă al Pământului...

Există deci, stimați colegi, o serie întreagă de posibilități, dintre care unele extrem de serioase. Este o greșală să afirmăm că aceste creaturi sunt în mod *sigur* pașnice și că nu doresc să se amestece în treburile noastre. Dacă au venit în sistemul solar înseamnă că doresc ceva de aici.

Chiar dacă ar fi vorba doar despre cunoașterea științifică... gândiți-vă cum pot fi utilizate aceste cunoștințe.

Ne confruntăm cu o tehnologie care ne este superioară cu sute, sau poate cu mii de ani, cu o *cultură* cu care e posibil să n-avem nici un punct comun. Am studiat comportamentul roboților biologici – bioții – în interiorul lui Rama, așa cum apar aceștia pe filmele transmise de comandantul Norton și am ajuns la unele concluzii pe care dorim să vi le comunicăm.

Poate că noi, pe Mercur, suntem lipsiți de șansa studierii unor forme de viață indigene. Deținem însă înregistrări complete ale zoologiei terestre, și astfel am descoperit o asemănare izbitoare cu Rama.

Mă refer la colonia de termite. Ca și Rama, este o lume artificială cu un mediu controlat. Ca și Rama, funcționarea ei depinde de o serie întreagă de organisme specializate: muncitori, constructori, furnizori... *războinici*! Și, deși nu știm dacă Rama are o regină, eu susțin ipoteza că insula denumită New York îndeplinește un rol similar.

Ar fi absurd să împing prea departe această analogie, mai ales pentru că există și destule deosebiri. Am pomenit-o însă cu un scop.

Ce cooperare sau înțelegere se va stabili vreodată între oameni și termite? Atunci când nu există conflict de interese, ne tolerăm reciproc. Lucrurile nu stau la fel atunci când una dintre părți are nevoie de teritoriul, ori de resursele celeilalte.

Grație tehnologiei și inteligenței, oamenii vor învinge întotdeauna, dacă sunt destul de hotărâți. Dar uneori nu e

ușor. Există chiar unii care cred că victoria finală ar putea să revină termitelor...

Ținând seama de acest lucru, să luăm în considerare amenințarea prezentată de Rama. Nu spun că o va prezenta *cu siguranță*, totuși ce-am făcut noi ca s-o contracărăm, în caz că se va declanșa o criză? Până acum, nimic... am discutat, am speculat și am scris lucrări interesante.

Ei bine, stimați colegi, Mercur a întreprins totuși ceva. Acționând în conformitate cu prevederile clauzei 34 a Tratatului Spațial din 2057, care ne împuternicește să procedăm după cum considerăm de cuviință pentru protejarea integrității spațiului nostru solar, am dirijat spre Rama un dispozitiv nuclear de mare putere. Vom fi fericiți dacă nu va trebui să-l folosim. Cel puțin însă nu mai suntem neajutorati... cum am fost până în clipa aceasta.

Se va afirma că am acționat unilateral, fără consultări prealabile. Recunoaștem, este adevărat. Dar își închipuie cineva, cu tot respectul, domnule președinte, că am fi căzut la o asemenea înțelegere în timp util? Noi considerăm că acționăm nu numai pentru noi, ci pentru întreaga specie umană. Într-o zi, poate că generațiile viitoare ne vor mulțumi pentru intuiția de care am dat dovadă.

Într-adevăr, ar fi o tragedie, chiar o crimă să distrugem un obiect artificial atât de minunat cum este Rama. Dacă există vreo modalitate de a evita această acțiune, dar fără nici un risc pentru omenire, noi suntem mulțumiți s-o ascultăm. Personal nu am găsit nici una, iar timpul trece.

În următoarele câteva zile, înainte ca Rama să ajungă la periheliu, trebuie luată o hotărâre. Desigur, vom avertiza din timp pe *Endeavour*, dar îl sfătuim pe comandant să

ARTHUR C. CLARKE

fie în permanență pregătit de plecare. Se poate presupune că în orice clipă, Rama va suferi modificări de traiectorie.

Asta-i tot, domnule președinte și stimați colegi. Vă mulțumesc pentru atenție și aștept colaborarea dumneavoastră.

39. DECIZIA

— Ia spune, Rod, cum se potrivesc mercurienii cu teologia ta?

— Perfect, comandante, făcu Rodrigo cu un zâmbet lipsit de veselie. Este vorba despre eternul conflict între bine și rău. Uneori, în acest conflict oamenii devin susținători uneia dintre cauze.

„Mă gândeam că-mi va răspunde așa“, își spuse Norton. Probabil că situația îi provocase un șoc lui Boris, care nu se resemnase totuși, adoptând o atitudine pasivă. Cosmo-creștinii erau indivizi energici și competenți. Din anumite puncte de vedere semănau mult cu mercurienii.

— Înțeleg că ai un plan.

— Da șefu'. De fapt, este extrem de simplu. Să dezamorsăm bomba.

— Aha... Și cum ai de gând să procedezi?

— Folosind o pereche de clești pentru tăiat sârmă.

Dacă ar fi avut în față pe altcineva, Norton ar fi crezut că e o glumă. Nu era însă cazul cu Boris Rodrigo.

— Stai puțin! Racheta este ticsită de camere TV. Crezi că mercurienii vor sta cu brațele încrucișate, privindu-te?

— Bineînțeles. Asta-i *tot* ce pot să facă. Semnalul le va parveni când va fi deja prea târziu. Voi termina în mai puțin de zece minute.

— Am priceput! Într-adevăr ar *înnebuni* de ciudă. Dar dacă racheta-i împânzită cu dispozitive de autodeclanșare în eventualitatea unei intervenții exterioare?

— Nu-mi vine să cred. De ce ar fi? A fost proiectată în vederea unei anumite misiuni spațiale și e normal să fie prevăzută cu dispozitive de siguranță pentru a evita detonarea, *exceptând* comanda de bază. Acesta este însă un risc pe care sunt pregătit să mi-l asum... se poate rezolva fără pericol pentru navă. Am cântărit totul.

— Sunt convins, încuviință Norton.

Ideea era fascinantă, aproape seducătoare; gusta în special imaginea mercurienilor furioși, și ar fi dat oricât să-i vadă în clipa în care aveau să înțeleagă, prea târziu, ce se întâmpla cu jucăria lor ucigașă.

Existau însă alte complicații, ce păreau să se înmulțească pe măsură ce Norton medita mai mult. Fără doar și poate, se găsea înaintea celei mai dificile și mai importante hotărâri din întreaga lui carieră.

Ba nu, subestima în mod ridicol situația. Se găsea înaintea celei mai dificile hotărâri luate *vreodată* de un comandant; viitorul întregii omeniri depindea numai de el. Căci... dacă mercurienii aveau dreptate?

După plecarea lui Rodrigo, Norton comută pe NU DERANJAȚI. Nu-și amintea de când nu mai folosisese semnalul și fu ușor surprins să-l vadă funcționând. Rămăsese acum complet singur în mijlocul navei supraaglomerate,

singur, cu excepția chipului căpitanului James Cook, care-l fixa din negura vremurilor.

Nu era posibil să consulte Pământul; fusese deja avertizat că mesajele puteau fi interceptate, poate chiar de aparatele din rachetă. Astfel că întreaga responsabilitate cădea pe umerii lui.

Auzise cândva o istorie legată de un președinte al Statelor Unite – nu mai știa exact cine: Roosevelt sau Perez? – care păstra pe birou inscripția: „Responsabilitatea finală se află aici“. Norton știa foarte bine când ceva cădea în responsabilitatea lui.

Nu putea face decât să aștepte până ce mercurienii aveau să-l avertizeze să plece. Cum urma să fie prezentată situația în viitor? Pe Norton nu-l impresionau gloria sau ura post-mortem, dar nu i-ar fi plăcut să fie amintit ca părtaș la o crimă cosmică, mai ales dacă avea puterea s-o oprească.

Planul era impecabil. Așa cum era de așteptat, Rodrigo analizase toate detaliile, anticipând orice posibilitate, până și pericolul îndepărtat al autodeclanșării bombei în decursul operației. Dacă se întâmpla asta, *Endeavour* ar fi rămas în continuare în siguranță, în spatele scutului apărător oferit de Rama. Cât despre locotenentul Rodrigo însuși, părea să privească cu totală seninătate posibilitatea unei explozii accidentale.

Chiar dezamorsând însă bomba, problemele nu se terminau. Mercurienii ar fi încercat iarăși, dacă nu se descoperea vreo cale de a-i opri. Ar fi câștigat totuși câteva săptămâni; Rama avea să ajungă mult dincolo de periheliu, înainte de-a putea fi atins de altă rachetă. Până atunci se

spera ca temerile cele mai grave ale pesimiștilor să se dovedească neîntemeiate. Sau invers...

A acționa sau a nu acționa... aceasta era întrebarea. Nici când comandantul Norton nu se simțise atât de apropiat prințului Danemarcei. Indiferent ce ar fi făcut, binele și răul păreau în echilibru perfect. Avea de luat cea mai dificilă decizie din punct de vedere moral. Urma să afle foarte repede dacă aceasta fusese greșită. Dacă însă avea dreptate – se putea să n-o dovedească niciodată...

Nu avea rost să se bazeze pe argumente logice, pe enumerarea la nesfârșit a eventualelor posibilități. S-ar fi învârtit în cerc, la infinit. Sosise clipa să dea ascultare intuiției.

Îi întoarse privirea calmă și netulburată lui Cook de peste veacuri.

— Sunt de acord cu tine, căpitane, șopti el. Rasa umană are o conștiință. Indiferent de argumentele mercurienilor, supraviețuirea nu înseamnă totul.

Apăsă butonul de comunicare cu puntea și rosti încet:

— Locotenente Rodrigo... vino la mine, te rog.

Închise apoi ochii, strecură degetele mari sub centurile de siguranță ale scaunului și se pregăti să se bucure de câteva momente de relaxare totală.

Era posibil să treacă multă vreme până să mai aibă parte de așa ceva.

40. SABOTORUL

Orice echipament considerat inutil fusese demontat de pe scuterul spațial. Vehiculul fusese redus la un cadru deschis, pe care erau fixate sistemele de propulsie și dirijare, rezervele de oxigen și alte câteva necesități. Se înlăturase până și scaunul celui de-al doilea pilot, deoarece conta fiecare kilogram.

Acela fusese unul din motivele (deși nu cel mai important) pentru care Rodrigo insistase să meargă el. Era o treabă atât de simplă, încât nu avea nevoie de ajutor, iar masa unui pasager suplimentar însemna pierderea câtorva minute. Acum, scuterul putea să accelereze până la 0,3 g și să parcurgă distanța de la *Endeavour* la proiectil în patru minute. Rămâneau disponibile alte șase; părea suficient.

Părăsind nava, Rodrigo privi înapoi o singură dată. Văzu că se ridicase de pe axa centrală și se îndepărta de discul rotitor al Feței Nordice, conform așteptărilor. Până la rachetă, avea să fie ocultat de corpul masiv al lui Rama.

Deasupra platoului polar, zbură pe îndelete. Nu avea motive de grabă, deoarece camerele TV ale bombei nu-l puteau repera și astfel cruța din combustibil. Pluti apoi peste marginea curbată a lui Rama... și racheta apăru,

sclipind în lumina unui soare mai sălbatic decât pe planeta ei natală.

Introdusesese deja instrucțiunile de pilotare. Inițializă secvența; scuterul se roti și în numai câteva secunde țâșni înainte. La început, senzația de greutate păru zdrobitoare, după care Rodrigo se obișnuie. La urma urmei, în interiorul lui Rama suportase o apăsare de două ori mai mare, iar de născut se născuse pe Terra, sub o gravitație de trei ori mai puternică.

Peretele exterior al gigantului cilindru lung de cincizeci de kilometri cădea încetișor sub el, pe măsură ce scuterul se îndrepta direct spre bombă. Mărimea lui Rama era greu de apreciat, fiind complet neted și lipsit de amănunte exterioare. Era greu să sesizezi până și faptul că se rotea.

Misiunea se declanșase de o sută de secunde. Rodrigo se apropia de jumătatea drumului. Racheta se afla încă prea departe pentru a-i distinge detaliile, însă se profila strălucitoare pe cerul complet negru. Părea ciudat să nu vezi nici o stea, nici măcar Pământul sau pe Venus; filtrele întunecate care-i protejau ochii de lumina ucigătoare îl împiedicau să le vadă. Rodrigo bănuie că stabilea un record; nici un alt om nu mai fusese angajat într-o misiune extravehiculară atât de aproape de Soare. Avea noroc că activitatea astrului era redusă.

După două minute și zece secunde, pe bord începu să pulseze un led, accelerația scăzu la zero și scuterul se răsuie cu 180 de grade. Impulsul reveni într-o clipă, însă de sens opus, decelerând cu valoarea incredibilă de trei metri pe secundă la pătrat, ba chiar mai mult, deoarece con-

sumase deja jumătate din masa combustibilului. Bomba se găsea la douăzeci și cinci de kilometri; urma să ajungă la ea peste alte două minute. Rodrigo atinsese o mie cinci sute de kilometri pe oră, ceea ce pentru un scuter spațial constituia curată nebunie și probabil un alt record. Misiunea nu era însă deloc o EVA obișnuită, iar el știa precis ce avea de făcut.

Racheta se mărea; Rodrigo zărea antena principală, orientată mereu către punctul invizibil al lui Mercur. Pe undele acelea, imaginile scuterului călătoreau deja de trei minute. Peste alte două aveau să ajungă pe Mercur.

Ce vor face mercurienii? Desigur, la început vor fi stupefiați, apoi vor înțelege că el ajunsese la rachetă cu câteva minute înainte ca să-l fi zărit pornind la drum. Probabil că individul postat în fața monitoarelor TV avea să apeleze la superiori – alte minute câștigate. Dar și în varianta neplăcută în care ofițerul de cart avea autoritatea declanșării bombei și apăsa imediat pe buton, semnalului i-ar fi fost necesare alte cinci minute să ajungă la destinație.

Deși Rodrigo nu miza pe asta – Cosmo-creștinii nu pariau *niciodată* –, era aproape convins că reacția n-avea să fie instantanee. Mercurienii vor ezita să distrugă un vehicul de recunoaștere de pe *Endeavour*, chiar dacă îi bănuiau intenția. Mai mult ca sigur, ar fi încercat mai întâi o formă de comunicare, ceea ce ar fi condus la o întârziere *suplimentară*.

Mai exista un motiv, chiar și mai bun; n-ar fi irosit o bombă de o gigatonă împotriva unui scuter. Detonată la peste douăzeci de kilometri de țintă, bomba n-ar fi produs

nici un efect. Mai întâi trebuiau s-o deplaseze. Oho, avea destul timp la dispoziție... chiar în ipoteza celor mai nefavorabile variante.

Iar în ipoteza aceea trebuia să acționeze ca și cum impulsul de detonare urma să sosească în cel mai scurt timp posibil: cinci minute.

Pe ultimele sute de metri, Rodrigo identifică rapid detaliile, tot mai distincte, pe care le studiasse în fotografiile făcute prin telescop. Colecția de imagini se transformase în metal dur și plastic neted, nu mai era ceva abstract, ci realitate ucigătoare.

Bomba avea forma unui cilindru lung de zece metri, cu un diametru de alți trei. Printr-o stranie coincidență, raportul dintre dimensiuni era același ca la Rama. Fusesse fixată pe rachetă printr-o rețea exterioară de profile scurte, în I. Din cauze necunoscute, referitoare probabil la poziția centrului de masă, era așezată *în unghi drept* pe axa vehicului, lăsând impresia sinistră de ciocan. Într-adevăr, un ciocan destul de puternic pentru a zdrobi o lume.

De la fiecare capăt al bombei, în lungul corpului cilindric, pleca un mănunchi de cabluri izolate, ce dispărea prin rețeaua de profile metalice, în interiorul rachetei. Acolo se găsea aparatura de comunicație și comandă; bomba în sine nu avea nici o antenă. Rodrigo trebuia doar să taie cele două mănunchiuri de cabluri, și totul s-ar fi preschimbat în metal inert, inofensiv.

Deși exact la asta se așteptase, părea totuși prea ușor. Își consultă ceasul; chiar dacă era repera din clipa în care apăruse dinapoia lui Rama, mercurienii urmau să afle de existența lui de-abia peste treizeci de secunde. Avea la

îndemână cinci minute sigure, cu o probabilitate de 99% pentru timp suplimentar.

Imediat după ce scuterul se opri, Rodrigo îl ancoră de corpul rachetei, pentru a consolida structura. Acțiunea dură doar câteva clipe și, întrucât își pregătise deja sculele, părăsi imediat șaua de pilot, prea puțin stânjenit de rigiditatea costumului izolant.

Primul lucru pe care-l zări fu o plăcuță metalică, cu inscripția:

DEPARTAMENTUL DE INGINERIE ENERGETICĂ

Secția D

Bulevardul Apusului, 47

Vulcanopolis, 17464

Pentru informații, adresați-vă domnului Henry K. Jones.

Rodrigo își spuse că, în puține minute, domnul Jones urma să fie destul de mult solicitat.

Cleștele masiv termină rapid treaba. Tăind primele contacte, bărbatul nu se gândi câtuși de puțin la focurile drăcești aflate la câțiva centimetri depărtare. Chiar dacă le-ar fi declanșat involuntar, tot n-ar fi avut timp să le vadă.

Privi iarăși ceasul; nu trecuse nici un minut, ceea ce dovedea că totul decurgea conform programului. Putea trece la celălalt mănunchi, apoi... direcția acasă, sub privirile mercurienilor frustrați și furioși.

Abia începuse lucrul asupra celui de-al doilea mănunchi de cabluri, când simți o vibrație slabă în metalul atins. Uimit, privi înapoi, peste fuzelajul proiectilului.

În jurul unui jet de direcționare dansa strălucirea albastru-violet caracteristică propulsoarelor cu plasmă. Bomba se pregătea de deplasare.

Mesajul de pe Mercur era scurt și teribil. Sosise la două minute după ce Rodrigo dispăruse dincolo de marginea lui Rama.

**PENTRU COMANDANTUL LUI ENDEAVOUR
DIN PARTEA CONTROLULUI SPAȚIAL MERCUR,
INFERNOVEST. DUPĂ PRIMIREA MESAJULUI
AVEȚI O ORĂ PENTRU A PĂRĂSI VECINĂTATEA
LUI RAMA. VĂ SUGERĂM SĂ FOLOSIȚI ACCELER-
AȚIA MAXIMĂ ÎN DIRECȚIA AXEI DE ROTAȚIE.
SOLICITĂM CONFIRMAREA PRIMIRII MESAJULUI.
TERMINAT.**

Norton îl citi cu stupoare, apoi cu mânie. Simți pornirea copilărească de-a răspunde printr-o radiogramă că întreg echipajul se află în interiorul lui Rama și că i-ar fi trebuit câteva ore să-i aducă pe toți în navă. N-ar fi rezolvat însă nimic; poate doar încercarea voinței și nervilor mercurienilor.

De ce se hotărâseră să acționeze cu câteva zile înainte de periheliu? Se întrebă dacă nu cumva presiunea opiniei publice devenise prea mare și mercurienii decisese să pună restul omenirii în fața unui fapt împlinit. Ipoteza era improbabilă; o asemenea sensibilitate nu-i caracteriza.

Pe Rodrigo nu-l putea rechema; scuterul se găsea în prezent în umbra lui Rama, rămânând în afara oricărui con-

tact până la reintrarea în câmpul vizual. Iar lucrul acesta avea să se petreacă abia după reușita... sau eșecul misiunii.

Era obligat să aștepte. Timp avea încă suficient: cincizeci de minute. În acest interval, gândi răspunsul pentru Mercur.

Avea să ignoreze complet mesajul recepționat, pentru a vedea care le era următoarea mișcare.

Când bomba începuse să se miște, prima reacție a lui Rodrigo nu fusese una de teamă fizică, ci ceva mult mai profund. El considera că Universul funcționează după legi imuabile pe care Creatorul însuși nu le putea încălca, cu atât mai puțin mercurienii. Nici un mesaj nu putea călători mai iute ca lumina; prin urmare, el mai dispunea de cinci minute până la replica mercuriană.

Trebuia să fie o simplă coincidență, fantastică și probabil ucigașă, dar nimic mai mult. Întâmplător, un semnal fusese trimis tocmai pe când el părăsea bordul lui *Endeavour*. În vreme ce scuterul parcursese cincizeci de kilometri, mesajul destinat rachetei străbătuse optzeci de milioane.

Sau poate că era vorba despre o modificare automată a poziției, pentru a împiedica supraîncălzirea bombei. Existau suprafețe unde temperatura atingea o mie cinci sute de grade și Rodrigo căutase să rămână cât mai mult posibil la adăpostul umbrei.

Un al doilea propulsor porni, corectând rotația provocată de cel dintâi. Nu, *nu* era o simplă corecție termică. Bomba se reorienta, ațintindu-se către Rama...

Inutil să se întrebe *de ce* schimbarea avea loc tocmai atunci. Un lucru totuși îl favoriza, racheta avea o accelerație redusă. Putea să atingă numai 0,1 g și asta însemna că era posibil să se țină agățat de ea.

Verifică legăturile ce fixau scuterul de rachetă și cordonul de siguranță al costumului. În el începuse să clo-cotească o mânie rece, întărindu-i hotărârea inițială. Manevra aceea nu însemna oare că mercurienii intenționau să detoneze bomba fără avertisment, condamnând astfel echipajul lui *Endeavour* la pieire? Părea incredibil, un act nu numai brutal, ci nebunesc, în stare să ridice întregul sistem solar împotriva lor. Ce-i făcuse să ignore promisiunea solemnă a propriului lor ambasador?

Indiferent însă care le fusese planul, acesta nu avea să reușească.

Al doilea mesaj de pe Mercur suna la fel cu primul și sosi după zece minute. Prelungiseră termenul – lui Norton i se oferea o oră. Și, în mod limpede, înainte de a transmite mesajul, așteptaseră până răspunsul de pe *Endeavour*.

Acum intervenea un factor nou, îl văzuseră pe Rodrigo și dispuneau de câteva minute pentru a acționa. Instrucțiunile porniseră probabil și comanda urma să sosească dintr-un moment în altul.

Trebuiau să se pregătească de plecare. În orice clipă silueta lui Rama, care acoperea cerul, putea deveni incandescentă pe margini, strălucind, cu o glorie efemeră, mai puternic decât Soarele.

Când porni impulsul principal, Rodrigo era bine ancorat. Accelerația încetă după douăzeci de secunde și bărbatul făcu un calcul mintal rapid. Creșterea de viteză n-avea cum să fie mai mare de cincisprezece kilometri pe oră. Ca să ajungă la Rama, bombei îi trebuia mai bine de o oră. Probabil că se apropia, pentru a asigura o reacție mai rapidă. În acest caz, precauția era înțeleaptă, numai că mercurienii întârziaseră prea mult.

Deși perfect conștient de timpul scurs, Rodrigo își privi iarăși ceasul. În clipa aceea, pe Mercur îl observau îndreptându-se hotărât spre bombă, la mai puțin de doi kilometri de ea. Nu putea exista nici o îndoială asupra intențiilor sale și pesemne se întrebau dacă nu le dusesese deja la bun sfârșit.

Al doilea mănunchi de cabluri cedă tot atât de ușor; ca orice meseriaș bun, Rodrigo își alesese perfect sculele. Bomba fusese dezamorsată sau, pentru a respecta adevărul, nu mai putea fi detonată prin telecomandă.

Exista totuși o a doua posibilitate, pe care nu-și permitea s-o ignore. Nu se vedeau focoase externe, dar acestea puteau fi ascunse în interior. Mercurienii continuau să dețină controlul asupra rachetei, fiind capabili s-o izbească de Rama oricând ar fi dorit. Locotenentul nu-și terminase încă misiunea.

Peste cinci minute, undeva într-o sală de comandă de pe Mercur, aveau să-l vadă târându-se pe suprafața exterioară a rachetei, cu cleștii ce neutralizaseră cea mai puternică armă construită vreodată de om. Aproape că era ispitit să fluture mâna spre camera de luat vederi, totuși i se păru lipsit de demnitate. La urma urmelor, intra în istorie.

În următorii ani, milioane de oameni aveau să privească scena aceasta, doar dacă mercurienii nu vor distruge înregistrările într-un acces de furie; cu greu i-ar fi putut acuza pentru așa ceva.

Ajunse la baza antenei și pluti spre disc, folosindu-se de brațe. Cleștele tăie rapid sistemul multiplu de alimentare, retezând totodată cablurile și comenzile laser. După ce tăie ultimul cablu, antena începu să se rotească lent. Mișcarea neașteptată îl surprinse, până înțelese că distrusese ghidarea automată spre Mercur. Peste exact cinci minute, mercurienii aveau să piardă orice legătură cu servitorul lor. Un servitor nu numai neputincios, ci de asemeni surd și orb.

Rodrigo reveni încetișor la scuter, desfăcu ancorajul și răsuci vehiculul până ce amortizoarele de șoc anterioare se proptiră de rachetă, cât mai aproape de masă de greutate. Declanșă impulsul maxim și-l menținu douăzeci de secunde.

Împingând un obiect cu o masă mult mai mare decât a sa, scuterul răspunse foarte lent. Bărbatul întrerupse jetul reactiv și citi cu atenție noul vector viteză al rachetei.

Urma să treacă departe pe lângă Rama și putea fi oricând localizată, cu precizie în viitor. În definitiv, valora extrem de mult.

Locotenentul Rodrigo era un om de o cinste patologică. Nu voia ca mercurienii să-l acuze de pierderea proprietății lor.

41. EROUL

„Draga mea“, începuse Norton, „aiureala asta ne-a costat mai bine de o zi, dar cel puțin mi-a oferit șansa să vorbesc cu tine.

Mă aflu tot în navă, care a revenit în punctul de staționare de pe axa polară. Acum o oră, l-am cules pe Rod, care arăta de parcă ar fi terminat un cart fără probleme. Cred că nici unul dintre noi nu va mai fi primit vreodată pe Mercur și mă întreb dacă la întoarcerea pe Pământ vom fi socotiți eroi sau ticăloși. *Eu* însă mă simt cu conștiința împăcată, sunt convins că am făcut ceea ce se cuvenea. Mă întreb dacă ramanii ne vor spune vreodată «mulțumesc».

Mai rămânem aici două zile, fiindcă spre deosebire de Rama, nu avem un blindaj gros de un kilometru, capabil să ne apere de soare. Învelișul navei noastre are deja câteva puncte fierbinți, periculoase și a trebuit să facem ecranări locale. Dar iartă-mă, nu vreau să te plictisesc cu probleme tehnice...

Mai dispunem deci de timp pentru încă o expediție în Rama și intenționez să profit cât mai mult de ea. Nu te teme... nu-mi voi asuma riscuri.“

Opri înregistrarea. Ultima afirmație era, ca să folosească un eufemism, o denaturare a adevărului. Fiecare clipă petrecută în Rama ascundea pericole și incertitudine; acolo nimeni nu se simțea realmente sigur, în prezența unor forțe care-i depășeau înțelegerea. Iar în explorarea aceea finală, știind că nu se vor mai întoarce niciodată și că alte operațiuni nu vor mai fi planificate, intenționa să-și forțeze șansa până la capăt.

„Deci, peste patruzeci și opt de ore vom încheia misiunea. Deocamdată nu avem habar ce se va întâmpla atunci. După cum știi, practic am utilizat tot combustibilul ca să ajungem pe orbită. Continui să mă întreb dacă o cisternă spațială ne va intercepta la timp pentru a reveni pe Pământ, ori dacă vom sfârși căzând pe Marte. Oricum, de Crăciun ar trebui să fiu acasă. Spune-i lui Junior că-mi pare rău că nu-i pot aduce un pui de biot, dar nu există așa ceva...

Suntem cu toții sănătoși, însă foarte obosiți. Mi-am câștigat un concediu lung și vom recupera timpul pierdut. Indiferent ce se va zice despre mine, tu să afirmi că ești măritată cu un erou. Câte soții au un bărbat care a salvat o lume?“

Ca întotdeauna înainte de a copia banda, o ascultă cu atenție, să se convingă dacă se potrivea ambelor sale familii. Îl supăra gândul că nu știa pe care dintre ele avea s-o vadă mai întâi; de obicei, programul său era stabilit cu cel puțin un an înainte de mișcările inexorabile ale planetelor.

Dar asta se întâmplase în vremurile premergătoare lui Rama; acum, nimic nu avea să mai fie ca înainte.

42. TEMPLUL DE CRISTAL

— Dacă încercăm, întrebă Karl Mercer, crezi că bioții ne vor opri?

— S-ar putea, este unul dintre lucrurile pe care vreau să le aflu. De ce mă privești așa?

Mercer zâmbea larg și misterios cum avea obiceiul, ca pentru o glumă ce putea sau nu s-o împărtășească tovarășilor de echipaj.

— Mă întrebam, șefu', dacă nu cumva crezi că Rama îți aparține. Până acum te-ai opus oricărei încercări de a forța clădirile. De ce ți-ai schimbat părerea? Mercurienii ți-au dat alte idei?

Norton începu să râdă, apoi se opri. Întrebarea fusese abilă și nu putea fi sigur dacă răspunsul evident era și cel bun.

— Poate că am fost prea prudent... am încercat să evit orice fel de necazuri. Dar asta-i ultima noastră șansă. Dacă vom fi obligați să ne retragem, nu vom mai pierde cine știe ce.

— Presupunând că ne-am retrage în perfectă stare.

— Bineînțeles. Totuși, bioții nu s-au dovedit niciodată ostili și, exceptându-i pe Păianjeni, nu cred că altcineva ar fi în stare să ne prindă... dacă o vom lua la goană.

— *Dumneata* n-ai decât s-o iei la goană, șefu', însă eu vreau să plec cu fruntea sus. Și întâmplător, am ajuns să știu de ce bioții sunt atât de politicoși cu noi.

— E cam târziu pentru o teorie nouă.

— Oricum, v-o spun. Ei cred că suntem ramani. Nu fac deosebire între două organisme care trăiesc pe bază de oxigen.

— N-aș zice că sunt chiar *atât* de proști.

— Nu-i vorba de prostie. Așa au fost programați, iar noi pur și simplu nu ne încadrăm în sistemul lor de referință.

— Poate că ai dreptate. Vom afla... de îndată ce începem lucrul în Londra.

Lui Joe Calvert îi plăcuseră întotdeauna vechile filme cu spargerii de bănci, dar nu se așteptase să fie implicat într-una. În esență, exact cu asta se ocupa în prezent.

Străzile pustii ale „Londrei“ păreau amenințătoare, deși își dădea seama că la mijloc era doar închipuirea conștiinței sale vinovate. Nu credea *cu adevărat* ca structurile etanșe și lipsite de ferestre din jur să fie pline de creaturi, gata să țâșnească în horde furioase de îndată ce invadatorii s-ar fi atins de proprietatea lor. De fapt, era convins că întregul complex, la fel ca și celelalte orașe, constituia un soi de depozit uriaș.

Simțea și o altă teamă, de asemenea bazată pe vizionarea vechilor filme polițiste. Poate că nu existau sonerii de alarmă și sirene urlând îngrozitor, însă părea logic ca Rama să aibă un sistem de avertizare. Altminteri, cum știau bioții când și unde să intervină?

— Cei fără ochelari de protecție, întoarceți capetele! ordonă Myron.

Aerul se încinse sub raza arzătorului cu laser, se simți mirosul oxizilor de azot, apoi se auzi un sfârâit constant pe măsură ce tăișul de foc pătrundea către taine ascunse încă dinainte de apariția omului.

Nici un material nu rezista în fața acelei concentrări de energie și tăietura avansă lesne, cu câțiva metri pe minut. Într-un timp remarcabil de scurt se decupă o porțiune suficient de mare să permită trecerea unui om.

Deoarece secțiunea tăiată nu se clintea, Myron o ciocăni ușor, apoi mai tare și în cele din urmă o izbi cu toată puterea. Ea căzu înăuntru cu un bubuit găunos, răsunător.

Așa cum se întâmplase și când intrase pentru prima dată în Rama, Norton își aminti de cel care deschisese anticul mormânt egiptean. Nu se aștepta să vadă sclipirea aurului, de fapt nu avea nici o idee preconcepută, în vreme ce se târa prin deschizătură, ținând lanterna îndreptată înainte.

Un templu grecesc, construit din cristal – aceasta fu prima impresie. Clădirea era plină de coloane din sticlă, largi de un metru și înalte din podea până în tavan. Sute și sute, dispărând în întunericul unde nu pătrundea raza lanternei sale.

Înaintă către stâlpul cel mai apropiat și-i luminează interiorul. Refractată ca printr-o lentilă circulară, raza lanternei ieși prin partea opusă, focalizată și refocalizată, atenuându-se în pădurea de stâlpi din spate. Norton încerca senza-

ția că se găsește în mijlocul unei demonstrații complicate de optică.

— Foarte frumos, remarcă Mercer, dar ce sens are? Cui îi trebuie o pădure de coloane din sticlă?

Norton ciocăni încetișor în coloană. Suna solid, deși mai degrabă metalic decât cristalin. Era atât de derutat încât se conformă unui sfat auzit cu multă vreme în urmă: „Când nu ești sigur de ceva, taci din gură și mergi mai departe.”

Ajungând la următoarea coloană, absolut la fel cu cea dinaintea, îl auzi pe Mercer exclamând surprins:

— Aș fi jurat că stâlpul ăsta-i gol... dar acum înăuntru este ceva.

Norton privi rapid înapoi.

— Unde? Nu văd nimic.

Urmări cu privirea degetul celuilalt. Nu indica nimic; coloana continua să fie transparentă.

— Nu vezi? întrebă Mercer neîncrezător. Vino în partea asta. La naiba... am pierdut-o!

— Ce se-ntâmplă aici? exclamă Calvert.

Abia după câteva minute, reuși să priceapă cât de cât despre ce era vorba.

Coloanele nu erau transparente din orice unghi și sau sub orice lumină. Pe măsură ce le ocoleai, în interior apăreau brusc forme aidoma insectelor prinse în chihlimbar, care apoi dispăreau din nou. Zăriră câteva zeci, toate diferite. Păreau absolut reale și solide, deși aparent, unele ocupau același volum.

— Holograme, constată Calvert, la fel ca muzeele de pe Pământ.

Era explicația cea mai plauzibilă și de aceea Norton o privi cu suspiciune. Îndoielile lui sporiră pe măsură ce examină celelalte coloane și catalogă imaginile din ele.

Unelte manuale (deși pentru mâini uriașe și ciudate), containere, mașinării mici cu claviaturi ce păreau construite pentru mâini care aveau mai mult de cinci degete, instrumente științifice, ustensile surprinzător de casnice, incluzând cuțite și farfurii care, exceptând mărimea, n-ar fi părut nelalocul lor pe orice masă pământeană... toate laolaltă cu sute de alte obiecte mai greu de identificat, adesea îngrămădite în aceeași coloană. Un muzeu ar fi avut cu siguranță o logică în aranjament, o clasificare a obiectelor cu însușiri comune. Aceasta părea însă o adunătură complet aleatorie de unelte și aparate.

Fotografiaseră imaginile efemere din interiorul mai multor stâlpi de cristal, când imensa varietate a exponatelor îi oferiră lui Norton o idee. Poate că nu era vorba de o colecție, ci de un *catalog*, indexat după un sistem bizar, totuși perfect logic. Se gândi la succesiunea lipsită de sens a oricărui dicționar sau liste alfabetice și le expuse celorlalți teoria sa.

— Înțeleg ce vrei să spui, zise Mercer. Ramanii ar putea fi la fel de surprinși văzând că noi punem alături... ăă... caisă și cal.

— Sau carne și carnet, adăugă Calvert după câteva secunde de gândire.

Se gândi că puteai juca ore întregi jocul acesta, sporind mereu diferența termenilor alăturați.

— Exact, încuviință Norton. Aici ar fi un index pentru imagini tridimensionale, șabloane, planuri, dacă vrei să le numiți astfel.

— În ce scop?

— Păi, știți teoria legată de bioți... ipoteza că nu apar decât atunci când e nevoie de ei, fiind creați pe loc, sintetizați din coduri stocate undeva?

— Aha, făcu Mercer încet și apăsător. Adică, dacă un raman are nevoie de un obiect pentru stângaci, formează codul respectiv și copia este realizată conform șablonului de aici.

— Cam așa ceva. Vă rog numai să nu mă întrebați nimic despre detaliile practice.

Coloanele printre care treceau crescuseră în mărime, ajungând la peste doi metri diametru. Imaginile se măreau și ele; era limpede că, din motive neîndoielnic excelente, ramani preferau scara de unu la unu. Norton se întreabă cum depozitau în cazul acesta obiecte cu *adevărat* mari.

Pentru a mări suprafața investigată, cei patru exploratori se răspândiseră printre coloanele de cristal și fotografiau cât puteau de repede să focalizeze aparatele asupra imaginilor schimbătoare. Un noroc incredibil, își spunea Norton, simțind că nu-l merita. Nu putea găsi ceva mai bun decât Catalogul Ilustrat al Obiectelor Ramane. Din alt punct de vedere însă cu greu ar fi găsit ceva mai frustrant. Nimic din ceea ce exista acolo nu era palpabil; obiectele acelea, aparent solide, nu aveau realitate fizică.

Deși știa asta, Norton simți în repetate rânduri imboldul nestăvilit de a îndrepta laserul asupra unei coloane, pentru ca să dețină ceva material care să aducă pe

Pământ. Imboldul era identic, își zise el ironic, cu cel care determina o maimuță să apuce reflexia unei banane în oglindă.

Fotografia un soi de instrument optic, când strigătul lui Calvert îl făcu să alerge printre stâlpi.

— Șefu'... Karl... Will... priviți *aici!*

Joe obișnuia să dea frâu liber entuziasmului, însă ceea ce descoperise, justifica orice explozie de încântare.

În interiorul uneia dintre coloanele cu diametrul de doi metri, se găsea o haină sau o uniformă complicată, croită în mod vădit pentru o ființă cu poziție verticală, mult mai înaltă decât un om. O bandă metalică îngustă părea că înconjoară pieptul, toracele, sau altă diviziune necunoscută zoologiei terestre. Din ea se înălțau trei suporti subțiri, care se îngustau spre vârf și se terminau printr-o centură perfect circulară, cu diametrul de un metru. În jurul ei existau bucle echidistante, care păreau să fie folosite pentru introducerea de membre superioare sau brațe. De asemenea *trei...*

Se zăreau și numeroase buzunare, catarama și banduliere din care ieșeau unelte (ori arme?), tuburi și conductori electrici, ba chiar și niște cutiute negre, care ar fi părut perfect normale într-un laborator electronic terestru. Întregul aranjament avea complexitatea unui costum spațial, deși evident, nu oferea prea multă protecție ființei care-l purta.

„Să fi fost creatura aceasta un raman?” se întreabă Norton. „Nu vom afla probabil niciodată, dar cu certitudine a fost o ființă inteligentă – un animal nu s-ar fi descurcat în echipamentul sofisticat.”

— Cam doi metri jumătate înălțime, remarcă Mercer gânditor, fără să mai socotim capul... indiferent *cum* o fi arătat.

— Cu trei brațe, și probabil cu trei picioare. Aceeași alcătuire ca a Păianjenilor, la o scară mult mai mare. Credeți că-i o coincidență?

— Probabil că nu. Noi construim roboții după imaginea noastră și ne putem aștepta ca și ramanii să procedeze la fel.

Neobișnuit de tăcut, Joe Calvert privea obiectul cu venerație.

— Oare ei știu că suntem aici?

— Mă-ndoiesc, replică Mercer. N-am atins nici măcar pragul conștiinței lor, deși mercurienii s-au străduit din greu.

Continuau să privească, incapabili să se urnească din loc, atunci când Pieter îi chemă din Butuc cu glas alarmat.

— Șefu'... ar fi bine să ieșiți!

— Ce se-ntâmplă? Vin bioții?

— Nu... ceva mult mai serios. *Se sting luminile.*

43. RETRAGEREA

Ieșind grăbit prin orificiul decupat cu laserul, lui Norton i se păru că sorii lui Rama străluceau la fel de puternic ca înainte. Cu siguranță, se gândi, Pieter făcuse o greșeală... chiar dacă nu-i stătea în fire...

Pieter însă îi prevăzuse reacția cu exactitate.

— S-a întâmplat atât de lent, explică el pe un ton de scuză, încât am remarcat diferența foarte târziu. Nu-i nici o eroare, am făcut măsurători. Nivelul de lumină a scăzut cu patruzeci la sută.

Acum, când ochii i se reacomodau după obscuritatea din templul de cristal, Norton îl putea crede. Ziua cea lungă a lui Rama se apropia de sfârșit.

Deși era la fel de cald, comandantul se înfioră. Mai încercase o dată senzația, într-o zi minunată de vară, pe Pământ. Atunci lumina pălise în mod inexplicabil, de parcă întunericul venea din aer, de parcă soarele și-ar fi pierdut puterea – deși pe cer nu se zăreau nori. Abia după aceea își amintise că avea loc o eclipsă parțială.

— Asta-i, făcu încruntat. Plecăm. Abandonați tot echipamentul... nu vom mai avea nevoie de el.

Spera ca planul lui să se dovedească inspirat. Alesese Londra pentru incursiune, deoarece nici un alt oraș nu se găsea atât de aproape de scară; piciorul lui Beta se afla la numai patru kilometri depărtare.

Porniră în trapul regulat și săltăreț care constituia modul cel mai confortabil de deplasare la 0,5 g. Norton impuse un ritm pe care-l estima că-i va putea aduce, fără eforturi deosebite, în cel mai scurt timp, la marginea câmpiei. Era conștient de cei opt kilometri pe care trebuiau să-i escaladeze, o dată ajunși pe Beta, totuși considera că avea să se simtă mult mai liniștit în decursul ascensiunii.

Prima zguduitură îi surprinse relativ aproape de scară. Fusesse destul de slabă și, instinctiv, Norton se întoarse spre sud, așteptându-se să vadă un nou foc de artificii în jurul Coarnelor. Rama însă nu părea să-și repete fenomenele; dacă între piscurile ascuțite ca niște ace avusese loc o descărcare electrică, ea fusese prea slabă pentru a fi vizibilă.

— Puntea, chemă el, s-a simțit?

— Da, șefu', un seism ușor. Poate altă schimbare de traiectorie. Supraveghem giroscopul... încă nimic. Stai așa! A afișat! Detectabil... sub un microradian pe secundă, dar constant.

Rama începuse deci să se rotească, deși imperceptibil. Poate că șocurile anterioare reprezentaseră alarme false, dar acum se întâmpla cu adevărat.

— Viteza crește... cinci microradiani. Hei! Pe *ăsta* l-ați simțit?

— Sigur că da. Conectați toate sistemele navei. E posibil să plecăm în grabă.

— Te aștepti la o schimbare de orbită? Până la perihe-liu mai avem...

— Nu cred că Rama se comportă după manualele noastre. Suntem aproape de Beta. Ne odihnim cinci minute.

Cinci minute nu era mult, totuși părură o eternitate. Nu mai exista nici o îndoială că intensitatea luminii scădea tot mai repede.

Deși toți erau echipați cu lanterne, gândul beznei devenise insuportabil; psihologic, se obișnuiseră într-atât cu ziua nesfârșită, încât le venea greu să-și reamintească împrejurările în care exploraseră pentru întâia oară lumea cilindrică. Simțeau imboldul nestăpânit de a evada... de a ieși la lumina soarelui, aflată la un kilometru dincolo de blindaj.

— Controlul! chemă Norton. Farul funcționează? Probabil vom avea nevoie de el.

— Da, șefu'. Îl aprindem.

O scânteie liniștitoare de lumină străluci la opt kilometri deasupra capetelor lor. Chiar pe fundalul luminii palide din Rama părea surprinzător de ștersă; îi ajutase însă înainte și avea să-i mai ajute, dacă ar fi fost necesar.

„Asta“, își spuse Norton, „va fi urcușul cel mai lung și cel mai palpitant.“ Indiferent ce-ar fi urmat, nu se puteau grăbi; dacă oboseau, trebuiau să se sprijine undeva pe panta abruptă, așteptând ca mușchii răzvrățiți să le permită continuarea drumului. După atâtea zile de eforturi, deveniseră unul dintre echipajele spațiale cu cea mai bună formă fizică, dar performanța umană avea limite.

După o oră de urcuș neîntrerupt, ajunseră la a patra secțiune a scării, la trei kilometri deasupra câmpiei. De aici avea să fie mai ușor, gravitația reprezentând numai o treime din cea terestră. Deși se mai produsese câteva zguduituri minore, alte fenomene neobișnuite nu apăruseră, iar lumina era încă suficientă. Se simțeau optimiști și chiar se întrebară dacă nu plecaseră prea devreme. Un lucru era sigur: nu se mai puteau întoarce. Călcaseră pentru ultima oară pe câmpia lui Rama.

La o pauză de zece minute pe a patra platformă, Joe Calvert fu auzit exclamând:

— Ce-i zgomotul ăsta, șefu'?

— Zgomot?... N-aud nimic.

— Un fluierat ascuțit... cu frecvența în scădere...

Trebuie să-l poți auzi!

— La vârsta ta, auzul ți-e mai... aha, da!

Șuieratul părea să vină de pretutindeni. În curând deveni strident, chiar ascuțit, coborî rapid în intensitate, apoi se opri brusc.

După câteva secunde se auzi din nou, repetând același șablon. Avea toate atributele ascuțite și insistente ale unei sirene de ceață, trimițând în jur un mesaj de avertizare. Mesajul suna urgent și, deși nu fusese conceput pentru urechile lor, îl înțelegeau. Ca pentru o confirmare, fu dublat de lumini.

Acestea se micșorară, aproape stingându-se, și începură să clipească. Sfere strălucitoare, aidoma unor fulgere globulare, alergau în lungul celor șase văi înguste ce luminaseră cândva interiorul. Se deplasau de la ambii poli către ocean, într-un ritm sincronizat, hipnotic, care putea

avea un singur înțeles. „Spre ocean!“, avertizau luminile. „Spre ocean!“ Chemarea era greu de ignorat; nu există om care să nu simtă imboldul de a se întoarce și de a căuta uitarea în apele lui Rama.

— Controlul! chemă Norton: Vedeți ce se întâmplă?

Glasul lui Pieter părea uluit și ceva mai mult decât înspăimântat.

— Da, șefu'! Privesc peste continentul sudic. Sunt mulți bioți acolo, inclusiv câțiva dintre cei mari. Macarale, Buldozere... mulți Gunoieri... Toți aleargă spre ocean, mai iute decât i-am văzut vreodată. Uite o Macara... a sărit peste faleză! Așa cum a făcut Jimmy, numai că a coborât mult mai rapid... s-a făcut țandări... au sosit Rechinii, o fac bucățele... Brr! nu-i un spectacol prea plăcut...

Mă uit acum la câmpie. Un Buldozer se pare că s-a defectat... se învâрте întruna în cerc. Doi Crabi au început să tragă de el, sfârtecându-l... Șefu', zic să vă grăbiți.

— Crede-mă, facem tot posibilul.

Rama trăgea obloanele, aidoma unei nave care se pregătește de furtună. Aceasta era impresia covârșitoare a lui Norton, deși nu-i găsea o motivare logică. El însuși nu se mai simțea complet rațional; în mintea lui se luptau două impulsuri: tendința de-a fugi, de-a scăpa și dorința de a asculta porunca fulgerelor luminoase ce continuau să clipească pe cer, ordonându-i să se alăture bioților în marșul spre ocean.

Altă secțiune a scării, altă pauză de zece minute pentru a îngădui toxinelor oboselii să se scurgă din mușchi. Apoi iarăși la drum... încă doi kilometri, totuși trebuia să nu se gândească la asta...

Pe neașteptate, obsedantele fluierături modulate încetară. În același moment, meteorii luminoși ce goneau prin canalele Văilor Drepte își opriră pulsația înspre ocean. Cei șase sori liniari ai lui Rama redeveniră benzi luminoase continue.

Păleau însă cu rapiditate, clipind uneori de parcă gigantice impulsuri energetice ar fi golit ultimele picături ale unor surse secătuite. La răstimpuri, de dedesubt, se simțeau vibrații. Puntea raporta că Rama continua să se lege cu o încetineală imperceptibilă, aidoma unui ac de busolă care răspundea unui câmp magnetic slab. Asta era totuși liniștitor; Norton se temea de clipa când Rama avea să-și *oprească* oscilațiile.

Pieter raportă că toți bioții dispăruseră. În interiorul cilindrului, singura mișcare o reprezenta cea a oamenilor, care se târau înspăimântător de încet pe fața curbă a domului nordic.

Norton învinsese de mult amețeala simțită la prima ascensiune, însă în prezent în mintea lui se strecura altă teamă. Acolo, pe scara nesfârșită din câmpie spre Butuc, erau extrem de vulnerabili. Dacă, terminând modificarea direcțională, Rama începea să accelereze?

În mod normal, impulsul s-ar fi manifestat în lungul axei. Dacă sensul ar fi fost spre sud, nu intervenea nici o complicație; urmau doar să fie apăsați ceva mai tare de panta pe care urcau. Dar dacă ar fi fost direcționat spre nord, puteau fi azvârliți în spațiu, prăbușindu-se pe câmpia de dedesubt.

Încercă să se liniștească, gândindu-se că orice accelerație posibilă ar fi fost extrem de slabă. Calculele doctoru-

lui Perera fuseseră convingătoare; Rama nu putea accelera cu mai mult de 0,02 g, altminteri Oceanul Cilindric ar fi trecut peste faleza sudică, inundând întregul continent. Perera stătuse însă într-un birou confortabil, pe Pământ, nu înconjurat de kilometri de metal gata să-l zdrobească. Și poate că Rama era proiectat pentru inundații periodice...

Nu, ridicol! Era absurd să-ți imaginezi că atâtea trilioane de tone puteau căpăta brusc o accelerație în stare să-i arunce de pe perete. Cu toate acestea, pe parcursul întregii ascensiuni, Norton nu se îndepărtă prea mult de balustradă.

După o veșnicie, scara se termină, rămânând numai cele câteva sute de trepte ale punții verticale. Porțiunea respectivă nu mai trebuia însă escaladată, deoarece, cu ajutorul unui scripete instalat în Butuc, aveau să fie ridicați pe rând, profitându-se de gravitația redusă. La piciorul punții, un om cântărea mai puțin de cinci kilograme, iar în vârf greutatea lui devenea practic nulă.

Norton se relaxă în hamuri; uneori apuca o treaptă, să testeze slaba forță Coriolis care încerca să-l smulgă de pe punte. Întorcându-se și privind pentru ultima dată interiorul lui Rama, aproape că uită de crampele musculare.

Intensitatea luminii era acum cât a Lunii pline văzută de pe Pământ; peisajul se distingea perfect, deși detaliile mai mărunte nu se observau. Polul Sud era parțial acoperit de o ceață strălucitoare, prin care răzbătea doar vârful Cornului Mare, un punctuleț negru, văzut exact dinspre axă.

Continental cartografiat cu atâta grijă (dar în continuare necunoscut) de dincolo de Ocean avea același aspect de petice aparent aleatorii. Era totuși prea îndepărtat și prea

ARTHUR C. CLARKE

încărcat de amănunte ca să merite o examinare atentă și Norton îl privi numai în treacăt.

Parcurse cu ochii banda circulară a oceanului și observă pentru prima dată dispunerea regulată a unor turbulențe în apă, ca și cum valurile s-ar fi spart de recife așezate la distanțe perfect egale. Manevrele lui Rama aveau însă urmări foarte reduse. Era convins că Barnes ar fi fost deosebit de fericită să navigheze în asemenea condiții, dacă ar fi solicitat-o să traverseze oceanul cu pierduta ei *Resolution*.

New York, Londra, Paris, Moscova, Roma... își luă adio de la orașele continentului nordic, sperând că ramanii le vor ierta orice stricăciuni produse. Poate că aveau să înțeleagă că totul fusese făcut în interesul științei.

Ajunse la Butuc și câteva brațe se întinseră să-l ridice și să-l transporte rapid prin ecluză. Suprasolicitate, atât picioarele cât și mâinile îi zvâcneau spasmodic, încât singur nu s-ar fi descurcat. Fu bucuros să fie purtat ca un paralytic.

Cerul lui Rama se îngustă deasupra lui, pe măsură ce coborî în craterul central al Butucului. Când ușa ecluzei interioare se închise pentru totdeauna înapoia sa, Norton gândi fără să vrea: „Ce straniu că noaptea vine tocmai în momentul în care Rama se află mai aproape de Soare!”

44. MOTORUL COSMIC

Norton estimase că o sută de kilometri constituia o marjă bună de securitate. Rama devenise un dreptunghi gigantic și întunecat, întors cu partea mai lată către ei, eclipsând soarele. Comandantul folosisese această ocazie pentru a plasa pe *Endeavour* în umbră, ca să evite astfel solicitarea exagerată a sistemelor de răcire și să poată efectua câteva operații de întreținere mereu amânate. Conul protector de umbră al lui Rama putea dispărea dintr-o clipă în alta și intenționa să-l utilizeze cât mai mult cu putință.

Rama continua să se rotească; descrisese aproape cincisprezece grade și era greu de crezut că nu va urma o modificare majoră de orbită. La Uniunea Planetară agitația se apropia de isterie, dar numai un slab ecou al acesteia ajungea la *Endeavour*. Echipajul era epuizat fizic și psihic; după decolarea de la Baza Polul Nord, toată lumea, cu excepția carturilor, dormise douăsprezece ore în șir. Din ordinul medicului, Norton însuși folosisese electro-sedația; dar și așa, visase că urca pe o scară infinită.

În a doua zi petrecută la bordul navei, aproape toți își reveniseră la normal. Explorarea lui Rama părea că avusese loc cu o veșnicie în urmă. Norton începu să se ocupe de

problemele ivite între timp, să-și facă planuri de viitor, refuzând însă solicitările de interviuri care reușiseră, nu se știe cum, să se strecoare pe circuitele radio ale Cercetării și chiar ale PAZEI SPAȚIALE. De pe Mercur nu le parvenise nici un mesaj; Adunarea Generală a U.P. își încheiase sesiunea, deși era pregătită să se întrunească oricând, în termen de o oră.

Norton dormea primul său somn adevărat la treizeci de ore după ce părăsise Rama, când fu zgâlțâit violent și trezit. Înjură buimăcit, deschise cu greu ochii către Karl Mercer... apoi, ca orice comandant adevărat, se deșteaptă instantaneu.

— Și-a oprit rotația?

— Da, e nemișcat ca stânca.

— Să mergem pe Punte.

Nava era în picioare. Până și cimpii pricepeau că se întâmplă ceva și se agitau, scâncind, până ce sergentul McAndrews îi potoli cu semne rapide din mâini. Norton se strecură în scaunul său, își fixă centurile și se întreabă dacă nu cumva era tot o alarmă falsă.

Rama se micșorase până la dimensiunile unui cilindru scurt și marginea arzătoare a soarelui se ȋtea de după o muchie. Norton o pilotă pe *Endeavour* încetișor în umbra eclipsei artificiale și zări splendoarea perlată a coronei solare reapărând pe fundalul stelelor sclipitoare. O proeminență uriașă, de cel puțin o jumătate de milion de kilometri înălțime, se ridicase atât de mult din Soare încât ramificațiile superioare semănau cu un copac de flăcări purpurii.

„Deci trebuie să așteptăm“, își spuse el. „Principalul e să nu te plictisești, să fii gata să reacționezi în orice clipă, să ții toate instrumentele și aparatele sub observație, indiferent cât ar dura...”

Ceva nu era în ordine. Câmpul stelar tremura, de parcă Norton ar fi declanșat propulsoarele Roll. Nu atinsese însă nici o comandă și dacă într-adevăr nava s-ar fi mișcat, ar fi simțit imediat.

— Șefu'! strigă agitat Calvert de la postul ofițerului de navigație, ne rostogolim... uită-te la stele! *Dar instrumentele nu înregistrează nimic!*

— Giroscoapele operează?

— Perfect normale... pe reper zero. Totuși ne rostogolim cu câteva grade pe secundă!

— Imposibil!

— Așa este... dar privește...

Când toate dau greș, omul trebuie să se bazeze pe simțurile sale. Norton nu se îndoia că stelele se roteau într-adevăr lent: Sirius tocmai dispărea dincolo de marginea hubloului. Fie că Universul, revenind la cosmologia pre-Copernic, decisese brusc să se învârtă în jurul lui *Endeavour*, fie că stelele erau nemișcate și se rotea nava.

A doua explicație părea mai probabilă, deși implica o serie de paradoxuri aparent insolvabile. Dacă nava se rotea cu adevărat, el ar fi trebuit s-o *simtă* – cu fundul pantalonilor, cum spunea proverbul. În plus, giroscoapele nu se puteau defecta toate simultan.

Mai rămânea o explicație. Fiecare atom al lui *Endeavour* se găsea sub influența unei forțe... și doar un

câmp gravitațional intens ar fi produs efectul respectiv. Cel puțin, nici un alt câmp *cunoscut*...

Brusc, stelele dispărură. Discul strălucitor al soarelui apăruse dinapoia paravanului lui Rama și lumina sa le alungase de pe cer.

— Ai datele radar? Care-i dopplerul?

Norton fusese pregătit să audă că nici radarul nu funcționa, dar nu era cazul.

Rama pornise în sfârșit să accelereze, cu modesta valoare de 0,015 g. Dr. Perera, gândi comandantul, ar fi fost încântat – el prevăzuse maxim 0,02 g. Iar *Endeavour* fusese cumva prins în mișcarea sa, aidoma unei crenguțe în siajul unei nave rapide...

Oră după oră, accelerația rămase constantă; Rama se îndepărta de *Endeavour* cu o viteză tot mai mare. Pe măsură ce distanța creștea, comportamentul bizar încetă; legile normale ale inerției începură să acționeze iarăși. Puteau doar să emită ipoteze asupra energiilor ale căror efecte secundare le suportaseră un răstimp. Norton se felicita că dusesse nava la o distanță sigură înainte ca Rama să pornească.

În privința naturii mișcării cilindrului, un singur lucru era cert, deși restul rămânea învăluit în mister. Nici jeturi de gaze, nici fluxuri de ioni sau de plasmă nu-l transferaseră pe Rama pe noua sa orbită. Nimeni nu sintetizase situația mai bine decât sergentul-profesor Myron, care bolborosise șocat și uluit: „S-a zis cu Legea a III-a a lui Newton“.

Tot de Legea a III-a avea însă *Endeavour* să depindă în ziua următoare, folosindu-și ultimele rezerve de com-

bustibil pentru a-și modifica depărtarea față de soare. Deși minoră, manevra urma să-i crească distanța la periheliu cu zece milioane de kilometri. Era diferența între funcționarea sistemelor de răcire ale navei cu 95% capacitate... și moartea prin carbonizare.

Când terminară de efectuat corecția, Rama se găsea la două sute de mii de kilometri depărtare și de-abia se mai zărea în strălucirea orbitoare a soarelui. Cu ajutorul radarului, continuau totuși să-i determine cu precizie orbita și cu cât primeau mai multe date, cu atât erau mai uluiți.

Verificară cifrele de câteva ori, până nu mai reușiră să respingă concluzia incredibilă. Se părea că temerile mercurienilor, faptele de eroism ale lui Rodrigo, retorica Adunării Generale, toate fuseseră complet inutile.

„Ce ironie cosmică“, gândi Norton privindu-și calculele, „ca după un milion de ani de pilotaj perfect, calculatoarele din Rama să facă o singură și neînsemnată greșeală – poate schimbarea semnului unei ecuații din plus în minus.“

Toți fuseseră absolut convinși că Rama va frâna treptat, astfel încât, capturat de forța gravitațională a Soarelui, să devină o nouă planetă a sistemului solar. Acum însă proceda exact pe dos.

Accelera... în cea mai proastă direcție posibilă.

Rama se prăbușea tot mai repede în Soare.

45. PHOENIX

Pe măsură ce detaliile noii traiectorii se clarificau, era dificil de văzut cum ar mai fi scăpat Rama de dezastru. Doar câteva comete ajunseseră vreodată atât de aproape de soare; la periheliu, avea să se găsească la mai puțin de o jumătate de milion de kilometri deasupra infernului de hidrogen în fuziune. Nici un fel de material solid nu rezista la o asemenea temperatură; aliajul dur cu care era căptușit Rama avea să înceapă să se topească la o distanță de zece ori mai mare.

Endeavour depășise deja propriul periheliu, spre ușurarea tuturor și se îndepărta constant de Soare. Rama înainta pe orbita sa, tot mai apropiată și mai rapidă, deja în interiorul franjurilor mai lungi ale coronei solare. Din navă, actul final al dramei putea fi observat în amănunt.

Apoi, la cinci milioane de kilometri de astru și fără să-și reducă accelerația, Rama începu să-și țeară crisalida. Până în clipa aceea, la puterea maximă a telescoapelor lui *Endeavour*, fusese zărit ca o dunguliță strălucitoare; brusc, începu să sclipească aidoma unei stele zărite prin cețurile

orizontului. Păru că se dezintegrează; văzând-o, Norton simți o durere vie pentru pierderea unei astfel de minuni. Apoi înțelese însă că Rama nu dispăruse, ci se înconjurase cu un vâl scânteietor.

După care dispăru... În locul lui rămase un obiect strălucitor, asemănător unui astru, fără să prezinte un disc vizibil – de parcă, deodată, Rama se contractase într-o sferă minuscule.

Trecu un timp până să priceapă ce se întâmplase cu adevărat. Rama era înconjurat de o sferă perfect reflectorizantă, cu diametrul de aproximativ o sută de kilometri. Cei din *Endeavour* puteau observa doar reflexia soarelui pe porțiunea curbă cea mai apropiată de ei. Probabil că acel înveliș protector îl ferea pe Rama de infernul solar.

Pe măsură ce orele se scurgeau, sfera își schimba forma. Imaginea soarelui deveni alungită, distorsionată. Sfera se transforma într-un elipsoid cu axa mare îndreptată în sensul mișcării. Abia atunci le parveniră primele rapoarte anormale de la sondele automate care, de aproape două sute de ani, țineau permanent sub observație Soarele.

Ceva ciudat se petrecea cu câmpul magnetic solar din jurul lui Rama. Liniile de forță lungi de un milion de kilometri, care alcătuiau țesătura coronei solare, împingându-i fuioarele de gaze ionizate cu viteze ce sfidau până și strivitoarea forță de atracție a soarelui, se deformau în jurul elipsoidului strălucitor. Cu ochiul liber nu se vedea nimic, dar instrumentele plasate pe orbită raportau fiecare schimbare a fluxului magnetic și a radiației ultraviolete.

Deodată, modificările coronei deveniră vizibile cu ochiul liber. Sus, în atmosfera exterioară a astrului, apăruse

un tub sau un tunel vag strălucitor, lung de o sută de mii de kilometri. Se curba ușor în lungul orbitei urmate de Rama, iar Rama însuși, sau crisalida protectoare din jurul său, se zărea ca o mărgea sclipitoare, gonind tot mai vijelios prin tunelul spectral ce traversa corona.

Într-adevăr, își sporea viteza; înainta cu peste două mii de kilometri pe secundă și nu se mai punea problema să rămână un satelit al Soarelui. Strategia ramanilor se limpezi, se apropiaseră atât de mult de soare cât să-i capteze energia și să accelereze și mai mult pe drumul către ținta lor necunoscută...

Se părea însă că nu captau doar energie. Nimeni n-ar fi putut confirma presupunerea, deoarece instrumentele de observație cele mai apropiate se găseau la treizeci de milioane de kilometri depărtare, dar existau indicii clare ce sugerau că materia trecea din soare în *Rama însuși*, completând parcă scurgerile și pierderile cauzate de zece mii de secole petrecute în spațiu.

Rama ocolea tot mai iute astrul, deplasându-se mai rapid decât oricare alt obiect ce traversase vreodată sistemul solar. În nici două ore, direcția de mișcare i se schimbase cu peste nouăzeci de grade, oferind dovada finală, aproape disprețuitoare, a totalei sale lipse de interes pentru planetele a căror liniște o tulburase cu brutalitate.

În prezent cobora din eclipticei, jos pe cerul sudic, cu mult sub planul în care se deplasează toate planetele. Deși, cu certitudine, nu aceea reprezenta destinația sa finală, se îndrepta exact către Marele Nor al lui Magellan, spre spațiile pustii aflate dincolo de Calea Lactee.

46. INTERLUDIU

— Intră, rosti absent comandantul Norton, răspunzând ciocăniturilor discrete.

— Am noutăți, Bill. Vreau să te anunț eu prima, înaintea echipajului. Și, oricum, este domeniul meu.

Norton părea pierdut în reverie. Stătea cu mâinile la ceafă, cu ochii pe jumătate închiși și cu luminile cabinei reduse, fără să doarmă, adâncit într-un vis personal.

Clipi o dată sau de două ori și reveni la realitate.

— Iartă-mă, Laura... nu înțeleg. Care-i problema?

— Să nu-mi zici c-ai uitat!

— Termină cu tachinările, afurisito! În ultima vreme am avut destule pe cap.

Medicul-șef Ernst împinse un scaun culisant și se așeză alături de el.

— Deși crizele interplanetare apar și dispar, angrenajele birocrăției marțiene continuă să funcționeze. Eu cred totuși că Rama a fost de folos. Bine că n-a fost nevoie să obții și acordul mercurienilor.

Începea să se facă lumină.

— Aha... Port Lowell a dat aprobarea.

— Nu numai atât... s-a și acționat! Laura privi biletul din mână. „Imediat”, citi ea. Probabil că noul tău fiu este conceput în chiar aceste clipe. Felicitări!

— Mulțumesc. Sper că nu l-a supărat întârzierea.

Ca toți astronauții, Norton fusese sterilizat la intrarea în serviciu. Pentru un bărbat care urma să petreacă ani de zile în spațiu, mutațiile provocate de radiații nu constituiau un risc, ci o certitudine. Spermatozoidul ce-și transmisese pachetul de gene pe Marte, la două sute de milioane de kilometri depărtare, stătuse congelat la treizeci de ani, așteptându-și momentul.

Norton se întrebă dacă va ajunge la timp pentru naștere. Își merita odihna, relaxarea... viața normală de familie, atât cât o putea avea un cosmonaut. Acum, cu misiunea practic încheiată, începea să se destindă și să se gândească iarăși la viitorul său și al celor două familii. Da, era bine să stea acasă o vreme și să recupereze timpul pierdut – în multe feluri...

— Vizita mea, protestă neconvingător Laura, a fost strict în interes de serviciu...

— După atâția ani, replică Norton, ne cunoaștem destul de bine. Oricum, în momentul de față nu ești de cart.

— *Acum* la ce te gândești? întrebă mult mai târziu Laura. Sper că nu devii sentimental.

— Nu în legătură cu noi. Cu Rama. Începe să-mi lipsească.

— Îți mulțumesc pentru compliment.

Norton o strânse mai tare în brațe. Adeseori se gândea că unul dintre cele mai plăcute lucruri în imponderabilitate era să ții pe cineva în brațe toată noaptea, fără să oprești circulația sângelui. Existau chiar unii care declarau că dragostea la 1 g era atât de dificilă, încât nu se mai bucurau de ea.

RENDEZ-VOUS CU RAMA

— Este bine știut, Laura, că, spre deosebire de femei, bărbații au creierul *bi-orientat*. Serios vorbind – mă rog, *aproape* serioș – simt c-am pierdut ceva.

— Asta pot să înțeleg.

— Nu fi atât de detașată emoțional. Nu este singurul motiv. În sfârșit, nu contează...

Renunță. Nu-i venea ușor să-și explice nici sie însuși.

Reușise mai presus de orice așteptări; descoperirile făcute de echipajul său în Rama urmau să le ofere savanților material de lucru pentru zeci de ani. În plus, condusesese misiunea fără să aibă nici măcar un rănit.

Pe de altă parte însă eșuase. Se putea specula la infinit, dar originea și țelul ramanilor rămâneau complet necunoscute. Folosiseră sistemul solar ca stație de alimentare, sau de accelerare, ignorându-l apoi total, în drumul lor către țeluri mai importante. Probabil nu aveau să-și dea seama niciodată de existența rasei umane; o asemenea indiferență monumentală insulta mai mult decât orice.

Când Norton zărise ultima oară pe Rama, o steluță gonind dincolo de Venus, înțelesese că o parte a vieții sale luase sfârșit. Avea doar cincizeci și cinci de ani, dar simțea că-și lăsase tinerețea acolo, pe câmpia curbată, printre taine și minuni care acum se îndepărtau inexorabil de Om. Oricâte glorii și realizări urma să-i ofere viitorul, tot restul vieții avea să fie urmărit de un sentiment de neîmplinire.

Așa gândea, dar ar fi trebuit să știe că nu avea dreptate.

Pe Pământul îndepărtat, dr. Carlisle Perera nu povestise încă nimănui de ce se deșteptase dintr-un somn agitat, cu mesajul subconștientului răsunându-i în urechi:

Ramanii fac totul în triplet.

DESPRE AUTOR

Arthur C. Clarke s-a născut în Minehead, comitatul Somerset – Anglia, în anul 1917 și a absolvit Colegiul Regal din Londra, unde și-a obținut cu distincție diplomele în fizică și matematică. A fost președintele Societății Interplanetare Britanice, membru al Academiei de Astronautică, al Societății Regale de Astronomie și al multor alte organizații științifice. Ca ofițer în Forțele Aeriene Regale în timpul celui de al doilea război mondial, s-a aflat la comanda primului echipament radar experimental.

Autor a mai bine de șaptezeci de volume, a obținut Premiul Kalinga atribuit de UNESCO pentru popularizare științifică. În 1962, a primit medalia de aur a Institutului Franklin pentru ideea sateliților de comunicații, expusă într-un articol din anul 1945. Ea descria în detaliu sistemul sateliților geostaționari utilizați astăzi în toate rețelele de comunicații.

Douăzeci de milioane de exemplare ale cărților sale au fost tipărite în mai mult de treizeci de limbi. În 1965, unul din articolele sale din revista *Life* despre sateliți a fost considerat cel mai bun raport al anului din orice domeniu, iar în 1969 a obținut premiul Asociației Americane pentru

RENDEZ-VOUS CU RAMA

Dezvoltare Științifică. Cu Stanley Kubrick a împărțit în 1969 premiul Oscar pentru *2001: O odisee spațială*. În science-fiction a obținut de mai multe ori cele mai importante premii ale genului, Hugo și Nebula.

În ultimii douăzeci de ani, pasiunea lui Arthur C. Clarke a constituit-o explorarea submarină, în lungul Marii Bariere de Corali australiene și în apele Ceylonului, unde locuiește în prezent. În 1961, colegii săi au descoperit o navă de război scufundată în secolul XVIII lângă coastele Ceylonului, cu o tonă de argint la bord. Jurnalul recuperării comorii este redat în *Comoara Oceanului Indian* și *Comoara Marii Bariere de Corali*.

Arthur C. Clarke s-a aflat alături de Walter Cronkite și de căpitanul Wally Schirra la microfonul postului de televiziune CBS în timpul misiunilor lui Apollo 11, 12 și 15. Extraordinarul său serial de televiziune *Lumea misterioasă a lui Arthur C. Clarke* a fost prezentat de multe televiziuni din toată lumea.

CUPRINS

1. Paza spațială.	5
2. Intrusul	8
3. Rama și Sita	14
4. Rendez-vous-ul	17
5. Prima EVA	23
6. Comitetul	27
7. Două soții	35
8. Prin butuc	38
9. Recunoașterea	42
10. Coborârea în beznă	50
11. Bărbați, femei și maimuțe	62
12. Scara zeilor	70
13. Câmpia lui Rama	76
14. Amenințarea furtunii	82
15. Țărnuț oceanului	88
16. Kealakekua	95
17. Primăvara	103
18. Zorile	109
19. Avertismentul de pe Mercur	116
20. Cartea revelațiilor	126
21. După furtună	131
22. Navigând pe Oceanul Cilindric	138
23. New York, Rama	146
24. <i>Libelula</i>	150
25. Primul zbor	154
26. Glasul lui Rama	160

RENDEZ-VOUS CU RAMA

27. Vântul electric	168
28. Icar	174
29. Primul contact	178
30. Floarea	186
31. Viteza finală	194
32. Valul	203
33. Păianjenul	210
34. Excelența sa regretă...	218
35. Curierul special	224
36. Supraveghetorul	227
37. Proiectilul	234
38. Adunarea generală	239
39. Decizia	247
40. Sabotorul	251
41. Eroul	261
42. Templul de cristal	263
43. Retragera	271
44. Motorul Cosmic	279
45. Phoenix	284
46. Interludiu	287
Despre autor	290